

**І. В. Басиста, В. І. Галаган,
О. М. Калачова, Л. В. Максимів**

МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК ТА ВИДАЧА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Київ 2016

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

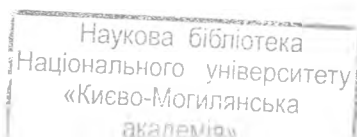
І. В. Басиста, В. І. Галаган, О. М. Калачова, Л. В. Максимів

**МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК ТА ВИДАЧА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Навчальний посібник

Дарунок Володимира Галагана

Київ – 2016

УДК [343.123.12 : 343.102 +341.44] (043.3)

ББК 67.9(4Укр)311я73

Б 27

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії внутрішніх справ
(протокол № 1 від 26 січня 2016 року)*

Рецензенти:

Нор Василь Тимофійович – академік НАПрНУ, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор

Чорноус Юлія Миколаївна – начальник кафедри криміналістичних експертиз Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для експертно-криміналістичних підрозділів Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

Гоманюк Олексій Олексійович – заступник начальника відділу правової допомоги управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України, член Експертної комісії з підготовки проектів міжнародних договорів України про правові відносини та правову допомогу у цивільних, кримінальних справах, радник юстиції.

Максимів Ігор Миколайович – заступник начальника слідчого управління Головного управління Національної поліції в Івано-Франківській області, підполковник поліції

Авторський колектив навчального посібника:

Басиста Ірина Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент

Галаган Володимир Іванович – доктор юридичних наук, професор

Калачова Ольга Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент

Максимів Людмила Василівна – кандидат юридичних наук

Міжнародний розшук та видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення: навчальний посібник / І. В. Басиста, В. І. Галаган, О. М. Калачова, Л. В. Максимів. – Київ, 2016. – 277 с.

Навчальний посібник розрахований на працівників Національної поліції, у сфері захисту державного кордону та міграції (імміграції та еміграції), прокуратури та суду; курсантів навчальних закладів системи МВС України, викладачів та студентів юридичних вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки України.

Навчальний посібник може бути використаний у навчальному процесі під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес України», «Практикум зі складання кримінально-процесуальних документів», «Судові та правоохоронні органи України».

ВСТУП

Розбудова України як демократичної, незалежної та правової держави в умовах сьогодення істотно ускладнюється підвищенням рівня злочинності та її пристосованістю до нових умов, набуттям активного, агресивного та дедалі організованішого характеру. Значна частина осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, з метою уникнення відповідальності та покарання переховуються від правоохоронних органів на території України і поза її межами. Одним із негативних наслідків цієї тенденції є розширення масштабів міжнародної злочинності, яка має свою специфіку та особливості, а одним з напрямів боротьби з нею є міжнародна правова допомога. Міжнародний розшук і видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція), як основні форми міжнародної правової допомоги дедалі частіше привертають увагу науковців. Означені правові інститути знаходяться на перетині національного та міжнародного права, взаємопов'язані між собою, тому потребують узгодження із встановленими міжнародно-правовими стандартами.

У пункті 2 частини 1 статті 541 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України визначене поняття видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції), а у главі 44 цього Кодексу закріплені загальні умови та процесуальний порядок підготовки необхідних документів, однак не врегульованим залишилися питання співвідношення міжнародного розшуку та екстрадиції як окремих правових інститутів. Крім цього, існує чимало колізій та прогалин у законодавстві щодо окремих процесуальних моментів проведення міжнародного розшуку та видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. Зважаючи на незначний термін дії КПК України, відсутні достатня кількість наукових розробок і досліджень щодо видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), та практичні напрацювання у цій сфері. Тому виникла нагальна потреба дослідження проблем міжнародного розшуку і видачі осіб, які вчинили кримінальне

правопорушення (екстрадиції), та підготовки навчального посібника з питань, що стосуються ефективного здійснення міжнародного розшуку осіб у кримінальному провадженні та подальшої їх видачі запитуючій стороні.

Кримінальні процесуальні аспекти видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, необхідно з'ясувати саме тепер, оскільки після набрання чинності КПК України досі дискусійною є низка положень, що стосуються порядку та процедури проведення екстрадиції, не вирішеними залишилися також чимало інших питань. Зокрема, закон передбачає ступеневу систему прийняття рішення про видачу осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадицію), що призводить до істотного затягування процедури екстрадиції й можливості уникнення кримінальної відповідальності. Тому, зважаючи на час кардинальних змін у системі МВС України, коли виникла нова структура – Національна поліція, діяльність якої регламентована Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580, відчувається гостра потреба у систематизації знань, що стосуються міжнародного розшуку осіб, які переходять від слідства та суду, з метою їх подальшої екстрадиції. Узагальнення у навчальному посібнику положень щодо міжнародного розшуку та видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, надасть можливість у доступній формі сприяти оволодінню знаннями з означених питань та створить підґрунтя для правильного застосування набутих навичок у практичній діяльності з розслідування кримінальних правопорушень.

Метою навчального посібника «Міжнародний розшук та видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення» є надання допомоги курсантам навчальних закладів системи МВС та студентам юридичних факультетів вищих навчальних закладів України у вивченні теми «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» з навчальної дисципліни «Кримінальний процес України» та опрацюванні процесуального врегулювання видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), теми «Процесуальні акти, що стосуються міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» з навчальної дисципліни «Практикум зі складання кримінально-

процесуальних документів», теми «Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол» з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України».

У навчальному посібнику висвітлено основні положення міжнародного розшуку та видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції). До кожної з тем підготовлено перелік питань для самостійного опрацювання, розроблено тестові завдання для закріплення знань з теми: «Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)», а також надано зразки процесуальних документів, що складаються під час здійснення міжнародного співробітництва.

РОЗДІЛ І

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1.1. Правові основи та форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження

1.2. Організація роботи уповноважених органів у галузі міжнародного співробітництва під час кримінального провадження

1.1. Правові основи та форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження – це врегульована міжнародними договорами та (або) внутрішньодержавним кримінальним процесуальним законодавством чи заснована на принципі взаємності різноманітна за напрямками і формами взаємодія правоохоронних і судових органів України з відповідними компетентними органами держав або міжнародних організацій, здійснювана на всіх стадіях кримінального процесу, спрямована на вирішення загальних завдань кримінального провадження, пов'язана з розслідуванням, розглядом і вирішенням кримінальних проваджень, а також виконанням прийнятих процесуальних рішень, захистом прав та законних інтересів осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві¹.

Правову основу міжнародної співпраці під час кримінального провадження складають Конституція України, загальновизнані засади та норми міжнародного права та міжнародні договори України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закони України «Про прокуратуру», «Про міжнародні договори України», щодо ратифікації міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних провадженнях, що встановлюють загальні та спеціальні правила, з урахуванням яких повинна реалізовуватися міжнародна взаємодія у кримінальних провадженнях.

¹ Смирнов М. І. Особливості надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах з використанням методу відеоконференцз'язку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М. І. Смирнов. – К., 2005. – С. 9.

Базовими міжнародними правовими актами є: Статут ООН, Загальна декларація прав людини, що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН (1948 року), Європейська конвенція про захист прав і основних свобод 1950 року, Віденська конвенція 1969 року про право міжнародних договорів, що вступила в дію в 1980 році, типові договори про взаємодопомогу в галузі кримінального правосуддя, про перейняття кримінального провадження та видачу, що були прийняті Генеральною Асамблеєю ООН (1990 року), Конвенція ООН 2000 року проти транснаціональної злочинності, а також інші міжнародні акти ООН та інших міжнародних організацій.

Міжнародне співробітництво реалізується шляхом надання міжнародної правової допомоги, що є офіційною діяльністю державних органів, яка здійснюється, як правило, на підставі міжнародних договорів. Договори про правову допомогу забезпечують найбільш повне здійснення національної юрисдикції й уникнення конфлікту юрисдикцій – саме з цією метою держави їх укладають. З появою міжнародних судових органів міжнародні договори можуть передбачати можливість надання правової допомоги для здійснення міжнародної кримінальної юрисдикції.

Міжнародні договори із правової допомоги в переважній більшості є двосторонніми. В окремих випадках, за умови наявності певних інтеграційних відносин, питання правової допомоги вирішують на підставі багатосторонніх угод. Україна, наприклад, бере участь у двох таких системах міжнародної правової допомоги – СНД і Раді Європи. У рамках СНД це один багатосторонній договір – Конвенція про правову допомогу у правових відносинах із цивільних, сімейних та кримінальних справ 1993 року. У рамках Ради Європи укладено низку договорів: Конвенцію про взаємну допомогу в кримінальних справах 1959 року, Конвенцію про видачу правопорушників 1957 року, Конвенцію про репатріацію неповнолітніх 1970 року, Конвенцію про передачу заяв про правову допомогу 1977 року, Конвенцію про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року, Конвенцію про передачу засуджених 1983 року тощо.

Договори про правову допомогу в основному регулюють такі питання, як екстрадиція, виконання іноземного судового рішення, виконання окремого процесуального доручення, а також питання колізійного права. Інколи це можуть бути інші питання, наприклад обмін інформацією відповідно до Європейської Конвенції про інформацію відносно іноземного законодавства 1968 року.

Перелік напрямів правової допомоги, які включено до конкретного договору, залежить від домовленості між державами: це може бути екстрадиція, причому окремої групи осіб, правова допомога у кримінальних провадженнях. Питання правової допомоги можуть бути включені до міжнародних договорів про уніфікацію кримінального законодавства. Прохання про надання правової допомоги може бути відхилено, якщо надання такої допомоги може зашкодити суверенітету чи безпеці або суперечить законодавству держави, що робить запит.

За відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності. Згідно з цими умовами уповноважений (центральный) орган України (орган, уповноважений від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги) розглядає запит іноземної держави лише за наявності письмової гарантії запитуючої сторони прийняти і розглянути в майбутньому запит України на засадах взаємності.

Уповноважений (центральный) орган України, направляючи до такої держави запит, письмово гарантує запитуваній стороні розглянути в майбутньому її запит про надання такого самого виду міжнародної правової допомоги.

За відсутності міжнародного договору з відповідною державою уповноважений (центральный) орган України надсилає запит про надання

міжнародної правової допомоги до Міністерства закордонних справ України для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом.

Суб'єкти міжнародного співробітництва під час кримінального провадження: 1) запитуюча сторона – держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа; 2) запитувана сторона – держава, до компетентного органу якої направляється запит.

Відповідними компетентними органами України у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження є Центральні органи:

1. Генеральна прокуратура України – звертається із запитом про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів, крім досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

2. Національне антикорупційне бюро України – звертається із запитом про міжнародну правову допомогу під час досудового розслідування та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів у підслідних йому кримінальних провадженнях.

3. Міністерство юстиції України – звертається із запитом судів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав.

У діяльності цих уповноважених суб'єктів може використовуватися допомога національних центральних бюро (НЦБ) Інтерполу. Зазначені бюро Інтерполу є такими, що пов'язують Інтерпол з поліціями держав-членів Інтерполу. Вони є базовими пунктами для підтримки міжнародної поліцейської співпраці.

Законодавчо встановленими *формами міжнародного співробітництва* відповідно до статті 542 КПК України є надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій,

видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків¹. Більш детально ці форми міжнародного співробітництва полягають у наступному:

1) надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій – це проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою.

2) видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) – це видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави;

3) тимчасова передача осіб – це видача на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів у кримінальному провадженні;

4) перейняття кримінального переслідування – це здійснення компетентними органами однієї держави розслідування з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені на території іншої держави, за її запитом;

5) передача засуджених осіб для відбування покарання на підставі запиту уповноваженого (центрального) органу іноземної держави, звернення засудженого, його законного представника або близьких родичів чи членів

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

сім'ї, а також інших обставин, передбачених законом України або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

б) визнання та виконання вироків в Україні міжнародних судових установ.

Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у КПК України, форми співробітництва під час кримінального провадження.

Загальні умови міжнародного співробітництва. Незалежно від форми міжнародне співробітництво здійснюється через відповідний запит (доручення, клопотання) – це засноване на міжнародно-правових нормах втілене у належну процесуальну форму звернення слідчого, прокурора чи суду, який здійснює кримінальне провадження, до компетентної установи юстиції іноземної держави або міжнародної організації з проханням про проведення окремих процесуальних дій, вручення документів, передачі предметів, отримання інформації чи здійснення інших процесуальних видів взаємодії, яке виконується відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства обох держав.

Запит і долучені до нього документи складаються у письмовій формі, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу. Зазначені документи супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору – офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою.

Запит надсилається за кордон поштою, а в невідкладних випадках – електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку. У такому разі оригінал запиту надсилається поштою не пізніше трьох днів з моменту його передання електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку.

Уповноважений (центральний) орган України може прийняти до розгляду запит, який надійшов від запитуючої сторони електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Виконання такого запиту здійснюється виключно за умови підтвердження надіслання або передачі його оригіналу. Направлення

компетентному органу іноземної держави матеріалів виконання запиту можливе лише після отримання українською стороною оригіналу запиту.

Документи, які направляються у зв'язку із запитом про міжнародне співробітництво, якщо їх складено, засвідчено у відповідній формі офіційною особою компетентного органу запитуючої або запитуваної сторони і скріплено гербовою печаткою компетентного органу, приймаються на території України без додаткового засвідчення (легалізації) у разі, якщо це передбачено міжнародним договором України.

Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих у результаті виконання дій, передбачених у запиті про міжнародне співробітництво, органами іноземної держави та за процедурою, передбаченою законодавством запитуваної держави, не потребують легалізації і визнаються судом допустимими, якщо під час їх отримання не було порушено засади справедливого судочинства, права людини і основоположні свободи. Правовий статус учасників кримінального провадження в іноземній державі не потребує додаткового встановлення за правилами КПК України.

Речові докази і документи, передані запитуваною стороною на виконання запиту (доручення, клопотання) компетентного органу України у порядку міжнародного співробітництва, зберігаються в порядку, встановленому КПК України для зберігання речових доказів і документів, та відповідно до Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 року № 1104¹.

¹ Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України : Постанова Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1104-2012-%D0%BF>.

1.2. Організація роботи уповноважених органів у галузі міжнародного співробітництва під час кримінального провадження

Процесуальні дії, які можуть бути проведені в порядку надання міжнародної правової допомоги – це будь-які процесуальні дії, передбачені КПК України або міжнародним договором. Зокрема, вручення документів (стаття 564 КПК України); виклик особи, яка перебуває за межами України (стаття 566 КПК України); допит за запитом компетентного органу іноземної держави та за запитами компетентного органу України проводиться у присутності слідчого судді за місцезнаходженням особи за допомогою відео-або телефонної конференції (стаття 567 КПК України); розшук, арешт і конфіскація майна (стаття 568 КПК України); контрольована поставка (стаття 569 КПК України).

Процесуальний порядок направлення запиту до іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу.

При виникненні необхідності під час кримінального провадження у правовій допомозі іноземної держави суд, прокурор або слідчий за погодженням з прокурором надсилає до уповноваженого (центрального) органу України запит про міжнародну правову допомогу.

Запит може бути складений у формі доручення та повинен містити:

- 1) назву органу, який звертається за допомогою, та компетентного органу запитуваної сторони;
- 2) посилання на відповідний міжнародний договір або на дотримання засади взаємності;
- 3) найменування кримінального провадження, щодо якого запитується міжнародна правова допомога;
- 4) стислий опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію (крім запиту про вручення особі документів або викликів до суду);

5) відомості про повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України (крім запиту про вручення особі документів або викликів до суду);

6) відомості про відповідну особу, зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом кримінального провадження;

7) чіткий перелік запитуваних процесуальних дій та обґрунтування їхнього зв'язку із предметом кримінального провадження;

8) відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності (крім запиту про вручення особі документів або викликів до суду);

9) інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту або передбачені міжнародним договором чи вимогою компетентного органу запитуваної сторони.

Додатки до запиту:

1. До запиту про допит особи як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого додається належним чином засвідчений витяг відповідних статей КПК України з метою роз'яснення особі її процесуальних прав і обов'язків.

2. Перелік питань, які слід поставити свідку, потерпілому, експерту, підозрюваному або обвинуваченому, або відомості, які необхідно отримати від особи.

3. До запиту про проведення обшуку, огляду місця події, вилучення, арешту чи конфіскації майна або інших процесуальних дій, дозвіл на проведення яких надається судом згідно з КПК України, додається інформація про докази, які обґрунтовують потребу у відповідних заходах. Тож у разі, якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія може запитуватися лише після надання

відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому КПК України. Належно засвідчена копія такого дозволу долучається до матеріалів запиту.

Відповідний центральний орган України (Генеральна прокуратура України, Національне антикорупційне бюро України чи Міністерство юстиції України) розглядає запит на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів та міжнародних договорів України. У разі прийняття рішення про направлення запиту уповноважений (центральний) орган України протягом десяти днів надсилає запит уповноваженому (центральному) органу запитуваної сторони безпосередньо або дипломатичним шляхом. У разі відмови у направленні запиту всі матеріали протягом десяти днів повертаються відповідному органу України з викладом недоліків, які потрібно усунути, або з поясненням причин неможливості направлення запиту.

Процесуальний порядок розгляду запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу.

Отримавши запит про міжнародну правову допомогу від запитуючої сторони, уповноважений (центральний) орган України розглядає його на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів або міжнародних договорів України та приймає рішення щодо:

1) доручення його виконання органу досудового розслідування, прокуратури або суду з одночасним вжиттям заходів щодо забезпечення умов конфіденційності;

2) можливості виконання запиту із застосуванням законодавства іноземної держави;

3) відкладення виконання, якщо це може перешкоджати кримінальному провадженню на території України, або погоджує з компетентним органом іноземної держави можливість виконання запиту на певних умовах;

4) відмови у виконанні запиту з підстав, передбачених КПК України;

5) можливості виконання запиту, якщо витрати на таке виконання явно перевищуватимуть завдану кримінальним правопорушенням шкоду або явно не

відповідатимуть тяжкості кримінального правопорушення (якщо це не суперечить міжнародному договору України);

6) вчинення інших дій, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Виключно центральним органом України – Генеральною прокуратурою України чи Міністерством юстиції України – приймається рішення за запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу щодо:

1) присутності представника компетентного органу іноземної держави під час надання міжнародної правової допомоги. Якщо запит (доручення) про міжнародну правову допомогу передбачає присутність представника, його копію невідкладно надсилають до уповноваженого (центрального) органу для вирішення в цій частині;

2) надання компетентним органам іноземної держави гарантій щодо умов виконання запиту (доручення) та отримання таких гарантій від інших держав;

3) тимчасової передачі особи, яка відбуває покарання, для участі у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях.

Запитуючій стороні може бути відмовлено у задоволенні запиту про правову допомогу у випадках, передбачених міжнародним договором України. За відсутності міжнародного договору України у виконанні запиту повинно бути відмовлено, якщо:

1) виконання запиту суперечитиме конституційним засадам чи може завдати шкоди суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим інтересам України;

2) запит стосується правопорушення, за яке в Україні стосовно тієї самої особи судом прийнято рішення, яке набрало законної сили;

3) запитуюча сторона не забезпечує взаємності у цій сфері;

4) запит стосується діяння, яке не є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність;

5) є достатні підстави вважати, що запит спрямований на переслідування, засудження або покарання особи за ознаками її раси, кольору шкіри,

політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

б) запит стосується кримінального правопорушення, яке є предметом досудового розслідування або судового розгляду в Україні.

У разі відмови у задоволенні запиту уповноважений (центральный) орган України повідомляє запитуючій стороні причини відмови, а також умови, за яких запит може бути розглянутий повторно, і повертає запит.

Якщо є підстави для відмови у задоволенні запиту або для його відкладення, уповноважений (центральный) орган України може узгодити із запитуючою стороною порядок виконання запиту за певних обмежень. Якщо запитуюча сторона погоджується з визначеними умовами, запит задовольняється після виконання запитуючою стороною цих умов.

Надання правової допомоги може бути повністю або частково відкладене, якщо виконання доручення перешкоджатиме досудовому розслідуванню або судовому розгляду, що триває в Україні.

У разі прийняття рішення про задоволення запиту уповноважений (центральный) орган України надсилає запит компетентному органу України для виконання. У межах повноважень Генеральна прокуратура України має право надавати вказівки щодо забезпечення належного, повного та своєчасного виконання такого запиту. Наведені вказівки є обов'язковими до виконання відповідним компетентним органом України.

Запит компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу виконується упродовж одного місяця з дати його надходження до безпосереднього виконавця. За необхідності виконання складних та великих за обсягами процесуальних дій, у тому числі таких, що потребують погодження прокурора або можуть бути проведені лише на підставі ухвали слідчого судді, строк виконання може бути продовжений центральним органом України або органом, уповноваженим здійснювати зносини з компетентними органами іноземної держави.

У цьому випадку, відповідно до вимог пункту 7.17 наказу Генерального прокурора України від 18 вересня 2015 року № 223¹, за п'ять днів до закінчення строку виконання запиту прокурору необхідно вживати заходів для забезпечення надходження до уповноваженого (центрального) органу обгрунтованого клопотання про необхідність продовження строку виконання запиту. При проведенні великої кількості запитуваних процесуальних дій та отриманні значних за обсягами матеріалів невідкладно надсилати їх відповідними частинами до уповноваженого (центрального) органу або іноземного компетентного органу (за наявності вказівки уповноваженого (центрального) органу України).

Якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому КПК України, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає. Підставою для вирішення питання щодо надання такого дозволу є матеріали звернення компетентного органу іноземної держави.

Представник компетентного органу іноземної держави, дозвіл на присутність якого надано Генеральною прокуратурою України чи Міністерством юстиції України, не має права самостійно проводити на території України будь-які процесуальні дії. У разі присутності під час проведення процесуальних дій такі представники повинні дотримуватися вимог законів України. Ці особи мають право спостерігати за проведенням процесуальних дій та вносити зауваження та пропозиції щодо їх проведення, з дозволу слідчого, прокурора або суду ставити запитання, а також робити записи, у тому числі із застосуванням технічних засобів.

Складені органом досудового розслідування, слідчим, прокурором або суддею документи для забезпечення виконання запиту про міжнародну правову

¹ Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва: Наказ Генерального прокурора України № 223 від 18 вересня 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

допомогу підписуються зазначеними посадовими особами та скріплюються печаткою відповідного органу. Отримані за результатами виконання запиту від інших відомств, установ чи підприємств (незалежно від форми власності) документи повинні бути підписані їхніми керівниками та скріплені печаткою відповідного відомства, установи чи підприємства. Орган досудового розслідування або слідчий передає матеріали виконання запиту прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, для перевірки повноти і законності проведених слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Документи, отримані внаслідок виконання запиту, засвідчуються гербовою печаткою компетентного органу, який проводив процесуальні дії, та передаються уповноваженому (центральному) органу України для передання запитуючій стороні без перекладу, якщо інше не передбачено міжнародним договором. У разі неправильного або неповного виконання запиту уповноважений (центральный) орган має право вимагати додаткових заходів для виконання запиту.

У разі задоволення запиту уповноважений (центральный) орган України зобов'язаний забезпечити передання уповноваженому (центральному) органу запитуючої сторони матеріалів, одержаних у результаті виконання запиту.

Отримані під час виконання запиту про міжнародну правову допомогу документи направляються компетентному органу іноземної держави у порядку, встановленому відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а у разі відсутності такого договору – дипломатичним шляхом. Уповноважений (центральный) орган України надсилає матеріали, отримані під час виконання запиту, уповноваженому (центральному) органу запитуючої сторони протягом десяти календарних днів після їх отримання від компетентного органу України.

При передачі матеріалів компетентному органу іноземної держави центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини з компетентними органами іноземної

держави, може встановити відповідно до законодавства та міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, обмеження щодо використання таких матеріалів.

Процесуальний порядок екстрадиції особи в Україну.

1. Клопотання про видачу особи в Україну готує слідчий, прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування або суд, який розглядає провадження чи яким ухвалено вирок.

Клопотання складається у письмовій формі і повинно містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини і кваліфікацію вчиненого нею злочину. До клопотання додаються такі документи:

- 1) засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою, якщо видача запитується для притягнення до кримінальної відповідальності;
- 2) копія вироку з підтвердженням набуття ним законної сили, якщо видача запитується для приведення вироку до виконання;
- 3) довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні;
- 4) положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення;
- 5) висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України;
- 6) довідка про частину невідбутого покарання, якщо йдеться про видачу особи, яка вже відбула частину призначеного судом покарання;
- 7) інформація про перебіг строків давності;
- 8) інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу.

Клопотання та передбачені супровідні документи підписуються слідчим, прокурором або суддею, засвідчуються печаткою відповідного органу та перекладаються мовою, передбаченою міжнародним договором України.

Клопотання про видачу особи (екстрадицію) передаються до відповідного центрального органу України через відповідну регіональну прокуратуру у десятиденний строк з дня затримання особи на території іноземної держави. У зазначений строк керівник відповідного органу досудового розслідування у складі центрального апарату органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань України, Національного антикорупційного бюро України безпосередньо передає Генеральній прокуратурі України клопотання про видачу особи (екстрадицію).

2. Рішення Центрального органу після розгляду клопотання щодо запиту до іноземної держави про екстрадицію:

1) звернення до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу особи в Україну. Запит про видачу направляється керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою протягом п'яти днів з дня отримання клопотання;

2) відмова в направленні запиту до іноземної держави, якщо існують передбачені КПК України або міжнародним договором України обставини, які можуть перешкоджати видачі. Центральний орган також має право відмовити компетентному органу України у зверненні до іноземної держави, якщо видача буде явно невиннованою з огляду на співвідношення тяжкості вчиненого особою кримінального правопорушення та ймовірних витрат, необхідних для екстрадиції.

3. Видана в Україну особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності або щодо неї може бути виконано вирок суду лише за ті злочини, за які здійснена видача (екстрадиція). Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави під час прийняття рішення про видачу особи в Україну, є обов'язковими при прийнятті відповідних

процесуальних рішень. Якщо застереження компетентного органу іноземної держави щодо обмежень у видачі особи стосується виконання вироку, суд, який ухвалив вирок, вирішує питання про приведення його до виконання лише за ті діяння, за які відбулася видача.

У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягнути таку особу до кримінальної відповідальності або виконати вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу. Запит про надання такої згоди готується та надсилається в порядку, передбаченому для запиту про видачу особи (екстрадицію). У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений нею після видачі, отримання такої згоди не вимагається.

4. Час тримання виданої особи під вартою на території запитуваної держави у зв'язку з вирішенням питання про видачу в Україну, а також час її етапування зараховуються до загального строку відбування покарання, призначеного вироком суду України. Період тримання особи під вартою на території України на підставі рішення компетентного органу іноземної держави під час тимчасової видачі не зараховується такій особі у строк відбування покарання, призначеного за вироком суду України.

Процесуальний порядок екстрадиції особи до іноземної держави.

1. Запит компетентного органу іноземної держави про видачу розглядається, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

2. З метою своєчасного одержання від ініціатора розшуку відповідного запиту не пізніше 60 годин із моменту затримання, у тому числі в порядку статті 208 КПК України, або встановлення на території України особи, яка вчинила злочин за її межами, згідно з вимогами частини 4 статті 582 КПК України та статті 574 КПК України інформувати про це факсимільним зв'язком

і поштою управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України або Міністерство юстиції України, якщо питання видачі такої особи належить до його компетенції. Про кожен випадок затримання або взяття під варту громадянина іноземної держави, який розшукується з метою екстрадиції, негайно повідомляти Міністерство закордонних справ України. Відповідно до статті 36 Віденської Конвенції про консульські зносини забезпечувати співробітникам дипломатичного представництва або консульської установи держави, громадянином якої є така особа, побачення із затриманим (заарештованим)¹.

3. До затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовується тимчасовий арешт до сорока діб або інший встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про її видачу (частина 1 статті 583 КПК України).

Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи за дорученням або зверненням центрального органу України прокурор звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою.

Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців. У межах цього строку слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, за клопотанням прокурора не рідше одного разу на два місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення (частина 11 статті 584 КПК України).

4. Здійснення екстрадиційної перевірки – це діяльність визначених законом органів щодо встановлення та дослідження передбачених міжнародним договором України, іншими актами законодавства України обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції), яка вчинила злочин.

¹ Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 року [Текст] // Відом. Верхов. Ради СРСР. – 1964. – № 8. – Ст. 97.

Екстрадиційна перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи, проводиться центральним органом України або за його дорученням чи зверненням відповідною регіональною прокуратурою протягом шістдесяти днів. Цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом України.

5. Відповідно до статті 558 КПК України особі, щодо якої надійшов запит про її видачу, повідомляється про право звертатися з проханням згідно з цією статтею про застосування спрощеного порядку видачі і роз'яснюється порядок надання відповідної заяви.

Спрощений порядок видачі з України особи може бути застосований лише за наявності письмової заяви такої особи про її згоду на видачу, оформленої у присутності захисника та затвердженої слідчим суддею. У разі одержання відповідної заяви видача можлива без проведення в повному обсязі перевірки наявності можливих перешкод для видачі.

6. Рішення Центрального органу за запитом щодо екстрадиції:

- 1) відмова у видачі особи;
- 2) видача особи;
- 3) видача особи з відстрочкою передачі.

При прийнятті рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія. Якщо впродовж десяти днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави.

Порядок перейняття кримінального провадження від іноземної держави.

Умови перейняття кримінального провадження:

- 1) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є громадянином України і перебуває на її території;
- 2) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є іноземцем або особою без громадянства і перебуває на території України, а її видача

згідно з КПК України або міжнародним договором України неможлива або у видачі відмовлено;

3) запитуюча держава надала гарантії, що у разі ухвалення вироку в Україні особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, не піддаватиметься у запитуючій державі державному обвинуваченню за те ж кримінальне правопорушення;

4) діяння, якого стосується запит, є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність.

Відповідно до статті 8 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 року № ETS № 73 умовами перейняття кримінального провадження є також:

а) якщо підозрювана особа має постійне помешкання в запитуваній державі;

б) якщо підозрювана особа є громадянином запитуваної держави або якщо ця держава є країною його походження;

с) якщо підозрювана особа відбуває або має відбувати в запитуваній державі покарання, яке передбачає позбавлення волі;

д) якщо в запитуваній державі за той же самий злочин або за інші злочини проти підозрюваної особи порушено кримінальне переслідування;

е) якщо запитуюча сторона вважає, що передача провадження виправдана інтересами встановлення істини, і зокрема, що найбільш суттєві докази знаходяться в запитуваній державі;

ф) якщо запитуюча сторона вважає, що виконання в запитуваній державі вироку, у разі винесення такого, може збільшити можливість соціальної реабілітації засудженого;

г) якщо запитуюча сторона вважає, що присутність на судовому засіданні підозрюваної особи не може бути забезпечена в запитуючій державі, в той час як її присутність на судовому засіданні може бути забезпечена в запитуваній державі;

h) якщо запитуюча сторона вважає, що вона не може сама виконати вирок, у разі винесення такого, навіть з використанням екстрадиції, в той час як запитувана держава спроможна це зробити¹.

Клопотання компетентних органів інших держав про перейняття Україною кримінального провадження розглядається центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги або органом, уповноваженим здійснювати зносини відповідно до міжнародного договору України, протягом двадцяти днів з дня його надходження.

Підставами відмови від перейняття кримінального провадження може бути:

1) не дотримання вимоги частини 3 статті 579 КПК України або міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

2) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено виправдувальний вирок;

3) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено обвинувальний вирок, за яким покарання вже відбуте або виконується;

4) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні закрито кримінальне провадження або її звільнено від відбування покарання у зв'язку з помилуванням або амністією;

5) провадження щодо заявленого кримінального правопорушення не може здійснюватися у зв'язку із закінченням строку давності.

До особи, про яку ведеться мова в клопотанні компетентного органу іноземної держави, може бути застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на території України, але не більше ніж сорок діб. Протягом цього терміну від іноземної держави має надійти запит. У випадку якщо він не надійшов, особа звільняється з-під варти.

¹ Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 року [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. — 1995. — № 31. — Ст. 250.

Реалізація даного запобіжного заходу відбувається відповідно до умов та у порядку, передбаченому статтею 579 КПК України¹.

Кримінальне провадження, що перейняте від іншої держави, починається зі стадії досудового розслідування. Відомості, що містяться в матеріалах провадження, можуть бути визнані допустимими в суді України за умов, що вони отримані без порушення вимог закону та відповідно до засад судочинства України.

Покарання, що призначається судом України, не може бути суворішим від покарання за те ж саме правопорушення запитуючої сторони.

Порядок передавання кримінального провадження компетентному органу іншої держави.

Клопотання слідчого, погоджене з прокурором, прокурора або суду про передавання кримінального провадження компетентному органу іншої держави розглядаються уповноваженим (центральним) органом України протягом двадцяти днів з моменту надходження. Незакінчене кримінальне провадження може бути передане іншій державі за умови, що видача особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, неможлива або у видачі такої особи Україні відмовлено.

Форма і зміст клопотання про передавання кримінального провадження іншій державі та додатки до нього регламентовані статтею 600 КПК України. Зокрема, у клопотанні необхідно зазначити:

- 1) назву органу, який здійснює кримінальне провадження;
- 2) посилання на відповідний міжнародний договір про надання правової допомоги;
- 3) найменування кримінального провадження, передавання якого запитується;
- 4) опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію;

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

5) прізвище, ім'я, по батькові особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, дата і місце народження, місце проживання або перебування та інші відомості про неї.

До клопотання додаються такі документи:

- 1) матеріали кримінального провадження;
- 2) текст статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення, щодо якого здійснюється провадження;
- 3) відомості про громадянство особи;
- 4) наявні речові докази.

Копії матеріалів залишаються в органі, який здійснював кримінальне провадження в Україні.

З моменту перейняття компетентним органом іншої держави кримінального провадження відповідні органи України не мають права здійснювати будь-які процесуальні дії щодо особи у зв'язку з кримінальним правопорушенням, щодо якого передано кримінальне провадження, інакше, ніж на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги з боку держави, яка перейняла кримінальне провадження.

Закриття компетентним органом іноземної держави переданого кримінального провадження на стадії досудового розслідування не перешкоджає відновленню провадження в Україні та подальшому розслідуванню в порядку, передбаченому КПК України, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, не встановлено інше.

Виконання вироків іноземних судів:

1. Підставою виконання вироку іноземної держави є запит про виконання вироку суду іноземної держави. Цей запит розглядається Міністерством юстиції України протягом тридцяти днів з моменту надходження запиту. Строк може бути подовжено лише у випадку, якщо запит надійшов іноземною мовою. Пролонгація здійснюється до трьох місяців.

2. Якщо умови, що передбачені міжнародним договором України, відповідні запиту, Міністерство юстиції України направляє суду першої інстанції клопотання про визнання і виконання запиту.

3. У випадках відмови у виконанні запиту Міністерство юстиції України повідомляє про це іноземний орган. Виконанню таких запитів не підлягають вирокі іноземних судів, що ухвалені заочно (*in absentia*), тобто без участі особи під час кримінального провадження, крім випадків, коли засудженій особі було вручено копію вироку і надано можливість його оскаржити.

4. З метою застосування запобіжного заходу до вирішення питання про виконання вироку суду іноземної держави Міністерство юстиції України може надіслати засвідчену копію запиту прокурору.

Етапи розгляду судом питання про виконання вироку іноземної держави.

Протягом одного місяця з дня його подачі клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави розглядається судом першої інстанції. Дату судового засідання повідомляють особі, щодо якої ухвалено вирок, якщо вона перебуває на території України.

За результатами судового розгляду суд постановляє ухвалу:

- 1) про виконання вироку суду іноземної держави повністю або частково;
- 2) про відмову у виконанні вироку суду іноземної держави.

Під час ухвалення рішення про виконання вироку суду іноземної держави суд може одночасно ухвалити рішення про обрання запобіжного заходу стосовно особи.

Копії ухвали суд надсилає Міністерству юстиції України та вручає особі, засудженій вироком суду іноземної держави, якщо така особа перебуває на території України.

Судове рішення стосовно виконання вироку суду іноземної держави може бути оскаржено в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено відповідне питання, та прокурором.

Відповідно до статті 606 КПК України засуджену судом України особу може бути передано для відбування покарання в іншу державу, а засудженого

іноземним судом громадянина України прийнято для відбування покарання в Україні лише за умов:

- 1) якщо ця особа є громадянином держави виконання вироку;
- 2) якщо вирок суду набрав законної сили;
- 3) якщо на час отримання запиту про передачу засуджений має відбувати покарання упродовж якнайменш шести місяців або якщо йому ухвалено вирок до ув'язнення на невизначений строк;
- 4) якщо на передачу згоден засуджений або з урахуванням його віку або фізичного чи психічного стану на це згоден законний представник засудженого;
- 5) якщо кримінальне правопорушення, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, є злочином згідно із законодавством держави виконання вироку або було б злочином у разі вчинення на її території, за вчинення якого може бути призначено покарання у виді позбавлення волі;
- 6) якщо відшкодовано майнову шкоду, завдану кримінальним правопорушенням, а в разі наявності - також процесуальні витрати;
- 7) якщо держава ухвалення вироку і держава виконання вироку згодні на передачу засудженого.

Для передачі засудженого для відбування покарання необхідна його згода, яка повинна бути висловлена у письмовій формі.

Етапи вирішення питання про передачу осіб, засуджених судами України, для відбування покарання в іноземних державах:

1. Питання про передачу вирішується Міністерством юстиції України.
2. Після вивчення та перевірки матеріалів Міністерство юстиції України приймає рішення щодо передачі особи, засудженої судом України до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання у державі, громадянином якої вона є, про що надсилає інформацію відповідному органу іноземної держави та особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи.
3. Отримавши згоду на прийняття засудженого для відбування покарання, Міністерство юстиції України надсилає Міністерству внутрішніх справ України

доручення про узгодження місця, часу і порядку передачі та організацію передачі цієї особи з установи системи виконання покарань України в іноземну державу.

4. Можливе застосування до особи акта амністії чи помилування. В даному випадку Міністерство юстиції України направляє уповноваженому (центральному) органу іноземної держави копію ухвали суду про зміну або скасування вироку або копію рішення відповідних органів України про застосування до засудженого амністії чи помилування (стаття 608 КПК України).

5. Міністерство юстиції України інформує державу виконання вироку про прийнятті процесуальні рішення.

Етапи розгляду пропозицій про передачу громадян України, засуджених судами іноземних держав:

1. Пропозиції іноземної держави про передачу громадян України, засуджених судом іноземної держави підлягають розгляду Міністерством юстиції України.

2. Міністерство юстиції України запитує необхідні документи для вирішення питання по суті.

3. Після надходження усіх документів Міністерство юстиції України протягом місяця звертається до суду першої інстанції з клопотанням про приведення вироку іноземного суду у відповідність до законодавства України (термін може бути подовжено до 3-х місяців у разі, якщо матеріали надійшли іноземною мовою).

4. У разі задоволення запиту Міністерство юстиції України направляє державі, судом якої ухвалено вирок, інформацію про це разом з копією ухвали суду за результатами розгляду клопотання.

Розгляд судом питання про приведення іноземного вироку у відповідність із законодавством України регламентовано статтею 610 КПК України. У частині 4 цієї статті зауважено на тому, що суд може змінити тривалість при

відбуванні покарання, що підлягає відбуванню на підставі вироку суду іноземної держави. Такими випадками є наступні з них:

1) якщо законом України про кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення максимальний строк позбавлення волі є меншим, ніж призначений вироком суду іноземної держави, суд визначає максимальний строк позбавлення волі, передбачений кримінальним законом України;

2) якщо строк покарання, призначений вироком суду іноземної держави, є меншим, ніж мінімальний строк, передбачений санкцією статті Кримінального кодексу України за відповідне кримінальне правопорушення, суд дотримується строку, визначеного вироком суду іноземної держави.

Наступним важливим положенням є те, що до особи, переданої в Україну для подальшого відбування покарання, може бути застосовано умовно-дострокове звільнення, амністію або здійснено помилування у порядку, передбаченому законом. Це положення кореспондується з засадою верховенства права та виступає його кульмінацією.

В законі передбачені й випадки, коли Міністерство юстиції України має повідомити компетентний орган держави, судом якої було ухвалено вирок, про стан або результати виконання покарання. Ними є такі:

- 1) завершення відбування покарання згідно із законодавством України;
- 2) смерть засудженої особи;
- 3) втеча засудженої особи.

Зазначимо, що будь-які питання, пов'язані з переглядом вироку суду іноземної держави, вирішуються судом держави, в якій ухвалено вирок (стаття 605 КПК України). Витрати, пов'язані з передачею засудженого в Україні іноземця для подальшого відбування покарання в державу його громадянства, крім тих, що виникли на території України, покриває держава, громадянином якої є засуджена особа.

Питання для самоконтролю та самоперевірки:

1. Охарактеризуйте законодавство, що регулює міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.
2. Який обсяг та види міжнародного співробітництва під час кримінального провадження?
3. Визначте центральні органи України, що забезпечують міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні.
4. Який зміст та форма запиту (доручення, клопотання) про міжнародне співробітництво?
5. Яка процедура виконання запиту в іноземній державі та на території України?
7. Який порядок виклику особи, яка перебуває за межами України?
8. Дайте визначення розшуку, арешту і конфіскації майна.
9. Охарактеризуйте порядок визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб.

РОЗДІЛ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО РОЗШУКУ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

2.1. Сучасний стан нормативно-правової регламентації міжнародного розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення

2.2. Історія становлення і розвитку Інтерполу

2.3. Національне Центральне бюро Інтерполу (НЦБІ) в Україні

2.1. Сучасний стан нормативно-правової регламентації міжнародного розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення

Якщо провести аналіз статистичних даних, то доводиться констатувати, що, для порівняння, станом на 1 травня 2011 року у розшуку перебувало близько 18,7 тис. обвинувачених, у тому числі 5,6 тис. оголошених у розшук судами, 1 тис. – органами прокуратури та 10 тис. – слідчими органів внутрішніх справ. З них 433 особи обвинувачувалися в учиненні вбивств, 640 – тяжких тілесних ушкоджень, 764 – розбоїв та 1 тис. – грабежів. У міждержавний розшук (розшук на території країн СНД) було оголошено більше 7,6 тис. осіб, що на 280 менше, ніж за аналогічний період 2010 року. Найбільше розшукуваних у Донецькій області – 1199 (+240), Луганській – 857 (+19), Одеській – 844 (-111), Автономній Республіці Крим – 756 (-68), Харківській – 592 (+74) та Львівській – 385 (-37) областях. З червня 2010 року по червень 2011 року до іноземних держав було направлено близько 400 запитів про видачу затриманих обвинувачених та підсудних (найбільше до Росії – 266 (70%))¹.

За оприлюдненими статистичними даними МВС України станом на 1 серпня 2014 року в Україні розшукувалося 18 541 тис. осіб, які переховувались від слідства та суду, з яких у розшуку залишалось близько

¹ Методичні рекомендації щодо порядку та умов екстрадиції до України обвинувачених на стадії досудового слідства [Електронний ресурс] / МВС : ГСУ. – Режим доступу : <http://donumvd.dn.ua>.

13,8 тис. підозрюваних, у тому числі 7,7 тис. – оголошених у розшук слідчими органів внутрішніх справ. Із цієї кількості 327 осіб, які вчинили вбивства, 478 – нанесли тяжкі тілесні ушкодження, 87 – здійснили зґвалтування, 565 – вчинили розбій та 880 – грабежі. Із загальної кількості осіб, які переховувалися від слідчих органів, розшукувано 1643 осіб або 17% (всього розшукувалось підозрюваних, які ухилялися від органів досудового слідства – 9698). За аналогічний період минулого року було розшукувано 19,4% (2059). Так, за перше півріччя 2014 року у розшуку перебувало 9698 осіб, зокрема в міждержавному розшуку 2728 осіб (або 28,1% від загальної кількості оголошених у розшук), у міжнародному розшуку - 999 (або 10,3% від загальної кількості оголошених у розшук).

Актуальність досліджуваного питання також підтверджується і тим, що, для прикладу, під час перевірок ГУМВС, УМВС протягом 2009–2010 років було виявлено систематичні недоліки в організації здійснення міжнародного та міждержавного розшуку обвинувачених та їх екстрадиції. Зафіксовано 43 факти відмови слідчих органів внутрішніх справ від екстрадиції затриманих або встановлених за кордоном правопорушників, що перебували в міжнародному розшуку. Нерідко такі особи перебували під вартою протягом тривалого часу, 13 затриманих у 2010 році осіб незаконно внаслідок відмови від їх екстрадиції утримувались під вартою за кордоном у цілому протягом 440 діб. Виявлено також 29 фактів оголошення в міждержавний розшук та 1 факт оголошення в міжнародний розшук осіб, які притягалися до кримінальної відповідальності за неекстрадиційні злочини, тобто злочини, за вчинення яких покарання не передбачає позбавлення волі на певний строк. Такі порушення мали місце в Кіровоградській (19), Волинській (5), Рівненській (3), Вінницькій (2) та Житомирській (1) областях. Найпоширенішим недоліком у діяльності слідчих майже всіх регіонів було необґрунтоване зупинення досудового слідства без виконання всіх процесуальних дій, проведення яких можливе за відсутності обвинуваченого. Мали місце і факти незаконного винесення постанов про притягнення як обвинувачених осіб, у діях яких був відсутній склад злочину, та

про зупинення слідства з оголошенням у розшук. Як наслідок, лише після затримання правоохоронними органами інших держав осіб, які перебували в розшуку, припинялося незаконне кримінальне переслідування¹.

Проведенням нами вивченням матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що ситуація після вступу в дію чинного КПК України зовсім не покращилася, адже суттєво змінилися процесуальні моменти як оголошення в розшук, так і організації проведення екстрадиції осіб в цілому, часто спостерігається неузгодженість окремих норм КПК України між собою та із відомчими нормативними документами, а також міжнародними нормами.

Питання організації розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, прокуратури, суду, ухилиються від відбування кримінального покарання досліджували такі вчені, як С. І. Апухтін, С. П. Плеханов, О. М. Бандурка², О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук, Е. О. Дідоренко³, І. П. Козаченко⁴, І. В. Сервецький, А. О. Шелехов⁵ та багато інших.

Досліджуючи проблему міжнародного розшуку осіб, О. М. Ляшук запропоновано виокремити такі історичні періоди становлення і розвитку міжнародного розшуку осіб: 1) укладення договорів між державами про видачу осіб (XI ст. до н.е. XIII ст. н.е.); 2) створення спеціалізованих органів на державному рівні, основною функцією яких був розшук осіб за межами певної країни (XVII–XIX ст. н.е.); 3) створення і діяльність міжнародних організацій та укладення міжнародних договорів (XIX ст. – по наш час)⁶.

¹ Методичні рекомендації щодо порядку та умов екстрадиції до України обвинувачених на стадії досудового слідства [Електронний ресурс] / МВС : ГСУ. – Режим доступу : <http://donumvd.dn.ua>.

² Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : підруч. [Текст] / О. М. Бандурка. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – Ч. 1. – 336 с.

³ Оперативно-розшукова діяльність : Навч. посіб. [Текст] / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук. – К.: Правова єдність, 2009. – 310 с.

⁴ Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: підруч. [Текст] / Е. О. Дідоренко, І. П. Козаченко, Я. Ю. Кондратьєв та ін.; за заг. ред. Л. В. Бородича. – Луганськ: РВВ ЛІВС, 1999. – Т. 1. – 390 с.

⁵ Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ : навчально-методичний посібник [Текст] / А. О. Шелехов, Р. В. Мукоїда, С. В. Албул, В. Б. Любчик. – Одеса: РВВ ОДУВС, 2013. – 48 с.

⁶ Ляшук О. М. Етапи історичного розвитку процедури міжнародного розшуку осіб [Електронний ресурс] / О. М. Ляшук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – Вип. 25, 2014. – С. 258–261. – Режим доступу : [irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...](http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?)

Розглядаючи проблему розшукової діяльності, перш за все, потрібно з'ясувати поняття і суть розшуку. Тлумачні словники української мови трактують поняття «розшук» з таких позицій: 1) дія за значенням розшукати, розшукувати; 2) система слідчих та оперативних заходів щодо виявлення злочинця, який зник, викраденого майна і т.ін.; 3) відділ міліції, що займається розкриттям злочинів, запобіганням злочинності та виявленням злочинців¹.

Частина науковців (К. К. Горяїнов, В. С. Овчинський, А. Ю. Шумилов) свого часу вважали, що розшукова робота (розшук) – це заснована на оперативно-розшуковому законодавстві і окремих підзаконних нормативно-правових актах комплексна система оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних, адміністративно-правових та інших заходів, здійснюваних в рамках особливого діловодства (стадії оперативно-розшукового процесу) уповноваженими на те законом суб'єктами і направлених на виявлення місцезнаходження зниклих злочинців, безвісти зниклих осіб та інших категорій рошукуваних, виявлення та усунення умов, які сприяють тривалому переховуванню розшукуваних і безвістному зникненню². Із вказаного визначення вбачається, що поняття розшук і розшукова робота є тотожними. Ми підтримуємо позицію зазначених авторів з приводу розуміння розшуку, адже його суть розкрито і обґрунтовано в повному обсязі.

Правову основу розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, складає Конституція України, закони та відомчі нормативно-правові документи. Конституція як основний закон України є гарантом захисту прав та свобод громадян України. У статті І Основного закону вказано, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, що є свідченням того, що людина, її права, свободи вважаються основною цінністю і охороняються державою. У розділі ІІ Конституції України передбачено перелік основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Основний закон

¹ Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980): в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sum.in.ua; Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uktdic.appspot.com/>.

² Оперативно-розыскная деятельность: Учебник [Текст] / Под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, А. Ю. Шумилова. – М.: ИНФРА-М, 2002. – XXII. – С. 513.

гарантує, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. Свідченням цього є положення, що «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню» та «права і свободи людини і громадянина захищаються судом»¹.

У статті 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»² передбачено, що підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності (ОРД) є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання. Однак, серед завдань оперативно-розшукової діяльності, визначених у статті 1 зазначеного Закону, не міститься прямої вказівки щодо розшуку вказаної категорії осіб. Стаття 2 вказаного Закону визначає, що оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Тобто, цим визначенням обумовлюється спрямованість оперативно-розшукової діяльності на розшук осіб (а саме пошукових заходів). Необхідність виділення серед усіх завдань ОРД «встановлення місцезнаходження осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання, або оголошені в міжнародний розшук» зумовлена тим, щоб чітко закріпити важливість розшукової роботи працівників оперативних підрозділів і поставити її на один рівень із завданнями, спрямованими на виявлення правопорушень.

¹ Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к.

² Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

Чинний КПК України регламентує, що оголосити в розшук можна підозрюваного та обвинуваченого. Зокрема, статтею 281 цього Кодексу передбачено, що якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме, то слідчий, прокурор оголошує його розшук, про що виноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування, якщо приймається таке рішення, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підрозділам¹. У статті 335 КПК України зазначено, що розшук обвинуваченого, який ухилився від суду, оголошується ухвалою суду, організація виконання якої доручається слідчому та/або прокурору. Із цього слідує, що КПК України безпосередньо регулює процесуальні аспекти розшуку учасників кримінальних проваджень та вказує на порядок взаємодії з оперативними підрозділами з метою встановлення місця знаходження осіб, оголошених в розшук.

До інших законодавчих актів, які регламентують проведення розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, вважаємо за доцільне віднести Кримінальний кодекс України, Податковий кодекс України та Митний кодекс України, Закони України «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», «Про судоустрій і статус суддів», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», інші законодавчі акти та міжнародно-правові угоди і договори, учасником яких є Україна.

Так, у методичних рекомендаціях Головного слідчого управління МВС України відзначалося, що розрізняють такі види розшуку:

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

1. Державний розшук – розшукові заходи, що здійснюються в місцях можливого знаходження, виявлення розшукуваного, а також заходи блокування з використанням централізованих обліків на рівні району, міста, області.

2. Міждержавний розшук – це комплекс розшукових та оперативно-розшукових заходів, які здійснюються на території країн-учасниць СНД за ініціативою правоохоронних органів однієї із зазначених країн з метою отримання інформації про ймовірне місцезнаходження безвісно зниклих людей, виявлення, арешту та видачі (екстрадиції) осіб, які переховуються від слідства, суду, виконання вироку, установлення особи невідомого трупа.

Міждержавний розшук оголошується у разі, коли заходи розшуку, ужиті державою-ініціатором розшуку, не привели до встановлення або затримання розшукуваної особи і є підстави передбачати, що особа, яка оголошена в розшук, виїхала або мала намір виїхати в іншу країну СНД, або є відомості про наявність родинних чи інших зв'язків розшукуваного на території однієї або декількох країн Співдружності (Формування і ведення централізованого інформаційного масиву міждержавного розшуку здійснюється Головним інформаційно-аналітичним центром Міністерства внутрішніх справ Російської Федерації в рамках Міждержавного інформаційного банку, який функціонує відповідно до Угоди про взаємовідносини міністрів внутрішніх справ у сфері обміну інформацією від 3 серпня 1992 року).

3. Міжнародний розшук – це комплекс розшукових, інформаційно-довідкових та інших заходів, що здійснюються Національним центральним бюро Інтерполу на території держав – учасниць МОКП – Інтерпол відповідно до норм міжнародного права, а також відповідно до КПК України з метою отримання інформації про місцезнаходження безвісно зниклих осіб, невідомих трупів, виявлення, арешту і видачі (екстрадиції) осіб, які переховуються від слідства, суду та виконання вироку¹.

¹ Методичні рекомендації щодо порядку та умов екстрадиції до України обвинувачених на стадії досудового слідства [Електронний ресурс] / МВС : ГСУ. – Режим доступу : <http://donumvd.dn.ua>.

У подальшому у аналізованих нами методичних рекомендаціях ГСУ МВС України законодавець вже вживав обидва терміни як слова-синоніми, відображаючи їх в дужках, тобто, як нам видається, розмежування таких видів розшуку, як міжнародний та міждержавний, на практиці було чисто формальним.

Український тлумачний словник, Великий тлумачний словник сучасної української мови, Академічний тлумачний словник (1970-1980) трактують поняття «міждержавний» у такому значенні: 1) що стосується ряду держав; що існує, відбувається між державами; 2) спільний для декількох держав, що об'єднує їх у якому-небудь аспекті¹. Поняття «міжнародний» у вказаних словниках визначається у такому значенні: 1) стосується відносин між народами і країнами; 2) який існує між народами, поширюється на них; 3) у якому беруть участь представники різних країн, народів². Із аналізу вказаних термінів випливає, що поняття «міждержавний» стосується певного кола держав, а термін «міжнародний» використовують для відображення зв'язку між країнами, народами, синонімом якого може бути «інтернаціональний». З цього слідує, що поняття «міждержавний» набагато вужче, ніж «міжнародний». Крім того, поняття «міждержавний розшук» охоплюється поняттям «міжнародний розшук».

Поділяючи розшук на «міждержавний» та «міжнародний», практичні працівники зіштовхуються ще з однією проблемою, яка полягає у відсутності єдиного обліку осіб, які оголошені в розшук за межами своєї держави. Так, якщо особу оголошують у міждержавний розшук, то даних в Інтерполі про те, що вказана особа розшукується, немає. Тому, у випадку, коли міждержавний розшук не дав позитивного результату, виникає необхідність ще раз оголошувати особу, але вже у міжнародний розшук. Ми вважаємо, що така

¹ Український тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: language.br.com.ua; Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.; Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980): в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sum.in.ua.

² Український тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: language.br.com.ua; Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.; Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980): в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sum.in.ua.

довготривала процедура розшуку призведе до того, що розшукувана особа зможе надійно скритися від правоохоронних органів.

Отже, нами проаналізовано значення термінів «міжнародний» і «міждержавний» розшук та встановлено, що розмежування розшуку на такі види призводить до затягування процедури розшуку й відсутності єдиного обліку розшукуваних осіб. З метою уникнення вказаних проблем нами запропоновано об'єднати їх під загальною назвою «міжнародний розшук» з єдиним центром обміну інформацією МОКП – Інтерпол.

Слід зазначити, що небагато уваги приділялося дослідженню взаємозв'язку міжнародного розшуку з екстрадицією. Ми вважаємо, що неможливо досліджувати таке явище, як екстрадиція, без вивчення поняття «міжнародний розшук», яке завжди передує їй. У випадку успішно проведеного міжнародного розшуку особи розпочинається процедура її видачі.

Проблему співвідношення термінів «міжнародний розшук» та «екстрадиція» досліджували О. Г. Душейко, В. А. Некрасов, В. Я. Мацюк, Д. О. Компанієць, які внесли пропозиції щодо доповнення чинних екстрадиційних норм положеннями про попередній розшук осіб та про те, що Україні необхідно укласти дво- та багатосторонні угоди з питань міжнародного розшуку¹. О. В. Культенко, підтримуючи погляди вказаних авторів, зауважив, що про міжнародний розшук не йдеться в спеціальних міжнародних угодах про екстрадицію, у тому числі тих, у яких прямо передбачена можливість обміну інформацією через МОКП – Інтерпол².

На наше переконання, міжнародний розшук особи і видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) співвідносяться між собою як два окремі правові інститути: міжнародний розшук особи не завжди своїм наслідком має видачу особи, а видачі особи завжди передує міжнародний

¹ Душейко Г. О. Міжнародний розшук: Теорія і практика : [монографія] / Г. О. Душейко, В. А. Некрасов, В. Я. Мацюк, Д. О. Компанієць. – К.: КНТ, 2006. – 168 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.library-univ.kiev.ua/ukr/.../detail.php3?...

² Культенко О. В. Роль працівників НЦБ Інтерполу в Україні у здійсненні міжнародного розшуку та екстрадиції / О. В. Культенко // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – № 1. – С. 167–178. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?

розшук. Тобто від якості проведеного міжнародного розшуку особи залежить, як швидко відбудеться екстрадиція та чи взагалі вона буде реалізована.

Міжнародний розшук – це сукупність оперативно-розшукових заходів, слідчих дій та адміністративно-перевірочних заходів, що координуються міжнародними спеціалізованими організаціями або вповноваженими органами держав та проводяться відповідно до норм міжнародного та національного права, закріплених у законодавчих нормативно-правових актах з оперативно-розшукової діяльності, відомчих нормативно-правових актах. У вужчому розумінні міжнародний розшук є комплексом координованих Інтерполом за допомогою Національних центральних бюро оперативно-розшукових заходів, які проводяться у його країнах-членах оперативними підрозділами правоохоронних органів цих держав¹.

О. Н. Карпов вважає, що міжнародний розшук – це заснований на нормах національного та міжнародного права комплекс оперативних, інформаційно-довідкових та пошукових заходів, що здійснюються за запитами спеціально уповноважених органів держав, силами правоохоронних запитуваних країн з використанням можливостей Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол².

Проаналізувавши наукові погляди щодо міжнародного розшуку, ми погоджуємось із позицією зазначених авторів, однак вважаємо за доцільне передбачити у визначенні *мету*, на досягнення якої направлена така діяльність (слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії) та заходи (оперативно-розшукові, інформаційно-довідкові, пошукові, адміністративно-перевірочні). Тому пропонуємо узагальнене і доповнене розуміння поняття міжнародного розшуку як регламентованого нормами національного та міжнародного права комплексу оперативно-розшукових, інформаційно-

¹ Некрасов В. А. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинцями : Навчальний посібник [Текст] / В. А. Некрасов, В. Б. Смелік, С. Є. Житняк – К.: КНТ, Видавничий дім «Скіф», 2008. – С. 91.

² Карпов О. Н. Використання можливостей міжнародних поліцейських організацій у розшуку злочинців [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Карпов Олександр Никифорович; Національна академія внутрішніх справ. – К., 2011. – 22 с. – укр. Режим доступу: <http://mydisser.com/ru/search.html?srchwhat>.

довідкових, пошукових, адміністративно-перевірочних заходів та слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, що здійснюються за запитами спеціально уповноважених органів держав силами правоохоронних органів запитуваних країн та координуються Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерпол з метою встановлення місця знаходження оголошених в розшук осіб. На наш погляд, таке визначення є новаторським та враховує вимоги як чинного КПК України, так і відомчих нормативних документів та слідує із реалій практичної діяльності.

В умовах дії КПК України 1960 року та чинних на той час відомчих нормативних документів, міжнародний розшук обвинувачених оголошувався лише за умови, коли стосовно розшукуваної особи запобіжним заходом було обрано взяття під варту або отримано дозвіл на її затримання та доставку до суду під вартою, і лише після підтвердження слідчим органом чи судом наміру запитувати їх видачу. Оперативний працівник після винесення постанови про оголошення особи в міжнародний розшук був зобов'язаний негайно письмово поінформувати про це слідчого, у провадженні якого перебувала кримінальна справа. Після отримання інформації про оголошення особи в міжнародний розшук слідчий на підставі частини шостої статті 165² КПК України 1960 року звертався до суду з вмотивованим поданням, затвердженим прокурором, про обрання обвинуваченому запобіжного заходу – взяття під варту. Суд приймав рішення про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту за відсутності особи лише в разі оголошення її в міжнародний розшук¹.

На сьогоднішній день ці процедурні моменти дещо інакше унормовані у главі 44 чинного КПК України. Як зазначалося, міжнародному розшуку передую державний розшук, тобто оголошення особи в розшук у межах території України. Згідно зі статтею 281 КПК України, якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме, то слідчий, прокурор оголошує його розшук. Про оголошення розшуку виноситься окрема постанова,

¹ Методичні рекомендації щодо порядку та умов екстрадиції до України обвинувачених на стадії досудового слідства [Електронний ресурс] / МВС : ГСУ. – Режим доступу : <http://donumvd.dn.ua>.

якщо досудове розслідування не зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування, якщо саме таке рішення приймається, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підрозділам. Відповідно до частини 2 статті 280 КПК України до зупинення досудового розслідування слідчий зобов'язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для встановлення місцезнаходження особи, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв'язку з обставинами, коли підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме. В силу вимог частини 5 цієї ж норми, після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного. Вказаний випадок І. В. Басиста відносить до безпосереднього виконання рішення слідчого (слідчого судді, який дав дозвіл на затримання та доставляння до суду під вартою) оперативним підрозділом, який є єдиним його виконавцем¹.

Слід зазначити, що правовою основою міжнародного розшуку є сукупність міжнародно-правових актів та норм національного законодавства, які регламентують організацію і проведення оперативно-розшукових заходів на території держав-членів Інтерполу з метою забезпечення реалізації на національному рівні завдань оперативно-розшукової діяльності у сфері боротьби зі злочинністю. Як нами уже зазначалося, міжнародний розшук є частиною загального розшуку, а тому відповідно регламентується тими нормативно-правовими актами, що й розшук. Що стосується безпосереднього нормативного регулювання процедури міжнародного розшуку, то статтею 5¹ Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності між міністерствами,

¹ Басиста І. В. Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми: монографія [Текст] / І. В. Басиста – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – С. 437.

іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами, до складу яких входять оперативні підрозділи, та правоохоронними і спеціальними службами інших держав, які мають у своєму складі відповідні підрозділи, а також з міжнародними правоохоронними організаціями здійснюється відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних правоохоронних організацій, членом яких є Україна. Зі змісту зазначеної статті ⁵¹ слідує, що працівники оперативних підрозділів мають право здійснювати ОРД з метою надання міжнародної правової допомоги правоохоронним органам іноземних держав. Статтею 6 передбачено, що підставами для проведення ОРД є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання¹.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на чинний КПК України, який, регулюючи порядок проведення видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), не містить положень, що стосувалися б процедури здійснення міжнародного розшуку. Хоча, відомо, що без попереднього міжнародного розшуку особи неможливо розпочати процедуру екстрадиції. А тому, з метою усунення наявних прогалин у законодавстві, виникає необхідність у доповненні КПК України нормами, які б регулювали процесуальні моменти оголошення особи у міжнародний розшук.

Хотілося б зазначити, що процедура здійснення міжнародного розшуку безпосередньо регламентується відомчими нормативно-правовими актами, як правило, з обмеженим режимом доступу, де процедурі здійснення міжнародного розшуку присвячено окремі розділи, а також Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів,

¹ Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

затвердженою спільним наказом МВС, СБУ, ДМС, Генпрокуратури, Держприкордону, ДПА від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2, Інструкцією про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою, затвердженою наказом МВС від 14 травня 2009 року № 217, наказом МВС України «Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу» від 22 червня 2012 року № 560, оскільки центральним органом, який забезпечує здійснення міжнародного розшуку, є Інтерпол.

Отже, підсумовуючи викладене, нами на підставі аналізу низки нормативно-правових документів встановлено, що правову основу міжнародного розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, складає Конституція України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», КПК України й інші закони, законодавчі акти та міжнародно-правові угоди і договори, учасником яких є Україна, відомчі нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Інтерполу. З огляду на зазначене вбачається, що нормативно-правове забезпечення міжнародного розшуку осіб, яке знайшло своє відображення переважно у вигляді підзаконних актів, потребує удосконалення і закріплення на законодавчому рівні.

2.2. Історія становлення і розвитку Інтерполу

Міжнародний розшук особи є однією із форм міжнародного співробітництва держав у сфері боротьби зі злочинністю, що проявляється у вигляді надання міжнародної правової допомоги правоохоронними органами України та іноземних держав. Міжнародний розшук – явище багатогранне, процес здійснення якого є доволі складним і тривалим. Це зумовлено тим, що процедура здійснення міжнародного розшуку передбачає два аспекти:

– на території інших держав за запитами правоохоронних органів України проводиться розшук осіб, які переховуються від органів досудового

розслідування, прокуратури, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання;

– на території України за запитами правоохоронних органів держав-членів Інтерполу проводиться розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, прокуратури, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання.

Так, центральним органом з організації міжнародного розшуку визнана Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол, яка була створена 7 вересня 1923 року рішенням Міжнародного поліцейського конгресу, що проводився у м. Відні, Австрія. Водночас, історія створення цієї організації починається набагато раніше.

В. В. Величко, досліджуючи вказане питання, запропонував виділити такі етапи становлення і розвитку Інтерполу:

1) з 1889 до 1914 р.р. – початок оформлення статусу міжнародного утворення на рівні налагодження інтеграційних зв'язків між поліцейськими підрозділами різних країн (переважно європейських);

2) з 1923 до 1946 р.р. відзначився створенням організаційної структури міждержавного утворення, що реалізовувало свій статус як Міжнародна комісія кримінальної поліції, а також ухваленням її Статуту;

3) з 1946 до 1956 р.р. діяльність МККП, що розпочалась із запровадження у 1946 р. терміну «Інтерпол», характеризувалася суттєвою зміною принципів і настанов Комісії, а також оновленням нормативно-правових засад її функціонування, що дістало своє відображення в уточненні цілей і завдань;

4) з 1956 до 1989 р.р. відзначився ухваленням нового Статуту, певною зміною у статусі цього міжнародного утворення й офіційним закріпленням назви «Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол»;

5) з 1989 р. до теперішнього часу, який характеризується активізацією залучення широкого кола країн пострадянського простору до міжнародної

співпраці у напрямі боротьби зі злочинністю й напрацювання нових механізмів і методів протидії злочинним проявам¹.

Ми повністю підтримуємо позицію В. В. Величка у спробі систематизувати і узагальнити історичні аспекти створення і становлення Інтерполу, адже це нам дозволить виділити позитивні моменти у розвитку Інтерполу та застосовувати їх у подальшій діяльності.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що ще у 1924 році МККП прийняла резолюцію з п'яти важливих питань, що визначили основні напрями розвитку на декілька років уперед, а саме:

- створення інформаційних відділень зі збирання фактів прояву міжнародної злочинності;
- розробка систем доказів та міжнародного розшуку злочинців;
- організація відділень з ідентифікації осіб на відстані;
- видання газети міжнародної поліції;
- створення загальної програми з попередження і виявлення підроблених банкнот і документів².

Основними завданнями і метою діяльності Інтерполу відповідно до статті 2 Статуту Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13 червня 1956 року є:

- забезпечення найширшої співпраці між зацікавленими органами кримінальної поліції у межах чинного національного законодавства країн – учасниць Інтерполу і у суворій відповідності до положень Всесвітньої декларації з прав людини;
- створення і розвиток ефективних органів для боротьби із загальнокримінальною злочинністю³.

Крім цього, Статутом визначено, що Інтерпол не займається діяльністю політичного, військового, релігійного і расового характеру і не втручається в

¹ Величко В. В. Історичні аспекти створення і становлення Інтерполу як міжнародної організації [Електронний ресурс] / В. В. Величко // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 101–106. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-3/12vvvjmo.pdf>.

² Робочий апарат Укрбюро Інтерполу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : icpo.centrmia.gov.ua/.

³ Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13.06.1956 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

неї. Співробітництво поліцейських органів в межах Інтерполу засновано на діях, що застосовуються цими органами на території своїх країн і у суворій відповідності до їх національних законодавств. Всі країни, що входять до Інтерполу, мають рівні права незалежно від розміру їх фінансових внесків¹.

На даний час, членами Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол є 190 держав світу. Що стосується вступу України до Міжнародної організації кримінальної поліції, то це питання вивчалось ще у квітні 1991 року, коли Українська Республіка входила до складу СРСР. Відразу, після проголошення незалежності, за ініціативи Міністерства внутрішніх справ України, підтриманої Міністерством юстиції України, Міністерством закордонних справ України та Службою безпеки України, від імені Уряду було подано заявку до Генерального секретаріату Інтерполу про вступ України до Організації. Прийняття України до Інтерполу відбулося 4 листопада 1992 року на 61-й сесії Генеральної асамблеї Інтерполу (м. Дакар, Сенегал)², а вже 25 березня 1993 року постановою Кабінету Міністрів України № 220 було створене Національне центральне бюро Інтерполу в Україні та затверджене положення «Про Національне центральне бюро Інтерполу»³. Вказаною Постановою передбачалось, що взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби із злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі України, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу, яким виступає Міністерство внутрішніх справ. Відповідно до положення «Про Національне центральне бюро Інтерполу», НЦБ представляє Україну в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі та є центром координації взаємодії правоохоронних органів країни з компетентними органами зарубіжних держав щодо ведення боротьби із злочинністю, що має

¹ Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13.06.1956 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

² Interpol – МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу у: mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/547806.

³ Про Національне центральне бюро Інтерполу: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу у: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>.

транснаціональний характер або виходить за її межі¹. Однак, зазначене Положення було виключено на підставі Постанови Кабінету Міністрів від 13 червня 2012 року № 532². Натомість наказом МВС України від 22 червня 2012 року № 560 затверджено Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу³, яке й регламентує їх порядок діяльності та функціонування.

2.3. Національне Центральне бюро Інтерполу (НЦБІ) в Україні

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України «Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів» від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2⁴ підрозділом, на який безпосередньо покладається організація виконання функцій Міністерства внутрішніх справ України як Національного центрального бюро Інтерполу, є робочий апарат Укрбюро Інтерполу. НЦБ забезпечує співробітництво правоохоронних органів України та зарубіжних країн як у цілому, так і в окремих напрямках боротьби із злочинністю і надає можливості для:

– підготовки та надсилання ініціативних запитів за кордон;

¹ Про Національне центральне бюро Інтерполу : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>.

² Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 р. № 220 : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.2012 № 532 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/532-2012-%D0%BF>.

³ Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу : наказ МВС України від 22 червня 2012 року № 560 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../MVS374.htm.

⁴ Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України № 3/1/2/5/2/2 від 09.01.1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97/page>.

- підготовки та надсилання відповідей на запити зарубіжних правоохоронних органів;
- обміну оперативно-розшуковою, оперативно-довідковою та криміналістичною інформацією про підготовку і вчинення злочинів та причетних до них осіб, а також архівною та, в окремих випадках, процесуальною інформацією;
- обміну досвідом роботи, законодавчим та іншими нормативними актами, учбово-методичною літературою з питань діяльності правоохоронних органів;
- обміну науково-технічною та іншою інформацією з питань боротьби із злочинністю.

Проведеним аналізом та синтезом нормативно-правових документів нами встановлено, що правовою основою діяльності Укрбюро Інтерполу є Конституція України, законодавчі акти України щодо боротьби із злочинністю, міжнародні договори України, Статут та інші нормативні документи Інтерполу, відомчі акти МВС України.

Ряд авторів (В. А. Некрасов, В. Б. Смелік, С. Є. Житняк) вважають, що для усіх країн – членів Інтерполу міжнародний розшук, який вони проходять, – поняття двояке. Це означає, що кожна країна може брати участь у такому розшуку як ініціатор розшуку, так і безпосередній виконавець¹. Тобто, у випадку безуспішності державного розшуку і отримання достовірної інформації про виїзд розшукуваного за кордон, Україна (*як країна-ініціатор розшуку*) в особі компетентних органів зобов'язана направити всі необхідні матеріали до Генерального секретаріату Інтерполу з метою оголошення його у міжнародний розшук. У випадку отримання повідомлення про міжнародний розшук особи на території України від Генерального секретаріату Інтерполу Україна (*як країна-виконавець*) зобов'язана провести всі необхідні заходи щодо встановлення місця знаходження розшукуваного. Аналогічно інші держави, які є учасниками

¹ Некрасов В. А. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинними : Навчальний посібник [Текст] / В. А. Некрасов, В. Б. Смелік, С. Є. Житняк – К.: КНТ, Видавничий дім «Скіф». 2008. – С. 122.

міжнародного розшуку осіб, можуть виступати в ролі країни-ініціатора або країни-виконавця розшуку.

Робочий апарат (РА) Укрбюро Інтерполу є самостійним структурним підрозділом МВС, який забезпечує реалізацію повноважень МВС щодо представництва України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерпол та Європейському поліцейському офісі (Європол), а також повноважень МВС України як Національного центрального бюро Інтерполу та Національного контактного пункту Європолу в Україні. РА Укрбюро Інтерполу, відповідно до покладених на нього завдань, що стосуються міжнародного розшуку:

- організовує та координує за запитами правоохоронних органів України міжнародний розшук обвинувачених, підсудних та засуджених осіб, які переховуються від органів досудового слідства, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, а також безвісно зниклих (п. 3.1.8);

- організовує та координує за запитами компетентних органів держав-членів Інтерполу розшук на території України осіб, які переховуються від органів розслідування, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, а також безвісно зниклих (п. 3.1.10.);

- організовує прийом-передачу осіб, щодо яких Генеральною прокуратурою України або Міністерством юстиції України прийняте рішення про задоволення клопотань компетентних органів іноземних держав щодо видачі (екстрадиції), тимчасової видачі, транзитного переміщення або передачі для подальшого відбування призначеного покарання (п. 3.1.11.);

- організовує прийом-передачу та конвоювання осіб, щодо яких компетентними органами іноземних держав прийняте рішення про задоволення клопотань Генеральної прокуратури або Міністерства юстиції України щодо видачі (екстрадиції), тимчасової видачі, транзитного переміщення або передачі для подальшого відбування призначеного покарання (п. 3.1.12.);

- передає органам державної влади України та державним органам іноземних держав клопотання про взяття під варту або затримання особи, щодо

якої буде направлено запит про видачу, а також про надання взаємної допомоги в кримінальних справах у випадках, передбачених міжнародними договорами України (п. 3.1.14.)¹.

При отриманні запитів про оголошення особи в міжнародний розшук територіальні підрозділи РА Укрбюро Інтерполу перевіряють наявність підстав для оголошення міжнародного розшуку, повноту відомостей про розшукуваного, правильність оформлення додатків, у разі необхідності запитують іншу необхідну інформацію та надсилають відповідні матеріали на адресу РА Укрбюро Інтерполу.

Вважаємо за необхідне зазначити, що навіть після направлення запиту до РА Укрбюро Інтерполу не завжди особу буде оголошено в міжнародний розшук, оскільки передбачені підстави відмови в оголошенні міжнародного розшуку осіб:

1) якщо вони підозрюються, обвинувачуються у вчиненні або засуджені за вчинення кримінальних правопорушень, що мають політичний, військовий, релігійний чи расовий характер;

2) якщо їх видача неможлива відповідно до міжнародних договорів України та законодавства України;

3) якщо до них обрано інші запобіжні заходи, ніж тримання під вартою².

У випадку прийняття рішення про оголошення міжнародного розшуку особи Генеральний секретаріат видає спеціальний документ – циркулярне повідомлення (DIFFUSION). Видання такого документа означає оголошення Інтерполом міжнародного розшуку, а його направлення до НЦБ усіх країн-учасниць – його початок.

Взагалі розшук осіб, насамперед, поділяється на п'ять видів (п'ять серій – «А», «В», «С», «D», «F»). Для оголошення кожного із них в Інтерполі введений власний формений бланк – циркуляр. Усі п'ять стандартних форм циркулярів

¹ Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу : наказ МВС України від 22 червня 2012 року № 560 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../MVS374.htm.

² Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13.06.1956 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

про розшук осіб складені за однією формою, незважаючи на те, що у кожного з них своє призначення. Циркуляри прийнято називати «червоний», «зелений», «синій», «жовтий» та «чорний». Такі назви вони отримали тому, що у правому верхньому куті кожного з них розміщений прямокутник розміром 3,5х4,0 см відповідного кольору¹.

Використовуючи систему міжнародного розшуку в межах Інтерполу, правоохоронні органи України мають можливість:

1) одержати інформацію про місцеперебування за кордоном та рід занять розшукуваних осіб: підозрюваних у вчиненні злочинів, обвинувачених, засуджених, які ухиляються від кримінальної відповідальності чи відбування покарання з подальшою їх екстрадицією (видачею);

2) встановити контроль за діяльністю та пересуванням осіб, які переховуються від правоохоронних органів за межами України;

3) встановити місцезнаходження особи, яка виїхала за кордон і пропала безвісти;

4) ідентифікувати особу;

5) ідентифікувати невідомих хворих;

6) ідентифікувати непізнані трупи.

Міжнародний розшук з використанням каналів та можливостей Інтерполу ведеться у випадках:

1) наявності вірогідних даних про виїзд розшукуваної особи в інші країни, якими можуть бути: наявність у такої особи закордонного паспорта, повідомлення органів Держкомкордону України про реєстрацію перетинання нею кордону, поштове листування, пояснення свідків тощо;

2) надходження запиту до НЦБ про розшук осіб, прибулих в Україну з інших держав (за ініціативою закордонних партнерів-членів Інтерполу)².

¹ Некрасов В. А. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинами : Навчальний посібник [Текст] / В. А. Некрасов, В. Б. Смелік, С. Є. Житняк – К.: КНТ, Видавничий дім «Скіф», 2008. – С. 99.

² Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України

Міжнародному розшукові з ініціативи правоохоронних органів України підлягають:

- особи, які виїхали за межі України і ухиляються від кримінальної відповідальності та відбуття покарання за злочини, за які згідно з чинним законодавством або судовим вироком, що набрав законної сили, передбачене (призначене) покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше шести місяців;

- громадяни, які пропали безвісти, – за наявності вірогідних відомостей про виїзд розшукуваних за кордон;

- іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні і щодо яких отримана інформація про вчинення ними злочинів на території інших держав.

Підставою для міжнародного розшуку громадян України є запит правоохоронного органу, надісланий до НЦБ. У запиті повинна бути викладена повна та об'єктивна інформація про події, факти на розшукуваних осіб, а саме:

- номер кримінального провадження, ким та коли внесено відомості до ЄРДР, прізвище слідчого, який провадить розслідування, його контактний телефон;

- номер, дата заведення оперативно-розшукової справи категорії «Розшук», прізвище та контактний телефон працівника, який здійснює провадження у справі;

- обставини вчиненого злочину (злочинів) – місце, час, спосіб, юридична кваліфікація діянь, інші причетні до злочинів особи тощо;

- усі відомі прізвища, імена, по батькові розшукуваного кирилицею та в латинській транскрипції;

- за можливості, відомості про обох батьків;

- повна дата і місце народження розшукуваної особи;

- громадянство, національність;

– номери національного та закордонного паспортів, дати їх видачі, органи, які видавали паспорти;

– прізвиська розшукуваного, під якими він може бути відомим у злочинному середовищі;

– прикмети загальні (зріст, будова тіла, колір волосся, очей тощо) та особливі (шрами, татування, відсутність органів, окуляри тощо);

– функціональні ознаки (особливості ходи, заїкання, звички тощо);

– дві фотокартки (якщо можливо, анфас та в профіль) із зазначенням дати фотографування та виготовлення фотокарток;

– за наявності дві дактокарти;

– відомості про наявність у розшукуваного зброї, чи може він становити загрозу для оточуючих як психічно хворий, наркоман, інфекційно хворий, схильний до жорстокості тощо;

– професії, якими видами діяльності може займатися;

– мови, якими володіє;

– в яких країнах і за якими адресами може перебувати, з ким може контактувати в країні перебування;

– який запобіжний захід обраний стосовно розшукуваної особи¹.

Отже, підсумовуючи викладене, можемо стверджувати про важливу роль НЦБ Інтерполу у встановленні місцезнаходження осіб, які перебувають у міжнародному розшуку, з метою їх подальшої екстрадиції. Адже НЦБ Інтерполу є проміжною ланкою між правоохоронними органами України та іноземних держав, за допомогою якого передається інформація про розшукуваних осіб.

¹ Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів : наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України № 3/1/2/5/2/2 від 09.01.1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97/page>.

Питання для самоконтролю та самоперевірки:

1. Які завдання є основними для Укрбюро Інтерполу?
2. На який орган покладаються повноваження Укрбюро Інтерполу?
3. Які суб'єкти виступають сторонами взаємодії по лінії Інтерполу?
4. Історичні особливості створення Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу.
5. Основні завдання Робочого апарату Укрбюро Інтерполу.

РОЗДІЛ III

ВИДАЧА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ)

3.1. Юридична природа інституту видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

3.1.1. Генеза інституту видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

3.1.2. Аналіз поняття видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

3.2. Процесуальний порядок видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

3.2.1. Офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати

3.2.2. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції)

3.2.3. Прийняття рішення за запитом

3.2.4. Фактична передача особи під юрисдикцію запитуючої держави

3.3. Зарубіжний досвід правової регламентації екстрадиції і перспективи його впровадження до чинного кримінального процесуального законодавства України

3.1. Юридична природа інституту видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

3.1.1. Генеза інституту видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

Для усвідомлення змісту поняття видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), необхідно розглянути основні історичні періоди його розвитку. Історія становлення інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), як і міжнародного розшуку, своїм корінням сягає глибокої давнини.

Залежно від розвитку правозахисних елементів, у екстрадиційному процесі С. С. Нестеренко виділила такі етапи формування інституту екстрадиції: 1) з давніх часів до XVIII ст.; 2) з XVIII ст. до середини XX ст.; 3) з

середини ХХ ст. і до нашого часу. Упродовж свого розвитку інститут видачі осіб зазнав концептуальних змін. На кожному етапі він наповнювався змістом історичного періоду, набуваючи відповідних рис. Загальною тенденцією розвитку інституту екстрадиції є його гуманізація. Незважаючи на значні труднощі, викликані політичними обставинами, гуманістичні цінності неухильно впроваджуються в екстрадиційний процес. Ця тенденція сприяє підтриманню балансу між завданнями боротьби зі злочинністю та інтересами видаваної особи¹.

На наше переконання, історичні етапи формування інститутів міжнародного розшуку та видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), збігаються між собою. Адже розмежування вказаних понять не існувало, а видача осіб передбачала попередній їх міжнародний розшук. Тому надалі ми досліджуватимемо історію розвитку вказаних інститутів нерозривно та у взаємозв'язку між собою.

Повною мірою підтримуємо позицію Ю. С. Палєєвої², яка виділяє чотири етапи становлення інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), і відповідно міжнародного розшуку. Саме цю періодизацію розглянемо більш детально.

Перший етап – давні часи – кінець ХVІІ ст., коли видача осіб була рідкісним явищем і в основному мала місце щодо політичних ворогів та еретиків. Вимога видати злочинця була обумовлена випадковими політичними умовами з боку сильнішої держави по відношенню до слабшої, а відмова розцінювалася як привід до війни. Таким чином, в умовах конфліктів все вирішувалося шляхом проведення воєнних дій. Основним регулятором відносин екстрадиції було право більш сильної держави: «Хто слабший за

¹ Нестеренко С. С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Світлана Сергіївна Нестеренко. – Одеса : Одеська національна юридична академія, 2010. – 21 с. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09bvspu.zip>.

² Палєєва Ю. С. Погляд на національне законодавство і міжнародні норми в контексті інституту екстрадиції [Електронний ресурс] / Ю. С. Палєєва. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vduerp-jur/2011_1/4.pdf.

іншого, повинен укласти з ним мир, а хто сильніший, повинен вести з ним війну»¹.

Витоки видачі осіб можна знайти вже у стародавньому світі, свідченням чого є договір єгипетського фараона Рамзеса II із царем хетів Хаттушілем III, укладений 1296 року до н.е. Цей договір по праву вважається одним із найдавніших правових джерел, що регламентують видачу осіб². Особливою статтею вказаного договору передбачалася обопільна видача політичних перебіжчиків знатного і незнатного походження: «Якщо хто-небудь втече з Єгипту і піде в країну хетів, то цар хетів не буде його затримувати в своїй країні, але поверне в країну Рамзеса»³. Разом з перебіжчиками поверталася в цілісності також все їх майно і люди: «Якщо втече з єгипетської землі одна, дві, три і т.д. людини в землю хетів, то вони будуть повернуті в землю Рамзеса»⁴. Як вони самі, так і їх майно, дружини, діти і слуги повертаються в повній неушкодженості: «Та не стратять їх, та не зашкодять їх очей, вуст і ніг»⁵. Цікавим є той факт, що вже у цьому договорі можна спостерігати непряме закріплення положень про захист людини, а саме – втікачів від певних видів покарання⁶.

Можна стверджувати, що у рабовласницьку епоху екстрадиція виступала у вигляді засобу повернення біглих рабів, про що свого часу зазначала С. С. Нестеренко, аналізуючи працю Д. П. Нікольського «О выдаче преступников по началам международного права»⁷. Свідченням цього є відповідні договори, добре відомі практиці держав Стародавньої Греції, між

¹ Палсева Ю. С. Погляд на національне законодавство і міжнародні норми в контексті інституту екстрадиції [Електронний ресурс] / Ю. С. Палсева. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vduer-jur/2011_1/4.pdf.

² Валуев Р. М. Выдача преступников в современном международном праве (некоторые вопросы теории и практики) [Текст] / Р. М. Валуев. – Казань: Изд-во Казан. у-та. 1976. – С. 11.

³ Договор египетского фараона Рамзеса II с царём хеттов Хаттушилем III (1278 до н.э.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: history-x.ru/04/002/002/005.htm; Васильев Ю. Г. Институт выдачи преступников (экстрадиции) в современном международном праве [Текст] / Ю. Г. Васильев. – М., 2003. – С. 54.

⁴ Договор египетского фараона Рамзеса II с царём хеттов Хаттушилем III (1278 до н.э.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: history-x.ru/04/002/002/005.htm.

⁵ Договор египетского фараона Рамзеса II с царём хеттов Хаттушилем III (1278 до н.э.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: history-x.ru/04/002/002/005.htm.

⁶ Нестеренко С. С. Генезис гарантий прав и свобод людини в институті екстрадиції [Електронний ресурс] / С. С. Нестеренко. – Режим доступу: vuzlib.com/content/view/2289/73.

⁷ Никольский Д. П. О выдаче преступников по началам международного права [Текст] / Д. П. Никольский. – СПб., 1884. – С. 47–48.

окремими грецькими полісами, а також Римській імперії, де обов'язковому поверненню підлягали бігли раби. Так, в Афінах храм Тесея, хоча і не забезпечував біглому рабу ні непокаранності, ні свободи, але давав йому право вимагати судового розгляду. Якщо на суді виявлялося, продовжує ця авторка, що господар занадто жорстоко поводився з рабом чи посягав на його цнотливість, то видача не застосовувалася, але раба продавали іншому господареві. Храм Діани був притулком для біглих рабинь, які не витримали насильства від своїх господарів. Якщо за рішенням суду вони визнавалися правими, то не видавалися господарю, а залишалися як служниці¹. У §17 Законів Хаммурапі, царя Вавилону (XVIII ст. до н.е.) передбачалося: «Якщо чоловік спіймає в степу збіглого раба або рабиню і доставить його хазяїнові, – хазяїн раба повинен заплатити йому два сиклі (сикль – 8,4 г) срібла»², що є підтвердженням того, що у давні часи заохочувалась видача осіб, оскільки за вчинення вказаних дій була обіцяна винагорода.

Грунтовно досліджуючи праці Ф. Ф. Мартенса³, Д. П. Нікольського⁴, М. С. Таганцева⁵, В. Е. Грабаря⁶, А. І. Бойцов дійшов висновку про те, що ще в стародавні часи велика увага приділялася виконанню укладених договорів про видачу осіб. Так, з історії Греції наводиться приклад того, як афіняни погодилися видати македонському царю Філіпу всіх осіб, які здійснили замах на його життя, а ахейці погрожували Спарті порушенням союзу, якщо не будуть видані її громадяни, які вчинили напад на одне із сіл. В історії Риму посилаються на галлів, які вимагали видачі Фабія, який напав на них, і на

¹ Нестеренко С. С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Світлана Сергіївна Нестеренко. – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2010. – 21 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09bvsppu.zip>.

² Закони царя Хаммурапі (XVIII ст. до н.е.) // Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія: збірник документів [Текст] / За ред. В. Д. Гончаренка. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – С. 12; Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник [Текст] / Л. М. Бостан, С. К. Бостан. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 67.

³ Мартенс Ф. Ф. Современное международное право цивилизованных народов: В 2 т. Т. II. [Текст] / Ф. Ф. Мартенс. – СПб., 1883. – С. 384.

⁴ Никольский Д. П. О выдаче преступников по началам международного права [Текст] / Д. П. Никольский. – СПб., 1884. – С. 48.

⁵ Таганцев Н. С. Лекции по русскому уголовному праву [Текст] / Н. С. Таганцев. Вып. 1. – СПб., 1887. – С. 309.

⁶ Грабарь В. Э. Римское право в истории международных правовых учений [Текст] / В. Э. Грабарь. – Юрьев, 1901.

аналогічну вимогу римлян щодо Аннібала, а також на Катона, який вимагав видачі Цезаря германцям за те, що той почав з ними несправедливу війну¹.

У часи Середньовіччя погляди щодо розшуку та видачі осіб дещо змінилися. Основна увага зосереджувалась на політичних злочинах, свідченням чого були договори, за якими договірні сторони зобов'язувалися видавати одна одній політичних злочинців². Саме в цей період формується уявлення про підстави невидачі осіб: 1) перебування особи у місцях, видача з яких була неприпустима (певні священні місця – храми, монастирі і т.д.); 2) звичай закріпачення всіх іноземців, які прибули в країну без дозволу або пробули в ній більше року, який існував у феодалних державах Західної Європи.

Отже, перший етап характеризувався зародженням видачі осіб (переважно збіглих рабів або політичних злочинців), попередній розшук не виокремлювався, але впливав із означеної процедури.

Другий визначений Ю. С. Палєєвою етап – XVII ст.–перша половина XIX ст. Інтенсивний розвиток суспільства та індустріалізація економіки призвели до виникнення нових видів транспорту, що сприяло масовому переміщенню людей не лише в межах держави, а й за кордон. А це, у свою чергу, зумовило появу нових видів злочинів, які у подальшому отримали назву міжнародних, і проблем розшуку осіб, які з метою уникнення відповідальності за свої вчинки переховувалися на території інших держав. Вагомий внесок у розвиток інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, зробила Франція, де вперше термін «екстрадиція» було введено в офіційний обіг у Декреті від 19 лютого 1791 року. Крім цього, зазначений період характеризується воєнними подіями, що призвело до укладання багатосторонніх угод про видачу (зокрема, дезертирів). Першим із них вважається Ам'єнський договір, підписаний 1802 року Великобританією, Голландією, Іспанією і Францією.

¹ Бойцов А. И. Выдача преступников [Електронний ресурс] / А. И. Бойцов. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 793 с. – Режим доступу : law.edu.ru/doc/document.asp...

² Левин Д. Б. История международного права [Текст] / Левин Д. Б. – М., 1962. – С. 18.

Таким чином, другий етап характеризувався становленням інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, виокремленням основних принципів екстрадиції, хоча в цілому видача осіб ще носила політичний характер. Поняття міжнародного розшуку не існувало, однак фактично розшук здійснювався у взаємозв'язку з процедурою екстрадиції.

Третій етап становлення інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), і відповідно міжнародного розшуку припадає на 1840-1943 роки. Саме у цей історичний період почалися узгоджені дії держав по відношенню до злочинців, які повинні були нести відповідальність за загальнокримінальні злочини. Видача наповнюється сучасним змістом і перетворюється на дійсний акт правової допомоги у сфері міжнародного права. Починається процес нормативного оформлення інституту екстрадиції¹. А. І. Бойцов зазначав, що до кінця XIX ст. більшість країн Європи і ряд країн американського континенту уклали договори як один з одним, так і з географічно віддаленими державами. У 1843 році було започатковано процес нормативного оформлення інституту екстрадиції в рамках Британської Співдружності Націй, коли парламент Великобританії прийняв перший закон про регулювання процедури видачі злочинців, які знаходяться в розшуку на всьому просторі британських колоніальних володінь. У 1881 році він був замінений Законом про розшук правопорушників (Fugitive offenders Act)². Саме в цей період відбувається зародження міжнародного розшуку як окремого правового явища. У подальшому прослідковується тенденція до збільшення міжнародних багатосторонніх договорів про видачу між державами. Спробою кодифікувати міжнародні відносини між державами на території Америки вважається схвалений 20 лютого 1928 року на VI Міжнародній конференції американських держав в Гавані проект Кодексу міжнародного приватного права (кодекс Бустаманте), у якому книга IV «Міжнародний процес» включала

¹ Палєєва Ю. С. Погляд на національне законодавство і міжнародні норми в контексті інституту екстрадиції [Електронний ресурс] / Ю. С. Палєєва. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vduper-jur/2011_1/4.pdf.

² Бойцов А. И. Выдача преступников [Електронний ресурс] / А. И. Бойцов. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 793 с. – Режим доступу: law.edu.ru/doc/document.asp...

розділ III під назвою «Видача», яким і регулювались усі питання щодо екстрадиції осіб¹.

Четвертий етап почався з 1943 року, де провідну роль відіграла Друга світова війна, а покарання дій фашистів стало однією з головних цілей. В цей період між державами укладається велика кількість угод, що призвело до підвищення ролі міжнародного розшуку та екстрадиції осіб як засобів забезпечення їх переслідування за злочини проти миру та безпеки людства².

12 червня 1941 року представники Великобританії, Канади, Австралії, Нової Зеландії та Південної Африки, а також представники урядів у вигнанні: грецького, бельгійського, чехословацького, люксембурзького, нідерландського, норвезького, польського, югославського та французького (генерала де Голля) зібралися в старовинному Сент-Джеймському палаці і підписали декларацію. Наступні положення цієї декларації все ще служать девізом світу: «Єдина вірна основа міцного миру – це добровільна співпраця вільних народів у світі, в якому, звільнившись від загрози агресії, всі можуть користуватися економічною і соціальною забезпеченістю; для досягнення цієї мети ми маємо намір працювати спільно, спільно з іншими вільними народами як під час війни, так і під час миру»³. Цією декларацією союзні держави затверджували положення про покарання і кримінальне переслідування тих, хто несе відповідальність за військові злочини або брав у них безпосередню і добровільну участь. Ця загальна резолюція призвела не лише до заснування Нюрнберзького і Токійського міжнародних військових трибуналів, створених для суду над військовими злочинцями, злочини яких не пов'язані з певним географічним місцем, а й до численних процесів над військовими злочинцями,

¹ Кодекс міжнародного частного права (Кодекс Бустаманте) от 20 февраля 1928 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_419; Зимин В. П. Международное сотрудничество в области борьбы с преступностью и охраны общественного порядка [Текст] / В. П. Зимин, И. Н. Зубов. – М., 1993. – С. 101.

² Палєєва Ю. С. Погляд на національне законодавство і міжнародні норми в контексті інституту екстрадиції [Електронний ресурс] / Ю. С. Палєєва. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vduep-jur/2011_1/4.pdf.

³ Декларация, подписанная в Сент-Джеймском дворце 12 июня 1941 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: un.org/ru/aboutun/history/saint...

організованими в тих країнах, де вони вчинили злочини¹. Саме з цього моменту екстрадиція набуває важливого значення в питаннях переслідування за злочини проти миру та безпеки людства. Так, ще Московська декларація від 2 листопада 1943 року затверджувала положення про те, що «те германские офицеры, солдаты и члены гитлеровской партии, которые имеют какое-либо отношение к зверствам, убийствам и казням в странах, захваченных германскими вооружёнными силами, будут доставлены обратно в страны, где были совершены их ужасные преступления, для того, чтобы они подверглись обвинению и наказанию по законам этих стран»². Потім Генеральна Асамблея ООН у Резолюції від 13 лютого 1946 року «Про видачу і покарання військових злочинців» зобов'язала всі держави-члени ООН вжити необхідних заходів для арешту і висилки військових злочинців в ті країни, де вони вчинили злочини, для суду і покарання за законами цих країн³. Про обов'язок видачі осіб, які вчинили злочини, передбачено у статті 6 Статуту Нюрнберзького трибуналу⁴, йдеться про нього і в Резолюції ООН від 31 жовтня 1947 року «Про видачу злочинців війни і зрадників»⁵. Важлива і суттєва роль відводиться ООН і в кодифікації інституту видачі за загальнокримінальні злочини. Свідченням цього є прийнятий 14 грудня 1990 року на 45-й сесії Генеральної Асамблеї ООН Типовий договір про видачу, який закріпив основні принципи екстрадиції та положення, які регулюють процедуру здійснення видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення⁶.

Що стосується становлення та розвитку екстрадиції на українських

¹ Соглашение между Правительствами Союза Советских Социалистических Республик, Соединенных Штатов Америки и Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии и Временным Правительством Французской Республики о судебном преследовании и наказании главных военных преступников европейских стран оси от 8 августа 1945 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : docs.cntd.ru/document/901737882.

² Московская декларация 1943 года – Англо-Советско-Американское Коммюнике о Конференции трех Министров в Москве (2 ноября 1943 года) [Електронний ресурс] // Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной Войны. Документы и материалы. В 3 т. Т. 1 // ОГИЗ. Государственное издательство политической литературы, 1944. – С. 357–360 – Режим доступу : ru.wikisource.org/wiki/.

³ О выдаче и наказании военных преступников : Резолюция ООН 3 (I) от 13 февраля 1946 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf...

⁴ Устав международного военного трибунала для суда и наказания главных военных преступников европейских стран оси от 8 августа 1945 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : yablor.ru/blogs/ustav-nyurnbergs...

⁵ О выдаче преступников войны и изменников : Резолюция ООН 170 (II) от 31 октября 1947 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : lawmix.ru/abro/1420.

⁶ Типовой договор о выдаче : Резолюция ООН №45/116 от 14 декабря 1990 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : docs.cntd.ru/document/901785649.

землях, то ми, притримуючись поглядів М. П. Свистуленко, вважаємо, що підвалини екстрадиції як правового інституту закладалися впродовж багатолітньої історії української державності. Корені видачі осіб, які вчинили злочини, слушно вказує ця авторка, сягають ще часів Київської Русі. Підтвердженням цього є договір, укладений князем Олегом із Візантією 911 року, який фактично є першою відомою спробою договірного врегулювання відносин, що сьогодні прийнято називати екстрадиційними¹. У вказаному договорі передбачалося: «Якщо злочинець не повернеться в Русь, – нехай скаржаться руси християнському цесареві і нехай схоплять такого і повернуть насильно в Русь. Це ж усе нехай роблять руси грекам, якщо де-небудь станеться таке саме»². У договорі київського князя Ігоря з візантійським імператором 945 року вказувалося: «А якщо скоять злочин які-небудь греки, суцї під владою цесарства нашого, то не майте ви, руси, права карати їх, але за велінням цесарства нашого хай дістане злочинець, як ото вчинить»³. Крім цього, у вказаному договорі обумовлювалось про взаємну видачу візантійською стороною раба-утікача з Київської Русі і навпаки, повернення у Візантію їхнього раба-утікача: «Якщо втече раб від Русі, то раба слід спіймати, оскільки Русь прийшла в країну нашого царства, коли раб утік від святого Мами... Коли ж утече до Русі раб кого-небудь з людей царства нашого, або з міста нашого тобто Царграда, або з інших міст і забере що-небудь з собою, то його повернути назад...»⁴.

Іншим історичним документом, який передбачав видачу, В. С. Березняк називає Пространну Правду Ярославичей початку XII століття (1209 рік), де

¹ Свистуленко М. П. Екстрадиція в правовій системі України: основні кримінально-правові аспекти [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / М. П. Свистуленко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 24 с. – укр. Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VAAU/2011_2_/11dobkpp.pdf.

² Договір київського князя Олега з візантійським імператором 911 р (вітязь) // Заруба В. М. Історія держави і права України: Навчальний посібник [Текст] / В. М. Заруба. – К.: Істина, 2006. – С. 60.

³ Договір київського князя Ігоря з візантійським імператором 945 р. // Хрестоматія з історії держави і права України: збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський, О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 17; Заруба В. М. Історія держави і права України: Навчальний посібник [Текст] / В. М. Заруба. – К.: Істина, 2006. – С. 62.

⁴ Договір київського князя Ігоря з візантійським імператором 945 р. // Хрестоматія з історії держави і права України: збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський, О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 17.

було вказано, що обов'язок видачі особи, яка вчинила вбивство, лежав на верві (сільській громаді). Громада була зобов'язана розшукати злочинця й видати його або сплатити штраф князеві¹. Щоб краще зрозуміти, про що йдеться, необхідно навести коротку історичну довідку. Найважливішою пам'яткою давньоруського права справедливо вважається «Руська Правда», в якій вміщено давні норми звичаєвого права та «княжі устави». «Руська Правда» має три редакції – коротку, розширену та скорочену, в кожній з яких відображені певні періоди розвитку феодалізму в Київській Русі. Коротка редакція «Руської Правди» є найдавнішою (XI ст.). Розширену редакцію «Руської Правди» (в літературі зустрічається під назвою пространна) дослідники відносять до пам'яток епохи розвинутого феодалізму. Переважна більшість вчених вважає, що час її створення – це період князювання Володимира Мономаха або його сина Мстислава. Скорочена редакція «Руської Правди» вважається найпізнішою, створеною десь у XV–XVII ст.².

Ще однією історичною пам'яткою тих часів, де згадується екстрадиція (кінець XIV–перша половина XVII ст.), є Судебник князя Казимира Ягеловича, виданий у Литві 29 лютого 1468 року, в якому вказувалося: «А коли злодея видадуть исправа, а чим его възвелять, казнити по его делом»³.

В період часу з XIV по XVI століття, коли Україна знаходилась в складі Речі Посполитої, згадка про екстрадицію зустрічається у текстах Литовських Статутів. В статуті 4 розділу 11 третього Литовського Статуту 1588 року вказувалося: «Тежь если бы таковой кгвалтовникъ, забивъши кого в дому, в господе и на улицы, на дорозе и где ж кольвекъ, а будь заразомъ по том учиньку не будучи позванъ або и после позваня, такъ заочного, яко и очевистого, не становечисе на рокъ, за позвы припалый ку росправе, прочъ с того паньства

¹ Березняк В. С. Історія становлення та розвитку інституту екстрадиції в Україні [Електронний ресурс] / В. С. Березняк. – Режим доступу : archive.nbuv.gov.ua/Portal/Наукова_періодика/.../nvdvduvs/2011_2/Berez.pdf.

² Історія держави і права України: Підручник [Текст] / А. С. Чайковський, В. І. Батрименко, Л. О. Зайцев, О. Л. Копиленко та ін.; За ред. А. С. Чайковського. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 68–71; Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський, О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс, В. В. Свистунов, Г. І. Трофанчук. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 656.

³ Судебник князя Казимира Ягеловича, даний Литві 29 лютого 1468 року // Хрестоматія з історії держави і права України : збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 47–48.

нашого, великого князства, утекъ або хотя бы с паньства нашего не утекъ, але бы се без причинъ слущьныхъ правныхъ ку праву за позвы не становиль, тогды таковий самъ от вряду нашего маеть быти отосланъ на выволанье до нас, господаря»¹. Вказаний факт свідчить про те, що особи, які вчинили загальнокримінальні злочини і переховувались з метою уникнення відповідальності, у разі встановлення їх місця знаходження підлягали видачі потерпілій стороні за місцем вчинення злочинів, таке рішення приймалось за участі суду.

Наступним історичним етапом становлення екстрадиції є період козацької доби, який характеризується розвитком дипломатичних та торгівельних відносин козаків з іншими державами. Свідченням цього є договір між турецьким цісарем і Військом Запорізьким та народом руським про торгівлю на Чорному морі, де в статті 13 вказувалось: «А якщо християнський в'язень у державі цісаря його милість утік би до козацької галери або корабля, старший над галерою не буде його затаювати або переховувати, але повинен його видати, але за те не зазнає ніякої шкоди або кривди ані він, ані галера його, ані люди, ані товар його, а якщо також який челядник вільний або невольник утік би з козацької галери, турки повинні видати його козакам»².

У період козацько-гетьманської держави (середина XVII–кінець XVIII ст.) Гадяцький трактат від 6(16) вересня 1658 року містив положення, що стосувалися екстрадиції: «Аби з суперечок за підданих обвинувачених в своєвільстві не виходило нових замішань, – касуються всякі процеси про видачу підданих, про наїзди, забране майно, шкоди починені під час внутрішньої війни, – земські, гродські, трибунальські, також і декрети трибунальські винесені в тих справах – особливо щодо воеводства Київського,

¹ Статут Великого князства Литовського 1588 года [Електронний ресурс] / подг. О. Лицкевич // Історія України IX – XVIII століть. Першоджерела. – Мн., 2002–2003. Режим доступу: <http://starbel.narod.ru/statut1588.htm>.

² Проект договору Війська Запорозького з Оттоманською Портою про торгівлю // Хрестоматія з історії держави і права України: Збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чанковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 142.

Волинського, Браславського й Чернігівського»¹. Тож цей період був початком занепаду інституту видачі осіб.

Згодом, з огляду на подальший хід історії, коли українські землі перейшли під вплив царської Росії, можливість розвитку відносин, близьких до екстрадиційних, було втрачено, що й призвело до поступової відміни інституту видачі осіб. Хоча в період існування Української Народної Республіки були спроби нормативного урегулювання процедури екстрадиції. Так, Основний Державний Закон Української Народної Республіки (проект Урядової Комісії по виробленню Конституції Української Держави) 1920 року в статті 19 містив положення: «Ганебна кара і видалення українського громадянина за кордони Української Держави не дозволяється»². На жаль, вказана норма залишилась тільки задекларованою, однак це уже є свідченням розвитку гуманізму і поваги до прав та свобод громадян. Розвиток екстрадиційних відносин на українських землях, які входили до складу Російської імперії, фактично відповідав тому рівню, який був у Російській імперії до реформи її судової системи в 60-х рр. XIX ст. У Росії діяв спеціальний закон про видачу злочинців за вимогою іноземних держав 1908 року, який закріплював основні положення екстрадиції, а також невидачу власних громадян: «Выдачу не влекли преступления, совершенные русскими и лицами, получившими российское гражданство после их совершения, но до получения требования о выдаче министерством иностранных дел»³.

За радянської доби інститут екстрадиції уповільнює свій розвиток, договірне регулювання обмежується взаєминами із країнами соціалістичного табору. Відповідно до Договору про утворення СРСР від 30 грудня 1922 року всі питання, пов'язані із ратифікацією міжнародних договорів та проведення міжнародно-правової діяльності УРСР віднесені до відання СРСР в особі його

¹ Гадяцький трактат // Хрестоматія з історії держави і права України: збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 158.

² Основний Державний Закон Української Народної Республіки (проект Урядової Комісії по виробленню Конституції Української Держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: constituanta.blogspot.com/2012/.../1920_22.html.

³ Екстрадиція в уголовном праве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrreferat.com/index.php?referat=44745&pg=20&lang=ru.

верховних органів¹. Лише з розпадом СРСР створюються умови для переходу екстрадиції на якісно новий рівень розвитку та функціонування в правовій системі України як окремого комплексного міжгалузевого правового інституту².

Уже за роки незалежності Законом України від 16 січня 1998 року № 43/98-ВР ратифіковані Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року, Додатковий протокол 1975 року та Другий додатковий протокол 1978 року до цієї Конвенції, Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року, Типовий договір про видачу, прийнятий резолюцією 45/116 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 року, а також укладено близько 30 договорів з іншими державами про правову допомогу України. Аналогічні питання, що стосуються видачі злочинців, є у конвенціях по боротьбі з окремими видами злочинів: Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року, Конвенції про охорону персоналу ООН та зв'язаного з нею персоналу від 1994 року тощо. У випадках, коли між Україною й іноземною державою немає договору про правову допомогу або про видачу, питання співробітництва вирішуються на основі принципів міжнародного права в порядку міжнародної ввічливості та взаємності.

У статті 25 Конституції України передбачено, що громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі³, що є свідченням гарантії захисту прав і свобод своїх громадян.

Наступною сходинкою у розвитку інституту екстрадиції в Україні є Закон України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України

¹ Договір про утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік від 30 грудня 1922 р. // Хрестоматія з історії держави і права України: збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський, О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 394.

² Свистуленко М. П. Екстрадиція в правовій системі України: основні кримінально-правові аспекти [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 [Електронний ресурс] / М. П. Свистуленко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 24 с. – укр. Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VAAU/2011_2/.../11dobkpp.pdf.

³ Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к..

щодо видачі особи (екстрадиції)» від 21 травня 2010 року № 2286-VI, яким КПК України було доповнено розділом 9 «Видача особи (екстрадиція)»¹.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України» від 16 травня 2013 року № 245-VII змінено статтю 10 КК України, що стосуються вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами, а саме:

- 1) громадяни України, які вчинили злочини поза межами України, не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду;
- 2) іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на території України, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду;
- 3) Україна може перейняти кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не ухвалено вирок, щодо громадян України та іноземців, які вчинили злочини за межами України і перебувають на території України, але які не можуть бути видані іноземній державі або у видачі яких відмовлено, якщо діяння, у зв'язку з яким запитується передача кримінального провадження, згідно з КК України визнається злочином;
- 4) виконання в Україні вироку іноземного суду чи міжнародної судової установи можливо, якщо діяння, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, згідно з цим Кодексом визнається злочином або було б злочином у разі його вчинення на території України².

¹ Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо видачі особи (екстрадиції) : Закон України № 2286-VI (2286-17) від 21 травня 2010 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 2010. – № 31. – Ст. 421.

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 4 липня 2013 року № 406-VII : Закон України від 16 травня 2013 року № 245-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

Завершальним етапом становлення екстрадиції в Україні можна назвати чинний КПК України¹, глава 44 якого регламентує порядок видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції).

Отже, нині екстрадиція набула юридичного змісту, забезпечуючи принцип невідворотності покарання за вчинене діяння з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не зазнала необґрунтованого процесуального примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

3.1.2. Аналіз поняття видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

Співробітництво держав щодо видачі осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, є міжгалузевим інститутом, що регулюється у першу чергу нормами міжнародного права, оскільки особа передається від однієї держави іншій на підставі міжнародних договорів, а також нормами кримінального процесуального права України, тому що ці відносини відбуваються у сфері кримінального провадження України. Крім цього, застосовуються норми кримінального, кримінально-виконавчого, адміністративного та інших галузей права².

У міжнародно-правових актах, судовій практиці та законодавстві конкретних держав існує багато визначень інституту видачі злочинців (екстрадиції). У навчальних та наукових виданнях вживають терміни «екстрадиція» (англ. «extradition») – передача – видача іноземній державі осіб,

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

² Берназ П. В. Поняття та сутність екстрадиції [Текст] / П. В. Берназ // Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави: III міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса: ОДУВС, 2011. – С. 194.

які вчинили злочин). Слово «екстрадиція» походить від латинського терміна «extradere», що означає примусове повернення особи до свого суверена¹.

Великий тлумачний словник сучасної української мови пояснює значення терміну «екстрадиція» як видачу іншій державі особи, що порушила закони цієї держави, вчинивши злочин². У Юридичній енциклопедії подається визначення поняття «видача злочинців, екстрадиція» – передача злочинців державою, на території якої вони перебувають, іншій державі (на її вимогу) для притягнення їх до кримінальної відповідальності або для приведення у виконання обвинувального судового вироку, який набув чинності. Вимогу про видачу злочинців може пред'явити держава, громадянином якої є злочинець, або на території якої вчинено злочин, або якій завдано шкоду злочиним³. Словник термінів тлумачить поняття «видача злочинців (екстрадиція)» як видачу однією державою іншій свого громадянина, іноземного громадянина або особи без громадянства⁴. У Словнику іншомовних слів зазначено, що «екстрадиція» – це видача іноземній державі особи, що вчинила злочин проти цієї держави⁵.

У пункті 2 частини 1 статті 541 КПК України наведене визначення терміну «видача особи (екстрадиція)» – видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Тож законодавець не розмежовує понять «екстрадиція» та «видача особи», а ставить їх на один рівень. Це є свідченням того, що для означення процесів, пов'язаних із видачею осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, ці терміни можна вживати у однаковому контексті.

Однак, серед науковців побутують й інші точки зору. Зокрема, висловлено пропозицію щодо чіткого розмежування понять «екстрадиція

¹ Абашидзе А. Х. Институт экстрадиции в современном международном праве [Текст] / А. Х. Абашидзе, Ю. Г. Васильев // Международное публичное право. – 2003. – № 3. – С. 14.

² Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – С. 258.

³ Юридична енциклопедія: в 6 т. [Текст] / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1 : А – Г. – 1998. – С. 377–378.

⁴ Правознавство: словник термінів [Текст] / під ред. В. Г. Гончаренка. – К.: Юрисконсульт, КНТ, 2007. – С. 82.

⁵ Словник іншомовних слів [Текст] / уклад. Морозов С. М., Шкарапута Л. М. – К.: Наукова думка, 2000. – С. 193.

особи» та «видача особи» у КПК України¹; зазначено, що екстрадиція передбачає не лише видачу, але і передачу, що не охоплюється поняттям видачі, а є самостійною формою екстрадиції²; обґрунтовано, що зведення екстрадиції до видачі безпідставно звужує ті можливості, які на сьогодні реально має у своєму розпорядженні інститут екстрадиції³.

В юридичній літературі існує декілька основних підходів до визначення юридичної природи екстрадиції, а саме:

- 1) екстрадиція як інститут міжнародного права;
- 2) екстрадиція як інститут кримінального права;
- 3) екстрадиція як інститут кримінального процесуального права;
- 4) екстрадиція як міжгалузевий інститут.

Питання належності екстрадиції до певної галузі права нині у науці залишається дискусійним. У міжнародному праві під екстрадицією розуміють процес передачі злочинця іншій державі для застосування кримінального покарання⁴. Ця позиція доповнюється точкою зору, що видача злочинців (екстрадиція) є процесуальною дією, регламентованою нормами міжнародного права, що полягає в переданні особи, яка вчинила злочин, під юрисдикцію іншої держави з метою притягнення такої особи до кримінальної відповідальності, для виконання вироку або постанови про утримання під вартою⁵.

Фахівцями у галузі кримінального права екстрадицію визначалася як заснована на міжнародних договорах, загальновизначаних принципах права та нормах внутрішньодержавного права форма міжнародно-правової допомоги, що надавалася державою, на території якої знаходилася запитувана (обвинувачена чи засуджена) особа (запитуваною державою), державі, на

¹ Макаров М. А. Кримінально-процесуальне забезпечення екстрадиції [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М. А. Макаров. – Режим доступу : mydisser.com/en/catalog/view/9162.html.

² Романов А. К. Інститут екстрадиції: поняття, концепції, практика / А. К. Романов, О. Б. Лысягин // Право и политика. – 2005. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : lawmix.ru/comm/1240/.

³ Удалова Л. Д. Прокурорський нагляд за екстрадицією особи : навч. посіб [Текст] / Л. Д. Удалова, В. І. Мотиль, О. М. Гумін – К.: Видавничий дім «Скіф», 2012. – С. 14.

⁴ Международное публичное право [Текст]: учеб. / Под ред. К. А. Бекяшева. – М.: Проспект, 1999. – С. 538.

⁵ Міжнародне право: підручник [Текст] / Ліпкан В. А., Антипенко В. Ф., Акулов С. О. та ін. / заг. ред. В. А. Ліпкана. – К.: КНТ, 2009. – С. 461–462.

території якої, громадянином якої або проти прав та свобод громадян якої чи її власних інтересів вона вчинила порушення кримінально-правової заборони (запитуючій державі), і полягала у відданні обвинуваченого з метою сприяння забезпеченню належних умов для здійснення правосуддя по тій категорії справ, які відносяться до компетенції цієї держави, або засудженого для приведення до виконання такого, що набрав законної сили, обвинувального вироку національного суду запитуючої держави¹.

Натомість, іншою є точка зору про те, що норми кримінального права мають другорядне значення і виступають фактичною підставою для передачі особи, оскільки екстрадиція за КПК України була саме інститутом кримінально-процесуального права України. По-перше, екстрадиція – це завжди процес передачі особи однією державою іншій, процедура, що починалася з моменту отримання клопотання та закінчувалася передачею особи чи відмовою в передачі. По-друге, специфічною була й мета екстрадиції: передача особи для кримінального переслідування, винесення чи виконання вироку. По-третє, процес екстрадиції відбувався в межах кримінального переслідування особи, кінцевим результатом якого визначалось покарання особи за вчинений злочин².

Частина науковців розглядає екстрадицію як міжгалузевий інститут, за допомогою якого забезпечується принцип невідворотності кримінальної відповідальності та покарання осіб, які втекли за кордон; як самостійний правовий інститут, що включає в себе як норми міжнародного права, так і норми різних галузей національного права, які взаємодіють і взаємодоповнюють одна одну³; як інститут міжнародного кримінального права, що включає в себе матеріальні та процесуальні норми¹.

¹ Свистуленко М. П. Екстрадиція в правовій системі України: основні кримінально-правові аспекти [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / М. П. Свистуленко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ. 2005. – 24 с. – укр. Режим доступу:

Отже, інститут екстрадиції охоплюється нормами як міжнародного, так і внутрішньодержавного права і є міжгалузевим інститутом, що охоплюється усіма вказаними галузями права, регламентується як нормами міжнародного, так і національного права, що дозволяє успішно реалізовувати процедурні аспекти екстрадиції під час розслідування кримінальних правопорушень.

Різноманітність формулювань поняття «екстрадиція» охоплює такі основні визначення:

1) процес, яким втікачі від правосуддя однієї держави, що шукають притулку в іншій державі, передаються останньою першій;

2) акт, за яким держава передає особу, що обвинувачується у вчиненні злочину або делікту або засуджена, державі, що має право її засуджувати або карати;

3) формальна передача особи однією державою іншій для обвинувачення чи покарання;

4) передача обвинуваченої чи засудженої особи тій державі, на території якої ця особа вважається такою, що вчинила злочин, чи засудженою за нього, тією державою, на території якої знаходиться ймовірний злочинець на даний час;

5) передача злочинця державою, на території якої він знаходиться, іншій державі для суду над ним чи для застосування до нього покарання².

У літературі з приводу визначення поняття видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), питання все ще залишається дискусійним. Зокрема, цей інститут запропоновано розглядати як заснований на міжнародних договорах і загальновизнаних нормах і принципах міжнародного права акт правової допомоги, що полягає у передачі обвинуваченого чи засудженого державою, на території якої він знаходиться, державі, яка вимагає

государственный институт международных отношений, 2007. – Режим доступу: discollection.ru/article/22032010/safarov_izami...

¹ Васильев Ю. Г. Институт выдачи преступников (экстрадиции) как отдельный институт права [Текст] / Ю. Г. Васильев // Государство и право. – 2003. – № 3. – С. 70; Коробкін М. Ю. Сучасний стан екстрадиції як інституту міжнародного кримінального права / М. Ю. Коробкін, П. О. Іосіфів // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. – Луганськ, 2006. – № 2. – С. 128.

² Галенская Л. Н. Международная борьба с преступностью [Текст] / Л. Н. Галенская. – М.: Международные отношения, 1972. – С. 125.

його видачі, на території якої було вчинено злочин чи громадянином якої він є, чи державі, потерпілій від злочину, для притягнення його до кримінальної відповідальності чи для виконання вироку¹.

Щодо іншої висловленої точки зору, екстрадицію визначено як правовий державний акт, в силу якого особа, яка вчинила злочин, з урахуванням правових підстав і умов, передається державою, на території якої вона знаходиться, іншій державі за вимогою останньої, з метою притягнення її до кримінальної відповідальності чи ухвалення вироку суду, або для відбування покарання за вироком суду, який набрав законної сили, якщо це передбачено чинними міжнародними угодами та здійснюється у відповідності з національним законодавством².

Таким чином, поняття видачі осіб розглядають як акт міжнародної правової допомоги. Для того, щоб підтвердити чи спростувати таке твердження, необхідно з'ясувати поняття міжнародної правової допомоги. Законодавцем у пункті 1 частини 1 статті 541 КПК України вказано, що міжнародна правова допомога – проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою. Аналізуючи означене визначення, доходимо до висновку, що видача осіб (екстрадиція) охоплюється поняттям міжнародної правової допомоги, є однією із форм її прояву. Однак, екстрадиція не є актом міжнародної правової допомоги. Оскільки у тлумачних словниках української мови поняття «акт» трактується як окремий прояв якої-небудь діяльності; дія, подія, вчинок³, то це мало б означати, що видача особи обмежується проведенням лише однієї процесуальної дії, передбаченої законодавством. Але це припущення суперечить законодавчому визначенню

¹ Валеев Р. М. . Выдача преступников в современном международном праве (некоторые вопросы теории и практики) [Текст] / Р. М. Валеев. – Казань: Изд-во Казан. у-та, 1976. – С. 126.

² Березняк В. С. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / В. С. Березняк; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Д., 2009. – 20 с. – укр. Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09bvsppu.zip>.

³ Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980): в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sum.in.ua.

видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), передбаченому у пункті 2 частини 1 статті 541 КПК України. Адже видача – це не просто акт, що полягає у передачі особи іншій державі. Це сукупність дій, здійснюваних конкретними органами держави та спрямованих на забезпечення примусової доставки особи органам іншої держави, це, насамперед, вирішення питання у відповідь на надіслане прохання, здійснюване у певній процесуальній формі. Слід враховувати, що процедура видачі полягає й у таких діях, як розшук, затримання та арешт осіб, домовленість про час і місце передачі, перевезення їх з метою передачі. Передача – це виконання рішення органів держави про видачу особи, що, як правило, здійснюється на контрольно-пропускних пунктах кордонів. Тому видачу осіб не можна розглядати як одноактну дію, оскільки вона складається з багатьох юридичних дій¹, є їх сукупністю, за допомогою яких одна держава видає іншій особу, обвинувачену у вчиненні злочину².

Чимало науковців розглядає екстрадицію як комплекс процесуальних дій, спрямованих на розшук, затримання, взяття під варту і передачу особи іноземній державі на підставі і в порядку, встановлених міжнародними договорами, імплементованими Україною, і національним законодавством з метою здійснення кримінального переслідування, відправлення правосуддя чи виконання вироку суду, що набрав законної сили³.

Ця точка зору доповнена іншою, відповідно до якої видача особи (екстрадиція) на досудовому слідстві у справах про злочини міжнародного характеру передбачає не лише сам факт видачі, але й комплекс процесуальних дій, спрямованих на попередження спроб підозрюваного або обвинуваченого ухилитися від органів розслідування, продовжити займатися злочинною діяльністю, спрямована на забезпечення збереження джерел доказової

¹ Лешукова І. В. Процесуальні особливості міжнародної співпраці слідчих органів внутрішніх справ України при розв'язанні питань про видачу (екстрадицію) [Електронний ресурс] / І. В. Лешукова // Підприємництво, господарство і право. – 11/2009. – № 11. – С. 175–179. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/15828/43-Lyeshukova.pdf?sequence=1>.

² Никольский Д. П. О выдаче преступников по началам международного права [Текст] / Д. П. Никольский. – СПб., 1884. – С. 79.

³ Демидюк О. Б. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права [Електронний ресурс] / О. Б. Демидюк. – Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VAAU/2011_2/.../11dobkpp.

інформації, перевірку обставин, які можуть перешкоджати видачі, дотримання прав і свобод особи, що підлягає видачі тощо¹.

Отже, екстрадиція включає в себе проведення низки процесуальних дій, передбачених чинним законодавством, а саме: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави. Також до процедури екстрадиції входять наступні процесуальні дії: затримання особи, яка вчинила злочини за межами України; тимчасовий арешт; екстрадиційний арешт; екстрадиційна перевірка.

Підтвердженням нашої позиції є результати опитування 220 слідчих МВС України. На запитання (на яке за умовами анкетування можливим було декілька варіантів відповіді) про те, що належить віднести до процедури екстрадиції, 200 (23,4%) респондентів віднесли до цього поняття офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати; 103 (12,1%) – екстрадиційну перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; 146 (17,1%) – прийняття рішення за запитом; 199 (23,3%) – фактичну передачу особи під юрисдикцію запитуючої держави; 111 (13%) – затримання особи, яка вчинила злочини за межами України; 45 (5,3%) – тимчасовий арешт, 49 (5,7%) – екстрадиційний арешт.

Екстрадиція – це процедура, що застосовується лише в міждержавній практиці боротьби зі злочинністю та полягає у міжнародно-правовій допомозі, співпраці, що проявляється у формі багато- та двосторонніх договорів². У сфері міжнародного співробітництва держав з питань екстрадиції припустимо виділити два основні напрями: по-перше – сприяння ефективній боротьбі зі

¹ Чорноус Ю. М. Теорія і практика криміналістичного забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру : монографія [Текст] / Юлія Миколаївна Чорноус. – К. : Видавничий дім «Скіф», 2012. – С. 387–388.

² Сафаров Н. А. Экстрадиция в международном уголовном праве: проблемы теории и практики [Електронний ресурс] : дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.10 / Низами Абдуллаевич Сафаров. – М.: Московский государственный институт международных отношений, 2007. – Режим доступу : discollection.ru/article/22032010_safarov_izami...

злочинністю; по-друге – забезпечення прав і свобод осіб, які залучаються до екстрадиційної процедури. До цілей екстрадиції, поряд з притягненням до кримінальної відповідальності чи виконанням покарання, необхідно віднести також дотримання прав осіб, які підлягають видачі, подібно до двоєдиної мети кримінального процесу, при цьому важливим є збереження балансу між зазначеними цілями¹. Метою екстрадиції є забезпечення перебування особи, яка притягається до кримінальної відповідальності або яка є засудженою, на території держави, що здійснює кримінальне переслідування. Залежно від мети видачі виокремлюється видача з метою притягнення до кримінальної відповідальності та видача з метою забезпечення виконання покарання².

З огляду на зазначене, екстрадиція є формою міжнародної співпраці чи співробітництва. Відповідно до частини 1 статті 542 КПК України, міжнародне співробітництво – це діяльність уповноважених органів під час кримінального провадження, що полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Виходячи із законодавчого унормування, міжнародне співробітництво включає в себе видачу осіб (екстрадицію) як одну із форм міжнародної правової допомоги. Натомість й екстрадиція відповідно є формою міжнародного співробітництва.

Розглядаючи видачу як акт правової допомоги, як форму міжнародного співробітництва у боротьбі із злочинністю, слід взяти до уваги й те, що це є визначений, урегульований нормами міжнародного або внутрішньодержавного права процес³. Саме цей аспект підкреслено у низці запропонованих у

¹ Нестеренко С. С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Світлана Сергіївна Нестеренко. – Одеса: Одеська національна юридична академія. 2010. – 21 с. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09bvspu.zip>.

² Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Текст] / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – С. 1119.

³ Галенская Л. Н. Международная борьба с преступностью [Текст] / Л. Н. Галенская. – М.: Международные отношения. 1972. – С. 176.

юридичній літературі визначень видачі особи (екстрадиції)^{1,2,3}. У Академічному тлумачному словнику української мови поняття «процес» вказується як сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення певного наслідку, визначений законом порядок діяльності слідчих і судових органів при розгляді судових справ певного роду⁴.

У цьому аспекті не повною мірою можна погодитися з твердженням про те, що видача осіб – це діяльність компетентних органів, що базується на загальновизначених принципах міжнародного права, нормах міжнародних договорів і внутрішньодержавного законодавства, в ході якої держава, у випадку, якщо вона потерпіла від злочину чи він був вчинений на її території або ж її громадянином, запитує і отримує обвинуваченого, підсудного чи засудженого з держави, на території якої він знаходиться, з метою притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання вироку, або ж розглядає заявлене клопотання іноземної держави і передає запитувану особу⁵.

Позиція про те, що екстрадиція – це діяльність, заслуговує на увагу, однак доцільніше, на нашу думку, визначити вказане явище через призму комплексності понять «процес» і «діяльність», тобто процесуальна діяльність. Вважаючи екстрадицію процесуальною діяльністю, маємо на увазі насамперед те, що процес видачі осіб тривалий і проходить певні етапи до досягнення його кінцевої мети.

Проведене опитування слідчих МВС України з питань визначення поняття «екстрадиція» засвідчує, що із 220 опитаних 112 (50,9%) розуміють її як процесуальну діяльність, 35 (15,9%) - як процес, пов'язаний з наданням

¹ Виноградова О. Видача (екстрадиція) осіб, які вчинили злочини [Текст] / О. Виноградова // Адвокат. – 1999. – № 1. – С. 13–14.

² Вихрист С. М. Видача осіб в аспекті співвідношення міжнародного та національного права [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Сергій Михайлович Вихрист. – Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків. 2002. – С. 18.

³ Сторожик Я. Б. Поняття та загальні умови екстрадиції осіб, які вчинили кримінальне правопорушення [Електронний ресурс] / Я. Б. Сторожик // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Львів : ЛьвДУВС. 2012. – № 4. – С. 435–448. Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvlduvs/2012.../12syabvvp.pdf.

⁴ Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980): в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sum.in.ua.

⁵ Маланюк А. Г. Проведення у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України. [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Андрій Григорович Маланюк. – Київ: Академія адвокатури України, 2004. – С. 13.

державами правової взаємодопомоги, 29 (13,2%) - як акт правової допомоги, 23 (10,5%) - як сукупність дій, здійснюваних конкретними органами держави та спрямованих на забезпечення видачі особи, а 21 з них (9,5%) - дотримуються законодавчого визначення. Тож можемо констатувати, що й практичні працівники у своїй більшості підтримують обрану нами позицію щодо визначення поняття «екстрадиція» як процесуальної діяльності, спрямованої на забезпечення видачі осіб.

Різна інтерпретація у юридичній літературі поняття «екстрадиція» та всіх питань, що із нею пов'язані¹, зайвий раз підкреслює необхідність виходити із

¹ Ахтырская Н. Оказание правовой помощи по уголовным делам в рамках Содружества [Текст] / Н. Ахтырская // Российская юстиция. – 2002. – № 7; Волеводз А. Г. Правовое регулирование новых направлений международного сотрудничества в сфере уголовного процесса [Текст] / А. Г. Волеводз – М., 2002; Волженкина В. М. Выдача в российский уголовном процессе [Текст] / В. М. Волженкина – М., 2002; Кравчук С. Застосування законодавства, що регулює питання екстрадиції [Текст] / С. Кравчук // Право України. – 1998. – № 8. – С. 64–67; Кравчук С. Міжнародна правова допомога: перспективи КПК України [Текст] / С. Кравчук // Адвокатура. – 2004. – 14 січня (№1) – С. 2; Курко М. Н. Процесуальні особливості розслідування злочинів, вчинених іноземними громадянами на території України та громадянами України на території інших держав: Метод. посіб. [Текст] / М. Н. Курко, В. П. Чернега – К., 1995; Лихова С. Актуальні питання вдосконалення інституту екстрадиції [Текст] / С. Лихова, М. Свистуненко // Право України. – 2001. – № 1; Лобач В. Проблемні питання правової допомоги у кримінальному судочинстві [Текст] / В. Лобач // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 2. – С. 42–50; Маляренко В. Т. Щодо міжнародного співробітництва у виконанні окремих процесуальних дій в кримінальних справах [Текст] / В. Т. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 1. – С. 41–44; Мацко А. Правові та організаційні аспекти діяльності Інтерполу в Україні [Текст] / А. Мацко // Право України. – 2001. – № 9. – С. 96–100; Милинчук В. В. Інститут взаємної правової допомоги по уголовным делам. Действующая практика и перспективы развития [Текст] / В. В. Милинчук. – М., 2001; Назаренко П. Г. Особливості організації і проведення окремих слідчих дій за участю іноземців [Текст] / П. Г. Назаренко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: збірник наукових праць. – Донецьк. 2002. – № 2. – С. 247–253; Негодченко О. В. Міжнародне співробітництво у сфері правосуддя [Текст] / О. В. Негодченко, В. М. Тертишник – Дніпропетровськ. 2002; Олаки Али Хамид Ахмед. Принципи невідчужуваності політичних преступлений: итоги и перспективы [Текст] / Ахмед Олаки Али Хамид – Харьков. 1996; Смирнов М. Перспективи розвитку інституту взаємної допомоги в кримінальних справах [Текст] / М. Смирнов // Право України. – 2004. – № 5; Смирнов М. Поняття і сучасний стан інституту взаємної допомоги в кримінальних справах [Текст] / М. Смирнов // Право України. – 2003. – № 10; Філіяніна Л. А. Міжнародне співробітництво України у боротьбі зі злочинністю [Текст] / Л. А. Філіяніна // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2000. – № 2. – С. 218–222; Цимбал П. В. Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол та участь у ній України [Текст] / П. В. Цимбал – Ірпінь. 1998; Шкарупа В. К. Деякі питання щодо екстрадиції в Україні [Текст] / В. К. Шкарупа, Г. Г. Забарний // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2001. – № 1. – С. 155–160; Шорстка Т. Вилати договірній стороні. Реалізація міжнародних договорів у кримінальному судочинстві [Текст] / Т. Шорстка // Урядовий кур'єр. – 2004. – 15 січня (№7). – С. 15; Щелкунов О. Порядок визнання рішень іноземних судів на території України [Текст] / О. Щелкунов // Право України. – 2004. – № 6; Грошевий Ю. Допит у рамках міжнародного співробітництва: окремі аспекти [Текст] / Ю. Грошевий, І. Тітко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 4. – С. 11–15; Дроздов О. Екстрадиція в кримінальному судочинстві України: проблеми теорії і практики [Текст] / О. Дроздов // Вісник прокуратури. – 2010. – № 11. – С. 49–60; Сердюк В. В. Загальні засади міжнародного співробітництва при наданні міжнародної правової допомоги у кримінальних справах: процесуальний аспект [Текст] / В. В. Сердюк, Р. Ш. Бабаєлі // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2012. – № 6 (9). – С. 113–132; Тітко І. Регламентация екстрадиції за Кримінально-процесуальним кодексом України: окремі аспекти [Текст] / І. А. Тітко // Вісник академії правових наук України. – 2010. – № 4 (63). – С. 218–226; Тростьянська Я. В. Визнання та виконання в Україні вироків іноземних судів у кримінальних справах та їх відмінності від інших видів правової допомоги [Текст] / Я. В. Тростьянська // Підприємство, господарство і право. – 2009. – № 12. – С. 167–171; Фаринник В. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження [Текст] / В. Фаринник //

сучасного законодавчого визначення екстрадиції, як видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, яка включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави (пункт 2 частини 1 статті 541 КПК України), а також раціональних засад, на основі яких здійснюється екстрадиція, зокрема: подвійності кримінальності; обов'язковості видачі; самостійності Договірної Сторони у вирішенні питання про видачу особи в разі надходження запитів про видачу від кількох держав (колізії запитів); заборони без згоди запитуваної Договірної Сторони притягати до кримінальної відповідальності видану особу або карати її за вчинений до видачі злочин, за який вона не була видана; заборони без згоди запитуваної Договірної Сторони видавати особу третій державі¹.

Водночас, на нашу думку, недоцільно ставити на один щабель офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи. Адже видача особи – це процесуальна діяльність, яка охоплює у комплексі офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави².

Юридичний вісник України. – 2012. – 25–31 серпня (№ 34). – С. 4; Фортуна Т. Поняття та правова природа визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні [Текст] / Т. Фортуна // Адвокат. – 2011. – № 7. – С. 41–44; Шевчук І. Екстрадиція та порушення прав людини [Текст] / І. Шевчук // Юридичний журнал. – 2011. – № 1. – С. 102–105.

¹ Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право: курс лекцій: Навч. посібник. [Текст] / Л. М. Лобойко – К.: Істина, 2005. – С. 420–422.

² Максимів Л. В. Деякі аспекти видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції) за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року [Текст] / Л. В. Максимів // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2013. – Вип. 7. – С. 274.

З огляду на зазначене, вважаємо найбільш повним наступне визначення *видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції)*, як заснованої на засадах і нормах міжнародного та національного права процесуальної діяльності, пов'язаної із наданням державами міжнародної правової допомоги, яка реалізується у межах унормованого у КПК України міжнародного співробітництва під час кримінального провадження та полягає у видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Така діяльність містить наступні етапи: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави.

Ще одним суттєвим моментом, на якому слід акцентувати увагу, є відсутність законодавчого регулювання процесуального статусу осіб, які підлягають екстрадиції. При формуванні поняття «екстрадиція» законодавець взагалі уникає питання визначення правового статусу особи, інтерпретуючи екстрадицію як видачу особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Відповідно до статті 2 Європейської конвенції про передачу засуджених осіб 1983 року особу, засуджену на території однієї держави, може бути передано на територію іншої держави для відбування призначеного їй покарання. Виходячи зі вказаної норми, можемо дійти висновку про те, що передається особа, засуджена за вчинення злочину, відносно вказаної особи ухвалено вирок, рішення за цим вироком є остаточним, а особа передається для відбуття покарання в державу виконання вироку¹.

У Європейській конвенції про видачу правопорушників 1957 року теж відсутнє чітке визначення процесуального статусу особи, яка підлягає

¹ Європейська конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025.

екстрадиції. У статті 1 цієї Конвенції вказано на те, що договірні держави зобов'язуються видавати одна одній всіх осіб, які переслідуються компетентними органами запитуючої держави за вчинення правопорушення або які розшукуються зазначеними органами з метою виконання вироку або постанови про взяття під варту (в деяких перекладах Конвенції вказана не постанова про взяття під варту, а рішення про затримання)¹.

Виходячи зі змісту частин 2, 3 статті 574 КПК України, видачі підлягають наступні категорії осіб:

- підозрювані на стадії досудового розслідування;
- обвинувачені, підсудні, засуджені на стадії судового розгляду або виконання вироку.

3.2. Процесуальний порядок видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції)

3.2.1. Офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати

За часів чинності попереднього КПК України порядок зносин судів, прокурорів, слідчих з відповідними установами іноземних держав регулювала всього одна стаття 31 цього Кодексу. Вона була бланкетною та відсилала до інших законів України та міжнародних договорів. У 2005 році серед інших різновидів правової допомоги на доктринальному рівні було виділено видачу (екстрадицію) осіб, які підлягали притягненню до кримінальної відповідальності або для відбуття покарання згідно з вироком суду². У посібниках та підручниках інших провідних процесуалістів того часу це

¹ Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року. Додатковий протокол 1975 року та другий додатковий протокол 1978 року до Конвенції [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 129.

² Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право: курс лекцій: Навч. посібник. [Текст] / Л. М. Лобойко – К.: Істина, 2005. – С. 419 – 420.

питання або взагалі не розглядалося¹, або висвітлювалося оглядово лише в межах тематики щодо чинності кримінально-процесуального закону в просторі².

Зокрема, за умов дії КПК України 1960 року розповсюдженою була точка зору, що під час виконання на території України доручень судів або органів розслідування іноземних держав, з якими укладено договори про надання правової допомоги в кримінальних справах, застосовувалося процесуальне законодавство України. Однак на прохання установи, від якої надходить доручення про правову допомогу, при виконанні доручення могло застосовуватися процесуальне законодавство відповідної іноземної держави, якщо воно не суперечило законодавству України^{3,4,5}.

За таких умов міжнародна правова допомога зі сторони України у кримінальних провадженнях (кримінальних справах) не могла бути ефективною. Адже така діяльність потребувала не лише належної нормативно-правової регламентації, а й напрацювання на її основі слідчої та судової практики, виявлення та усунення наявних недоліків. Це було спільною справою і нагальним завданням як науковців, так і практичних працівників, адже інтеграція України до європейського товариства без таких наступальних кроків було б неможливою.

Вирішення цієї проблеми напряду стосувалося перспектив України на входження до Європейського Союзу та викликало найрізноманітніші реакції, зокрема, діаметрально протилежні: починаючи з позицій, що Україна природно належить до Європи і повинна знайти місце в Європейському Союзі, та

¹ Удалова Л. Д. Кримінальний процес України. Особлива частина: Підручник [Текст] / Л. Д. Удалова. – К.: Кондор, 2005. – С. 49.

² Михеєнко М. М. Кримінальний процес України: підручник 2-ге видання перероблене і доповнене [Текст] / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – К.: Либідь, 1999. – С. 28-29; Кримінальний процес України: Підручник [Текст] / Є. Г. Коваленко, В. Т. Маляренко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 34-35; Ляш А. О. Кримінальний процес (загальна частина): Навч. посіб. для дист. навч. [Текст] / А. О. Ляш. – К.: Університет «Україна», 2006. – С. 31–32.

³ Михеєнко М. М. Кримінальний процес України: підручник 2-ге видання перероблене і доповнене [Текст] / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – К.: Либідь, 1999. – С. 29.

⁴ Кримінальний процес України: Підручник [Текст] / Є. Г. Коваленко, В. Т. Маляренко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 34.

⁵ Ляш А. О. Кримінальний процес (загальна частина): Навч. посіб. для дист. навч. [Текст] / А. О. Ляш. – К.: Університет «Україна», 2006. – С. 32.

закінчуючи переконаннями, що Європейський Союз досяг своїх географічних меж і вже не в змозі далі приростати країнами Східної Європи. Водночас, засновники цієї європейської інституції вірили в те, що спільнота, яку вони створили, має об'єднальну природу. 28 березня 1953 року Жан Моне наголосив комітету з економічних справ при Раді Європейської асамблеї: «Наша спільнота є ні маленькою Європою, ні закритою спільнотою». За політичними реаліями, він не міг на той час мати на увазі Україну. Тим не менше, Ж. Моне однозначно сприймав розроблений ним проект як відкритий. Україною протягом останніх десяти років досягнуто значного прогресу по виконанню Плану дій, який було підписано з Європейським Союзом у 2005 році, що забезпечило значний ступінь інтеграції¹. Гнучкі, послідовні перетворення і зрушення були необхідними у всіх напрямках, зокрема й у кримінальній процесуальній сфері. Одним із таких послідовних кроків стало системне удосконалення кримінального процесуального законодавства України, що було вкрай необхідним для налагодження належного співробітництва із європейськими правоохоронними структурами по ефективному розкриттю і розслідуванню злочинів. Законодавець обрав правильний шлях, імплементуючи до тогочасного КПК України окремі базові положення із міжнародних угод, що вже були ратифіковані Україною щодо надання правової допомоги Україні та Україною при розслідуванні злочинів та виконанні вироків іноземних держав.

Першими наступальними кроками законодавця була не лише по-новому виписана диспозиція статті 31 тогочасного КПК України², а й окремі бланкетні положення наказу МВС України «Про організацію діяльності органів досудового слідства системи МВС України» від 25 грудня 2003 року № 1600³. Відповідно до цього відомчого нормативного документа, зносини між слідчими органів внутрішніх справ України та компетентними органами іноземних держав здійснювалися через Головне слідче управління МВС України.

¹ Коханець Людмила. З Ялти побачили обриси Брюсселя [Текст] / Л. Коханець // Євроатлантика: часопис інституту євроатлантичного співробітництва. – К.: ТОВ «Вістка». – № 2. – 2006. – С. 46.

² Кримінально-процесуальний кодекс України: станом на 16 вересня 2011 р.: (відповідає офіц. текстові) [Текст] – К.: Вид. Паливода А.В., 2011. – 210 с. – (Кодекси України).

³ Про організацію діяльності органів досудового слідства системи МВС України : Наказ МВС України від 25 грудня 2003 року №1600 [Текст] – К.: МВС. – 28 с.

У аналізованому тогочасному КПК України 1960 року був відсутній окремий розділ, яким би було регламентовано порядок здійснення міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях, зокрема реалізації екстрадиції. Тому слідчі, за необхідності забезпечення видачі особи, виходили із базових положень Ашгабатської Угоди «Про порядок передачі та транзитного перевезення осіб, що взяті під варту» від 17 лютого 1994 року, яка згодом стала основою для розроблених декількох відомчих методичних рекомендацій з питань міжнародного співробітництва¹.

Слід зазначити, що розділ дев'ятий, який вперше було включено до КПК України 1960 року згідно із Законом України від 21 травня 2010 року № 2286-VI², спочатку називався «Видача особи (екстрадиція)», а згодом - «Міжнародне співробітництво у кримінальних справах». Цей Кодекс доповнювався окремими положеннями та до нього вносилися зміни, зокрема до статей 462, 463, 468 згідно із Законом України від 2 червня 2011 року № 3453-VI³. Розділ дев'ятий було доповнено главою 38 «Міжнародна правова допомога у кримінальних справах» та главою 39 «Переїзнення кримінального переслідування» згідно із Законом України від 16 червня 2011 року № 3529-VI⁴.

До включення у КПК України 1960 року розділу про міжнародне співробітництво порядок зносин органів внутрішніх справ України з компетентними правоохоронними органами іноземних держав з питань запобігання, розкриття та розслідування злочинів, обміну відомостями оперативно-розшукового та інформаційно-довідкового характеру було регламентовано Угодою про взаємодію Міністерств внутрішніх справ незалежних держав в сфері боротьби зі злочинністю від 24 квітня 1992 року,

¹ Басиста І. В. Кримінальний процес України : навчальний посібник [Текст] / І. В. Басиста, С. М. Благодир, В. А. Савченко. – Івано-Франківськ: ПЮІ ЛьвДУВС, 2008. – С. 432; Басиста І. В. Кримінальний процес України : навчальний посібник [Текст] / І. В. Басиста, В. І. Галаган, Ж. В. Удовенко. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – С. 336.

² Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо видачі особи (екстрадиції) : Закон України № 2286-VI (2286-17) від 21 травня 2010 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 2010. – № 31. – Ст. 421.

³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо видачі особи (екстрадиції) : Закон України № 3453-VI (3453-17) від 2 червня 2011 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 2011. – № 50. – Ст. 548.

⁴ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах: Закон України № 3529-VI (3529-17) 16 червня 2011 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 2012. – № 4. – Ст. 22.

Угодою між прокуратурою Російської Федерації та Генеральною прокуратурою України про правову допомогу та співробітництво від 21 травня 1993 року, Конвенцією про передачу осіб, які страждають психічними розладами, для проведення примусового лікування від 28 березня 1997 року, Законом України «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів» від 29 листопада 2001 року № 2860-III, Законом України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 року № 1906-IV, Положенням «Про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні», затвердженням Указом Президента України від 10 червня 1993 року № 198/93, Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про деякі питання застосування законодавства, яке регулює порядок і строки затримання (арешту) осіб при вирішенні питань, пов'язаних з їх екстрадицією» від 8 жовтня 2004 року № 16, Інструкцією про порядок обробки інформації в НЦБ Інтерполу в Україні, затвердженою наказом МВС України від 6 вересня 1993 року № 568, Інструкцією про порядок зносин органів внутрішніх справ України з компетентними правоохоронними органами іноземних держав з питань запобігання, розкриття та розслідування злочинів, затвердженою наказом МВС України від 3 вересня 1995 року № 600, Інструкцією про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства, затвердженою затвердженої спільним наказом Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Верховного Суду України, Державної податкової адміністрації України, Державного департаменту України з питань виконання покарань від 29 червня 1999 року № 34/5/22/130/512/326/73, наказом Генерального прокурора України «Про стан прокурорського нагляду за додержанням вимог закону при розслідуванні кримінальних справ і розгляді повідомлень про злочини, що надійшли від іноземних компетентних установ» від 12 серпня 1999 року № 32, Інструкцією про порядок підготовки, передачі та виконання органами прокуратури України звернень про правову допомогу у кримінальних справах, затвердженою наказом Генерального прокурора України від 28 жовтня

2002 року № 8/1, наказом МВС України «Про організацію діяльності органів досудового слідства Міністерства внутрішніх справ України» від 31 березня 2008 року № 160 та іншими відомчими документами. Окремі аспекти реалізації міжнародного співробітництва взагалі та екстрадиції, зокрема, було закріплено у Методичних рекомендаціях по організації підготовки та направлення до іноземних держав запитів про видачу осіб, які вчинили злочини, і клопотань про продовження кримінального переслідування, направлених листом МВС України від 24 листопада 1995 року № 6235, листі Генеральної прокуратури України «Про додержання вимог міжнародно-правових актів при розслідуванні кримінальних справ» від 20 серпня 1999 року № 14-2-136-99, Вказівці МВС України «Про міжнародні стандарти щодо додержання прав людини під час дізнання та досудового слідства» від 29 березня 2002 року № 2900/Кл тощо. Нині практично всі зазначені нормативні документи є не чинними.

Вимоги цих відомчих та інших нормативних документів були запозичені із Європейських Конвенцій «Про видачу правопорушників» 1957 року, «Про взаємну допомогу в кримінальних справах» 1959 року, «Про передачу провадження у кримінальних справах» 1972 року та Конвенції «Про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах» 1993 року країн-учасниць СНД, інших міжнародних договорів та конвенцій з питань надання правової допомоги в кримінальних справах, згода на обов'язковість яких була надана Верховною Радою України, та адаптованих до основних положень тогочасного кримінально-процесуального законодавства. У 2010 році переважна більшість цих положень знайшла своє унормування у новому дев'ятому розділі чинного на той час КПК України, що стало революційним кроком на шляху інтеграції та адаптації національного кримінально-процесуального законодавства до вимог Європейського Союзу.

Після внесення змін і доповнень до КПК України, станом на 16 вересня 2011 року у розділі дев'ятому було передбачено три глави, зокрема – глава 37 «Видача особи (екстрадиція)»; глава 38 «Міжнародна правова допомога у кримінальних справах» та глава 39 «Переїзди кримінального

переслідування»¹. Позитивним і прогресивним на той час було те, що, відповідно до вказаних доповнень, законодавцем вже надавалося тлумачення таких понять, як видача особи (екстрадиція), екстрадиційна перевірка, екстрадиційний арешт, тимчасовий арешт, тимчасова видача тощо².

Однак, підхід законодавця до розуміння окремих аспектів міжнародного співробітництва під час розкриття, розслідування злочинів, виконання вироків тощо не завжди узгоджувався із відомчими рекомендаціями та інструкціями. Зокрема, у 2006 році Методичними рекомендаціями щодо порядку підготовки та направлення звернень до правоохоронних органів іноземних держав з питань надання правової допомоги у кримінальних справах та виконання міжнародно-правових доручень слідчими органів внутрішніх справ України передбачалося, що під час підготовки звернень (запитів, доручень) про надання правової допомоги необхідно враховувати, що така допомога надається сторонами в межах їх компетенції з питань: а) вручення документів; б) виконання окремих процесуальних дій; в) порушення кримінального переслідування; г) виклику свідків і тимчасової видачі осіб, які утримуються під вартою, для допиту як свідків; д) видачі (екстрадиції) осіб, які підлягають притягненню до кримінальної відповідальності або для відбуття покарання згідно з вирокom суду; ж) обшуку приміщень і осіб, виїмки предметів і документів; з) отримання інформації про рух коштів по банківських рахунках, накладання на них арешту, а також їх конфіскація; і) збирання та передачі речових доказів; ї) іншої інформації, що стосується розслідування злочинів³.

Вже через чотири роки законодавець у розділі дев'ятому тогочасного КПК України із незрозумілих причин розділяє в окремі глави видачу особи (екстрадицію), міжнародну правову допомогу у кримінальних справах та

¹ Кримінально-процесуальний кодекс України: станом на 16 вересня 2011 р.: (відповідає офіц. текстові) [Текст] – К.: Вид. Паливода А.В., 2011. – 210 с. – (Кодекси України).

² Басиста І. В. Кримінальний процес України. 2-ге видання перероб. і допов. : навчальний посібник [Текст] / І. В. Басиста, В. І. Галаган, Ж. В. Удовенко. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – С. 289–299.

³ Методичні рекомендації щодо порядку підготовки та направлення звернень до правоохоронних органів іноземних держав з питань надання правової допомоги у кримінальних справах та виконання міжнародно-правових доручень слідчими органів внутрішніх справ України [Текст] // ГСУ МВС України. – 2006. – 28 с.

переїняття кримінального переслідування. Ця непослідовність законодавця викликала плутанину і неоднозначне сприйняття у практичній діяльності слідчих підрозділів, що також ускладнювало реалізацію цих різновидів міжнародної правової допомоги при розкритті та розслідуванні злочинів. Із власного практичного досвіду роботи у слідчих підрозділах доводилося констатувати, що цей алогічний крок законодавця запровадив безсистемність у застосуванні базових положень розділу дев'ятого тогочасного КПК України.

Така ситуація невизначеності проіснувала трохи більше року, коли 20 листопада 2012 року вступив у дію чинний КПК України. Поряд із низкою його колізійних моментів та прогалин щодо унормування окремих положень міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, новаторською і позитивною його рисою є чітке закріплення у частині I статті 542 КПК України всіх передбачених форм співробітництва під час кримінального провадження, які узгоджуються із міжнародними документами у цій галузі. Серед них, зокрема, вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасова передача осіб, переїняття кримінального переслідування, передача засуджених осіб та виконання вироків. Законодавцем також зроблено помітку про те, що міжнародним договором України можуть бути передбачені й інші, ніж у КПК України, форми співробітництва під час кримінального провадження.

Таким чином, нині можна однозначно стверджувати, що, відповідно до вимог частини I статті 542 КПК України, видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція), є однією з форм міжнародної правової допомоги, що реалізується в межах унормованого у КПК України міжнародного співробітництва під час кримінального провадження¹.

¹ Максимів Л. В. Правові основи підготовки офіційного звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати [Текст] / Л. В. Максимів // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: зб. наук. ст. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2013. – Вип. 32. – С. 277–278.

Слід також констатувати, що законодавець, очевидно, розуміючи складність застосування специфічної термінології при реалізації міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, у статті 541 КПК України розтлумачив терміни, які вживаються у розділі дев'ятому цього Кодексу. Для прикладу, у пунктах 4, 5 частини I цієї норми акцентовано увагу на тому, що під запитуючою стороною слід розуміти державу, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародну судову установу. В свою чергу запитувана сторона – це держава, до компетентного органу якої направляється запит.

Отже, *офіційне звернення* про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати в силу вимог частини I статті 573 чинного КПК України, передбачає підготовку запиту про видачу особи (екстрадицію), який направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і не відбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

Наведені законодавчі положення підлягають уточненню з огляду на наступні аргументи. У зазначеній частині процесуальної норми, на наше переконання, законодавцем упущено одну суттєву обов'язкову умову, яка стосується реалізації підготовчих дій до здійснення екстрадиції. Зокрема, на основі узагальненого власного досвіду роботи на різних посадах в слідчих підрозділах доходимо до переконливого висновку про те, що виключається клопотання перед іншою державою про екстрадицію особи, якщо вона не перебуває у міжнародному розшуку. Це правило було чинним як в умовах дії КПК України 1960 року, так і є чинним на сьогоднішній день, хоча чітка вказівка на дану обставину у главі 44 КПК України відсутня.

Звернувшись до положень КПК України 1960 року та ґрунтовних напрацювань науковців, нами встановлено, що як у тогочасному законодавстві, так і у юридичній літературі унормованим і безспірним було положення про те,

що якщо місце перебування обвинуваченого було невідоме, а також він ухилявся від слідства, слідчий до закінчення строку, встановленого у КПК України 1960 року для провадження досудового слідства, був зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів до встановлення місця перебування обвинуваченого. Якщо ж, незважаючи на вжиття всіх необхідних заходів самим слідчим (шляхом допиту родичів, знайомих обвинуваченого, накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку тощо), виконання за його дорученням органами дізнання оперативно-розшукових заходів, місце перебування обвинуваченого залишалось невстановленим, слідчий, керуючись статтями 138 і 207 КПК України 1960 року, одночасно із зупиненням провадження досудового слідства або й до цього оголошував розшук обвинуваченого¹.

Що ж до унормованих у КПК України 1960 року підстав зупинення досудового розслідування, то ще у 1999 році В. П. Шибіко, детально розглядаючи підстави та процесуальний порядок зупинення попереднього розслідування, акцентував увагу на тому, що таке вимушене тимчасове припинення слідчим процесуальної діяльності у кримінальній справі, викликане наявністю у справі обставин, які були перелічені у статті 206 КПК України і перешкоджали подальшому провадженню і закінченню попереднього розслідування². Однією із таких обставин, яка була передбачена пунктом 1 статті 206 КПК України 1960 року, було невідоме місцезнаходження обвинуваченого.

Зупинення досудового розслідування за цією підставою в умовах тогочасного кримінально-процесуального законодавства допускалося лише при виконанні таких умов: винесення постанови про притягнення як обвинуваченого; виконання всіх слідчих дій, проведення яких було можливе у відсутності обвинуваченого; вжиття заходів до збереження документів та інших

¹ Кримінальний процес України: Підручник [Текст]/ Є. Г. Коваленко, В. Т. Маляренко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 410–411.

² Михеєнко М. М. Кримінальний процес України: підручник 2-ге видання перероблене і доповнене [Текст] / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – К.: Либідь, 1999. – С. 282.

можливих доказів у справі¹.

Перед оголошенням розшуку слідчому необхідно було зібрати найповніші матеріали про обвинуваченого, зокрема його анкетні дані, відомості про зовнішність, особливі прикмети, родинні, дружні та інші зв'язки, особливості поведінки, фотографії та інші дані, що можуть сприяти розшуку. Згідно зі статтею 139 КПК України 1960 року, про розшук обвинуваченого слідчий складав постанову, в якій зазначав потрібні відомості про особу розшукуваного. При необхідності вжиття розшукових заходів, що здійснювалися в місцях можливого знаходження ідентифікаційних відомостей про особу розшукуваного, а також заходів блокування з використанням централізованих інформаційно-розшукових обліків на міждержавному рівні оголошувався міждержавний розшук². У такому випадку, при затриманні обвинуваченого на території іншої держави, слідчим ставилося питання перед уповноваженими органами про його екстрадицію.

Деякі науковці такий вид розшуку іменували як міжнародний, що, на наш погляд, є теж правильним, і в умовах тогочасного кримінально-процесуального законодавства вважали, що міжнародний розшук – це сукупність оперативно-розшукових заходів, слідчих дій та адміністративно-перевірочних заходів, що координуються міжнародними спеціалізованими організаціями або вповноваженими органами держав та проводяться відповідно до норм міжнародного та національного права, закріплених у законодавчих нормативно-правових актах з оперативно-розшукової діяльності, відомчих нормативно-правових актах³. Однак, як вже відзначалося вище, для такого виду розшуку на той час стаття 139 КПК України передбачала прийняття у кримінальній справі слідчим процесуального рішення про оголошення обвинуваченого в розшук та його фіксацію у відповідній постанові.

¹ Удалова Л. Д. Кримінальний процес України. Особлива частина: Підручник [Текст] / Л. Д. Удалова. – К.: Кондор, 2005. – С. 130.

² Кримінальний процес України: Підручник [Текст] / С. Г. Коваленко, В. Т. Маляренко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 411.

³ Некрасов В. А. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинами: Навчальний посібник [Текст] / В. А. Некрасов, В. Б. Смелік, С. Є. Житняк – К.: КНТ, Видавничий дім «Скіф», 2008. – С. 91.

Підтвердженням тому є законодавче унормування у статті 280 чинного КПК України підстав та порядку зупинення досудового розслідування. У частинах першій-п'ятій цієї норми вказаного Кодексу закріплено положення про те, що досудове розслідування може бути зупинене лише після повідомлення особі про підозру у разі, якщо: 1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком; 2) підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме; 2¹) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування; 3) наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва. До зупинення досудового розслідування слідчий зобов'язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для встановлення місцезнаходження особи, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв'язку з обставинами, передбаченими пунктом 2 частини 1 цієї статті. Якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх, прокурор має право виділити досудове розслідування і зупинити його стосовно окремих підозрюваних. Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого за погодженням з прокурором, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Копія постанови надсилається стороні захисту, потерпілому, які мають право її оскаржити слідчому судді. Після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного¹.

Отже, однією з підстав для зупинення досудового розслідування є факт, коли підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме. Обов'язковою передумовою прийняття процесуального рішення про зупинення досудового розслідування передбачено повідомлення такій особі про підозру.

Статтею 281 КПК України унормовано положення про те, що якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме, то слідчий, прокурор оголошує його розшук. Про оголошення розшуку вноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування, якщо приймається саме таке рішення, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підрозділам.

Зупинене досудове розслідування відновлюється у порядку статті 282 КПК України постановою слідчого, прокурора, якщо підстави для його зупинення перестали існувати, зокрема, місцезнаходження підозрюваного встановлено, а також у разі потреби проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій. Копія постанови про відновлення досудового розслідування надсилається стороні захисту, потерпілому. Зупинене досудове розслідування також відновлюється у разі скасування слідчим суддею постанови про зупинення досудового розслідування. Відомості про відновлення досудового розслідування вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Згідно із частиною 3 статті 219 КПК України, строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до дня її скасування слідчим суддею або винесення постанови про відновлення кримінального провадження не включається у строки, передбачені цією статтею.

Проведений нами аналіз зазначених положень дозволив констатувати, що законодавцем вперше передбачено нову підставу для прийняття процесуального рішення про зупинення досудового розслідування – наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва (пункт 3 частини 1 статті 280 КПК України). Відновлюється

таке досудове розслідування, коли завершено проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва.

На наш погляд, ця підстава для зупинення досудового розслідування може стосуватися тих обставин здійснення міжнародного співробітництва, коли місцезнаходження підозрюваного є відомим і він не перебуває у міжнародному розшуку. З огляду на викладене, з метою приведення у відповідність між собою низки процесуальних норм, вважаємо за доцільне внести доповнення до частини 1 статті 573 КПК України, передбачивши, поряд із іншими обов'язковими процесуальними умовами підготовки запиту про видачу особи (екстрадицію), документально підтверджений факт перебування підозрюваного в міжнародному розшуку.

Зміст і форма запиту про видачу особи (екстрадицію) має відповідати вимогам статті 548 КПК України або міжнародного договору України, що застосовується у кожному конкретному випадку. Зміст запиту про видачу особи (екстрадицію) повинен містити такі самі обов'язкові реквізити, як і запит про міжнародну правову допомогу (частина 2 статті 552 КПК України)¹. Відповідно до цих вимог запит і долучені до нього документи складаються у письмовій формі, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу. Запит і долучені до нього документи супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору – офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою. Запит надсилається за кордон поштою, а у невідкладних випадках – електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку. У такому разі оригінал запиту надсилається поштою не пізніше трьох днів з моменту його передання електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Уповноважений (центральный) орган України може прийняти до розгляду запит, який надійшов від запитуючої сторони електронним, факсимільним або

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 538.

іншим засобом зв'язку. Виконання такого запиту здійснюється виключно за умови підтвердження надіслання або передачі його оригіналу. Направлення компетентному органу іноземної держави матеріалів виконання запиту можливе лише після отримання українською стороною оригіналу запиту (частини 2–4 статті 548 КПК України).

Запит повинен містити: 1) назву органу, який звертається за допомогою, та компетентного органу запитуваної сторони; 2) посилання на відповідний міжнародний договір або на дотримання засади взаємності; 3) найменування кримінального провадження, щодо якого запитується міжнародна правова допомога; 4) стислий опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію; 5) відомості про повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України; 6) відомості про відповідну особу, зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом кримінального провадження; 7) чіткий перелік запитуваних процесуальних дій та обґрунтування їхнього зв'язку із предметом кримінального провадження; 8) відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності; 9) інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту або передбачені міжнародним договором чи вимогою компетентного органу запитуваної сторони (частина 2 статті 552 КПК України).

Однак надання такої інформації має певні особливості. Окрім відомостей про повідомлену підозру з повним викладенням тексту відповідних статей КК України, слід також зазначати про судові рішення (вирок), яким засуджено особу. Потрібно також чітко вказувати конкретний тип видачі особи (екстрадиції), наприклад, тимчасова видача чи транзитне перевезення, при

цьому необхідне обґрунтування зв'язку видачі особи (екстрадиції) із предметом кримінального провадження¹.

Слід зазначити, що в силу вимог частини 5 статті 575 КПК України, запит про видачу особи (екстрадицію) готує лише центральний орган України за наявності підстав, передбачених міжнародним договором України, який звертається до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу особи в Україну. Запит про видачу направляється керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою протягом п'яти днів з дня отримання клопотання. Тобто, такий запит є кінцевим процесуальним документом на даному етапі екстрадиції, а прийняття процесуального рішення про його підготовку уповноваженим суб'єктом вимагає вжиття комплексу заходів, підготовки низки документів та виконання процесуальних вимог у визначені КПК України строки.

Виходячи з пункту 1 частини 4 статті 574 та частини 1 статті 575 КПК України, центральний орган України щодо видачі особи (екстрадиції) може звернутися до компетентних органів іноземних держав із запитом винятково за наявності відповідного клопотання². Цей документ відповідно до частини 1 статті 575 КПК України готує слідчий, прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, або суд, який розглядає справу чи яким ухвалено вирок, з дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом та відповідним міжнародним договором України. В силу вимог частин 2–4 цієї норми КПК України клопотання складається у письмовій формі і повинно містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини і кваліфікацію вчиненого нею злочину.

До клопотання додаються такі документи: 1) засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою, якщо видача запитується для притягнення до кримінальної відповідальності; 2) копія вироку

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевний, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 538.

² Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевний, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 540.

з підтвердженням набуття ним законної сили, якщо видача запитується для приведення вироку до виконання; 3) довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні; 4) положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення; 5) висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України; 6) довідка про частину невідбутого покарання, якщо йдеться про видачу особи, яка вже відбула частину призначеного судом покарання; 7) інформація про перебіг строків давності; 8) інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу. Клопотання та передбачені частиною другою статті 575 КПК України документи підписуються слідчим, прокурором або суддею, засвідчуються печаткою відповідного органу та перекладаються мовою, передбаченою міжнародним договором України¹.

У наведеному переліку документів, які додаються до клопотання, на наш погляд, законодавцю доцільно було б передбачити той процесуальний документ, на підставі якого особа перебуває у міждержавному розшуку. Відповідно до чинного КПК України, ним є постанова слідчого, погоджена із прокурором, чи постанова прокурора про оголошення підозрюваного у розшук чи постанова про зупинення досудового розслідування у зв'язку із розшуком підозрюваного.

Отже, клопотання повинно містити такі ж самі реквізити, як і запит про видачу особи (екстрадицію). Воно підписується та скріплюється гербовою печаткою компетентного органу, визначеного у частині 1 статті 575 КПК України. Зважаючи на те, що додатки до клопотання у подальшому будуть направлені до запитуваної сторони, зазначені документи повинні бути завірнені

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

гербовою печаткою установи, органу або відомства, яке їх склало або видало, а також підписом уповноваженої особи із зазначенням її посади та прізвища.

Важливого значення набуває переклад клопотання належною мовою згідно з міжнародними договорами. Відповідно до статті 17 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року¹, у взаємовідносинах при виконанні цієї Конвенції установи юстиції договірних сторін користуються державними мовами договірних сторін або російською мовою. Згідно зі статтею 23 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року² документи, які подають, складаються мовою запитуючої або запитуваної сторони. Запитувана сторона може вимагати зробити переклад однією з офіційних мов Ради Європи (англійська або французька), яку вона визначає на свій розсуд. Іншим прикладом може бути стаття 4 Договору між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 2002 року³, відповідно до якого запит супроводжується перекладом мовою запитуваної сторони⁴.

Детальний аналіз зазначеного Договору між Україною та Федеративною Республікою Бразилія, який ратифіковано Україною 6 березня 2003 року, а чинності для України він набув 24 жовтня 2006 року, дає підстави стверджувати, що, відповідно до положень цього Договору, Сторони зобов'язуються надавати одна одній взаємну допомогу в розслідуванні, переслідуванні та попередженні злочинів, а також у судовому розгляді кримінальних справ. Допомога включає: отримання показань або заяв осіб; забезпечення документами, протоколами та іншими предметами; встановлення місцезнаходження чи ідентифікацію фізичних чи юридичних осіб або предметів; вручення документів; передачу осіб, які перебувають під вартою, для дачі показань або з іншою метою; здійснення розшуку і вилучення; заходи,

¹ Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року країн-учасниць СНД [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 417.

² Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року. Додатковий протокол 1975 року та другий додатковий протокол 1978 року до Конвенції [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 129.

³ Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 16 січня 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/076-005.

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Текст] / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – С. 542.

пов'язані з арештом та конфіскацією майна, реституцією і стягненням штрафів; будь-яку іншу форму допомоги, що не заборонена законодавством запитуваної Сторони. Цікавим і неоднозначним, а також таким, що не повною мірою узгоджується із вимогами чинного КПК України, є положення частини третьої статті I Договору про те, що допомога надається незалежно від того, чи є діяння, яке є предметом розслідування, переслідування чи судового розгляду в запитуючої Сторони, злочином згідно з законодавством запитуваної Сторони. Статтею 4 Договору визначено форму і зміст запитів, зокрема акцентовано увагу на тому, що запит про допомогу має бути зроблений у письмовій формі, крім невідкладних випадків, коли Центральний орган запитуваної Сторони може прийняти запит в іншій формі. Якщо запит зроблений не в письмовій формі, то він підтверджується письмово протягом десяти днів, якщо Центральний орган запитуваної Сторони не погоджується про інше. Запит супроводжується перекладом на мову запитуваної Сторони. Запит включає: назву органу, що провадить розслідування, переслідування або судовий розгляд, у зв'язку з якими робиться запит; викладення обставин справи і характеру розслідування, переслідування чи судового розгляду та відповідних положень закону стосовно кожного злочину; опис доказів, інформації або іншої запитуваної допомоги; та зазначення мети, для якої докази, інформація або інша допомога запитуються. У міру потреби та можливості запит також включає: інформацію про фізичну або юридичну особу та місцеперебування будь-якої особи, від якої слід отримати докази; інформацію про фізичну або юридичну особу та місцеперебування особи, якій вручається документ, її причетність до провадження та про спосіб, у який має бути вручено документ; інформацію про фізичну або юридичну особу чи предмет, місцезнаходження яких має бути встановлено, та їх імовірне місцезнаходження; точний опис місця або фізичної чи юридичної особи, що їх необхідно обшукати, та предмета, який необхідно вилучити; опис способу отримання та протоколювання будь-яких показань чи заяв; перелік запитань, які мають бути поставлені особі, зазначеній у запиті; опис будь-якої окремої процедури, якої слід дотримуватись у процесі

виконання запиту; інформацію щодо витрат, пов'язаних з проїздом і перебуванням особи, яка запрошена з'явитися у запитуючій Стороні; будь-яку іншу інформацію, до якої може бути привернуто увагу запитуваної Сторони з метою сприяння виконанню нею запиту. У статті 6 цього Договору обумовлено навіть витрати, які поділяються між сторонами наступним чином: запитувана Сторона сплачує всі витрати, що стосуються виконання запиту, за винятком: виплат спеціалістам; витрат на письмовий, усний переклад, протоколювання; витрат та коштів, призначених на проїзд осіб відповідно до статей 10 та 11 цього Договору, які сплачуватимуться запитуючою Стороною¹.

Із власного практичного досвіду роботи у слідчих підрозділах доводиться констатувати одну із найбільш глобальних та найболючіших проблем під час підготовки документів щодо видачі особи (екстрадиції), яка полягає у відсутності коштів у слідчих підрозділах на оплату сертифікованих перекладів переліку документів, визначених як у КПК України, так і додатково у міжнародних договорах. У проаналізованому нами договорі обумовлено ще й про інші витрати, які понесе держава Україна на користь Бразилії при наданні нею правової допомоги у кримінальних провадженнях: виплати спеціалістам; витрати на письмовий, усний переклад, протоколювання; кошти, призначені на проїзд осіб.

На законодавчому рівні ця проблематика не має жодного практичного вирішення. У частині 1 статті 118 КПК України законодавцем взагалі не передбачено такої складової процесуальних витрат, за винятком витрат, пов'язаних із залученням перекладачів (пункт 3 цієї норми вказаного Кодексу). Лише за виконаний переклад слід заплатити негайно і, як правило, готівкою, тому цей обов'язок пошуку коштів лягає на плечі слідчих, які розслідують кримінальні правопорушення, по яких виникла необхідність проведення екстрадиції підозрюваних. Крім того, для прикладу, екстрадиція передбачає і перевезення (часто повітряним транспортом), інші видатки. Цю проблему слід

¹ Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 16 січня 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/076-005.

вирішувати по іншому, не самотужки, а шляхом передбачення у Законі України «Про Державний бюджет України» на поточний рік окремої статті витрат для фінансування міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Клопотання про видачу особи (екстрадицію), відповідно до частини 4 статті 575 КПК України, передаються до відповідного центрального органу України через прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя, та прирівняні до них прокуратури у десятиденний строк з дня затримання особи на території іноземної держави. У зазначений строк керівник відповідного органу досудового розслідування у складі центрального апарату органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань України, Національного антикорупційного бюро України безпосередньо передає Генеральній прокуратурі України клопотання про видачу особи (екстрадицію).

Центральними органами України щодо видачі особи (екстрадиції), якщо інше не передбачено міжнародним договором України, є відповідно до статті 574 КПК України Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України. Генеральна прокуратура України є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування. Міністерство юстиції України є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підсудних, засуджених у кримінальних провадженнях під час судового провадження або виконання вироку.

Центральні органи України щодо видачі особи (екстрадиції) відповідно до КПК України: 1) звертаються до компетентних органів іноземних держав із запитами про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення; 2) розглядають запити компетентних органів іноземних держав про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення та приймають рішення щодо них; 3) організовують проведення екстрадиційної

перевірки: 4) організовують прийом-передачу осіб, щодо яких прийнято рішення про видачу (екстрадицію), тимчасову видачу чи транзитне перевезення; 5) здійснюють інші повноваження, визначені КПК України або міжнародним договором про видачу особи (екстрадицію)¹.

Проміжною ланкою між слідчим, який готує клопотання про видачу особи (екстрадицію), та Центральним органом України щодо видачі особи (екстрадиції) під час досудового розслідування, яким є Генеральна прокуратура України, є прокуратура обласного рівня. Саме на неї в процедурі офіційного звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, покладається обов'язок перевірки законності прийнятого рішення та правильності оформлення документів. Складання прокуратурою обласного рівня процесуального акта за результатами такої перевірки КПК України не передбачено. У випадку виявлення порушень вимог законодавства України та/або оформлення документів прокуратура обласного рівня повинна негайно повернути матеріали компетентному органу із зазначенням відповідних порушень для їх виправлення. Після приведення документів у відповідність їх знову направляють до прокуратури².

Отже, офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, передбачає складну процесуальну діяльність визначених у частині 1 статті 575 КПК України посадових осіб. Така діяльність спрямована на обґрунтування й підготовку клопотання та збір, оформлення і переклад обов'язкових документів про видачу особи в Україну, визначені у частині 2 статті 575 КПК України, передачу їх у десятиденний строк через прокуратуру обласного рівня до Центрального органу України щодо видачі особи (екстрадиції), який за наявності до того підстав готує запит до компетентних органів іноземних

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

² Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевський, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 542.

держав про видачу особи (екстрадицію) із дотриманням вимог частини 1 статті 573 КПК України.

3.2.2. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції)

Відповідно до пункту 8 частини 1 статті 541 КПК України, діяльність визначених законом органів щодо встановлення та дослідження передбачених міжнародним договором України, іншими актами законодавства України обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції), яка вчинила злочин, іменується екстрадиційною перевіркою. Виходячи із вимог частин 1–3 статті 587 КПК України, екстрадиційна перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи, проводиться центральним органом України або за його дорученням чи зверненням прокуратурою Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя. Екстрадиційна перевірка здійснюється протягом шістдесяти днів. Цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом України. Матеріали екстрадиційної перевірки разом із висновком щодо такої перевірки надсилаються відповідному центральному органу України.

Процесуальна діяльність по встановленню обставин, які перешкоджають видачі (екстрадиції) особи, є надзвичайно важливою з огляду на дотримання Україною в особі компетентних правоохоронних органів базових засад і стандартів прав людини, закріплених у низці ратифікованих Україною конвенцій та двосторонніх договорів. Ці основоположні засади є вихідними у ратифікаційних законах України, а частина з них знайшла своє відображення у КПК України.

Зокрема, у частинах 1–6 статті 576 КПК України закріплено правила про те, що видана в Україну особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності або щодо неї може бути виконано вирок суду лише за ті

злочини, за які здійснена видача (екстрадиція). Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави під час прийняття рішення про видачу особи в Україну, є обов'язковими при прийнятті відповідних процесуальних рішень. Якщо застереження компетентного органу іноземної держави щодо обмежень у видачі особи стосується виконання вироку, суд, який ухвалив вирок, вирішує питання про приведення його до виконання лише за ті діяння, за які відбулася видача. У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності або виконати вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу. Запит про надання такої згоди готується та надсилається в порядку, передбаченому для запиту про видачу особи (екстрадицію). У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений нею після видачі, отримання такої згоди не вимагається.

Зазначені положення КПК України кореспондуються зі статтею 14 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року («Правило *ad hoc*»): видана особа не може переслідуватися, засуджуватися або затримуватися з метою виконання вироку чи постанови про утримання під вартою ні за яке правопорушення, вчинене до її видачі, крім правопорушення, за яке вона була видана, і її особиста свобода ні з яких інших причин не може обмежуватися, за винятком таких випадків: 1) якщо сторона, яка її видала, на це згодна; запит на згоду надсилається разом із документами, зазначеними у статті 12 Конвенції та протоколом будь-якої заяви, зробленої виданою особою у зв'язку з відповідним правопорушенням; згода дається, якщо правопорушення, у зв'язку з яким вона запитується, є таким, що тягне за собою видачу відповідно до положень Конвенції; 2) якщо ця особа, маючи можливість залишити територію сторони, якій вона була видана, не зробила цього впродовж 45 днів після її остаточного звільнення або, залишивши цю територію, знову туди повернулась. Однак якщо кваліфікація правопорушення, у зв'язку з яким пред'являється обвинувачення, змінюється в ході розгляду справи, видана особа може переслідуватись або

засуджуватись, лише коли кваліфікуючі ознаки нового складу правопорушення свідчать про те, що це правопорушення є таким, що спричиняє видачу¹.

Аналіз наведених статті 576 КПК України та статті 14 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року дозволяє констатувати наступне:

– більшість положень обох статей є аналогічними, правильно імплементованими та направленими на дотримання основоположних прав та свобод виданої особи;

– у статті 576 КПК України законодавцем упущено два досить важливі правила, закріплені у частині 3 статті 14 Конвенції, що створює колізію норм і проблеми у їх практичному застосуванні. Зокрема, по-перше, це стосується положення про можливість обмеження особистої свободи виданої у процесі екстрадиції особи, яка, маючи можливість залишити територію сторони, якій вона була видана, не зробила цього впродовж 45 днів після її остаточного звільнення або, залишивши цю територію, знову туди повернулась. По-друге, особисту свободу виданої особи можна обмежити за умовами Конвенції, якщо кваліфікація правопорушення, у зв'язку з яким пред'являється обвинувачення, змінюється в ході розгляду справи. Тоді видана особа може переслідуватись або засуджуватись, лише коли кваліфікуючі ознаки нового складу правопорушення свідчать про те, що це правопорушення є таким, що спричиняє видачу.

У статті 589 КПК України наведено перелік тих обставин, які у випадку їх наявності, перевірки та підтвердження під час екстрадиційної перевірки є у подальшому підставою відмови у видачі особи (екстрадиції). Так, у видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо у процесі екстрадиційної перевірки буде встановлено та доведено: 1) особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України; 2) злочин, за який запитано

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки. А. В. Портнова – Х.: Право. 2012. – С. 572.

видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України; 3) закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу; 4) компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію); 5) видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України; 6) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України. Особа, якій надано статус біженця, статус особи, яка потребує додаткового захисту, або їй надано тимчасовий захист в Україні, не може бути видана державі, біженцем з якої вона визнана, а також іноземній державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, крім випадків, передбачених міжнародним договором України. У разі відмови у видачі з мотивів громадянства та наявності статусу біженця або з інших підстав, що не виключають здійснення кримінального провадження, за клопотанням компетентного органу іноземної держави Генеральна прокуратура України доручає здійснення досудового розслідування стосовно цієї особи в порядку, передбаченому КПК України¹.

Підстави відмови у видачі особи, які встановлюються під час екстрадиційної перевірки, цілком обґрунтовано можуть поділятися на дві великі групи, зокрема: ті, що мають імперативний характер та ті, що мають дискреційний характер. До першої групи підстав, що базуються на основі вимог низки Конвенцій, належать такі:

– особа, видачі якої вимагають, є громадянином запитуваної Договірної Сторони (зокрема, згідно з частиною другою статті 25 Конституції України громадянин України не може бути виданий іншій державі);

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

– на момент отримання вимоги кримінальне переслідування згідно із законодавством запитуваної Договірної Сторони не може бути порушено або вирок не може бути виконано унаслідок закінчення строку давності або з іншої законної підстави;

– щодо особи, видачі якої вимагають, на території запитуваної Договірної Сторони за той самий злочин було ухвалено вирок або постанову про закриття провадження у справі, що набрали законної сили;

– злочин відповідно до законодавства запитуючої або запитуваної Договірної Сторони переслідується у порядку приватного обвинувачення (за заявою потерпілого);

– політичний характер вчиненого особою злочину (обвинувачення у вбивстві або замаху на вбивство глави держави або члена його сім'ї не заважає видачі);

– караність злочину смертною карою згідно із законодавством запитуючої держави, якщо тільки ця держава не дає достатніх, на думку запитуваної держави, гарантій, що вирок з покаранням у вигляді смертної кари не буде винесено або, у разі його винесення, не буде звернено до виконання¹.

Наведений перелік підстав, які встановлені у процесі екстрадиційної перевірки, що мають імперативний характер, у переважній більшості узгоджується із положеннями чинного КПК України та КК України. Виняток становить лише остання підстава, оскільки вона нині є не актуальною для України через скасування смертної кари як міри покарання за чинним кримінальним законодавством.

Особливо актуальною в умовах дії чинного КПК України є обставина, яка підлягає встановленню у процесі екстрадиційної перевірки про те, що злочин відповідно до законодавства запитуючої або запитуваної Договірної Сторони переслідується у порядку приватного обвинувачення (за заявою потерпілого). Про таку обставину жодної вказівки у КПК України немає, хоча нині значна

¹ Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право: курс лекцій : Навч. посібник. [Текст] / Л. М. Лобойко – К.: Істина. 2005. – С. 421.

кількість кримінальних правопорушень розслідуються та розглядаються в судах саме в такому особливому порядку кримінального провадження. Зокрема, у статті 477 КПК України передбачено вичерпний перелік складів кримінальних правопорушень, по яких здійснюється кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення - коли злочин не становить значної суспільної небезпеки, кримінальне провадження починається лише за заявою потерпілого. У цій же процесуальній нормі акцентовано увагу на наявності необхідних умов для здійснення такого особливого порядку.

Однією з підстав відмови у видачі особи (екстрадиції) є політичний характер злочину. Однак не існує єдиного критерію для визначення злочину саме політичного характеру, тому саме ця невизначеність посилює проблеми при вирішенні питань видачі. Натомість принцип невидачі політичних злочинців не поширюється на осіб, які вчинили міжнародні злочини, вони підлягають безумовній видачі¹.

У частині 2 статті 589 КПК України застосовано термін «приналежність до політичних переконань», однак проблема однакового розуміння термінів, зокрема тих, зміст яких є підставою для відмови у видачі особи (екстрадиції), існує як серед науковців, так і серед практичних працівників. Виходячи із наведеного, існує нагальна потреба розтлумачити ці поняття у Постанові Пленуму Верховного Суду України, що виключить будь-які двоякі тлумачення цієї підстави для відмови у видачі (екстрадиції) особи².

У пункті 1 частини 1 статті 589 КПК України, що є співзвучним із низкою положень міжнародних Конвенцій та має імперативний характер, зокрема, зазначено, що у видачі особи іноземній державі відмовляється, якщо особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України.

¹ Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (особлива частина) [Текст] / О. Ю. Хабло, О. С. Степанов, М. П. Климчук та ін. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2012. – С. 214.

² Максимів Л. В. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиційна перевірка): деякі проблемні аспекти [Текст] / Л. В. Максимів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – Вип. 4. – С. 373.

Досліджуючи у процесі екстрадиційної перевірки цю підставу для відмови у видачі, ініціатор екстрадиційної перевірки, визначений у частині 1 статті 587 КПК України, повинен зібрати документи, які підтверджують цей факт. Для цього необхідно встановити, в першу чергу, особу (прізвище, ім'я, по батькові, число та місце народження) шляхом долучення до матеріалів екстрадиційної перевірки засвідчених у встановленому порядку копій паспорта, свідоцтва про народження такої особи, а у разі їх відсутності - будь-якого іншого документу із фотокарткою, що засвідчує таку особу або ж витребувати довідку форми № 1 із підрозділів Державної міграційної служби України. Висновок (довідка) про громадянство особи, по якій здійснюється екстрадиційна перевірка, повинен бути письмовим та засвідченим у встановленому порядку підрозділом Державної міграційної служби України.

Підлягають детальному з'ясуванню обставини щодо наявності у такої особи статусу біженця, особи, яка потребує додаткового захисту або статусу особи, яка потребує тимчасового захисту, так як у випадку підтвердження під час екстрадиційної перевірки хоча б одного із трьох статусів особи вона в силу вимог частини 2 статті 589 КПК України не підлягає видачі державі, біженцем з якої вона визнана, а також іноземній державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, крім випадків, передбачених міжнародним договором України. Дані негативні обставини повинні бути документально підтверджені для включення їх до висновку за результатами екстрадиційної перевірки. Очевидно, що так як законодавцем не встановлено чіткого переліку документів, які повинні засвідчувати факти наявності загрози здоров'ю, життю або свободі такої особи за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, суб'єкт, що здійснює екстрадиційну перевірку повинен виходити із кожної окремої ситуації, що склалася, та долучати важливі, на його переконання, документи, що підтверджують зазначені негативні наслідки для

особи, видача якої запитується, у випадку її видачі іншій державі.

При з'ясуванні обставини щодо наявності у такої особи статусу біженця, особи, яка потребує додаткового захисту або статусу особи, яка потребує тимчасового захисту, особа, що здійснює екстрадиційну перевірку повинна виходити із вимог Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»¹ від 8 липня 2011 року із змінами та доповненнями станом на 13 травня 2014 року. У пункті 1 частини 1 статті 1 зазначеного Закону унормовано положення про те, що біженець – особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань. Згідно з пунктом 4 цієї ж частини норми додатковий захист – форма захисту, що надається в Україні на індивідуальній основі іноземцям та особам без громадянства, які прибули в Україну або перебувають в Україні і не можуть або не бажають повернутися в країну громадянської належності або країну попереднього постійного проживання внаслідок обставин, які загрожують їх життю, безпеці чи свободі. У пункті 13 аналізованої норми цього ж Закону України відзначено, що особа, яка потребує додаткового захисту, - особа, яка не є біженцем відповідно до Конвенції про статус біженців 1951 року і Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та розглядуваного Закону України, але потребує захисту, оскільки така особа змушена була прибути в Україну або залишитися в Україні внаслідок загрози її життю, безпеці чи свободі в країні походження через побоювання застосування щодо неї смертної кари або

¹ Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 року № 3671-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/pro_bizhentsiv_ta_osib_yaki_potrebuyut_dodatkovogo_abo_timchasovogo_zahistu/statja-1.htm.

виконання вироку про смертну кару чи тортур, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Пунктами 14–17 частини 1 статті 1 цього Закону визначено, що особи, які потребують тимчасового захисту, – іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають на території країни, що має спільний кордон з Україною, які масово вимушені шукати захисту в Україні внаслідок зовнішньої агресії, іноземної окупації, громадянської війни, зіткнень на етнічній основі, природних чи техногенних катастроф або інших подій, що порушують громадський порядок у певній частині або на всій території країни походження. Всі перелічені групи осіб повинні пред'явити відповідний документ, зокрема посвідчення біженця – паспортний документ, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його біженцем в Україні і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України; посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, – паспортний документ, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його особою, яка потребує додаткового захисту, і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених законами України; посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист, – паспортний документ, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його особою, яка потребує тимчасового захисту, і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених законами України.

Під час проведення екстрадиційної перевірки та з'ясування наявності у особи статусу біженця, особи, яка потребує додаткового захисту або статусу особи, яка потребує тимчасового захисту, особа, що здійснює екстрадиційну перевірку не може нехтувати роз'ясненнями Державної міграційної служби України щодо порядку визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Зокрема, так як основною формою надання захисту іноземним громадянам в Україні є визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, то біженець чи особа, яка потребує додаткового захисту не може бути вислана або примусово повернута до країни, де їх життю або

свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, а також з інших причин, що визнаються міжнародними договорами чи міжнародними організаціями, учасниками яких є Україна, як такі, що не можуть бути повернуті до країн походження.

Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, перетнула державний кордон України в порядку, встановленому законодавством України, повинна протягом п'яти робочих днів звернутися до відповідного територіального органу міграційної служби із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, під час в'їзду в Україну незаконно перетнула державний кордон України, повинна без зволікань звернутися до відповідного територіального органу міграційної служби із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, проводиться на підставі заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Така заява особисто подається іноземцем чи особою без громадянства або її законним представником до відповідного територіального органу міграційної служби за місцем тимчасового перебування заявника. Відповідний територіальний орган міграційної служби: реєструє заяву та подані документи про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; ознайомлює заявника або його законного представника під їх власний підпис з порядком прийняття рішення за їх заявами, правами та обов'язками особи, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; проводить дактилоскопію особи, яка подала заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; у разі потреби направляє особу на обстеження для встановлення віку у порядку,

встановленому законодавством України; заповнює реєстраційний листок на особу, яка звернулася із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та членів її сім'ї, які не досягли вісімнадцятирічного віку; заповнює інші необхідні документи; оформлює особову справу; роз'яснює порядок звернення про надання безоплатної правової допомоги; заносить отримані відомості до централізованої інформаційної системи.

Орган міграційної служби, який прийняв до розгляду заяву іноземця чи особи без громадянства про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, видає заявникові довідку про звернення за захистом в Україні та реєструє заявника. Протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня реєстрації заяви орган міграційної служби проводить співбесіду із заявником, розглядає відомості, наведені в заяві, та інші документи, вимагає додаткові відомості та приймає рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або про відмову в оформленні документів для вирішення зазначеного питання. За бажанням заявника участь у попередньому розгляді заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, бере адвокат. Призначення адвоката для надання правової допомоги заявникові здійснюється в установленому порядку. Під час співбесіди заявнику, який не володіє українською або російською мовами, орган міграційної служби забезпечує перекладача з мови, якою заявник може спілкуватися. Заявник має право залучити перекладача за свій рахунок або за рахунок інших юридичних чи фізичних осіб. Перекладач повинен дотримуватися конфіденційності з обов'язковим оформленням органом міграційної служби розписки про нерозголошення відомостей, що містяться в особовій справі заявника.

Рішення про оформлення або відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, приймається на підставі письмового висновку працівника, який веде справу, і оформлюється наказом керівника органу міграційної

служби. У разі прийняття рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, орган міграційної служби продовжує строк дії довідки про звернення за захистом в Україні. Рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питань щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, приймаються за заявами, які є очевидно необґрунтованими, а також якщо заяви носять характер зловживання: якщо заявник з метою визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, видає себе за іншу особу, а так само за заявами, поданими особами, яким було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у зв'язку з відсутністю підстав, передбачених для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

У разі прийняття рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, орган міграційної служби протягом трьох робочих днів з дня його прийняття надсилає заявнику або його законному представнику письмове повідомлення з викладенням причини відмови і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення. У разі використання особою права на оскарження орган міграційної служби до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання документи, що посвідчують особу заявника, та інші документи, а також інформує про це протягом трьох робочих днів орган внутрішніх справ за місцем проживання особи. У разі невикористання особою права на оскарження протягом п'яти робочих днів з дня її письмового повідомлення про прийняття рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, орган міграційної служби вилучає у такої особи довідку про звернення за захистом в Україні, інформуючи про це орган внутрішніх справ за місцем проживання особи протягом трьох робочих днів, та повертає особі документи, що посвідчують особу заявника, та інші документи, що перебувають на зберіганні в органі міграційної служби.

Розгляд заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, здійснюється органами міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі протягом двох місяців з дня прийняття рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Строк розгляду може бути продовжено керівником органу міграційної служби за вмотивованим поданням працівника, який розглядає заяву, але не більш як до трьох місяців. Працівником органу міграційної служби проводяться співбесіди із заявником або його законним представником, які мають на меті виявити додаткову інформацію, необхідну для оцінки справжності фактів, повідомлених заявником або його законним представником.

Після вивчення документів, перевірки фактів, повідомлених особою, яка подала заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, орган міграційної служби готує письмовий висновок щодо визнання або відмови у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Особова справа заявника разом з письмовим висновком органу міграційної служби, який розглядав заяву, надсилається до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань міграції для прийняття остаточного рішення за заявою. За результатами всебічного вивчення і оцінки всіх документів та матеріалів, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань міграції приймає рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Іноземець або особа без громадянства визнаються біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, та вважаються такими, які постійно проживають в Україні з моменту прийняття рішення про визнання їх біженцями або які безстроково на законних підставах перебувають на території України. Рішення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з

питань міграції надсилається протягом трьох робочих днів з дня його прийняття разом з особою справою заявника органу міграційної служби, який розглядав заяву. Орган міграційної служби протягом семи робочих днів з дня отримання рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, видає кожній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку, посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту. Посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, є підставою для реєстрації в органі міграційної служби за місцем проживання біженця або особи, яка потребує додаткового захисту. Посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, видається строком на п'ять років. Особа, яку визнано біженцем, та особа, яка потребує додаткового захисту, які досягли шістнадцятирічного віку, мають право отримати проїзний документ для виїзду за кордон у порядку, встановленому законодавством України.

Статус біженця та додатковий захист втрачаються у разі, якщо особа: добровільно знову скористалася захистом країни громадянської належності (підданства); набула громадянства України або добровільно набула громадянства, яке мала раніше, або набула громадянства іншої держави і користується її захистом; добровільно повернулася до країни, яку вона залишила чи за межами якої перебувала внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань; будучи особою без громадянства, може повернутися в країну свого попереднього постійного проживання, оскільки обставин, за яких її було визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, більше не існує; отримала притулок чи дозвіл на постійне проживання в іншій країні; не може відмовлятися від користування захистом країни своєї громадянської належності, оскільки обставин, на підставі яких особу було визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, більше не існує¹.

¹ Визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту : огляд Державної міграційної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dmsu.gov.ua/.../nabuttya-statusu-bizhentsya-abo-dodatkovogo-zakhistu.

До прийняття та набрання чинності Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 року із змінами та доповненнями станом на 13 травня 2014 року та наведених рекомендацій Державної міграційної служби України правоохоронні органи під час здійснення екстрадиційних перевірок в різний час виходили із низки таких нормативних документів, як Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, у частині 1 статті 14 якої закріплено правило про те, що кожна людина має право шукати притулку від переслідування в інших країнах і користуватися статусом біженця, Закон України «Про біженців» від 21 червня 2001 року, Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року, постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок надання біженцям грошової допомоги та пенсій» від 6 липня 1998 року № 1016, постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку надання медичної допомоги іноземним громадянам, які тимчасово перебувають на території України» від 28 січня 1997 року № 79, Тимчасові рекомендації для діяльності пунктів тимчасового розміщення біженців, які діяли у низці областей України тощо.

Що ж до встановлення у процесі екстрадиційної перевірки обставин, передбачених пунктом 2 частини 1 статті 589 КПК України, а саме, коли злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України, то із набранням чинності КПК України 2012 року та внесення змін і доповнень до статті 10 КК України, у практичній реалізації та науковому обґрунтуванні даної обставини виникла низка проблемних моментів. Зокрема, нині, відповідно до пункту 5 частини 1 статті 3 КПК України, досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. У

пункті 10 цієї ж частини вказаної статті КПК України передбачено, що кримінальне провадження – досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

Із аналізу цих та інших положень чинного КПК України вбачається, що існує сутнісна проблема відсутності унормованого визначення поняття «кримінальне правопорушення» та його складового елементу – кримінального проступку. У жодному нормативному документі переліку складів кримінальних проступків не наведено, на що вже неодноразово зверталася увага у юридичній літературі, як на рівні монографічних досліджень¹, так і в наукових публікаціях².

Із вступом у дію чинного КПК України проблеми щодо реалізації міжнародного співробітництва під час кримінального провадження в цілому не вичерпалися³, а деякі з них, навпаки, поглибилися через безсистемні дії законодавця. Застосування процедури екстрадиції до осіб, котрі вчинили інші, ніж злочини, кримінальні правопорушення не узгоджується із міжнародними зобов'язаннями України. Ратифікувавши Європейську конвенцію про видачу правопорушників, Україна взяла на себе зобов'язання здійснювати видачу лише осіб, котрі вчинили злочини, за які передбачено позбавлення волі на строк не менш ніж один рік. Більше того, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України» від

¹ Басиста І. В. Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми: монографія [Текст] / І. В. Басиста – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – С. 163–167.

² Кулініч В. В. Інститут екстрадиції в новому кримінальному процесуальному кодексі: недоліки та переваги [Текст] / В. В. Кулініч // Теоретичні та практичні проблеми кримінального судочинства: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 19 жовтня 2012 року). Ред. кол.: О. О. Волобуєва, О. В. Одерій, В. П. Горбачов, А. І. Журба. – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2013. – С. 271–274; Басиста І. В. Проблеми прийняття початкових процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування за КПК 2012 року [Текст] / І. В. Басиста // Політика в сфері боротьби зі злочинністю: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 1–2 березня 2013 року). – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. – С. 211–214.

³ Калачова О. М. Проблеми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження за новим кримінальним процесуальним кодексом України [Текст] / О. М. Калачова // Теоретичні та практичні проблеми кримінального судочинства: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 19 жовтня 2012 року). Ред. кол.: О. О. Волобуєва, О. В. Одерій, В. П. Горбачов, А. І. Журба. – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2013. – С. 89.

16 травня 2013 року із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 4 липня 2013 року № 406-VII, статтю 10 КК України викладено у новій редакції. Зокрема, у її частині 3 передбачено, що Україна може перейняти кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не ухвалено вирок, щодо громадян України та іноземців, які вчинили злочини за межами України і перебувають на території України, але які не можуть бути видані іноземній державі або у видачі яких відмовлено, якщо діяння, у зв'язку з яким запитується передача кримінального провадження, згідно з цим Кодексом визнається злочином¹. Із такого формулювання норми можна зробити висновок про те, що видача особи в іншу країну, як і такий різновид міжнародного співробітництва, як перейняття кримінального провадження, можуть бути реалізовані лише щодо вчинених злочинів, а щодо вчинених кримінальних проступків – ні.

З огляду на зазначене, нині виникла суттєва прогалина у матеріальному кримінальному праві через відсутність таких унормованих понять, як «кримінальний проступок» та «кримінальне правопорушення». Як наслідок – закріплене у статті 10 КК України правило про те, що не підлягають видачі особи, які вчинили кримінальні проступки, залишилося без практичної реалізації. Його дія лише частково реалізується через положення пункту 2 частини 1 статті 589 КПК України, а саме у видачі (екстрадиції) іноземній державі відмовляють, коли злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України. Отже, звідси вбачається висновок про те, що реформування законодавства слід проводити на підставі концептуальних напрацювань, шляхом здійснення послідовних, виважених кроків, виходячи із базового правила – в першу чергу слід змінювати матеріальне право, а у подальшому передбачати правозастосовний механізм у процесі, у даному випадку – кримінальному.

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 4 липня 2013 року № 406-VII : Закон України від 16 травня 2013 року № 245-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

Ця прогалина потребує негайного усунення у чинному КПК України. Законодавець у нормах цього Кодексу оперує поняттями «кримінальне правопорушення», «ознаки кримінального правопорушення», які є базовими для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та початку першої стадії кримінального процесу. Однак ні КПК України, ні КК України визначення кримінального правопорушення не містять. У пункті 7 частини 1 статті 3 КПК України вказано, що закон України про кримінальну відповідальність – законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України та закон України про кримінальні проступки). У пункті 10 частини 1 статті 3 КПК України унормовано, що кримінальне провадження – досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. Згідно із пунктом 6 частини 1 статті 3 КПК України, досудове слідство – форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів, а відповідно до пункту 4 цієї ж частини норми дізнання – форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків. Тож цілком логічним було б доповнити частину 1 статті 3 КПК України пунктом 7¹, де передбачити визначення основного терміну «кримінальне правопорушення» як кримінально-караного діяння (злочину або кримінального проступку), відповідальність за вчинення якого встановлена Кримінальним кодексом України або законом України про кримінальні проступки¹. Крім цього, у ситуації, яка розглянута, необхідно виписати у базовому законі чіткий перелік складів кримінальних проступків².

Що ж стосується обставини, визначеної у пункті 3 частини 1 статті 589 КПК України, що підлягає підтвердженню чи запереченню в процесі екстрадиційної перевірки, то суб'єкт, який її здійснює, повинен виходити із

¹ Басиста І. В. Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми: монографія [Текст] / І. В. Басиста – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – С. 101–102.

² Максимів Л. В. До питання про порядок перевірки обставин, що можуть перешкоджати видачі особи в іншу країну (екстрадиції) [Текст] / Л. В. Максимів // Митна справа: науково-аналітичний журнал. – 2013. – № 5. – Ч. 2. – Кн. 1. – С. 95.

вимог статті 49 КК України для встановлення факту, чи закінчилися строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу. Адже у зв'язку з необхідністю звільнення від кримінальної відповідальності не може підлягати видачі (екстрадиції) особа, якщо з дня вчинення нею злочину і до дня набрання вироком законної сили минули такі строки: три роки – у разі вчинення злочину невеликої тяжкості, за який передбачене покарання у виді обмеження або позбавлення волі; п'ять років – у разі вчинення злочину середньої тяжкості; десять років – у разі вчинення тяжкого злочину; п'ятнадцять років – у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

Відповідно до частин 2–6 статті 12 КК України злочином невеликої тяжкості є злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років, або інше, більш м'яке покарання, за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Злочином середньої тяжкості є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років. Тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років. Особливо тяжким є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі. Ступінь тяжкості злочину, за вчинення якого передбачене одночасно основне покарання у виді штрафу та позбавлення волі, визначається виходячи зі строку покарання у виді позбавлення волі, передбаченого за відповідний злочин¹.

¹ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [Текст] / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – С. 52–55.

Отже, на підставі пункту 2 частини 1 статті 589 КПК України у видачі (екстрадиції) має бути відмовлено, коли злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України. Екстрадиції підлягають особи, які вчинили злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі, за які санкцією статті КК України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року.

Обставина, визначена у пункті 4 частини 1 статті 589 КПК України, що підлягає встановленню під час екстрадиційної перевірки і може бути підставою для відмови у видачі особи (екстрадиції), полягає в тому, що компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію).

Під час розгляду запиту про екстрадицію та проведення екстрадиційної перевірки може виникнути потреба в отриманні від запитуючої держави додаткових даних, відомостей, інформації та документів (стаття 13 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року, стаття 59 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року, що встановлює строк надання додаткових відомостей – до одного місяця). Однак у чинному КПК України не встановлено строку надання компетентним органом іноземної держави на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію). Вирішення означеної проблеми можливе шляхом імплементації положень статті 59 зазначеної Конвенції у пункт 4 частини 1 статті 589 КПК України.

Вимога про надання додаткових відомостей надсилається центральним органом України з питань видачі з власної ініціативи або на пропозицію прокуратури Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя, якій доручено проведення екстрадиційної перевірки. Прикладами потреби в отриманні таких додаткових даних та документів може бути необхідність

ідентифікації особи або випадки, коли особа мала громадянство як запитуваної, так і запитуючої держави, або якщо наданих документів недостатньо для правильного обрахунку строків давності притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка переховується від слідства та суду¹.

Існує низка випадків, коли, відповідно до пункту 5 частини 1 статті 589 КПК України, видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України. Окремі з цих зобов'язань України за міжнародними договорами України нині включені до чинного КПК України. Для прикладу, у Європейській конвенції про видачу правопорушників 1957 року та Додаткових протоколах до неї передбачено таку підставу, за якої у видачі може бути відмовлено: Україна здійснюватиме видачу лише осіб, які вчинили злочини, що караються позбавленням волі на максимальний строк не менше одного року або більш суворим покаранням². Аналогічне правило закріплене у частині 1 статті 573 КПК України.

Всі розглянуті підстави належать до імперативних, тобто випадків, коли держава Україна в особі уповноважених органів зобов'язана відмовити у видачі особи (екстрадиції)³.

У видачі також може бути відмовлено з підстави, що має дискреційний характер – якщо злочин, у зв'язку з яким вимагають видачі, вчинено на території запитуваної Договірної Сторони. Такий самий характер мають підстави, що їх встановлюють окремі держави-учасниці міжнародних угод. Вони пов'язані із залишенням державою за собою права не здійснювати видачу у випадках, не передбачених угодою, наприклад, якщо: є підстави вважати, що особу, стосовно якої надійшов запит, було або буде піддано катуванню чи іншим жорстоким або таким, що принижують її гідність, видам поведження або покарання або ж цій особі не буде забезпечено мінімальні гарантії, передбачені

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 572.

² Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 573.

³ Кримінальний процес: підручник [Текст] / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – С. 754.

статтею 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (їй мають терміново і докладно повідомити мовою, яку вона розуміє, про характер і підставу висунутого проти неї обвинувачення; мати достатньо часу та можливостей для підготовки свого захисту і мати зносини з вибраним нею самою захисником; бути засудженою без невинуватої затримки та ін.). Дискреційний характер матимуть і такі підстави для відмови у видачі, як із міркувань гуманності, є достатні підстави вважати, що видача особи може спричинити для неї серйозні ускладнення через її похилий вік або стан здоров'я та ін.¹

Отже, існують дві великі групи підстав, частково унормовані у КПК України та передбачені у законах України чи міжнародних багатосторонніх договорах України, якими ратифіковано міжнародні конвенції, що підлягають встановленню під час екстрадиційної перевірки протягом шістдесяти днів центральним органом України або за його дорученням чи зверненням прокуратурою Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя. За результатами екстрадиційної перевірки готують висновок про можливість чи неможливість видачі особи.

3.2.3. Прийняття рішення за запитом

Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію) відповідно до вимог частини 2 статті 574 КПК України приймає Генеральна прокуратура України, яка є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування. Таке ж рішення уповноважене приймати Міністерство юстиції України, яке є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підсудних, засуджених у кримінальних провадженнях під час судового

¹ Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право : курс лекцій : Навч. посібник. [Текст] / Л. М. Лобойко – К.: Істина. 2005. – С. 421-422.

провадження або виконання вироку.

Під час прийняття такого рішення уповноважені органи мають виходити із наступних умов та обставин:

- наявні підстави та застосовується спрощений порядок видачі осіб з України;

- через наявну необхідність запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, втраті доказів у кримінальному провадженні, завданню шкоди розслідуванню злочину особа підлягає тимчасовій видачі;

- застосовується звичайний порядок розгляду запиту про видачу.

Що ж до умов застосування *спрощеного порядку видачі осіб з України*, то у статті 588 КПК України унормоване положення про те, що в першу чергу особі, щодо якої надійшов запит про її видачу, повідомляється про право звертатися з проханням згідно з цією статтею про застосування спрощеного порядку видачі і роз'яснюється порядок надання відповідної заяви. Спрощений порядок видачі з України особи може бути застосований лише за наявності письмової заяви такої особи про її згоду на видачу, оформленої у присутності захисника та затвердженої слідчим суддею. У разі одержання відповідної заяви видача можлива без проведення в повному обсязі перевірки наявності можливих перешкод для видачі. Прокурор звертається до слідчого судді з клопотанням про затвердження згоди особи на видачу. Слідчий суддя розглядає клопотання за участю особи, що підлягає видачі, її захисника та прокурора. Слідчий суддя зобов'язаний переконатися, що особа, яка підлягає видачі, добровільно погоджується на свою видачу і усвідомлює всі наслідки цієї видачі, після чого постановляє ухвалу про затвердження згоди особи на її спрощену видачу або про відмову в цьому. У разі отримання заяви про згоду особи на видачу запитуючій стороні та її затвердження ухвалою слідчого судді прокурор передає заяву на розгляд центральному органу України, який протягом трьох днів розглядає її та приймає рішення про можливість застосування спрощеного порядку видачі. Якщо особа, щодо якої надійшов

запит про видачу, не погоджується на свою видачу, застосовується звичайний порядок розгляду запиту про видачу. Після затвердження слідчим суддею згоди особи на застосування спрощеного порядку видачі така згода не може бути відкликана¹.

Скорочена процедура екстрадиції особи, з однієї сторони, передбачає суттєву економію ресурсів, часу і коштів, а з іншої – наявність лише однієї згоди особи, щодо якої розглядається питання про екстрадицію та її письмової заяви можуть стати в подальшому вихідною підставою для її безперешкодної видачі без проведення екстрадиційної перевірки та без врахування і дотримання як імперативних, так і дискреційних підстав, що перешкоджають видачі (екстрадиції), закріплених як у чинному КПК України, так і міжнародних договорах України, конвенціях і законах, якими вони ратифіковані. Головне при цьому – встановити, що особа дала згоду і написала заяву до центрального органу України про спрощений порядок її видачі з України добровільно і за відсутності впливу на неї різних факторів (наявність фізичного чи психологічного впливу, погрози щодо неї чи членів її сім'ї, стан неосудності чи обмеженої осудності, сильне душевне хвилювання тощо). Якщо ці обставини не будуть встановлені ні прокурором, ні слідчим суддею то, відповідно до вимог частини 6 статті 588 КПК України, після затвердження слідчим суддею згоди особи на застосування спрощеного порядку видачі така згода не може бути відкликана.

Аналізована норма КПК України містить деякі колізійні моменти². Зокрема, нелогічною є позиція законодавця про те, що у разі отримання заяви про згоду особи на видачу запитуючій стороні та її затвердження ухвалою слідчого судді прокурор передає заяву на розгляд центральному органу України, який протягом трьох днів розглядає її та приймає рішення про

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

² Петренко Ю. Закон і бізнес / Ю. Петренко // Інститут екстрадиції в новому КПК не узгоджується з міжнародними зобов'язаннями. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/8600/institut_ekstradicii_zi_novim_kpk_ne_uzgodzuetsya_iz_mizhna.html; Уголовный процессуальный кодекс Украины / пер. Фокина Л. И. Закон Украины «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одиссей, 2012. – С. 384.

можливість застосування спрощеного порядку видачі. По суті, у цій нормі частини 4 статті 588 КПК України Генеральній прокуратурі України фактично надано невластиві їм повноваження, зокрема, проводити ревізію судового рішення. Натомість остаточне рішення щодо видачі особи у будь-якому випадку повинен приймати суд, а не інший орган державної влади¹.

Позитивною ж рисою цієї норми КПК України є положення про те, що обов'язковою умовою є оформлення письмової заяви особи про її згоду на видачу у присутності захисника. Тим самим законодавцем зроблено успішну спробу додатковий раз загарантувати факт добровільного написання такої заяви особою, яка за власним бажанням погоджується на свою видачу саме у такий спосіб.

Проведене анкетування 220 слідчих, з яких абсолютна більшість - 170 (77,3%) вважають виправданим запровадження спрощеного порядку видачі осіб запитуючій стороні, є свідченням того, що, очевидно, практичні працівники зацікавлені у якнайшвидшому завершенні процедури екстрадиції.

Порядок здійснення *тимчасової видачі* передбачений у статті 579 КПК України. Зокрема, у разі необхідності запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або втраті доказів у кримінальному провадженні може бути направлено запит про тимчасову видачу, який готується в порядку, передбаченому статтею 575 КПК України. У разі задоволення запиту про тимчасову видачу така особа має бути повернута до відповідної іноземної держави у погоджений строк. У разі необхідності компетентний орган України, який здійснює кримінальне провадження, готує документи про продовження строку тимчасової видачі, що надсилаються відповідному центральному органу не пізніше як за двадцять днів до закінчення строку тимчасової видачі.

¹ Кулініч В. В. Інститут екстрадиції в новому кримінальному процесуальному кодексі: недоліки та переваги [Текст] / В. В. Кулініч // Теоретичні та практичні проблеми кримінального судочинства : Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк. 19 жовтня 2012 року). Ред. кол.: О. О. Волобуєва, О. В. Одерій, В. П. Горбачов, А. І. Журба. – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2013. – С. 273.

Проведеним опитуванням працівників слідчих підрозділів МВС України встановлено, що із 220 респондентів 138 (62,7%)кладають у зміст поняття тимчасової видачі видачу на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів у кримінальному провадженні, що є свідченням правильного розуміння та, очевидно, й подальшого застосування зазначеного порядку видачі.

У випадку встановлення, що розшукувана особа на території іноземної держави відбуває покарання за злочини, вчинені в цій країні, міжнародними договорами також передбачене звернення компетентного органу України про тимчасову видачу такої особи. Мета тимчасової видачі, крім іншого, відповідно до частини 1 статті 64 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року, полягає у запобіганні завданню шкоди розслідуванню злочину. Запит про тимчасову видачу, подібно до запиту про видачу особи (екстрадицію), обов'язково повинен містити гарантії центрального органу України щодо тримання особи під вартою упродовж усього періоду тимчасової видачі та своєчасного повернення такої особи до іноземної держави для подальшого відбування покарання. Згідно з частиною 2 статті 64 вказаної Конвенції, строк тимчасової видачі не може перевищувати три місяці, однак в обґрунтованих випадках строк може бути продовжений¹.

На жаль, переважна більшість із наведених положень міжнародних правових документів не знайшла свого закріплення ні у главі 44 чинного КПК України, ні у його статті 579, зокрема. З метою приведення норм КПК України у відповідність до європейських стандартів міжнародного співробітництва та вимог міжнародних правових документів, нагальною є потреба доповнити статтю 579 КПК України положеннями щодо можливих випадків реалізації

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевний, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 545.

тимчасової видачі, процесуального статусу особи, яка підлягає тимчасовій видачі, розширення складових мети тимчасової видачі, яка нині лише частково унормована, конкретизованого змісту запиту про тимчасову видачу та її строків.

Однією із процесуальних гарантій щодо тримання виданої особи під вартою упродовж усього періоду тимчасової видачі та своєчасного повернення такої особи до іноземної держави для подальшого відбування покарання є стаття 580 КПК України. У цій процесуальній нормі передбачене імперативне положення про те, що рішення компетентного органу іноземної держави про взяття особи під варту або призначення їй покарання у виді позбавлення волі є підставою для тримання осіб під вартою на території України, які: 1) транзитно перевозяться територією України; 2) тимчасово видані в Україну. Період тримання особи під вартою на території України на підставі рішення компетентного органу іноземної держави під час тимчасової видачі не зараховується такій особі у строк відбування покарання, призначеного за вироком суду України.

Якщо ж застосовується *звичайний порядок розгляду* запиту про видачу, то в першу чергу особі, екстрадиція якої запитується, як і у двох попередніх випадках, необхідно роз'яснити права особи, видача якої запитується, передбачені у статті 581 КПК України. Особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу, має право: 1) знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу; 2) мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів; 3) у разі затримання – на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце свого перебування; 4) брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з її триманням під вартою і запитом про її видачу; 5) ознайомлюватися із запитом про видачу або одержати його копію; 6) оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу; 7) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу; 8) звертатися з проханням про

застосування спрощеної процедури видачі. Особі, стосовно якої розглядається питання про видачу, і яка не володіє державною мовою, забезпечується право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою, якою вона користувалася під час розгляду. Якщо особа, стосовно якої розглядається питання про видачу, є іноземцем і тримається під вартою, то вона має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави¹.

Про повідомлення і роз'яснення прав такій особі складається протокол, який має назву «Протокол повідомлення та роз'яснення прав особі, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу». До такого протоколу, крім обов'язкових реквізитів, унормованих у статті 104 КПК України, передбачено додаткові вимоги щодо його оформлення. Зокрема, до нього вносять відомості про: послідовність дій – повідомлення переліку прав, визначених у статті 581 КПК України (причому зазначені права повинні бути висвітлені у протоколі); усіх осіб, присутніх під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання); підписи присутніх осіб із розшифруванням ініціалів та прізвищ (при цьому перед підписанням протоколу учасникам надається можливість ознайомитися із текстом протоколу)². Враховуючи відсутність у главі 44 КПК України будь-якої вказівки законодавця про порядок складання такого протоколу, його назву чи реквізити, вважаємо нагальним її доповнення новою статтею з метою унормування зазначеного питання.

Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію) передбачає вжиття низки заходів забезпечення кримінального провадження, які мають певні особливості їх застосування згідно з положеннями глави 44 КПК України. У

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

² Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 547.

статті 582 цього Кодексу визначено особливості затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Зокрема, затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, здійснюється уповноваженою службовою особою. Про затримання негайно інформується прокурор, у межах територіальної юрисдикції якого здійснене затримання. Повідомлення прокурору, до якого додається копія протоколу затримання, повинно містити докладну інформацію щодо підстав та мотивів затримання. Прокурор, отримавши повідомлення, перевіряє законність затримання особи, яка розшукується компетентними органами іноземних держав, та негайно інформує прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва чи Севастополя. Про затримання таких осіб прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя протягом шістдесяти годин після затримання повідомляє відповідний центральний орган України, який протягом трьох днів інформує компетентний орган іноземної держави. Про кожен випадок затримання громадянина іноземної держави, який вчинив злочин за межами України, прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя також повідомляє Міністерство закордонних справ України. Затримана особа негайно звільняється у разі, якщо: 1) протягом шістдесяти годин з моменту затримання вона не доставлена до слідчого судді для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу тимчасового або екстрадиційного арешту; 2) встановлено обставини, за наявності яких видача (екстрадиція) не здійснюється. Порядок затримання таких осіб та розгляду скарг про їх затримання здійснюється відповідно до статей 206 та 208 КПК України з урахуванням особливостей, встановлених розділом IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження».

У статті 206 КПК України закріплене положення про те, що кожен слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, має право постановити ухвалу, якою зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити

додержання прав такої особи. Якщо слідчий суддя отримує з будь-яких джерел відомості, які створюють обґрунтовану підозру, що в межах територіальної юрисдикції суду знаходиться особа, позбавлена свободи за відсутності судового рішення, яке набрало законної сили, або не звільнена з-під варти після внесення застави в установленому КПК порядку, він зобов'язаний постановити ухвалу, якою має зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу, під вартою яких тримається особа, негайно доставити цю особу до слідчого судді для з'ясування підстав позбавлення свободи. Слідчий суддя зобов'язаний звільнити позбавлену свободи особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається ця особа, не надасть судове рішення, яке набрало законної сили, або не доведе наявності інших правових підстав для позбавлення особи свободи. Якщо до доставлення такої особи до слідчого судді прокурор, слідчий звернеться з клопотанням про застосування запобіжного заходу, слідчий суддя зобов'язаний забезпечити проведення у найкоротший строк розгляду цього клопотання. Незалежно від наявності клопотання слідчого, прокурора, слідчий суддя зобов'язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких трималася ця особа, не доведе: 1) існування передбачених законом підстав для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду; 2) неперевищення граничного строку тримання під вартою; 3) відсутність зволікання у доставленні особи до суду. Якщо під час будь-якого судового засідання особа заявляє про застосування до неї насильства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі (орган державної влади, державна установа, яким законом надано право здійснювати тримання під вартою осіб), слідчий суддя зобов'язаний зафіксувати таку заяву або прийняти від особи письмову заяву та: 1) забезпечити невідкладне проведення судово-медичного обстеження особи; 2) доручити відповідному органу досудового розслідування провести дослідження фактів, викладених в заяві особи; 3) вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки особи згідно із законодавством. Слідчий суддя зобов'язаний діяти в порядку, передбаченому частиною шостою цієї

статті, незалежно від наявності заяви особи, якщо її зовнішній вигляд, стан чи інші відомі слідчому судді обставини дають підстави для обґрунтованої підозри порушення вимог законодавства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі. Слідчий суддя має право не вживати дій, зазначених у частині шостій цієї статті, якщо прокурор доведе, що ці дії вже здійснені або здійснюються. Слідчий суддя зобов'язаний вжити необхідних заходів для забезпечення особи, яка позбавлена свободи, захисником і відкласти будь-який розгляд, у якому бере участь така особа, на необхідний для забезпечення особи захисником час, якщо вона бажає залучити захисника або якщо слідчий суддя вирішить, що обставини, встановлені під час кримінального провадження, вимагають участі захисника¹.

Із аналізу наведених норм КПК України вбачається, що затримання особи на території України, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України та розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, віднесене до компетенції уповноважених службових осіб та передбачає визначений у статті 208 чинного КПК України порядок такого затримання. До уповноважених службових осіб можуть бути віднесені оперативні працівники органів внутрішніх справ, служби безпеки тощо. Затримання особи, яка вчинила правопорушення за межами України, може здійснюватися лише за однією підставою – наявністю достатніх даних, що вказують на вчинення цією особою правопорушення за межами України та оголошення її у розшук іноземною державою у зв'язку із вчиненням такого правопорушення².

Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар [Текст] / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан. 2012. – С. 1132.

після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною 7 статті 223 і статтею 236 КПК України. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 КПК України, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом. Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім загальних відомостей, передбачених статтею 104 КПК України, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 цього Кодексу; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору.

Щоправда, у розглянутих законодавчих положеннях розділу IX КПК України немає жодної норми, у якій був би регламентований порядок

затримання осіб на території України, стосовно яких надійшов запит від компетентного органу іноземної держави про їх видачу (екстрадицію). Тож слушною є точка зору про доцільність доповнення КПК України положеннями щодо надання повноважень певним органам чи особам затримувати осіб, стосовно яких до компетентних органів України надійшов запит про їх видачу чи тимчасовий арешт. Це було б виправданим, виходячи із концептуальних положень частини 1 статті 208 КПК України, відповідно до яких ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків, коли особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення, якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин, або якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України. В усіх інших випадках затримання осіб є незаконним.

Однак унормування у КПК України повноважень певних органів чи осіб затримувати осіб, стосовно яких до компетентних органів України надійшов запит про їх видачу чи тимчасовий арешт, у повному обсязі не вирішить наявної нині проблеми. Це питання вимагає внесення більш ґлибинних доповнень до глави 44 КПК України. Адже, крім унормування у окремій статті цієї глави переліку уповноважених суб'єктів, що будуть вправі затримувати осіб, стосовно яких до компетентних органів України надійшов запит про їх видачу чи тимчасовий арешт, доцільно було б у новій нормі КПК України передбачити вичерпний перелік підстав такого затримання та процесуальний порядок його проведення.

Приймаючи рішення за запитом, уповноважений орган вправі взяти під варту особу, розшукувану за вчинення злочину за межами України. Відповідно до статті 583 КПК України, до затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовується тимчасовий арешт до сорока діб або інший

встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про її видачу. У разі якщо максимальний строк тимчасового арешту, передбачений частиною першою цієї статті, закінчився, а запит про видачу цієї особи не надійшов, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту. Прокурор звертається до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання, із клопотанням про застосування тимчасового арешту. До клопотання додаються: 1) протокол затримання особи; 2) документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави; 3) документи, що підтверджують особу затриманого. Клопотання має бути розглянуто слідчим суддею у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи. При розгляді клопотання слідчий суддя встановлює особу затриманого, пропонує йому зробити заяву, перевіряє наявність документів, передбачених пунктом 2 частини 4 цієї статті, вислуховує думку прокурора, інших учасників і виносить ухвалу про: 1) застосування тимчасового арешту; 2) відмову в застосуванні тимчасового арешту, якщо для його обрання немає підстав. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, до якої застосовано тимчасовий арешт, її захисником чи законним представником, прокурором. Звільнення особи з-під тимчасового арешту у зв'язку з несвоєчасним надходженням до центрального органу України запиту про видачу не перешкоджає застосуванню до неї екстрадиційного арешту в разі отримання в подальшому такого запиту. У разі надходження запиту про видачу особи (екстрадицію) до закінчення строку тимчасового арешту ухвала слідчого судді про застосування тимчасового арешту втрачає юридичну силу з моменту винесення слідчим суддею ухвали про застосування екстрадиційного арешту щодо цієї особи¹.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

З метою забезпечення видачі особи (екстрадиції) до неї може бути застосований такий запобіжний захід, як тримання під вартою. Однак, крім низки загальних підстав його застосування, визначених, зокрема, у статтях 183, 184 КПК України, у процесі розгляду та вирішення запиту про видачу особи (екстрадицію) він характеризується цілою низкою особливостей.

Для прикладу, у статті 584 КПК України унормовано порядок застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи (екстрадиційний арешт). Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи за дорученням або зверненням центрального органу України прокурор звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою. Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді подаються: 1) копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом України; 2) документи про громадянство особи; 3) наявні матеріали екстрадиційної перевірки. Матеріали, що подаються слідчому судді, мають бути перекладені державною мовою або іншою мовою, передбаченою міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. При вирішенні питання про застосування екстрадиційного арешту слідчий суддя керується положеннями КПК України та міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. У разі якщо особа, щодо якої вирішується питання про тримання під вартою, не володіє державною мовою, їй забезпечується участь перекладача. Строки тримання особи під вартою та порядок їх продовження визначаються КПК України.

Після одержання клопотання слідчий суддя встановлює особу, пропонує їй зробити заяву, перевіряє запит про видачу та наявні матеріали екстрадиційної перевірки, вислуховує думку прокурора, інших учасників і виносить ухвалу про: 1) застосування екстрадиційного арешту; 2) відмову в застосуванні екстрадиційного арешту, якщо для його обрання немає підстав. При розгляді клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість

та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, щодо якої застосовано екстрадиційний арешт, її захисником чи законним представником, прокурором. Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців. У межах цього строку слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, за клопотанням прокурора не рідше одного разу на два місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення. За скаргою особи, до якої застосовано екстрадиційний арешт, або її захисника чи законного представника слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, не частіше одного разу на місяць перевіряє наявність підстав для звільнення особи з-під варти. Звільнення особи з-під екстрадиційного арешту слідчим суддею не перешкоджає повторному його застосуванню з метою фактичної передачі особи іноземній державі на виконання рішення про видачу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України. Центральний орган України невідкладно письмово інформує Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців про кожний випадок застосування тимчасового або екстрадиційного арешту до осіб, зазначених у частині 2 статті 589 КПК України.

Отже, коли прокурор звертається з клопотанням про екстрадиційний арешт особи до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою, він зобов'язаний попередньо зібрати та надати разом із клопотанням на розгляд слідчого судді, крім копії запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), яка засвідчується центральним органом України, ще й документи про громадянство особи та наявні матеріали екстрадиційної перевірки. Звичайно, що ухвала слідчого судді щодо застосування екстрадиційного арешту може бути ним винесена, якщо в матеріалах

екстрадиційної перевірки встановлено відсутність обставин, які перешкоджають видачі такої особи. Переважна більшість таких обставин передбачена у частинах 1, 2 статті 589 КПК України. Зокрема, пунктом 1 частини 1 цієї процесуальної норми суб'єкта екстрадиційної перевірки зобов'язано встановити факт наявності у особи, стосовно якої надійшов запит про видачу, громадянства України. При цьому слід виходити не лише із вимог чинного КПК України, а й із частини другої статті 25 Конституції України та правового змісту громадянства України, який визначений Законом України «Про громадянство» від 18 січня 2001 року із змінами і доповненнями станом на 20 листопада 2012 року. Відповідно до статті 1 цього Закону громадянство України – правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках. Громадянин України – особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України; іноземець – особа, яка не перебуває в громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав; особа без громадянства – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином. У статті 3 цього ж Закону регламентовано, що громадянами України є: 1) усі громадяни колишнього СРСР, які на момент проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) постійно проживали на території України; 2) особи, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних чи інших ознак, які на момент набрання чинності Законом України «Про громадянство України» від 13 листопада 1991 року проживали в Україні і не були громадянами інших держав; 3) особи, які прибули в Україну на постійне проживання після 13 листопада 1991 року і яким у паспорті громадянина колишнього СРСР зразка 1974 року органами внутрішніх справ України внесено напис «громадянин України», та діти таких осіб, які прибули разом із батьками в Україну і на момент прибуття в Україну не досягли повноліття, якщо зазначені особи подали заяви про оформлення належності до

громадянства України; 4) особи, які набули громадянство України відповідно до законів України та міжнародних договорів України. Особи, зазначені у пункті 1 частини 1 цієї статті, є громадянами України з 24 серпня 1991 року, зазначені у пункті 2, – з 13 листопада 1991 року, а у пункті 3, – з моменту внесення відмітки про громадянство України. В силу положень статті 5 аналізованого Закону документами, що підтверджують громадянство України, є: паспорт громадянина України; паспорт громадянина України для виїзду за кордон; тимчасове посвідчення громадянина України; дипломатичний паспорт; службовий паспорт; посвідчення особи моряка; посвідчення члена екіпажу; посвідчення особи на повернення в Україну. Статтею 6 цього Закону серед підстав набуття громадянства України визначено: за народженням; за територіальним походженням; внаслідок прийняття до громадянства; внаслідок поновлення у громадянстві; внаслідок усиновлення; внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя; внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки; у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини; внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства; за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України. Прийняття до громадянства України в силу вимог статті 9 аналізованого Закону полягає в тому, що іноземець або особа без громадянства можуть бути за їх клопотаннями прийняті до громадянства України. Умовами прийняття до громадянства України є:

1. *Визнання і дотримання Конституції України та законів України; подання декларації про відсутність іноземного громадянства (для осіб без громадянства) або зобов'язання припинити іноземне громадянство (для іноземців).* Іноземці, які перебувають у громадянстві (підданстві) кількох держав, подають зобов'язання припинити громадянство (підданство) цих держав. Іноземці, яким надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні,

замість зобов'язання припинити іноземне громадянство подають декларацію про відмову особи, якій надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні, від іноземного громадянства. Подання зобов'язання припинити іноземне громадянство не вимагається від іноземців, які є громадянами (підданими) держав, законодавство яких передбачає автоматичне припинення особами громадянства (підданства) цих держав одночасно з набуттям громадянства іншої держави, або якщо міжнародні договори України з іншими державами, громадянами яких є іноземці, передбачають припинення особами громадянства цих держав одночасно з набуттям громадянства України. Іноземці, які подали зобов'язання припинити іноземне громадянство, повинні подати документ про це, виданий уповноваженим органом відповідної держави, до уповноваженого органу України протягом двох років з моменту прийняття їх до громадянства України. Якщо іноземці, маючи всі передбачені законодавством цієї держави підстави для отримання такого документа, з незалежних від них причин не можуть отримати його, вони подають декларацію про відмову від іноземного громадянства.

2. *Безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років.* Ця умова не поширюється на іноземців чи осіб без громадянства, які перебувають у шлюбі з громадянином України понад два роки, і на іноземців чи осіб без громадянства, які перебували з громадянином України понад два роки у шлюбі, що припинився внаслідок його смерті. Дворічний термін перебування у шлюбі з громадянином України не застосовується до іноземців і осіб без громадянства, яким було надано дозвіл на імміграцію відповідно до пункту 1 частини 3 статті 4 Закону України «Про імміграцію» від 7 червня 2001 року № 2491-III. Для осіб, яким надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні, термін безперервного проживання на законних підставах на території України встановлюється на три роки з моменту надання їм статусу біженця в Україні чи притулку в Україні, а для осіб, які в'їхали в Україну особами без громадянства, – на три роки з моменту в'їзду в Україну.

3. *Отримання дозволу на імміграцію.* Ця умова не поширюється на осіб, яким надано статус біженця в Україні або притулок в Україні, та на іноземців і осіб без громадянства, які прибули в Україну на постійне проживання до набрання чинності Законом України «Про імміграцію» від 7 червня 2001 року і мають у паспорті громадянина колишнього СРСР зразка 1974 року відмітку про прописку або отримали посвідку на постійне проживання в Україні.

4. *Володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування.* Ця умова не поширюється на осіб, які мають певні фізичні вади (сліпі, глухі, німі).

5. *Наявність законних джерел існування.* Ця умова не поширюється на осіб, яким надано статус біженця в Україні або притулок в Україні. Положення, передбачені пунктами 3-6 частини 2 статті 9 Закону України «Про громадянство України», не поширюються на осіб, які мають визначні заслуги перед Україною, і на осіб, прийняття яких до громадянства України становить державний інтерес для України. Датою набуття громадянства України у випадках, передбачених цією статтею, є дата реєстрації набуття особою громадянства України¹.

Враховуючи той факт, що належність до громадянства України в першу чергу є однією із домінантних обставин, які повинні встановлюватися у процесі екстрадиційної перевірки та, відповідно, відображатися у висновку за її результатами, вважаємо зайвим законодавче положення пункту 2 частини 2 статті 584 КПК України про те, що прокурор повинен надати слідчому судді, серед іншого, і документи про громадянство особи, щодо якої вирішується питання про застосування екстрадиційного арешту. Під час вирішення питання про обрання запобіжного заходу особі, щодо якої надійшов запит з іноземної держави про її видачу і який прийнятий уповноваженим органом України до розгляду, суди, як правило, застосування екстрадиційного арешту вважають крайнім заходом. Тому, виходячи із різноманіття закріплених у КПК України

¹ Про громадянство: Закон України від 18 січня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2235-14.

інших запобіжних заходів, які, за наявності до того підстав, можуть застосовуватися до підозрюваного, обвинуваченого, все ж таки схиляються до їх застосування.

Вирішуючи питання про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, слідчий суддя, відповідно до частин 1, 2 статті 585 КПК України, обов'язково повинен враховувати, зокрема: наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі; відомості про ухилення особи від правосуддя у запитуючої сторони та дотримання нею умов, на яких відбулося звільнення її з-під варти під час цього або інших кримінальних проваджень; тяжкість покарання, що загрожує особі в разі засудження, виходячи з обставин, встановлених під час заявленого кримінального правопорушення, положень закону України про кримінальну відповідальність і усталеної судової практики; вік та стан здоров'я особи, видача якої запитується; міцність соціальних зв'язків особи, у тому числі наявність у неї родини та утриманців.

Слідчий суддя також повинен звернути увагу на ризики, передбачені частиною 1 статті 177 КПК України, а саме, чи буде особа виконувати покладені на неї обов'язки та чи є можливість запобігти її спробам:

- 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду;
- 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення;
- 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні;
- 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином;
- 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

Слідчий суддя повинен роз'яснити особі, щодо якої розглядається запит про її видачу, що у разі порушення нею умов обраного запобіжного заходу, відповідно до частини 3 статті 585 КПК України, слідчий суддя за клопотанням

прокурора має право постановити ухвалу про застосування екстрадиційного арешту для забезпечення її видачі.

У статті 586 КПК України передбачено підстави припинення тимчасового арешту або запобіжного заходу, якщо: 1) центральний орган України в передбачені міжнародним договором України строки не отримав запит про видачу особи (екстрадицію); 2) під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, за наявності яких видача особи (екстрадиція) не здійснюється; 3) компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу особи; 4) центральним органом України прийнято рішення про відмову у видачі особи (екстрадиції). Скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу здійснюється прокурором Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя або його заступником за дорученням (зверненням) центрального органу України, а у випадку, передбаченому пунктом 2 частини 1 цієї статті, за погодженням з відповідним центральним органом України. Копія постанови про скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу надсилається уповноваженій службовій особі місця ув'язнення, слідчому судді, який приймав рішення про застосування тимчасового арешту або запобіжного заходу, а також особі, щодо якої застосовувався запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою.

Звертає на себе увагу та обставина, що прокурор Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя та його заступники наділені не властивими їм функціями щодо скасування ухвали слідчого судді про застосування тимчасового арешту або запобіжного заходу до особи, щодо якої вирішується питання про її видачу (екстрадицію). Таке рішення вправі прийняти лише слідчий суддя, що вбачається із норм чинного КПК України, які визначають порядок обрання, зміни чи скасування запобіжних заходів. Адже в силу вимог частини 1 статті 200 КПК України прокурор, слідчий за погодженням з прокурором мають право лише звернутися в порядку, передбаченому статтею 184 цього Кодексу, до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну

або покладення додаткових обов'язків, передбачених частиною 5 статті 194 КПК України, чи про зміну способу їх виконання.

З огляду на зазначене, вважаємо за необхідне виключити із частини 2 статті 586 КПК України повноваження прокурора на скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу, залишивши таке повноваження виключно за слідчим суддею, судом та його реалізацію у порядку, визначеному статтею 184 КПК України.

Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки, відповідно до статті 590 КПК України, центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Рішення виносяться керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою. Про своє рішення центральний орган України повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято. У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такої особи вручається його копія. Якщо впродовж десяти днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави. Рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення щодо зазначених статусів, до остаточного розгляду заяви, у порядку, встановленому законодавством України. Інформація про подання особою зазначених заяв або оскарження відповідних рішень не надається іноземній державі, що надіслала запит.

В силу вимог статті 591 КПК України рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого така особа тримається під вартою. Якщо до особи застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, скарга на рішення про видачу такої особи (екстрадицію) може бути подана до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого розташований

відповідний центральний орган України. Якщо скаргу на рішення про видачу подає особа, яка перебуває під вартою, уповноважена службова особа місця ув'язнення негайно надсилає скаргу до слідчого судді і повідомляє про це прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя. Розгляд скарги здійснюється слідчим суддею протягом п'яти днів з дня її надходження до суду. Судовий розгляд проводиться за участю прокурора, який проводив екстрадиційну перевірку, особи, щодо якої прийнято рішення про видачу, її захисника чи законного представника, якщо він бере участь у провадженні. При розгляді скарги слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу (екстрадицію). За результатами розгляду слідчий суддя виносить ухвалу, якою: 1) залишає скаргу без задоволення; 2) задовольняє скаргу і скасовує рішення про видачу (екстрадицію). Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, її захисником чи законним представником. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання. Ухвала суду апеляційної інстанції може бути оскаржена в касаційному порядку лише прокурором з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою¹.

З огляду на зазначене, прийняття рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію) є складною процесуальною діяльністю, що полягає у визначенні центральним органом України порядку видачі осіб з України (спрощений, тимчасова видача чи звичайний порядок), з'ясуванні відсутності обставин, які перешкоджають видачі особи з України та застосуванні до особи спеціального запобіжного заходу для забезпечення належної екстрадиції до іншої країни. Час

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

тримання виданої особи під вартою на території запитуваної держави у зв'язку з вирішенням питання про видачу в Україну, а також час її етапування зараховуються до загального строку відбування покарання, призначеного вироком суду України.

3.2.4. Фактична передача особи під юрисдикцію запитуючої держави

Розглянувши окремі елементи процесу екстрадиції та проблеми, які при цьому виникають, зосередимо детальну увагу на останньому її етапі – фактичній передачі особи під юрисдикцію запитуючої держави¹.

Відповідно до статті 592 КПК України, після прийняття рішення про видачу особи (екстрадицію) центральний орган України може відстрочити фактичну передачу особи до іноземної держави у разі, якщо: 1) особа, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), притягається до кримінальної відповідальності або відбуває покарання у виді позбавлення чи обмеження волі за інший злочин на території України – до закінчення досудового розслідування або судового провадження, відбуття покарання чи звільнення від покарання з будь-яких законних підстав; 2) особа, щодо якої надійшов запит про видачу, тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю – до її видужання.

Після прийняття рішення про відстрочку передачі прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя за дорученням (зверненням) центрального органу України здійснює нагляд за процесом відбування особою покарання або контролює хід її лікування. У разі відсутності підстав для відстрочення фактичної передачі особи, передбачених частиною 1 статті 592 КПК України, прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя забезпечує застосування екстрадиційного арешту в

¹ Кримінальний процес: підручник [Текст] / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – С. 759.

порядку, встановленому цим Кодексом. Якщо в період відстрочення настали обставини, які можуть перешкоджати видачі особи, центральний орган України має право переглянути своє рішення про видачу (екстрадицію)¹.

До обставин, що можуть настати в період відстрочення та перешкоджати видачі особи, за яких центральний орган України має право переглянути своє рішення про видачу (екстрадицію), належать: злочин, за який запитано видачу, перестав передбачати покарання у виді позбавлення волі за законом України або декриміналізація відповідного діяння за законодавством України; закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу; закінчення строку надання на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію); якщо за правопорушення, за яким прийнято рішення у видачі, було проголошено амністію в Україні і за яке вона мала компетенцію переслідувати згідно з її кримінальним законодавством; видача особи (екстрадиція) стала суперечити зобов'язанням України за міжнародними договорами України; особі було надано статус біженця, статус особи, яка потребує додаткового захисту, або їй надано тимчасовий захист в Україні, або її здоров'ю, життю або свободі стала загрожувати небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань у випадку її видачі запитуючій стороні².

Положеннями статті 593 КПК України регламентовано фактичну передачу особи. З метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), центральний орган України після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України. Передача особи має бути здійснена протягом

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

² Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 [Текст] / С. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки. А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – С. 582.

п'ятнадцяти днів з дати, встановленої для її передачі. Цей строк може бути продовжено центральним органом України до тридцяти днів, після чого особа підлягає звільненню з-під варти. Якщо компетентний орган іноземної держави з незалежних від нього обставин не може прийняти таку особу, центральний орган України встановлює нову дату передачі у строки, передбачені частиною другою цієї статті. Під час фактичної передачі особи компетентний орган іноземної держави інформується про строк перебування її під вартою в Україні. Доставлення до установ системи виконання покарань особи, щодо якої компетентним органом іноземної держави прийнято рішення про видачу в Україну, забезпечують компетентні органи України за дорученням (зверненням) центрального органу України.

Витрати, що виникли на території України у зв'язку з вирішенням питання про видачу особи, а також витрати, що виникли у зв'язку із транзитним перевезенням через територію іншої держави особи, яка видається Україні, відповідно до частини 1 статті 594 КПК України, вважаються процесуальними витратами згідно з цим Кодексом. Натомість у частині 1 статті 118 КПК України взагалі не передбачено такої складової процесуальних витрат, за винятком витрат, визначених у пункті 3, пов'язаних із залученням перекладачів. Щоправда, у пункті 4.17 Інструкції МВС України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Держкомкордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України «Про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів» від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2 зафіксоване положення про те, що усі витрати, пов'язані з прийомом осіб, які видаються іншими державами, їх триманням під вартою, конвоюванням, понесені на території України, здійснюються за рахунок бюджетних коштів¹.

¹ Про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, Інструкція затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Держкомкордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від

Вирішення такої колізії між нормами КПК України та відомих нормативних документів може полягати у наступних двох напрямках, зокрема:

– доповнити частину 1 статті 118 КПК України окремим новим пунктом 5 – «витрати, пов’язані із міжнародним співробітництвом під час кримінального провадження», куди логічно, серед інших витрат, які виникають під час міжнародного співробітництва у процесі кримінального провадження, можуть бути віднесені й процесуальні витрати, що виникли у зв’язку із видачею (екстрадицією) осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;

– передбачити у Законі України «Про державний бюджет України» на поточний рік окрему статтю витрат для фінансування міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Крім кримінальних процесуальних вимог, є ще ряд організаційних заходів, які містяться у відомих нормативних та інших документах і покликані забезпечити належну фактичну передачу особи під юрисдикцію запитуючої держави.

Зокрема, у пункті 4 Положення про Міністерство внутрішніх справ України відмічено ряд завдань Міністерства, серед яких декілька прямо стосуються здійснення екстрадиції, а саме: МВС здійснює представництво України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі, забезпечує виконання зобов’язань, що випливають із членства України в зазначеній міжнародній організації; організовує взаємодію правоохоронних та інших державних органів України з органами Інтерполу, Європейським поліцейським офісом (Європол), а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу; ініціює проведення в інших державах за запитами правоохоронних органів України та організовує на території України за запитами правоохоронних органів держав-членів Інтерполу розшук осіб, які переховуються від органів слідства, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, а також безвісно

відсутніх осіб; здійснює прийом-передачу осіб, щодо яких у встановленому порядку прийнято рішення про видачу (екстрадицію), тимчасову видачу, транзитне перевезення, тимчасову передачу або передачу для подальшого відбування призначеного покарання; використовує та надає іншим правоохоронним органам України доступ до автоматизованих інформаційно-телекомунікаційних систем і банків даних Генерального секретаріату Інтерполу, а також вносить до них відповідну інформацію правоохоронних органів України¹.

Більшість із наведених завдань для МВС України є пріоритетними, вони перетинаються із Планом заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, в пункті 25 якого чітко заплановано не лише для МВС, а й для МЗС, ДПС, Адміністрації Держприкордонслужби, Держмитслужби, Генеральної прокуратури України та СБУ на 2012–2015 роки розвиток співпраці правоохоронних органів на підставі договорів з правоохоронними органами інших держав і міжнародними правоохоронними структурами (Європол, Інтерпол, Євроюст)².

Підрозділом, на який безпосередньо покладається організація виконання функцій МВС України як Національного центрального бюро Інтерполу, є робочий апарат Укрбюро Інтерполу³.

В апараті МВС України є окремі підрозділи, які безпосередньо та у співпраці з іншими силовими й іншими відомствами реалізують перераховані функції. У першу чергу така співпраця стосується такого визначеного у

¹ Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 383/2011 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» із змінами і доповненнями, внесеними Указом Президента України від 31 липня 2012 року № 462/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

² План заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 р. № 767 «Про затвердження плану заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

³ Про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, Інструкція затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України. Держкомкордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від 9 січня 1997 р. № 3/1/2/5/2/2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 лютого 1997 року за № 54/1858 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

пункті 8 статті 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» від 3 квітня 2003 року напрому, як: запобігання та недопущення перетинання державного кордону України особами, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або яких тимчасово обмежено у праві виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів; розшук у пунктах пропуску через державний кордон осіб, які переходять від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань; виконання в установленому порядку інших доручень правоохоронних органів. Відповідно до пункту 7 статті 20 вказаного Закону, Державна прикордонна служба України має право здійснювати за дорученнями правоохоронних органів України затримання в пунктах пропуску осіб, які прямують через державний кордон України та розшукуються за підозрою у вчиненні злочину, переходять від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінального покарання та в інших випадках, передбачених законодавством України¹.

Тривалий період часу в Україні діє Інструкція «Про порядок організації обміну інформацією між структурними підрозділами МВС України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України, Державної прикордонної служби України, Держмитслужби України в діяльності з виявлення та припинення корупційних діянь в правоохоронних органах» від 23 березня 2009 року № 124/936/139/199/250². Крім цього, спільним наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства інфраструктури України, МВС України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства фінансів України, Служби безпеки України, Національного агентства України з питань державної служби від 12 жовтня 2011 року № 753/423/737/288/1283/392/30 було затверджено «Порядок обміну

¹ Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 року із змінами та доповненнями станом на 11 серпня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

² Про порядок організації обміну інформацією між структурними підрозділами МВС України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України, Державної прикордонної служби України, Держмитслужби України в діяльності з виявлення та припинення корупційних діянь в правоохоронних органах: Інструкція затверджена спільним наказом від 23 березня 2009 року № 124/936/139/199/250 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

даними між суб'єктами інтегрованого управління кордонами»¹. Більше того, цей наказ став основою для введення в дію Концепції інтегрованого управління кордонами². Щоправда, наразі він скасований спільним наказом МВС України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства фінансів України, Служби безпеки України «Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами» від 1 вересня 2015 року № 1050/254/341/749/562³.

У статті 6 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21 січня 1994 року чітко визначено підстави для тимчасових обмежень у праві виїзду громадян України за кордон. Громадянинowi України може бути тимчасово відмовлено у видачі паспорта у випадках, якщо:

1) він обізнаний з відомостями, які становлять державну таємницю, – до закінчення терміну, встановленого статтею 12 цього Закону;

3) стосовно нього у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством, застосовано запобіжний захід, за умовами якого йому заборонено виїжджати за кордон, – до закінчення кримінального провадження або скасування відповідних обмежень;

4) він засуджений за вчинення кримінального правопорушення – до відбуття покарання або звільнення від покарання;

5) він ухиляється від виконання зобов'язань, покладених на нього судовим рішенням, рішенням іншого органу (посадової особи), – до виконання зобов'язань;

9) він перебуває під адміністративним наглядом Національної поліції – до припинення нагляду.

¹ Про затвердження Порядку обміну даними між суб'єктами інтегрованого управління кордонами: Наказ від 12 жовтня 2011 року № 753/423/737/288/1283/392/30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

² Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України: науково-практичний коментар [Текст] // В. Д. Берназ, А. М. Пригула. За заг. ред. С. В. Ківалова. – О.: Фенікс, 2013. – С. 70.

³ Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами: наказ МВС України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства фінансів України, Служби безпеки України від 1 вересня 2015 року № 1050/254/341/749/562 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1094-15>.

Громадянинові України, який має паспорт, може бути тимчасово відмовлено у виїзді за кордон у випадках, передбачених пунктами 1–9 частини 1 статті 6 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України».

Громадянин України, який має паспорт, у разі, коли існують обставини, що обмежують право його виїзду за кордон, зобов'язаний здати свій паспорт на збереження до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, за місцем проживання у місячний термін після виникнення таких обставин. За наявності достатніх підстав паспорт, що зберігається в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, повертається у 10-денний термін з моменту звернення громадянина або його законного представника. Паспорт може бути тимчасово затримано чи вилучено у випадках, передбачених пунктами 1–9 частини 1 вказаної статті зазначеного Закону України, або в разі використання паспорта для вчинення злочину, або виявлення у ньому підробки, а також у випадках припинення громадянства України. Тимчасове затримання або вилучення паспорта у таких випадках здійснюється судом, органами прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Державної прикордонної служби України, військовими комісаріатами, уповноваженими на те посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, та консульською службою України¹.

Базовими відомчими документами із даного питання тривалий час було прийнято вважати Інструкцію, затверджену спільним наказом МВС, Генеральної прокуратури, Служби безпеки, Держкомкордону, Державної митної служби та Державної податкової адміністрації України від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2, що зареєстрована у Міністерстві юстиції України 26 лютого 1997 року за № 54/1858, якою визначено порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у

¹ Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21 січня 1994 року із змінами та доповненнями станом на 23 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів; Інструкцію про єдиний порядок здійснення міждержавного розшуку осіб, затверджену 7 жовтня 2007 року рішенням Ради міністрів внутрішніх справ держав-учасниць СНД тощо.

Переміщення особи через державний кордон України при здійсненні екстрадиції має ряд особливостей, зокрема:

– по-перше, відповідно до пунктів 4.15, 4.16 Інструкції «Про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів» прийом осіб, які видаються іншою державою, здійснюється, як правило, через контрольно-пропускні пункти Прикордонних військ України і оформляється спеціальним протоколом (додатки №№ 13, 14 до цієї Інструкції) за обов'язкової присутності представників прокуратури та прикордонних військ. В окремих випадках, за погодженням Генеральної прокуратури України з відповідними органами інших держав, прийом осіб, які видаються, може здійснюватися також за межами України;

– по-друге, під час надходження від відповідного органу іноземної держави згоди на видавання розшукуваної особи і повідомлення про її затримання (арешт) Генеральна прокуратура України або Міністерство юстиції України направляє до Міністерства внутрішніх справ України доручення про організацію приймання цієї особи. Працівники Робочого апарату Укрбюро Інтерполу узгоджують з правоохоронними органами іноземної держави місце, дату і час передачі особи та за результатами узгодження надсилають запит про виділення особливої варті (військового наряду)¹. Таким військовим нарядом відповідно до наказу МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою» від 14 травня 2009 року № 217 (зі змінами внесеними наказом МВС від 4 квітня 2011 року № 122) є

¹ Методичні рекомендації щодо порядку та умов екстрадиції до України обвинувачених на стадії досудового слідства [Електронний ресурс] / МВС : ГСУ. – Режим доступу : <http://donumvd.dn.ua>

начальник варті, помічник начальника варті, чатовий або військовий наряд (начальник військового наряду, помічник начальника військового наряду) – військовослужбовці відповідних підрозділів МВС України.

Після визначення складу особливої варті (військового наряду) та інформування в триденний термін (а в термінових випадках – упродовж доби) Робочим апаратом Укрбюро Інтерполу визначається керівник конвойної групи та подається Міністрові внутрішніх справ України, першим заступникам, заступникам Міністра рапорт про відрядження її за кордон.

Керівник конвойної групи – працівник Робочого апарату Укрбюро Інтерполу або підрозділу Укрбюро Інтерполу головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, області, місті Києві, Севастополі. Саме він організовує підготовку конвойної групи до відрядження; здійснює загальне керівництво конвойною групою в ході відрядження; особисто забезпечує взаємодію з правоохоронними органами іноземної держави під час перебування на її території; здійснює оформлення документів щодо прийому-передачі особи, яка перебуває під вартою; виконує інші функції, передбачені Інструкцією.

Особлива варта (військовий наряд) під час перебування у відрядженні підпорядковується керівнику конвойної групи; безпосередньо виконує обов'язки, пов'язані з несенням бойової служби з конвоювання особи, яка перебуває під вартою, з моменту її отримання від представників правоохоронних органів іноземної держави до моменту передачі зустрічному конвою головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, області, місті Києві, Севастополі, Служби безпеки України або до слідчого ізолятора на території України.

Для отримання авансу на відрядження керівник конвойної групи та військовослужбовці особливої варті (військового наряду) не пізніше ніж за п'ять робочих днів до відрядження надають до фінансового органу за місцем проходження служби рапорт про відрядження, погоджений з Міністром внутрішніх справ України, першим заступником, заступниками Міністра,

затверджений кошторис витрат та посвідчення про відрядження. Керівник конвойної групи отримує аванс з урахуванням коштів, необхідних для доставляння особи, яка перебуває під вартою, в Україну та організовує оформлення документів на виїзд. За результатами вирішення та погодження організаційних питань виїзду конвойної групи Робочий апарат Укрбюро Інтерполу надсилає правоохоронним органам іноземної держави підтвердження про готовність прийняти особу, яка перебуває під вартою, у визначений строк, інформує про склад конвойної групи, у разі потреби додатково узгоджує порядок її перебування, а також інші питання, пов'язані з процедурою приймання. Керівник конвойної групи за добу до вильоту доповідає керівникові, першому заступникові, заступникові керівника Робочого апарату Укрбюро Інтерполу про готовність конвойної групи до відрядження¹.

Приймання-передавання осіб здійснювалося конвойною групою на підставі доручення, що надсилалося на адресу МВС України відповідно до відомих наказів, що регламентували порядок приймання-передавання осіб, які перебували під вартою, на кордоні України та за її межами. Зокрема, таким документом була Інструкція про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства, затверджена спільним наказом Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, МВС України, Верховного Суду України, Державної податкової адміністрації України, Державного департаменту України з питань виконання покарань від 29 червня 1999 року № 34/5/22/130/512/326/73, зареєстрована у Міністерстві юстиції України 7 липня 1999 року за № 446/3739, що втратила чинність у зв'язку з прийняттям КПК України 2012 року, та Ашгабатської угоди 1994 року про порядок передачі й транзитного перевезення осіб, узятих під варту².

¹ Про затвердження Інструкції про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою : Наказ МВС України від 14.05.2009 № 217 (зі змінами внесеними наказом МВС від 04.04.2011 № 122) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.

² Методичні рекомендації щодо порядку та умов екстрадиції до України обвинувачених на стадії досудового слідства [Електронний ресурс] / МВС : ГСУ. – Режим доступу : <http://donumvd.dn.ua>.

Водночас, слід зазначити, що у пунктах 2.5–2.7 згадуваної Інструкції про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства вони були унормовані досить детально. Зокрема, при надходженні від відповідного органу іноземної держави згоди на видачу розшукуваної особи і повідомлення про її затримання (арешт) Генеральна прокуратура України направляла Міністерству внутрішніх справ України та Державному департаменту України з питань виконання покарань доручення про організацію прийому цієї особи та взяття її, у разі потреби, під варту. У дорученні також повідомлялася адреса етапування заарештованого та орган, у провадженні якого знаходиться справа щодо цієї особи. Міністерство внутрішніх справ України організовувало приймання цієї особи на кордонах сусідніх держав на пунктах пропуску через Державний кордон України. Після здійснення прийняття ця особа передавалася за встановленим порядком до установи Державного департаменту України з питань виконання покарань, про що Державний департамент України з питань виконання покарань та Міністерство внутрішніх справ України повідомляли Генеральну прокуратуру України із зазначенням у повідомленні місця, куди її поміщено, та дати прийняття. Після закінчення провадження щодо виданої особи органом, який його здійснював, до Міністерства юстиції України та Державного департаменту з питань виконання покарань надсилалася належним чином завірена копія постанови або вироку для подальшого інформування відповідного органу іноземної держави¹.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про державний кордон України» від 19 грудня 1991 року, перетинання державного кордону України здійснюється на шляхах сполучення через державний кордон з додержанням встановленого порядку. Залізничне, автомобільне, морське, річкове, поромне, повітряне та пішохідне сполучення через державний кордон України здійснюється в пунктах пропуску, що встановлюються Кабінетом Міністрів

¹ Інструкція про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства, затвердженої спільним наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури, Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ, Верховного Суду, Державної податкової адміністрації, Державного департаменту з питань виконання покарань від 29 червня 1999 року № 34/5/22/130/512/326/73, зареєстрованим у Міністерстві юстиції 7 липня 1999 року за № 446/3739 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.

України відповідно до законодавства і міжнародних договорів України, а також поза пунктами пропуску через державний кордон України у випадках, визначених законодавством. Пункт пропуску через державний кордон України – це спеціально виділена територія на залізничних та автомобільних станціях, у морських і річкових портах, аеропортах (аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна. Порушенням державного кордону України є перетинання його будь-якими технічними або іншими засобами без відповідного на те дозволу чи з порушенням встановленого порядку. Не є порушеннями правил перетинання державного кордону України вимушене перетинання державного кордону особами, транспортними засобами на суші, заходження іноземних невійськових суден і військових кораблів у територіальне море та внутрішні води України, вимушений вліт повітряних суден та інших літальних апаратів, вчинені в стані крайньої необхідності, а також за інших вимушених обставин¹.

Згідно із частинами 2, 3 статті 5 Закону України «Про прикордонний контроль» від 5 листопада 2009 року, перетинання особами, транспортними засобами державного кордону і переміщення через нього вантажів здійснюються у пунктах пропуску через державний кордон протягом часу роботи такого пункту. Час роботи пункту пропуску через державний кордон, який не працює цілодобово, зазначається на інформаційному стенді перед в'їздом до нього. Пропуск через державний кордон може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в пунктах пропуску в неробочий час у разі: 1) прибуття яхти до порту чи відходу яхти з порту у порядку, встановленому частиною 4 статті 20 цього Закону; 2) прибережного рибальства; 3) плавання річкових і морських суден внутрішніми водними шляхами; 4) сходження на берег екіпажу судна для перебування на території

¹ Про державний кордон України: Закон України від 19 грудня 1991 року із змінами та доповненнями станом на 11 серпня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

населеного пункту, в якому розташований порт; 5) виникнення особливих потреб гуманітарного характеру особи або групи осіб за умови відсутності загроз національній безпеці України; 6) виникнення невідкладних обставин, пов'язаних з ліквідацією надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру та їх наслідків, загрози життю, за умови відсутності загроз національній безпеці України. Рішення про пропуск осіб та транспортних засобів, у яких вони прямують, поза пунктами пропуску через державний кордон приймається начальником органу охорони державного кордону. Рішення про пропуск осіб у неробочий час у пунктах пропуску через державний кордон приймається начальником підрозділу охорони державного кордону, а щодо транспортних засобів і вантажів – за погодженням з органом доходів і зборів. Такі рішення приймаються посадовими особами, у зоні відповідальності яких перебуває ділянка державного кордону, де буде здійснено такий пропуск, та оформлюються в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону України. У разі якщо прикордонний контроль здійснюється поза пунктом пропуску через державний кордон, на необхідний для його проведення час начальник органу охорони державного кордону визначає місця або зони контролю на місцевості чи у транспортному засобі, у яких діє відповідний режим, та у разі потреби запроваджує додаткові режимні правила, передбачені законодавством України для пунктів пропуску через державний кордон¹.

Отже, у спеціальних законах не передбачено окремого порядку та процедури фактичної передачі осіб під час екстрадиції поза пунктами пропуску через державний кордон, тому фактична передача осіб у процесі екстрадиції може відбуватися лише через пункти пропуску через Державний кордон України. Такими пунктами пропуску через Державний кордон України, через які Міністерство внутрішніх справ України може організовувати приймання-

¹ Про прикордонний контроль : Закон України від 5 листопада 2009 року із змінами та доповненнями станом на 27 квітня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligakon.ua.

передачу особи відповідно до офіційного Переліку, визначено 210 пунктів пропуску, з яких за видами транспортного сполучення налічується міжнародних автомобільних – 51, міждержавних автомобільних – 31; міжнародних залізничних – 34, міждержавних залізничних – 2; міжнародних морських – 30; повітряних міжнародних – 18; річкових міжнародних – 2¹.

Згідно з нормами статей 1–3 Ашгабатської угоди сторони зобов'язуються забезпечувати охорону, конвоювання і етапування взятих під варту осіб до передачі їх представникам Сторони, яка запитує, у прикордонних, а за взаємною згодою – в інших пунктах. Підставою для конвоювання і етапування особи, узятої під варту, з території держави запитуваної Сторони є рішення компетентного органу держави запитуючої Сторони, яке долучається до особової справи особи. Орган-відправник на довідці в особовій справі затриманого робить позначку «Слідє до... (держава призначення)» і засвідчує її підписом та гербовою печаткою. При передачі особи представникам приймаючої Сторони надається припис Сторони, яка запитує особу. Передача взятої під варту особи здійснюється за актом, що складається в трьох примірниках російською мовою, з них: два примірники (у тому числі оригінал) – для представника запитуючої Сторони та один – для представника Сторони, у якої запитують особу².

Таким чином, фактична передача особи під юрисдикцію запитуючої держави під час екстрадиції відбувається лише через пункти пропуску через Державний кордон України та полягає у прийманні-передаванні на підставі доручення конвойною групою осіб, які перебували у міжнародному розшуку.

¹ Перелік пунктів пропуску через Державний кордон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

² Угода щодо порядку передачі та транзитного перевезення осіб, взятих під варту (Ашгабат, 17.02.1994 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.nau.ua/doc/?code=997_251.

3.3. Зарубіжний досвід правової регламентації екстрадиції і перспективи його впровадження до чинного кримінального процесуального законодавства України

Визначаючи проблемні питання екстрадиції, доцільно звернутися до досвіду слов'янських держав, в яких спільні із Україною історичні корені і подібний устрій кримінального провадження.

Виходячи з сучасного законодавчого визначення екстрадиції в КПК України як видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, ця процесуальна дія, відповідно до пункту 2 частини 1 статті 541 КПК України, включає в себе: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати і видачу такої особи; перевірку обставин, які можуть перешкоджати видачі, прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави.

Якщо зіставити подібні норми КПК Російської Федерації, то слід зауважити, що у главі 54 КПК цієї держави під видачею розуміється передача за запитом і за певних умов однією державою іншій (або міжнародному кримінальному суду) особи, що знаходиться на її території для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання обвинувального вироку, винесеного судом запитуючої держави (або міжнародним кримінальним судом). Тож у кримінальному процесуальному законодавстві України та Російської Федерації по суті ці визначення подібні, за винятком одного моменту – у КПК Російської Федерації відсутнє поняття «екстрадиція». У коментарі до глави 54 цього Кодексу пояснюється, що найчастіше в публіцистиці і нерідко в науковій літературі й офіційних документах як синонім терміну «видача» вживається іншомовне поняття «екстрадиція», що видається некоректним з точки зору дотримання єдності термінології, оскільки в російському законодавстві, у тому числі в Конституції та спеціальних

міжнародних договорах Російської Федерації, використовується термін «видача»¹.

Також законодавець Російської Федерації поділяє інститут видачі (для виконання вироку) і передачу особи, засудженої до позбавлення волі в одній державі, для відбuvання покарання в державу, громадянином якої ця особа є, або в державу постійного місця проживання. Така процесуальна діяльність регулюється, зокрема, главою 55 КПК Російської Федерації.

Подібними є й положення чинного КПК України та КПК Російської Федерації про правові підстави для обґрунтування запиту, що направляється в іноземну державу. У частині 1 статті 460 КПК Російської Федерації встановлено дві правові підстави для обґрунтування запиту, що направляється Російською Федерацією іноземній державі, про видачу особи для кримінального переслідування або виконання вироку: міжнародний договір Російської Федерації з цією державою або принцип взаємності, який підтверджується письмовим зобов'язанням Генерального прокурора Російської Федерації видавати в майбутньому запитуваній державі осіб відповідно до законодавства цієї держави.

Офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати в силу вимог частини 1 статті 573 чинного КПК України, передбачає підготовку запиту про видачу особи (екстрадицію), який направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у вигляді позбавлення волі і не відбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

Якщо порівняти ці положення з аналогічними в КПК Російської Федерації, то слід констатувати, що умови, передбачені у частині 2 статті 460 цього Кодексу, є практично аналогічними, так як для направлення запиту про

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации : комментарий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://kodeksy-ru.com/upk_rf/151.htm.

видачу загалом повинна дотримуватися договірна практика Російської Федерації: а) діяння, у зв'язку з яким направляється запит про видачу, має бути кримінально караним відповідно до законодавства обох держав; б) за його вчинення або передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року або більш тяжке покарання – у разі видачі для кримінального переслідування, або особа засуджена на строк не менше шести місяців – у разі видачі для виконання вироку. Проте, в міжнародних договорах Російської Федерації можуть бути встановлені й інші правила. Наприклад, в Договорі з Іраком мінімальний термін позбавлення волі, до якого може бути засуджена особа, видача якої запитується для кримінального переслідування, становить не менше двох років¹.

Якщо звернутися до законодавства Республіки Білорусь, то слід зазначити, що розділ XV КПК Республіки Білорусь регулює міжнародно-правову допомогу у кримінальних справах на підставі принципу взаємності. Ця риса – правова допомога, яка будується виключно на принципі взаємності, – чітко відрізняє положення КПК України і КПК Республіки Білорусь. У статті 474 КПК Республіки Білорусь встановлено умови виконання прохання органу іноземної держави, визначені положення про застосування до особи запобіжного заходу з метою видачі і до них віднесено наявність: 1) завіреної копії рішення органу іноземної держави, який здійснює кримінальне провадження, про застосування до цієї особи запобіжного заходу у вигляді взяття під варту або завіреної копії судового рішення іноземної держави, що вступило в законну силу у кримінальній справі про призначення їй покарання у вигляді позбавлення волі; 2) письмового зобов'язання органу іноземної держави про направлення у подальшому прохання органу іноземної держави, яке буде містити положення про видачу цієї особи іноземній державі для здійснення кримінального переслідування і (або) відбування покарання. Статтею 475 КПК Республіки Білорусь визначено умови виконання прохання

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации : комментарий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://kodeksy-ru.com/upk_rf/151.htm.

органу іноземної держави, яке містить положення про видачу особи для здійснення кримінального переслідування та (або) відбування покарання, до яких віднесено наявність: завіреної копії рішення органу іноземної держави, що здійснює кримінальне провадження, про застосування до цієї особи запобіжного заходу у вигляді взяття під варту або завіреної копії судового рішення іноземної держави у кримінальній справі, що вступило в законну силу про призначення цій особі покарання у вигляді позбавлення волі, а також якщо орган іноземної держави надасть письмові зобов'язання, що особа, щодо якої надійшло таке прохання: 1) не піддаватиметься без відповідного рішення Генерального прокурора Республіки Білорусь або його заступника в цій іноземній державі кримінальному переслідуванню і (або) не буде засуджена або затримана в цілях відбування покарання за злочин, вчинений нею до перетину державного кордону цієї іноземної держави, за винятком злочину, що став підставою для такого прохання; 2) не буде видана або передана третій державі без відповідного рішення Генерального прокурора Республіки Білорусь або його заступника; 3) зможе вільно покинути територію цієї іноземної держави після припинення кримінального переслідування та (або) відбування покарання або звільнення від покарання. Письмові зобов'язання органу іноземної держави, передбачені пунктами 1, 2 частини 1 цієї статті, не виконуються, якщо особа, що видана іноземній державі, знаходиться на території цієї іноземної держави і має можливість її покинути, але протягом сорока п'яти діб після припинення кримінального переслідування та (або) відбування покарання або звільнення від покарання не покинула територію цієї іноземної держави або якщо така особа, покинувши іноземну державу, добровільно повернулася на її територію. У цей термін не зараховується час, протягом якого особа з незалежних від неї обставин не могла залишити територію іноземної держави¹.

Слід зауважити, що така деталізація різних ситуацій, які впливають з мети видачі особи, заслуговує на увагу і може бути адаптована і до положень

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prokuror.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-belarys-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

КПК України, в яких унормовано аналогічну процедурну діяльність під час екстрадиції осіб, які вчинили кримінальні правопорушення.

Також у статті 476 КПК Республіки Білорусь визначено умови виконання прохання органу іноземної держави, які містять положення про тимчасову видачу особи для провадження процесуальних дій. Зіставлення цієї норми з КПК України засвідчує, що вона досить об'ємна за змістом і деталізована, тому що включає наступні зобов'язання для країни, в яку видається особа: 1) ця особа буде утримуватися під вартою і буде повернута до Республіки Білорусь у строк, встановлений Генеральним прокурором Республіки Білорусь або його заступником і цей строк не перевищує трьох місяців; 2) ця особа не буде піддаватися без відповідного рішення Генерального прокурора Республіки Білорусь або його заступника в цій іноземній державі кримінальному переслідуванню, за винятком злочину, що став підставою для такого прохання, а також не буде засуджена або затримана в цілях відбування покарання за злочин, вчинений нею до перетину державного кордону цієї іноземної держави. На прохання органу іноземної держави термін, зазначений у пункті 1 частини 1 цієї статті, може бути продовжений Генеральним прокурором Республіки Білорусь або його заступником.

У статтях 477–479 КПК Республіки Білорусь унормовані відповідно умови виконання прохання органу іноземної держави, які містять положення про кримінальне переслідування особи; умови виконання прохання органу іноземної держави, яке містить положення про виконання судового рішення іноземної держави у кримінальній справі; умови виконання прохання органу іноземної держави, яке містить положення про транзитне перевезення особи.

Загальні підстави для відмови у наданні міжнародної правової допомоги на основі принципу взаємності встановлені у статті 481 КПК Республіки Білорусь: 1) надання такої допомоги може завдати шкоди суверенітету Республіки Білорусь, її національній безпеці, правам і свободам громадян або суперечить законодавчим актам Республіки Білорусь, а також міжнародними договорами Республіки Білорусь; 2) діяння, у зв'язку з яким надійшло прохання

органу іноземної держави, не є злочином згідно з Кримінальним кодексом Республіки Білорусь; 3) не дотримані умови, передбачені главою 50 КПК Республіки Білорусь; 4) іноземною державою не дотримується принцип взаємності. Слід зазначити, що більшість з цих положень подібні з обмеженнями, встановленими у КПК України з надання правової допомоги, яка включає в себе і екстрадицію особи.

В інших нормах КПК Республіки Білорусь деталізовані підстави для відмови у виконанні прохання органу іноземної держави, яке містить положення про тимчасову передачу особи для провадження процесуальних дій (стаття 482); підстави для відмови у виконанні прохання органу іноземної держави, яке містить положення про передачу особи для відбування покарання (стаття 483); підстави для відмови у виконанні прохання органу іноземної держави, яке містить положення про видачу особи для здійснення кримінального переслідування та (або) відбування покарання (стаття 484).

Проведений аналіз норм КПК Республіки Білорусь чітко переконує в тому, що за аналогією з КПК Російської Федерації та на відміну від КПК України, в ньому не вживається термін «екстрадиція», що є кардинальною розбіжною рисою.

Міжнародна правова допомога за КПК Республіки Молдова включає в себе наступні дії: 1) передачу документів фізичним або юридичним особам, які знаходяться за межами країни; 2) допит осіб як свідків або експертів; 3) проведення дослідження, обшуку, виїмки предметів або документів і передачу їх за кордон, проведення експертизи; 4) виклик осіб, які перебувають за кордоном, для добровільної явки при здійсненні кримінального переслідування або в судову інстанцію для допиту або очної ставки, а також доставки осіб, які утримуються в даний момент під вартою; 5) здійснення кримінального переслідування за запитом іноземної держави; 6) розшук і видачу осіб, які вчинили злочини, або розшук і видачу осіб для відбування покарання у вигляді позбавлення волі; 7) визнання та виконання іноземних вироків; 8) переведення засуджених осіб; 9) інші дії, що не суперечать КПК цієї

держави. Не є предметом міжнародної правової допомоги обрання запобіжних заходів¹. Цей перелік включає в себе значно більше процесуальних та інших дій в межах міжнародної правової допомоги, ніж їх передбачено за КПК України, Російської Федерації та Республіки Білорусь.

Згідно з частиною 2 статті 541 КПК Республіки Молдова, як і за аналогічними нормами КПК України, запит про екстрадицію здійснюється на підставі міжнародного договору, сторонами якого є Республіка Молдова і запитувана держава, або на основі письмових зобов'язань на умовах взаємності. Це положення КПК зазначеної держави більш раціональне і відповідає міжнародним зобов'язанням держав, ніж лише надання тієї міжнародної правової допомоги, яка слідує із принципу взаємності, як це передбачено в КПК Республіки Білорусь.

Подібними з КПК України, за наявності лише незначних відмінностей, є частини 1, 3 статті 541 КПК Республіки Молдова. У цих нормах визначена можливість звернутися до іноземної держави із запитом про екстрадицію особи, щодо якої ведеться кримінальне переслідування у зв'язку зі злочинами, за вчинення яких кримінальним законом передбачається максимальна міра покарання не менше одного року позбавлення волі або інше більш суворе покарання, або у відношенні якої винесено обвинувальний вирок із засудженням до позбавлення волі на строк не менше 6 місяців, для виконання вироку, якщо міжнародними договорами не передбачено інше. При необхідності запросити екстрадицію особи, яка не була засуджена в порядку, передбаченому частинами 1, 2 цієї статті, всі необхідні матеріали передаються Генеральному прокурору для вирішення питання про направлення запиту про екстрадицію відповідній установі іноземної держави. Відносно засуджених осіб питання про направлення запиту про екстрадицію вирішується міністром юстиції. У разі, якщо із запитуваною державою не укладено міжнародний

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prokuror.kgindex.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-moldova-republic&catid=82&itemid=244@long=ru.

договір, питання про направлення запиту про екстрадицію вирішується дипломатичним шляхом.

На відміну від КПК Російської Федерації та Республіки Білорусь, у КПК Республіки Молдова, як і в КПК України, вживається термін «екстрадиція». За КПК Республіки Молдова та КПК України практично ідентичними є вимоги до запиту про екстрадицію.

Глава 55 КПК Республіки Казахстан присвячена порядку взаємодії органів, які ведуть кримінальний процес, з компетентними установами та посадовими особами іноземних держав у кримінальних справах. У статті 521 КПК Республіки Казахстан зазначено, що, як і у КПК України, правова допомога органам розслідування і судам іноземних держав здійснюється на підставі міжнародних договорів про правову допомогу або на підставі принципу взаємності.

Доручення про провадження слідчої дії у межах міжнародної правової допомоги направляється через Генерального прокурора Республіки Казахстан, а судової дії – через Міністра юстиції Республіки Казахстан або відповідно їх заступників, або через уповноважених посадових осіб, які в необхідних випадках звертаються до посередництва Міністерства закордонних справ Республіки Казахстан. При оформленні доручення використовується мова тієї іноземної держави, в яку воно направляється, якщо інше не передбачено міжнародним договором Республіки Казахстан. Суд, прокурор, слідчий, дізнавач складає доручення про надання правової допомоги з виконання процесуальних та інших дій на території іншої держави в письмовій формі на відповідному бланку, підписує і завіряє гербовою печаткою органу, що здійснює кримінальне провадження. Доручення про надання правової допомоги за мотивованим клопотанням відповідного прокурора, суду направляється, відповідно, Генеральному прокурору, Міністру юстиції Республіки Казахстан або уповноваженому прокурору. Генеральний прокурор Республіки Казахстан, Міністр юстиції вирішує питання про направлення доручення про надання правової допомоги компетентній установі іншої держави (стаття 523). У

випадку та порядку, передбачених законодавством Республіки Казахстан та міжнародними договорами, Генеральний прокурор Республіки Казахстан або уповноважений прокурор звертається до компетентної установи іноземної держави з вимогою про видачу особи, яка є громадянином Республіки Казахстан, та яка вчинила злочин, якщо стосовно цієї особи винесено обвинувальний вирок або постанову про притягнення її в якості обвинуваченого. У випадку та порядку, передбачених міжнародними договорами та законодавством Республіки Казахстан, орган, що веде кримінальний процес, звертається з клопотанням про видачу особи, яка вчинила злочин на території Республіки Казахстан і покинула її територію, до Генерального прокурора Республіки Казахстан або уповноваженого прокурора і додає до нього необхідні документи. Вимога про видачу повинна містити:

- 1) найменування органу, у провадженні якого знаходиться кримінальна справа;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові засудженого (обвинуваченого), рік народження, дані про громадянство, опис зовнішності, фотографії;
- 3) виклад фактичних обставин вчиненого злочину з наведенням тексту закону, що передбачає відповідальність за цей злочин, з обов'язковим зазначенням санкції;
- 4) відомості про місце і час винесення вироку, який набрав законної сили, чи постанови про притягнення як обвинуваченого з додатком завірених копій відповідних документів. До клопотання про видачу повинні бути додані: копія постанови про пред'явлення обвинувачення, копія постанови про взяття під варту, документи, що підтверджують громадянство особи, яка підлягає видачі, висновок відповідного прокурора про законність та обґрунтованість клопотання про видачу (стаття 529)¹.

За умовами, визначеними у статтях 530 і 531 КПК Республіки Казахстан, особа, видана іноземною державою, не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, піддана покаранню, а також передана третій державі за інший злочин, не пов'язаний з видачею, без згоди держави, яка її видала. Це правило

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prokuror.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-kazakhstan-republic&catid=82&Itemid=244&lang=ru.

не поширюється на випадки вчинення злочину особою після її видачі. Вимога про видачу громадянина іноземної держави, обвинуваченого у вчиненні злочину чи засудженого на території іноземної держави, розглядається Генеральним прокурором Республіки Казахстан або уповноваженим прокурором, вказівки якого є підставою для безпосередньої видачі. При наявності вимог декількох держав про видачу особи, рішення про те, якій державі особа підлягає видачі, приймає Генеральний прокурор Республіки Казахстан. Умови та порядок видачі визначаються КПК і міжнародним договором Республіки Казахстан з іноземною державою. У разі, коли громадянин іноземної держави, щодо якого надійшло прохання про видачу, відбуває покарання за інший злочин на території Республіки Казахстан, видача може бути відстрочена до відбуття покарання або звільнення від покарання за будь-якої законної підстави. У разі, коли громадянин іноземної держави притягнутий до кримінальної відповідальності, його видача може бути відстрочена до постановлення вироку, відбуття покарання або звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання за будь-якої підстави. Якщо відстрочка видачі може спричинити закінчення строку давності кримінального переслідування або завдати шкоди розслідуванню злочину, особа, видача якої запитується, може бути видана на час, визначений за угодою сторін. Видана на цей час особа повинна бути повернута після проведення процесуальних дій у кримінальній справі, для яких вона була видана, але не пізніше ніж через три місяці з дня безпосередньої передачі особи. За взаємною домовленістю цей термін може бути продовжений, але не більше терміну покарання, на який засуджено або на який, відповідно до закону, може бути засуджена особа за вчинений на території Республіки Казахстан злочин. Адміністрація місця утримання під вартою після отримання постанови Генерального прокурора Республіки Казахстан або уповноваженого прокурора про видачу зобов'язана протягом тридцяти діб організувати етапування і передачу виданої особи відповідному органу тієї держави, якій вона видана, і про виконання повідомити Генеральному прокурору Республіки Казахстан або

уповноваженому прокурору. Про результати розгляду ними вимоги про видачу громадянина іноземної держави повідомляється особа, щодо якої надійшло прохання про видачу, їй також роз'яснюється право на оскарження прийнятого рішення до суду. Постанова про видачу набирає законної сили після закінчення десяти діб з моменту повідомлення особи, щодо якої вона прийнята. У разі оскарження постанови видача не проводиться аж до набрання законної сили судовим рішенням¹.

З огляду на зазначене, слід констатувати, що, на відміну від КПК України, в КПК Республіки Казахстан термін «екстрадиція» не вживається, а замість нього законодавчо визначений інший термін – видача особи. Також у КПК Республіки Казахстан, на відміну від КПК України, відсутні такі терміни, як «екстрадиційна перевірка», «екстрадиційний арешт» та інші. Процедура видачі особи в Республіці Казахстан спрощена у порівнянні з вимогами КПК України і, як наслідок, не передбачає окремих етапів.

Глава 65 КПК Республіки Узбекистан присвячена видачі особи для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. У статті 599 КПК цієї держави унормоване питання направлення запиту про видачу особи, яка перебуває на території іноземної держави. Зокрема, у випадках і порядку, передбачених законодавством та міжнародними договорами Республіки Узбекистан, або на основі принципу взаємності Генеральна прокуратура Республіки Узбекистан може направити компетентному органу іноземної держави запит про видачу особи, яка перебуває на території іноземної держави, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Направлення такого запиту на основі принципу взаємності здійснюється, якщо відповідно до законодавства обох держав діяння, у зв'язку з яким направлено запит, є кримінально караним і за його вчинення передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року або більш тяжке покарання – у разі видачі особи для

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prokuror.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-kazakhstan-republic&catid=82&itemid=244@long=ru.

притягнення до кримінальної відповідальності або особу засуджено до покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше шести місяців або до більш тяжкого покарання – у разі видачі особи для виконання вироку. За необхідності направлення запиту про видачу особи, яка перебуває на території іноземної держави, і при наявності для цього підстав та умов, зазначених у частинах 1, 2 цієї статті, всі необхідні матеріали надаються до Генеральної прокуратури Республіки Узбекистан для вирішення питання про направлення даного запиту¹. Порівняльним дослідженням також встановлено, що запит про видачу особи в Республіці Узбекистан складається із дотриманням практично тих же реквізитів, що і в Україні.

Особа, видана Республіці Узбекистан іноземною державою, не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, піддана покаранню, а також передана третій державі за злочин, який було вчинено нею до видачі та за який вона не була видана, без згоди держави, яка її видала. Згода іноземної держави не потрібна, якщо видана нею особа протягом одного місяця з дня припинення кримінального провадження, а в разі засудження – з дня відбуття покарання або звільнення від нього з будь-якої законної підстави не покинула територію Республіки Узбекистан. У цей термін не зараховується час, коли видана особа не мала можливості залишити територію Республіки Узбекистан з не залежних від неї обставин; видана особа покинула територію Республіки Узбекистан, але потім добровільно повернулася до Республіки Узбекистан. Орган, який прийняв у кримінальній справі стосовно особи, виданої іноземною державою, остаточне рішення, направляє його копію до Генеральної прокуратури Республіки Узбекистан. Генеральна прокуратура Республіки Узбекистан письмово повідомляє компетентний орган іноземної держави про результати провадження по кримінальній справі стосовно виданої ним особи. На прохання зазначеного органу йому може бути спрямована і копія остаточного рішення у кримінальній справі (стаття 600). Згідно з приписами статті 601 КПК

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prokuror.kgindex.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-uzbekistan-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

Республіки Узбекистан, запит про видачу особи, яка перебуває на території Республіки Узбекистан, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку розглядається Генеральною прокуратурою Республіки Узбекистан відповідно до міжнародних договорів Республіки Узбекистан або на основі принципу взаємності. Принцип взаємності підтверджується письмовим засвідченням компетентного органу іноземної держави, який направив запит про видачу особи, яка перебуває на території Республіки Узбекистан, здійснити видачу особи за запитом компетентного органу Республіки Узбекистан в аналогічній ситуації. Видача особи, яка перебуває на території Республіки Узбекистан, може бути проведена у випадках: якщо Кримінальний кодекс Республіки Узбекистан передбачає за вчинене діяння покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року або більш тяжке покарання, коли видача особи проводиться для притягнення до кримінальної відповідальності; якщо особа, щодо якої направлений запит про його видачу, засуджена до покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше шести місяців або до більш тяжкого покарання; коли іноземна держава, що направила запит, гарантує, що особа, щодо якої направлений запит, буде притягуватися до кримінальної відповідальності тільки за злочин, який вказано в запиті, і після закінчення судового розгляду і відбуття покарання зможе вільно покинути територію даної держави, а також не буде вислана, передана або видана третій державі без згоди Республіки Узбекистан, а також ця особа не буде піддана катуванню, насильству, іншому жорстокому або такому, що принижує честь і гідність людини, поводженню і до неї не буде застосовано покарання у вигляді смертної кари. Рішення про видачу особи, яка перебуває на території Республіки Узбекистан, приймається Генеральним прокурором Республіки Узбекистан або його заступником. За наявності запитів декількох держав про видачу однієї і тієї ж особи рішення про те, якій державі особа підлягає видачі, приймає Генеральний прокурор Республіки Узбекистан. Про прийняте рішення Генеральна прокуратура Республіки Узбекистан протягом двадцяти чотирьох годин письмово повідомляє особу, щодо якої воно прийняте,

і роз'яснює їй право на оскарження даного рішення . Рішення про видачу особи, яка перебуває на території Республіки Узбекистан, набирає чинності після закінчення десяти діб з моменту письмового повідомлення особи, щодо якої воно прийнято. У разі оскарження прийнятого рішення видача особи не проводиться до набрання законної сили ухвалою суду. Після закінчення строку на оскарження рішення про видачу особи, яка перебуває на території Республіки Узбекистан, або після набрання законної сили ухвалою суду Генеральна прокуратура Республіки Узбекистан направляє прийняте рішення, ухвалу суду для виконання в Міністерство внутрішніх справ Республіки Узбекистан¹.

Практично схожа процедура екстрадиції врегульована у главі 48 «Видача особи для притягнення до кримінальної відповідальності або для виконання вироку» КПК Киргизької Республіки. У статті 431 цього Кодексу визначено, що у випадку та порядку, передбачених законодавством Киргизької Республіки та міжнародними договорами, Генеральна прокуратура Киргизької Республіки звертається до відповідної організації іноземної держави з вимогою про видачу особи, яка є громадянином Киргизької Республіки, і яка вчинила злочин на території Киргизької Республіки, якщо стосовно цієї особи винесено обвинувальний вирок або постанову про притягнення її як обвинуваченого. Направлення запиту про видачу особи на основі принципу взаємності здійснюється, якщо відповідно до законодавства обох держав діяння, у зв'язку з яким направлено запит про видачу, є кримінально караним і за його вчинення або ж передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року або ж більш тяжке покарання – у разі видачі для кримінального переслідування, або особу засуджено до позбавлення волі на строк не менше шести місяців – у разі видачі для виконання вироку. Особа, видана іноземною державою, не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, піддана покаранню, а також передана третій державі за інший злочин, не пов'язаний з

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prokuror.kg/index.php?option=com_content@view=article@id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-uzbekistanrepublic@catid=82@itemid=244@long=ru.

видачею, без згоди держави, яка її видала. Правила частини першої цієї статті не поширюються на випадки вчинення злочину особою після її видачі¹.

Вимога про видачу громадянина іноземної держави, обвинуваченого у вчиненні злочину чи засудженого на території іноземної держави, згідно зі статтею 433 КПК Киргизької Республіки, розглядається Генеральним прокурором Киргизької Республіки або його заступниками на підставі міжнародних договорів або на основі принципу взаємності. За наявності вимог декількох держав про видачу особи рішення про те, якій державі особа підлягає видачі, приймає Генеральний прокурор Киргизької Республіки. Видача особи може бути проведена у випадках: 1) якщо кримінальний закон передбачає за вчинення цих діянь покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад один рік або більш тяжке покарання, коли видача особи проводиться для кримінального переслідування; 2) якщо особа, щодо якої направлений запит про видачу, засуджена до позбавлення волі на строк не менше шести місяців або до більш тяжкого покарання; 3) коли іноземна держава, що направила запит, може гарантувати, що особа, щодо якої направлений запит про видачу, буде переслідуватися лише за злочин, який зазначено в запиті, і після закінчення судового розгляду і відбуття покарання зможе вільно покинути територію даної держави, а також не буде вислана, передана або видана третій державі без згоди Киргизької Республіки; 4) рішення про видачу іноземного громадянина або особи без громадянства, що перебувають на території Киргизької Республіки, обвинувачених у вчиненні злочину або засуджених судом іноземної держави, приймається Генеральним прокурором Киргизької Республіки або його заступниками у вигляді постанови; 5) особі, щодо якої прийнято рішення про видачу, вручається копія постанови; 6) постанова про видачу може бути оскаржена особою, щодо якої вона прийнята, або її захисником до суду протягом десяти діб з моменту отримання копії постанови. У разі, коли громадянин іноземної держави, щодо якого надійшло прохання про

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prokuror.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-kirgistan-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

видачу, відбуває покарання за інший злочин на території Киргизької Республіки, видача може бути відстрочена до відбуття покарання або звільнення від покарання за будь-якої законної підстави. У разі, якщо громадянин притягнутий до кримінальної відповідальності, його видача може бути відстрочена до постановлення вироку, відбуття покарання або звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання за будь-якої підстави. Якщо відстрочка видачі може спричинити закінчення строку давності кримінального переслідування або завдати шкоди розслідуванню злочину, особа, видача якої запитується, може бути видана на певний час. Також статтею 433¹ КПК Киргизької Республіки унормовано транзитне перевезення виданих осіб¹. Отже, вимоги КПК Киргизької Республіки щодо видачі осіб подібні до КПК Республіки Узбекистан, а в деяких нюансах, зокрема, щодо встановлення обставин можливості видачі особи та її тимчасової видачі, є аналогічними.

На відміну від проаналізованих нами КПК різних держав, кримінально-процесуальне законодавство Азербайджанської Республіки в частині надання правової допомоги складається не лише з норм КПК цієї країни, міжнародних договорів і конвенцій. Порядок надання правової допомоги у кримінальних справах регулюється також Законом Азербайджанської Республіки «Про правову допомогу у кримінальних справах», що, поряд з положеннями КПК, застосовується у разі відсутності відповідного договору про надання правової допомоги між Азербайджанською Республікою та запитуючою іноземною державою (стаття 488 КПК Азербайджанської Республіки)². Такий крок слід визнати раціональним і новаторським, оскільки в окремому законі не лише визначено, а й належним чином деталізовано порядок виконання запитів про правову допомогу, підстави для відмови у правовій допомозі тощо.

Вперше серед аналізованих нами КПК, у законодавстві Азербайджанської Республіки зустрічаються такі терміни, як «здача виданої особи», «повторна

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prokuror.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-kirgistan-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

² Уголовно-процессуальный кодекс Азербайджанской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prokuror.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-azerbadhan-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

видача», «транзитне пересилання» (яке, до речі, поетапно розписане), що свідчить про більш розширене коло процесуальної діяльності, яка може здійснюватися у зв'язку з вивченням питання про екстрадицію особи.

З огляду на зазначене, частина раціональних пропозицій, що міститься у низці досліджених КПК інших держав та тривалий час ефективно в них реалізуються, може бути предметом подальшого ґрунтовного дослідження й аналізу пропозицій щодо доповнення існуючих і включення нових норм у розділ про міжнародну правову допомогу, зокрема екстрадицію, які слід імплементувати до чинного КПК України.

Питання для самоконтролю та самоперевірки:

1. Які повноваження центральних органів України щодо видачі особи (екстрадиції)?
2. Охарактеризуйте межі кримінальної відповідальності виданої особи.
3. Назвіть передбачені законом права особи, видача якої запитується.
4. Визначте особливості затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України.
5. Яким є порядок застосування тимчасового арешту до затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України?
6. В чому сутність екстрадиційного арешту?
7. Умови застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави.
8. Які рішення приймаються за запитом про видачу особи (екстрадицію)?
9. Порядок оскарження рішень про видачу осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.
10. Підстави та порядок здійснення тимчасової видачі.
11. Визначте, що означає транзитне перевезення особи?
12. Назвіть обставини, виявлені в ході екстрадиційної перевірки, що можуть перешкоджати видачі особи.
13. Охарактеризуйте особливості застосування спрощеного порядку видачі осіб,

які вчинили кримінальне правопорушення. В чому доцільність його застосування?

14. Визначте підстави відмови у видачі (екстрадиції) особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.
15. Охарактеризуйте порядок відмови у видачі особи іноземній державі, де її життю, здоров'ю чи свободі загрожує небезпека через її політичні переконання.
16. Процедура здійснення фактичної передачі осіб. Які сили при цьому задіяні?
17. У яких випадках центральний орган України може відстрочити фактичну передачу особи до іноземної держави?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашидзе А. Х. Институт экстрадиции в современном международном праве [Текст] / А. Х. Абашидзе, Ю. Г. Васильев // Международное публичное право. – 2003. – № 3. – С. 11–18.
2. Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980) : в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sum.in.ua.
3. Ахтырская Н. Оказание правовой помощи по уголовным делам в рамках Содружества [Текст]/ Н. Ахтырская // Российская юстиция. – 2002. – № 7.
4. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : підруч. [Текст] / О. М. Бандурка. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – Ч. 1. – 336 с.
5. Басиста І. В. Кримінальний процес України : навчальний посібник [Текст] / І. В. Басиста, С. М. Благодир, В. А. Савченко. – Івано-Франківськ: ПЮІ ЛьвДУВС, 2008. – 452 с.
6. Басиста І. В. Кримінальний процес України : навчальний посібник [Текст] / І. В. Басиста, В. І. Галаган, Ж. В. Удовенко. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
7. Басиста І. В. Кримінальний процес України. 2-ге видання перероб. і допов. : навчальний посібник [Текст] / І. В. Басиста, В. І. Галаган, Ж. В. Удовенко. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
8. Басиста І. В. Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування : теоретичні і практичні проблеми : монографія [Текст] / І. В. Басиста – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 600 с.
9. Басиста І. В. Проблеми прийняття початкових процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування за КПК 2012 року [Текст] / І. В. Басиста // Політика в сфері боротьби зі злочинністю: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 1–2 березня 2013 року). – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. – С. 211–214.

10. Березняк В. С. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / В. С. Березняк; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Д., 2009. – 20 с. – укр. Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09bvspu.zip>.

11. Березняк В. С. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / В. С. Березняк; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Д., 2009. – 20 с. – укр. Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09bvspu.zip>.

12. Березняк В. С. Історія становлення та розвитку інституту екстрадиції в Україні [Електронний ресурс] / В. С. Березняк. – Режим доступу : [archive.nbu.gov.ua/Портал Наукова періодика...nvdduvs/2011_2/Berez.pdf](http://archive.nbu.gov.ua/Портал_Наукова_періодика...nvdduvs/2011_2/Berez.pdf).

13. Берназ П. В. Поняття та сутність екстрадиції [Текст] / П. В. Берназ // Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави: III міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса : ОДУВС, 2011. – С. 194–195.

14. Бойцов А. И Выдача преступников [Електронний ресурс] / А. И. Бойцов. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 793 с. – Режим доступу : law.edu.ru/doc/document.asp...

15. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник [Текст] / Л. М. Бостан, С. К. Бостан. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с.

16. Валеев Р. М. Выдача преступников в современном международном праве (некоторые вопросы теории и практики) [Текст] / Р. М. Валеев. – Казань: Изд-во Казан. у-та, 1976. – 126 с.

17. Васильев Ю. Г. Институт выдачи преступников (экстрадиции) в современном международном праве [Текст] / Ю. Г. Васильев. – М., 2003. – 319 с.

18. Васильев Ю. Г. Институт выдачи преступников (экстрадиции) как отдельный институт права [Текст] / Ю. Г. Васильев // Государство и право. – 2003. – № 3. – С. 67–78.

19. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.

20. Величко В. В. Історичні аспекти створення і становлення Інтерполу як міжнародної організації [Електронний ресурс] / В. В. Величко // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 101–106. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-3/12vvvjmo.pdf>.

21. Визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту : огляд Державної міграційної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dmsu.gov.ua/.../nabuttya-statusu-bizhentsya-abo-dodatkovogozakhistu.

22. Виноградова О. Видача (екстрадиція) осіб, які вчинили злочини [Текст] / О. Виноградова // Адвокат. – 1999. – № 1. – С. 13–14.

23. Вихрист С. М. Видача осіб в аспекті співвідношення міжнародного та національного права [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Сергій Михайлович Вихрист. – Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Харків, 2002. – 18 с.

24. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 року [Текст] // Відом. Верх. Ради СРСР. – 1964. – № 8. – Ст. 97.

25. Волеводз А. Г. Правовое регулирование новых направлений международного сотрудничества в сфере уголовного процесса [Текст] / А. Г. Волеводз – М., 2002;

26. Волженкина В. М. Выдача в российском уголовном процессе [Текст] / В. М. Волженкина – М., 2002.

27. Гадяцький трактат // Хрестоматія з історії держави і права України: збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.

28. Галенская Л. Н. Международная борьба с преступностью [Текст] / Л. Н. Галенская. – М.: Международные отношения, 1972. – 176 с.

29. Грабарь В. Э. Римское право в истории международных правовых учений [Текст] / В. Э. Грабарь. – Юрьев, 1901.
30. Грошевий Ю. Допит у рамках міжнародного співробітництва: окремі аспекти [Текст] / Ю. Грошевий, І. Тітко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 4. – С. 11–15.
31. Декларация, подписанная в Сент-Джеймском дворце 12 июня 1941 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : un.org/ru/aboutun/history/saint...
32. Демидюк О. Б. Экстрадиція як інститут кримінально-процесуального права [Електронний ресурс] / О. Б. Демидюк. – Режим доступу :

38. Дроздов О. Екстрадиція в кримінальному судочинстві України: проблеми теорії і практики [Текст] / О. Дроздов // Вісник прокуратури. – 2010. – № 11. – С. 49–60.

39. Душейко Г. О. Міжнародний розшук: Теорія і практика: [монографія] / Г. О. Душейко, В. А. Некрасов, В. Я. Мацюк, Д. О. Компанієць. – К.: КНТ, 2006. – 168 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.library-univ.kiev.ua/ukr/.../detail.php3?...

40. Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року, Додатковий протокол 1975 року та другий додатковий протокол 1978 року до Конвенції [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 129.

41. Європейська конвенція про передачу засуджених осіб від 21 березня 1983 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025.

42. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 250.

43. Закони царя Хаммурапі (XVIII ст. до н.е.) // Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія: збірник документів [Текст] / За ред. В. Д. Гончаренка. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 716 с.

44. Заруба В. М. Історія держави і права України: Навчальний посібник [Текст] / В. М. Заруба. – К.: Істина, 2006. – 416 с.

45. Зимин В. П. Международное сотрудничество в области борьбы с преступностью и охраны общественного порядка [Текст] / В. П. Зимин, И. Н. Зубов. – М., 1993. – С. 101.

46. Інструкція про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства, затвердженої спільним наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури, Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ, Верховного Суду, Державної податкової адміністрації, Державного департаменту з питань виконання покарань від 29 червня 1999 року № 34/5/22/130/512/326/73, зареєстрованим у Міністерстві юстиції 7 липня

1999 року за № 446/3739 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

47. Interpol – МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/547806.

48. Історія держави і права України: Підручник [Текст] / А. С. Чайковський, В. І. Батрименко, Л. О. Зайцев, О. Л. Копиленко та ін.; За ред. А. С. Чайковського. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.

49. Калачова О. М. Проблеми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження за новим кримінальним процесуальним кодексом України [Текст] / О. М. Калачова // Теоретичні та практичні проблеми кримінального судочинства: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 19 жовтня 2012 року). Ред. кол.: О. О. Волобуєва, О. В. Одерій, В. П. Горбачов, А. І. Журба. – Донецьк: ДІОІ МВС України, 2013. – С. 89–91.

50. Карпов О. Н. Використання можливостей міжнародних поліцейських організацій у розшуку злочинців [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Карпов Олександр Никифорович; Національна академія внутрішніх справ. – К., 2011. – 22 с. – укр. Режим доступу: <http://mydisser.com/ru/search.html?srchwhat>.

51. Кодекс международного частного права (Кодекс Бустаманте) от 20 февраля 1928 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_419.

52. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року країн-учасниць СНД [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 417.

53. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k.

54. Коробкін М. Ю. Сучасний стан екстрадиції як інституту міжнародного кримінального права / М. Ю. Коробкін, П. О. Іосіфов // Вісник

Луганського державного університету внутрішніх справ. – Луганськ, 2006. – №2. – С. 128–133.

55. Коханець Людмила. З Ялти побачили обриси Брюсселя [Текст] / Л. Коханець // Євроатлантика: часопис інституту євроатлантичного співробітництва. – К.: ТОВ «Вістка». – № 2. – 2006. – С. 45–48.

56. Кравчук С. Застосування законодавства, що регулює питання екстрадиції [Текст] / С. Кравчук // Право України. – 1998. – № 8. – С. 64–67.

57. Кравчук С. Міжнародна правова допомога: перспективи КПК України [Текст] / С. Кравчук // Адвокатура. – 2004. – 14 січня (№1) – С. 2.

58. Кримінальний процес України : Підручник [Текст] / Є. Г. Коваленко, В. Т. Маляренко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.

59. Кримінальний процес : підручник [Текст] / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.

60. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

61. Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар [Текст] / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.

62. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2 [Текст] / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – 664 с.

63. Кримінально-процесуальний кодекс України: станом на 16 вересня 2011 року: (відповідає офіц. текстові) [Текст] – К.: Вид. Паливода А.В., 2011. – 210 с. – (Кодекси України).

64. Кулініч В. В. Інститут екстрадиції в новому кримінальному процесуальному кодексі: недоліки та переваги [Текст] / В. В. Кулініч // Теоретичні та практичні проблеми кримінального судочинства: Матеріали

всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 19 жовтня 2012 року). Ред. кол.: О. О. Волобуєва, О. В. Одерій, В. П. Горбачов, А. І. Журба. – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2013. – С. 271–274.

65. Культенко О. В. Роль працівників НЦБ Інтерполу в Україні у здійсненні міжнародного розшуку та екстрадиції / О. В. Культенко // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – № 1. – С. 167–178. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.

66. Курко М. Н. Процесуальні особливості розслідування злочинів, вчинених іноземними громадянами на території України та громадянами України на території інших держав: Метод. посіб. [Текст] / М. Н. Курко, В. П. Чернега – К., 1995.

67. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (особлива частина) [Текст] / О. Ю. Хабло, О. С. Степанов, М. П. Климчук та ін. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2012. – 284 с.

68. Левин Д. Б. История международного права [Текст]/ Левин Д. Б. – М., 1962. – 136 с.

69. Лешукова І. В. Процесуальні особливості міжнародної співпраці слідчих органів внутрішніх справ України при розв'язанні питань про видачу (екстрадицію) [Електронний ресурс] / І. В. Лешукова // Підприємництво, господарство і право. – 11/2009. – №11. – С. 175–179. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/15828/43-Lyeshukova.pdf?sequence=1>.

70. Лихова С. Актуальні питання вдосконалення інституту екстрадиції [Текст] / С. Лихова, М. Свистуненко // Право України. – 2001. – № 1.

71. Лобач В. Проблемні питання правової допомоги у кримінальному судочинстві [Текст] / В. Лобач // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 2. – С. 42–50.

72. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право : курс лекцій : Навч. посібник. [Текст] / Л. М. Лобойко – К.: Істина, 2005. – 456 с.

73. Ляш А. О. Кримінальний процес (загальна частина): Навч. посіб. для дист. навч. [Текст] / А. О. Ляш. – К.: Університет «Україна», 2006. – 224 с.

74. Ляшук О. М. Етапи історичного розвитку процедури міжнародного розшуку осіб [Електронний ресурс] / О. М. Ляшук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – Вип. 25, 2014. – С. 258–261. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...

75. Макаров М. А. Кримінально-процесуальне забезпечення екстрадиції [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М. А. Макаров. – Режим доступу : mydisser.com/en/catalog/view/9162.html.

76. Максимів Л. В. Деякі аспекти видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції) за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року [Текст] / Л. В. Максимів // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2013. – Вип. 7. – С. 272–277.

77. Максимів Л. В. До питання про порядок перевірки обставин, що можуть перешкоджати видачі особи в іншу країну (екстрадиції) [Текст] / Л. В. Максимів // Митна справа: науково-аналітичний журнал. – 2013. – № 5. – Ч. 2. – Кн. 1. – С. 93–98.

78. Максимів Л. В. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиційна перевірка): деякі проблемні аспекти [Текст] / Л. В. Максимів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – Вип. 4. – С. 367–376.

79. Максимів Л. В. Правові основи підготовки офіційного звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати [Текст] / Л. В. Максимів // Актуальні проблеми

вдосконалення чинного законодавства України: зб. наук. ст. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. – Вип. 32. – С. 271–280.

80. Маланюк А. Г. Провадження у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України. [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Андрій Григорович Маланюк. – Київ: Академія адвокатури України, 2004. – 21 с.

81. Маляренко В. Т. Щодо міжнародного співробітництва у виконанні окремих процесуальних дій в кримінальних справах [Текст] / В. Т. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 1. – С. 41–44.

82. Мартенс Ф. Ф. Современное международное право цивилизованных народов: В 2 т. Т. II. [Текст] / Ф. Ф. Мартенс. – СПб., 1883. – 575 с.

83. Мацко А. Правові та організаційні аспекти діяльності Інтерполу в Україні [Текст] / А. Мацко // Право України. – 2001. – № 9. – С. 96–100.

84. Международное публичное право [Текст]: учеб. / Под ред. К. А. Бекашева. – М. : Проспект, 1999. – 608 с.

85. Методичні рекомендації щодо порядку підготовки та направлення звернень до правоохоронних органів іноземних держав з питань надання правової допомоги у кримінальних справах та виконання міжнародно-правових доручень слідчими органів внутрішніх справ України [Текст] // ГСУ МВС України. – 2006. – 28 с.

86. Милинчук В. В. Институт взаимной правовой помощи по уголовным делам. Действующая практика и перспективы развития [Текст] / В. В. Милинчук. – М., 2001.

87. Михеєнко М. М. Кримінальний процес України: підручник 2-ге видання перероблене і доповнене [Текст] / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.

88. Міжнародне право: підручник [Текст] / Ліпкан В. А., Антипенко В. Ф., Акулов С. О. та ін. / заг. ред. В. А. Ліпкана. – К.: КНТ, 2009. – 752 с.

89. Московская декларация 1943 года – Англо-Советско-Американское Коммюнике о Конференции трех Министров в Москве (2 ноября 1943 года) [Електронний ресурс] // Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной Войны. Документы и материалы. В 3 т. Т.1 // ОГИЗ. Государственное издательство политической литературы, 1944. – С. 357–360 – Режим доступу : ru.wikisource.org/wiki/.

90. Назаренко П. Г. Особливості організації і проведення окремих слідчих дій за участю іноземців [Текст] / П. Г. Назаренко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: збірник наукових праць. – Донецьк, 2002. – № 2. – С. 247–253.

91. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [Текст] / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.

92. Негодченко О. В. Міжнародне співробітництво у сфері правосуддя [Текст] / О. В. Негодченко, В. М. Тertiшник – Дніпропетровськ, 2002.

93. Некрасов В. А. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинами: Навчальний посібник [Текст] / В. А. Некрасов, В. Б. Смелік, С. Є. Житняк – К.: КНТ, Видавничий дім «Скіф», 2008. – 168 с.

94. Нестеренко С. С. Генезис гарантій прав і свобод людини в інституті екстрадиції [Електронний ресурс] / С. С. Нестеренко. – Режим доступу : vuzlib.com/content/view/2289/73.

95. Нестеренко С. С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Світлана Сергіївна Нестеренко. – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2010. – 21 с. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09bvspu.zip>.

96. Никольский Д. П. О выдаче преступников по началам международного права [Текст] / Д. П. Никольский. – СПб., 1884. – 559 с.

97. О выдаче и наказании военных преступников : Резолюция ООН 3 (I) от 13 февраля 1946 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf...

98. О выдаче преступников войны и изменников : Резолюция ООН 170 (II) от 31 октября 1947 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : lawmix.ru/abro/1420.

99. Олаки Али Хамид Ахмед. Принцип невыдачи по политическим преступлениям: итоги и перспективы [Текст] / Ахмед Олаки Али Хамид – Харьков, 1996.

100. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ : навчально-методичний посібник [Текст] / А. О. Шелехов, Р. В. Мукоїда, С. В. Албул, В. Б. Любчик. – Одеса: РВВ ОДУВС, 2013. – 48 с.

101. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підруч. [Текст] / Е. О. Дідоренко, І. П. Козаченко, Я. Ю. Кондратьев та ін.; за заг. ред. Л. В. Бородича. – Луганськ: РВВ ЛІВС, 1999. – Т. 1. – 390 с.

102. Оперативно-розшукова діяльність : Навч. посіб. [Текст] / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук. – К.: Правова єдність, 2009. – 310 с.

103. Оперативно-розыскная деятельность : Учебник [Текст] / Под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, А. Ю. Шумилова. – М.: ИНФРА-М, 2002. – XXII. – 794 с.

104. Основний Державний Закон Української Народної Республіки (проект Урядової Комісії по виробленню Конституції Української Держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : constituanta.blogspot.com/2012/.../1920_22.html.

105. Палєєва Ю. С. Погляд на національне законодавство і міжнародні норми в контексті інституту екстрадиції [Електронний ресурс] / Ю. С. Палєєва. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vduep_jur/2011_1/4.pdf.

106. Перелік пунктів пропуску через Державний кордон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

107. Петренко Ю. Закон і бізнес / Ю. Петренко // Інститут екстрадиції в новому КПК не узгоджується з міжнародними зобов'язаннями. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zib.com.ua/ua/8600institut-ekstradici-za-novim-kpk-ne-uzgodzhuetsya-iz-mizhna.html>.

108. План заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 року № 767 «Про затвердження плану заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

109. Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 383/2011 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» із змінами і доповненнями, внесеними Указом Президента України від 31 липня 2012 року № 462/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua.

110. Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>.

111. Правознавство: словник термінів [Текст] / під ред. В. Г. Гончаренка. – К. : Юрисконсульт, КНТ, 2007. – 636 с.

112. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 року № 3671-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/pro-bizhentsiv-ta-osib-yaki-potrebuvut-dodatkovogo-abo-timchasovogo-zahistu/statija-1.htm>.

113. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про

взаємну допомогу у кримінальних справах: Закон України № 3529-VI (3529-17) 16 червня 2011 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 2012. – № 4. – Ст. 22.

114. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо видачі особи (екстрадиції): Закон України № 3453-VI (3453-17) від 2 червня 2011 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 2011. – № 50. – Ст. 548.

115. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 4 липня 2013 року № 406-VII : Закон України від 16 травня 2013 року № 245-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

116. Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо видачі особи (екстрадиції) : Закон України № 2286-VI (2286-17) від 21 травня 2010 року [Текст] // Відом. Верх. Ради України. – 2010. – № 31. – Ст. 421.

117. Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 року № 220: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2012 року № 532 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/532-2012-%D0%BF>.

118. Про громадянство: Закон України від 18 січня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/2235-14.

119. Про державний кордон України: Закон України від 19 грудня 1991 року із змінами та доповненнями станом на 11 серпня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

120. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 року із змінами та доповненнями станом на 11 серпня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

121. Про затвердження Інструкції про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою : Наказ МВС України від 14 травня 2009 року

№ 217 (зі змінами внесеними наказом МВС від 4 квітня 2011 року № 122) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.

122. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97/page>.

123. Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу : наказ МВС України від 22 червня 2012 року № 560 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../MVS374.htm.

124. Про затвердження Порядку обміну даними між суб'єктами інтегрованого управління кордонами: наказ від 12 жовтня 2011 року № 753/423/737/288/1283/392/30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

125. Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами управління кордонами: наказ МВС України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства фінансів України, Служби безпеки України від 1 вересня 2015 року № 1050/254/341/749/562 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1094-15>.

126. Про Національне центральне бюро Інтерполу: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 року № 220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>.

127. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

128. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

129. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України : науково-практичний коментар [Текст] // В. Д. Берназ, А. М. Притула. За заг. ред. С. В. Ківалова. – О.: Фенікс, 2013. – 190 с.

130. Про організацію діяльності органів досудового слідства системи МВС України: наказ МВС України від 25 грудня 2003 року № 1600 [Текст] – К.: МВС. – 28 с.

131. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва: наказ Генерального прокурора України від 18 вересня 2015 року № 223. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

132. Про порядок виїзду з України і в їзду в Україну громадян України: Закон України від 26 березня 1994 року із змінами та доповненнями станом на 16 травня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

133. Про порядок організації обміну інформацією між структурними підрозділами МВС України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України, Державної прикордонної служби України, Держмитслужби України в діяльності з виявлення та припинення корупційних діянь в правоохоронних органах: Інструкція затверджена спільним наказом від 23 березня 2009 року № 124/936/139/199/250 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

134. Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 року із змінами та доповненнями станом на 27 квітня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

135. Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 листопада

2012 року № 1104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1104-2012-%D0%BF>.

136. Проект договору Війська Запорозького з Оттоманською Портою про торгівлю // Хрестоматія з історії держави і права України: Збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.

137. Робочий апарат Укрбюро Інтерполу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: icpo.centrmia.gov.ua/.

138. Романов А. К. Інститут екстрадиції: поняття, концепції, практика / А. К. Романов, О. Б. Лысягин // Право и политика. – 2005. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lawmix.ru>comm/1240/.

139. Сафаров Н. А. Экстрадиция в международном уголовном праве: проблемы теории и практики [Електронний ресурс]: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.10 / Низами Абдуллаевич Сафаров. – М.: Московский государственный институт международных отношений, 2007. – Режим доступу: discollection.ru>article/22032010_safarov_izami...

140. Свистуленко М. П. Екстрадиція в правовій системі України: основні кримінально-правові аспекти [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / М. П. Свистуленко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 24 с. – укр. Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VAAU/2011_2/.../11dobkpp.pdf.

141. Сердюк В. В. Загальні засади міжнародного співробітництва при наданні міжнародної правової допомоги у кримінальних справах: процесуальний аспект [Текст] / В. В. Сердюк, Р. Ш. Бабанли // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2012. – № 6 (9). – С. 113–132.

142. Словник іншомовних слів [Текст] / уклад. Морозов С. М., Шкарапута Л. М. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.

143. Смирнов М. Перспективи розвитку інституту взаємної допомоги в кримінальних справах [Текст] / М. Смирнов // Право України. – 2004. – № 5.

144. Смирнов М. Поняття і сучасний стан інституту взаємної допомоги в кримінальних справах [Текст] / М. Смирнов // Право України. – 2003. – № 10.

145. Смирнов М. І. Особливості надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах з використанням методу відеоконференцз'язку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М. І. Смирнов. – К., 2005. – С. 9.

146. Соглашение между Правительствами Союза Советских Социалистических Республик, Соединенных Штатов Америки и Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии и Временным Правительством Французской Республики о судебном преследовании и наказании главных военных преступников европейских стран оси 8 августа 1945 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : docs.cntd.ru/document/901737882.

147. Статут Великого княжества Литовского 1588 года [Електронний ресурс] / подг. О. Лицкевич // История Беларуси IX – XVIII веков. Первоисточники. – Мн., 2002–2003. Режим доступу : <http://starbel.narod.ru/-statut1588.htm>.

148. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13 червня 1956 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

149. Сторожик Я. Б. Поняття та загальні умови екстрадиції осіб, які вчинили кримінальне правопорушення [Електронний ресурс] / Я. Б. Сторожик // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – № 4. – С. 435–448. Режим доступу : archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvlduvs/2012.../12syabvkv.pdf.

150. Судебник князя Казимира Ягеловича, даний Литві 29 лютого 1468 року // Хрестоматія з історії держави і права України: збірник документів [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.

151. Таганцев Н. С. Лекции по русскому уголовному праву [Текст] / Н. С. Таганцев. Вып. 1. – СПб., 1887. – С. 309.

152. Типовой договор о выдаче : Резолюция ООН №45/116 от 14 декабря 1990 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : docs.cntd.ru/-document/901785649.

153. Тітко І. Регламентация екстрадиції за Кримінально-процесуальним кодексом України: окремі аспекти [Текст] / І. А. Тітко // Вісник академії правових наук України. – 2010. – № 4 (63). – С. 218–226.

154. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uktdic.appspot.com/>.

155. Тростяньська Я. В. Визнання та виконання в Україні вироків іноземних судів у кримінальних справах та їх відмінність від інших видів правової допомоги [Текст] / Я. В. Тростяньська // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 12. – С. 167–171.

156. Угода щодо порядку передачі та транзитного перевезення осіб, взятих під варту (Ашгабат, 17 лютого 1994 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.nau.ua/doc/?code=997_251.

157. Уголовно-процессуальный кодекс Азербайджанской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prokuror.kgindex.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-azerbadhan-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

158. Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prokuror.kgindex.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-kirgistan-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

159. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prokuror.kgindex.php?option=com_content&view=article&id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-belarys-republic&catid=82&itemid=244&long=ru.

160. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.prokuror.kgindex.php>

?option=com_content@view=article@id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-kazakhstan-republic@catid=82@itemid=244@long=ru.

161. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prokuror.kgindex.php?option=com_content@view=article@id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-the-moldova-republic@catid=82@itemid=244@long=ru.

162. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prokuror.kgindex.php?option=com_content@view=article@id=766:the-cod-of-criminal-procedure-of-theyzbekistan-republic@catid=82@itemid=244@long=ru.

163. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации : комментарий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://kodeksy-ru.com/upk_rf/151.htm.

164. Уголовный процессуальный кодекс Украины / пер. Фокина Л. И. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одиссей, 2012. – 384 с.

165. Удалова Л. Д. Кримінальний процес України. Особлива частина: Підручник [Текст] / Л. Д. Удалова. – К.: Кондор, 2005. – 280 с.

166. Удалова Л. Д. Прокурорський нагляд за екстрадицією особи : навч. посіб [Текст] / Л. Д. Удалова, В. І. Мотиль, О. М. Гумін – К.:Видавничий дім «Скіф», 2012. – 144 с.

167. Український тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : language.br.com.ua.

168. Устав международного военного трибунала для суда и наказания главных военных преступников европейских стран оси от 8 августа 1945 года [Электронный ресурс]. – Режим доступу : yablor.ru/blogs/ustav-nyurnbergs...

169. Фаринник В. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження [Текст] / В. Фаринник // Юридичний вісник України. – 2012. – 25–31 серпня (№ 34). – С. 4.

170. Філяніна Л. А. Міжнародне співробітництво України у боротьбі зі злочинністю [Текст] / Л. А. Філяніна // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2000. – № 2. – С. 218–222.

171. Фортунa Т. Поняття та правова природа визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні [Текст] / Т. Фортунa // Адвокат. – 2011. – № 7. – С. 41–44.

172. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. [Текст] / Упоряд.: А. С. Чайковський, О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс, В. В. Свистунов, Г. І. Трофанчук. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.

173. Цимбал П. В. Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол та участь у ній України [Текст] / П. В. Цимбал. – Ірпінь, 1998.

174. Чорноус Ю. М. Теорія і практика криміналістичного забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру : монографія [Текст] / Юлія Миколаївна Чорноус. – К. : Видавничий дім «Скіф», 2012. – 448 с.

175. Шевчук І. Екстрадиція та порушення прав людини [Текст] / І. Шевчук // Юридичний журнал. – 2011. – № 1. – С. 102–105.

176. Шкарупа В. К. Деякі питання щодо екстрадиції в Україні [Текст] / В. К. Шкарупа, Г. Г. Забарний // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2001. – № 1. – С. 155–160.

177. Шорстка Т. Видати договірній стороні. Реалізація міжнародних договорів у кримінальному судочинстві [Текст] / Т. Шорстка // Урядовий кур'єр. – 2004. – 15 січня (№7). – С. 15.

178. Щелкунов О. Порядок визнання рішень іноземних судів на території України [Текст] / О. Щелкунов // Право України. – 2004. – № 6.

179. Екстрадиція в уголовном праве [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrreferat.com/index.php?referat=44745&pg=20&lang=ru.

180. Юридична енциклопедія: в 6 т. [Текст] / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1 : А–Г. – 1998. – 672 с.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК 1
Зразки процесуальних документів

Слідчому судді

(назва місцевого суду)

КЛОПОТАННЯ
про затвердження згоди особи на видачу

Місто (сел.) _____ «__» _____ 20__ року

Прокурор _____,
(посада, найменування органу, прізвище, ініціали)

розглянувши матеріали стосовно затриманого громадянина _____
(назва запитуючої держави,
_____, який (яка) розшукується правоохоронними

_____ (ПІБ, дата народження особи)
органами _____ для притягнення до кримінальної
(назва запитуючої сторони)

відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого
_____,
(статті кримінального закону запитуючої сторони)

ВСТАНОВИВ:

_____ р. о _____ в порядку ст. 582 КПК України співробітниками
(дата, час затримання особи)

_____ (назва компетентного органу України та ПІБ уповноваженої службової особи, яка здійснила затримання)
затримано _____

_____ (ПІБ, дата народження, громадянство затриманої особи)
який розшукується правоохоронними органами _____
(назва запитуючої сторони)

для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального
правопорушення, передбаченого _____
(статті кримінального закону запитуючої сторони)

Ініціатором розшуку _____ є _____.

(ПІБ затриманої особи) (назва компетентного органу запитуючої сторони)

_____ р. _____
(дата) (назва компетентного органу запитуючої сторони)

щодо _____ порушено кримінальне провадження за
(ПІБ затриманої особи)

_____ (статті кримінального закону запитуючої сторони)

_____ (відомості про повідомлену компетентним органом запитуючої сторони підозру, обвинувачення,

оголошення особи в розшук та обрання запобіжного заходу)

Ухвалою _____ слідчого судді _____
(дата) (назва суду)

щодо _____ застосовано тимчасовий арешт.
(ПІБ затриманої особи)

До Генеральної прокуратури України _____ надійшов запит
(дата)

_____ про _____ видачу
_____ ДЛЯ _____ (назва компетентного органу запитуючої сторони)
(ПІБ затриманої особи)

притягнення до кримінальної відповідальності за вказаний злочин.

Проведення екстрадиційної перевірки стосовно _____
(ПІБ затриманої особи)

Генеральною прокуратурою України доручено прокуратурі _____
(назва)

_____ до прокуратури _____
(дата) (назва прокуратури)

надійшла засвідчена копія запиту _____
(назва компетентного органу запитуючої сторони)

про видачу _____ для притягнення до кримінальної відповідальності
(ПІБ затриманої особи)

за вказаний злочин.

У ході перевірки встановлено, що _____ до органів міграційної
(ПІБ затриманої особи)

служби України з питань набуття громадянства України та статусу біженця не
звертався/зверталася. _____

(у разі звернення, результати розгляду заяви – задоволено, відмовлено, результати оскарження)

Згідно з довідкою _____ стан здоров'я _____
(назва слідчого ізолятора) (ПІБ затриманої особи)

задовільний/незадовільний _____.
(інформація щодо можливості утримання в умовах слідчого ізолятора)

До кримінальної відповідальності на території України _____
(ПІБ затриманої особи)

не притягується.

Інкримінований _____ злочин за законодавством України
(ПІБ затриманої особи)

відповідає _____, і є екстрадиційним, оскільки
(статті закону України про кримінальну відповідальність)

передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року. Строк давності притягнення _____ до відповідальності за
(ПІБ затриманої особи)

вчинений ним у _____ році злочин відповідно до ст. 49 КК України
(дата вчинення)

не закінчився.

_____ звернувся із проханням про застосування
(ПІБ запитуваної особи) (дата)

спрощеного порядку видачі до _____
(назва запитуваної сторони)

Заява _____ оформлена у присутності захисника _____.
(ПІБ запитуваної особи) (ПІБ)

Враховуючи викладене, керуючись ст. 588 КПК України, –

ПРОШУ:

Затвердити згоду _____ на його спрощену видачу
(ПІБ, дата народження особи)

до _____
(назва запитуваної сторони)

Додаток: заява ____ арк.

Прокурор _____
(посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

Слідчому судді

(назва місцевого суду)

КЛОПОТАННЯ
про перевірку наявності підстав для подальшого
тримання особи під вартою

Місто (сел.) _____

«__» _____ 20__ року

Прокурор _____.

(посада, найменування органу, прізвище, ініціали)

розглянувши матеріали щодо затриманого громадянина

(назва запитуючої держави)

_____, який (яка) розшукується правоохоронними

(ПІБ, дата народження особи)

органами _____ для притягнення до кримінальної

(назва запитуючої сторони)

відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

ВСТАНОВИВ:

_____. _____. _____. р. о ____ в порядку ст. 582 КПК України співробітниками

(дата, час затримання особи)

(назва компетентного органу України та ПІБ уповноваженої службової особи, яка здійснила затримання)
затримано

(ПІБ, дата народження, громадянство затриманої особи)

який розшукується правоохоронними органами _____

(назва запитуючої сторони)

для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального
правопорушення, передбаченого _____.

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

Ініціатором розшуку _____

є

(ПІБ затриманої особи)

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

_____ р. _____

(дата)

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

щодо _____ порушено кримінальне провадження за

(ПІБ затриманої особи)

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

(відомості про повідомлену компетентним органом запитуючої сторони підозру, обвинувачення,

оголошення особи в розшук та обрання запобіжного заходу)

Ухвалою _____ слідчого судді _____

(дата)

(назва органу суду)

щодо _____ застосовано тимчасовий арешт.

(ПІБ затриманої особи)

До Генеральної прокуратури України _____ надійшов запит

(дата)

_____ про видачу _____ для

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

(ПІБ затриманої особи)

притягнення до кримінальної відповідальності за вказаний злочин.

Проведення екстрадиційної перевірки щодо _____

(ПІБ затриманої особи)

Генеральною прокуратурою України доручено прокуратурі _____.

(назва)

_____ до прокуратури _____

(дата)

(назва прокуратури)

надійшла засвідчена копія запиту _____

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

про видачу _____ для притягнення до кримінальної відповідальності

(ПІБ затриманої особи)

за вказаний злочин.

У ході перевірки встановлено, що _____ до органів міграційної

(ПІБ затриманої особи)

служби України з питань набуття громадянства України та статусу біженця не звертався/звертався.

(у разі звернення, результати розгляду заяви – задоволено, відмовлено, результати оскарження)

Згідно з довідкою _____ стан здоров'я _____

(назва слідчого ізолятора)

(ПІБ затриманої особи)

задовільний/незадовільний _____

(інформація щодо можливості утримання в умовах слідчого ізолятора)

До кримінальної відповідальності на території України _____

(ПІБ затриманої особи)

не притягується.

Інкримінований _____ злочин за законодавством України

(ПІБ затриманої особи)

відповідає _____, і є екстрадиційним, оскільки

(статті закону України про кримінальну відповідальність)

передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року. Строк давності притягнення _____ до відповідальності за

(ПІБ затриманої особи)

вчинений ним у _____ році злочин відповідно до ст. 49 КК України

(дата вчинення)

не закінчився.

Ухвалою _____ слідчого судді _____

(дата)

(назва суду)

відповідно до вимог ст. 584 КПК України відносно

застосовано екстрадиційний арешт до

(ПІБ затриманої особи)

вирішення питання про його видачу та фактичної передачі до

(назва запитуючої сторони)

_____ Генеральною прокуратурою України прийнято рішення про видачу

(дата)

_____ для притягнення

(ПІБ затриманої особи)

(назва запитуючої сторони)

до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, передбачених

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

Міністерству внутрішніх справ України та Державній пенітенціарній службі України доручено організувати фактичну передачу

(ПІБ затриманої особи)

до _____

(назва запитуючої сторони)

З огляду на закінчення двомісячного строку, встановленого ч. 11 ст. 584 КПК України, для перевірки наявності підстав для подальшого тримання _____ під вартою або звільнення, керуючись
(ПІБ затриманої особи)

_____ та ст. 584 КПК України, –
(назва міжнародного договору України)

ПРОШУ:

Визнати наявність підстав для подальшого тримання _____
(ПІБ, дата народження особи)

під вартою та продовжити застосування до нього екстрадиційного арешту до вирішення питання Генеральною прокуратурою України про його фактичну передачу _____.

(назва запитуючої сторони)

Тримати _____ у слідчому ізоляторі _____.
(ПІБ запитуваної особи) (інформація щодо місця тримання)

Прокурор _____
(посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

(назва компетентного органу запитуваної держави)

КЛОПОТАННЯ про видачу особи в Україну для притягнення до кримінальної відповідальності

Місто (сел.) _____ « ____ » _____ 20 ____ року

(назва компетентного органу України)

засвідчує свою високу повагу _____
(назва компетентного органу запитуваної сторони)

та на підставі _____
(назва міжнародного договору України або посилання на засади взаємності)

звертається із клопотанням про видачу правоохоронним органам України:

(Прізвище, ім'я, по батькові особи, видача якої вимагається, день,

місяць, рік народження; місце народження, адреса реєстрації,

громадянство, паспортні дані або дані документа, що посвідчує особу).

Видача _____ пов'язана із досудовим розслідуванням,
(ПІБ особи, видача якої вимагається)

вчиненого ним злочину, передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України.

Досудовим розслідуванням встановлено, _____
(докладний опис обставин

кримінального правопорушення та його правова кваліфікація)

(назва компетентного органу України)

_____ розпочато досудове розслідування.

(дата)

Письмове повідомлення про підозру від _____ у вчиненні злочину,

(дата)

передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України, вручено

(ПІБ особи, видача якої вимагається)

_____ / не вручено _____
(дата) (причин не вручення)

Відносно

(дата та назва суду або слідчого судді)

(ПІБ особи, видача якої вимагається)

обрано запобіжний захід – тримання під вартою.

Строк давності притягнення

(ПІБ особи, видача якої вимагається)

до кримінальної відповідальності не закінчився.

В

(дата)

(назва компетентного органу України)

надійшло повідомлення про затримання

(дата)

(ПІБ особи, видача якої вимагається)

співробітниками

(назва компетентного органу запитуваної держави, яким затримано розшукувану особу та регіон затримання)

На підставі викладеного прошу видати громадянина

(країна громадянства, ПІБ особи, видача якої вимагається)

для притягнення його до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України.

Досудове розслідування не має на меті переслідування особи за політичними мотивами, у зв'язку з расовою приналежністю, вірою, національністю. _____ буде

(ПІБ особи, видача якої вимагається)

притягнуто до кримінальної відповідальності лише за той злочин, за який буде видано.

У разі згоди на видачу _____ прошу повідомити

(ПІБ особи, видача якої вимагається)

(назва компетентного органу України)

У разі неможливості виконати це клопотання прошу повідомити про причини, які цьому перешкоджають.

Користуючись нагодою, _____ засвідчує

(назва компетентного органу України)

свою високу повагу _____.

(назва компетентного органу запитуваної сторони)

Додатки: засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою; довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні; положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за якими

кваліфікується злочин; висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України та документи, що підтверджують особу; інформація про перебіг строків давності на ____ арк. у 2 екз.;

(посада службової особи компетентного органу України, підпис, гербова печатка, прізвище, ініціали)

Слідчому судді

(назва місцевого суду)

КЛОПОТАННЯ про застосування екстрадиційного арешту

Місто (сел.) _____

« ____ » _____ 20 ____ року

Прокурор _____
(посада, найменування органу, прізвище, ініціали)

розглянувши матеріали стосовно затриманого громадянина _____
(назва запитуючої держави,
_____, який (яка) розшукується правоохоронними
органами _____
ПІБ, дата народження особи)

_____ для притягнення до кримінальної
(назва запитуючої сторони)
відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

ВСТАНОВИВ:

_____ р. о _____ в порядку ст. 582 КПК України співробітниками
(дата, час затримання особи)

(назва компетентного органу України та ПІБ уповноваженої службової особи, яка здійснила затримання)
затримано _____

(ПІБ, дата народження, громадянство затриманої особи)
який розшукується правоохоронними органами _____
(назва запитуючої сторони)
для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального
правопорушення, передбаченого _____
(статті кримінального закону запитуючої сторони)

Ініціатором розшуку _____ є _____
(ПІБ затриманої особи) (назва компетентного органу запитуючої сторони)

_____ р. _____
(дата) (назва компетентного органу запитуючої сторони)
щодо _____ порушено кримінальне провадження за
(ПІБ затриманої особи)

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

(відомості про повідомлену компетентним органом запитуючої сторони підозру, обвинувачення.

оголошення особи в розшук та обрання запобіжного заходу)

Ухвалою _____ слідчого судді _____

(дата)

(назва суду)

щодо _____ застосовано тимчасовий арешт.

(ПІБ затриманої особи)

До Генеральної прокуратури України _____

надійшов запит _____

(дата)

(назва)

про видачу _____

для

компетентного органу запитуючої сторони)

(ПІБ затриманої особи)

притягнення до кримінальної відповідальності за вказаний злочин.

Проведення екстрадиційної перевірки стосовно _____

(ПІБ затриманої особи)

Генеральною прокуратурою України доручено прокуратурі _____

(назва)

У ході перевірки встановлено, що _____ до органів міграційної

(ПІБ затриманої особи)

служби України з питань набуття громадянства України та статусу біженця не звертався/зверталася.

(у разі звернення, результати розгляду заяви – задоволено, відмовлено, результати оскарження)

Інкримінований _____ злочин за законодавством України

(ПІБ затриманої особи)

відповідає _____, і є екстрадиційним, оскільки

(статті закону України про кримінальну відповідальність)

передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року. Строк давності притягнення _____ до відповідальності за

(ПІБ затриманої особи)

вчинений ним у _____ році злочин відповідно до ст. 49 КК України

(дата вчинення)

не закінчився.

З огляду на викладене, керуючись _____

(назва міжнародного договору України)

ст. 584 КПК України, –

ПРОШУ:

Застосувати до _____ запобіжний захід у
(ПІБ, дата народження особи)
вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи (екстрадиційний
арешт) до _____
(назва запитуючої сторони)

Тримати

(ПІБ запитуваної особи)
у слідчому ізоляторі _____
(інформація щодо місця тримання)

Додаток: копія запиту компетентного органу іноземної держави про
видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом України на ____
арк.; документи про громадянство особи на ____ арк.; наявні матеріали
екстрадиційної перевірки на ____ арк.

Прокурор _____
(посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

Слідчому судді

(назва місцевого суду)

КЛОПОТАННЯ про застосування тимчасового арешту

Місто (сел.) _____

« ____ » _____ 20 ____ року

Прокурор _____

(посада, найменування органу, прізвище, ініціали)

розглянувши матеріали стосовно затриманого громадянина _____

(назва запитуючої держави,

_____, який (яка) розшукується правоохоронними

ПІБ, дата народження особи)

органами _____ для притягнення до кримінальної

(назва запитуючої сторони)

відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

ВСТАНОВИВ:

_____. _____. _____. р. о _____ в порядку ст. 582 КПК України співробітниками

(дата, час затримання особи)

(назва компетентного органу України та ПІБ уповноваженої службової особи, яка здійснила затримання)
затримано

(ПІБ, дата народження, громадянство затриманої особи)

який розшукується правоохоронними органами _____

(назва запитуючої сторони)

для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального
правопорушення, передбаченого _____

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

Ініціатором розшуку _____ є _____

(ПІБ затриманої особи) (назва компетентного органу запитуючої сторони)

_____. _____. _____. р. _____

(дата)

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

Щодо _____ порушено кримінальне провадження за

(ПІБ затриманої особи)

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

(відомості про повідомлену компетентним органом запитуючої сторони підозру, обвинувачення.

оголошення особи в розшук та обрання запобіжного заходу)

Інкримінований _____

(ПІБ затриманої особи)

злочин за законодавством України _____,

(статті закону України про кримінальну відповідальність)

санкція якої передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше _____ одного року. Строк давності притягнення

(ПІБ затриманої особи)

до відповідальності за вчинений ним у _____ році злочин відповідно

(дата вчинення)

до ст. 49 КК України не закінчився.

Враховуючи викладене, керуючись ст. 29 Конституції України,

(назва міжнародного договору України)

ст. 583 КПК України, –

ПРОШУ:

Застосувати тимчасовий арешт до _____,

(ПІБ, дата народження особи)

на 40 діб до надходження запиту про його видачу від компетентних органів

(назва запитуючої сторони)

Строк тимчасового арешту рахувати з моменту затримання.

Тримати _____ у слідчому ізоляторі _____.

(ПІБ запитуваної особи)

(інформація щодо місця тримання)

Додаток: протокол затримання гр. І.; документи, що містять дані про вчинення гр. ____ злочину на території іноземної держави та обрання щодо нього запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави; документи, що підтверджують особу затриманого на ____ арк.

Прокурор _____

(посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

(назва компетентного органу запитуваної держави)

КЛОПОТАННЯ
про тимчасову видачу особи в Україну
для притягнення до кримінальної відповідальності

Місто (сел.) _____

« ____ » _____ 20 ____ року

(назва компетентного органу України)

засвідчує свою високу повагу _____

(назва компетентного органу запитуваної сторони)

та на підставі _____

(назва міжнародного договору України або посилання на засади взаємності)

звертається із клопотанням про тимчасову видачу правоохоронним органам України:

(Прізвище, ім'я, по батькові особи, тимчасова видача якої вимагається,

день, місяць, рік народження; місце народження, адреса реєстрації,

громадянство України, паспортні дані або дані документа, що посвідчує особу).

Видача _____ пов'язана із досудовим розслідуванням,

(ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

вчиненого ним злочину, передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України.

Досудовим розслідуванням встановлено, _____

(докладний опис обставин

кримінального правопорушення та його правова кваліфікація)

(назва компетентного органу України)

_____ розпочато досудове розслідування.

(дата)

Письмове повідомлення про підозру від _____ у вчиненні злочину,

(дата)

передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України, вручено _____

(ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

/ не вручено _____

(причини невручення)

відносно _____

(дата та назва суду або слідчого судді)

(ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

обрано запобіжний захід – тримання під вартою.

Строк давності притягнення _____

(ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

до кримінальної відповідальності не закінчився.

_____ В _____

(дата)

(назва компетентного органу України)

надійшла інформація про відбування

_____ (ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається) (строк

покарання, призначений вироком суду іноземної держави, місце відбування покарання, дата закінчення строку покарання)

На підставі викладеного, з метою запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності прошу тимчасово видати, строком на 3 місяці, громадянина _____

_____ країна громадянства, ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

для притягнення його до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України.

Досудове розслідування не має на меті переслідування особи за політичними мотивами, у зв'язку з расовою приналежністю, вірою, національністю. _____ буде притягнуто до кримінальної

(ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

відповідальності лише за той злочин, за який буде видано.

Також гарантуємо, що _____

(ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

під час тимчасової видачі буде триматися під вартою та його своєчасно буде повернуто до _____.

(назва запитуваної держави)

У разі згоди на тимчасову видачу _____ прошу

(ПІБ особи, тимчасова видача якої вимагається)

повідомити _____

(назва компетентного органу України)

У разі неможливості виконати це клопотання прошу повідомити про причини, які цьому перешкоджають.

Користуючись нагодою, _____ засвідчує

(назва компетентного органу України)

свою високу повагу _____

(назва компетентного органу запитуваної сторони)

Додатки: засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою; довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні; положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за якими

кваліфікується кримінальне правопорушення; висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України та документи, що підтверджують особу; інформація про перебіг строків давності на ____ арк. у 2 екз.

(посада службової особи компетентного органу України, підпис, гербова печатка, прізвище, ініціали)

Компетентним органам

(назва запитуваної сторони)

ЗАПИТ про міжнародну правову допомогу

у _____,
(назва кримінального провадження, ПІБ та громадянство особи, щодо якої здійснюється досудове розслідування)

Шановні пані та панове!

I. Вступ

_____ (назва компетентного органу України, що здійснює досудове розслідування)
засвідчує високу повагу _____
(назва компетентного органу запитуваної сторони)
та на підставі _____
(назва міжнародного договору України або посилання на засади взаємності)
звертається із запитом про надання міжнародної правової допомоги у _____
(назва кримінального провадження)

У вказаному кримінальному провадженні _____
(назва компетентного органу України, що здійснює досудове розслідування)
потребує надання правової допомоги щодо _____
(стисле викладення змісту запитуваних процесуальних дій)

У зв'язку із актуальністю кримінального провадження та, враховуючи важливість результатів очікуваної допомоги, просимо виконати наведений запит у максимально стислий термін.

(зазначити лише у випадку терміновості та важливості запитуваної допомоги)
Одночасно _____ просить, щоб відповідні органи
(назва компетентного органу України що здійснює досудове розслідування)
_____ зберігали конфіденційність
(назва запитуваної сторони)
змісту цього запиту, наскільки це можливо у відповідності із законодавством
_____, оскільки розголошення відомостей цього
(назва запитуваної сторони)
запиту може ускладнити збір доказів у справі.

II. Фактичні обставини

У ході кримінального провадження встановлено: _____

(опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правова кваліфікація, у тому числі відомості про

повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України, а також відомості про

відповідну особу, зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які

можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом кримінального провадження)

(обґрунтування необхідності проведення компетентними органами запитуваної сторони процесуальних дій

та їх зв'язок із предметом кримінального провадження, зокрема докази, на отримання яких сподівається запитуюча сторона)

внаслідок виконання запиту та їх значення для розслідування кримінального провадження)

III. Запитувана допомога

На підставі викладеного, керуючись _____

(назва міжнародного договору України або посилаючись на засади
власності)

просимо розглянути цей запит та вирішити питання про надання міжнародної
правової допомоги у _____, яка полягає у

(назва кримінального провадження)

проведенні на території _____

(назва запитуваної сторони)

таких процесуальних дій:

(чіткий перелік запитуваних процесуальних дій; у випадку, якщо для виконання запитуваної процесуальної дії отримано ухвалу слідчого

судді, слід зазначити дату та номер відповідного судового рішення, яким надано дозвіл на проведення запитуваної процесуальної дії

відповідно до КПК України)

IV. Процедура виконання запиту.

Якщо це не суперечить законодавству _____,

(назва запитуваної сторони)

просимо провести запитувані процесуальні дії з дотриманням вимог
законодавства України: _____

(опис процедури, якої необхідно дотриматись з посиланням на відповідні статті КПК України, виписки обов'язково докладаються до запиту)

Одночасно _____

(назва компетентного органу України, що здійснює досудове розслідування)

звертається з проханням про надання згоди на присутність при виконанні
запитуваних слідчих дій _____

(Зазначається лише у випадку необхідності присутності представників компетентного органу України. Вказуються відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності)

V. Заключні положення.

завіряє,

(назва компетентного органу України, що здійснює досудове розслідування)

що це клопотання складено у повній відповідності із законодавством України, уповноваженою на те посадовою особою в межах наданих їй повноважень.

Виконання слідчих дій на території _____

(назва запитуваної сторони)

викликано необхідністю забезпечення всебічного, повного і об'єктивного досудового розслідування у кримінальному провадженні.

_____ гарантує,

(назва компетентного органу України, що здійснює досудове розслідування)

що будь-які докази та інформація, отримані у ході надання міжнародної правової допомоги будуть використані виключно з метою зібрання доказів у цьому кримінальному провадженні, та не будуть використані в політичних, військових чи інших цілях, а передані предмети та оригінали документів будуть повернуті невідкладно за минуванням потреби.

У разі виникнення будь-яких запитань щодо цього запиту або його виконання, прошу телефонувати _____.

(інформація щодо уповноваженої особи, яка володіє іноземною мовою)

У разі неможливості виконання цього клопотання, просимо повідомити про причини, які перешкоджають його виконанню, та про умови, за яких воно може бути виконано.

_____ засвідчує

(назва компетентного органу України, що здійснює досудове розслідування)

високу повагу _____

(назва компетентного органу запитуваної сторони)

Додатки:

– за потреби, витяги з Конституції України, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, та з інших нормативних актів України;

(до запиту про допит особи як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого додається належним чином засвідчений витяг відповідних статей цього Кодексу з метою роз'яснення особи її процесуальних прав і обов'язків. До запиту також додається перелік питань, які слід поставити особі, або відомості, які необхідно отримати від особи)

– за потреби, засвідчені копії процесуальних рішень;

(у разі якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія може запитуватися лише після надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому КПК України)

– інші документи, передбачені КПК України.

Посада**Підпис****Гербова печатка****Прізвище, ініціали**

КОМУ: Відділу міжнародних справ кримінально - правового управління Департаменту юстиції Сполучених Штатів Америки.

ЩОДО: запиту про міжнародну правову допомогу в кримінальному провадженні _____

_____ (назва кримінального провадження)

Місто (сел.) _____

«__» _____ 20__ року

_____ (назва компетентного органу України)

засвідчує свою високу повагу Департаменту юстиції Сполучених Штатів Америки та на підставі Договору між Україною та Сполученими Штатами Америки про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1998 року звертається із запитом про надання міжнародної правової допомоги у

_____ (назва кримінального провадження)

_____ (назва компетентного органу України)

проводить досудове розслідування у _____

_____ (назва кримінального провадження)

за фактом (підозрою) _____

(опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правова кваліфікація, у тому числі відомості про

повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України)

Органу досудового розслідування України у цій справі потрібна наступна допомога: виконання на території Сполучених Штатів Америки процесуальних дій у вигляді _____

_____ (чіткий перелік запитуваних процесуальних дій)

У зв'язку із обмеженими строками кримінального провадження та, враховуючи важливість результатів очікуваної допомоги, просимо виконати даний запит у максимально стислий термін.

_____ (назва компетентного органу України)

просить, щоб відповідні органи США зберігали конфіденційність змісту цього запиту наскільки це можливо згідно із законодавством США, оскільки розголошення відомостей з цього запиту може призвести до втрати доказів та перешкодити встановленню істини у справі.

ФАКТИ

У ході кримінального провадження
встановлено:

(опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження.

та його правова кваліфікація, у тому числі відомості про повідомлену підозру,

обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей КК України, а також відомості про

відповідну особу, зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування,

громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом

кримінального провадження)

(обґрунтування необхідності проведення компетентними органами запитуваної сторони процесуальних дій

та їх зв'язок із предметом кримінального провадження)

ПРИЧЕТНІ ФІЗИЧНІ ОСОБИ

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, місце проживання або перебування, номер паспорта)

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, місце проживання або перебування, номер паспорта)

ПРИЧЕТНІ ЮРИДИЧНІ ОСОБИ

(назва, адреса інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту)

(назва, адреса інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту)

НЕОБХІДНА ДОПОМОГА

(чіткий перелік запитуваних процесуальних дій)

ПРОЦЕДУРА ВИКОНАННЯ ЗАПИТУ

Якщо це не суперечить законодавству США, просимо провести запитувані процесуальні дії з дотриманням вимог законодавства України.

(опис процедури, якої необхідно дотриматись з посиланням на відповідні статті КПК України, виписки обов'язково долучаються до запиту)

Одночасно _____

(назва компетентного органу України)

звертається з проханням про надання згоди на присутність при виконанні запитуваних слідчих дій _____

(відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності)

_____ завіряє,

(назва компетентного органу України)

що це клопотання складено в повній відповідності до законодавства України уповноваженою на те посадовою особою в межах наданих їй повноважень.

Виконання слідчих дій на території США викликано необхідністю забезпечення всебічного, повного і об'єктивного досудового розслідування.

_____ гарантує,

(назва компетентного органу України)

що будь-які докази та інформація, отримані у ході надання міжнародної правової допомоги будуть використані виключно з метою зібрання доказів у цьому кримінальному провадженні та не будуть використані в політичних, військових чи інших цілях, а передані предмети та оригінали документів будуть повернуті невідкладно за минуванням потреби.

У разі виникнення будь-яких запитань щодо цього запиту або його виконання прошу телефонувати _____.

(інформація щодо уповноваженої особи, яка володіє іноземною мовою)

У разі неможливості виконання цього клопотання просимо повідомити про причини, які перешкоджають його виконанню, та про умови, за яких воно може бути виконано.

Користуючись нагодою, _____ засвідчує

(назва компетентного органу України)

свою високу повагу Департаменту юстиції Сполучених Штатів Америки.

ДОДАТКИ: 1. Витяги з Конституції України, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, та з інших нормативних актів України (за необхідності) на ___ арк. у 2 прим.;

(до запиту про допит особи як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого додається належним чином засвідчений витяг відповідних статей цього Кодексу з метою роз'яснення особі її процесуальних прав і обов'язків. До запиту також додається перелік питань, які слід поставити особі, або відомості, які необхідно отримати від особи)

2. Засвідчені копії процесуальних рішень (за необхідності) на ___ арк. у 2 прим.;

(у разі якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія може запитуватися лише після надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому КПК України)

3. Інші документи, передбачені КПК України, на ___ арк. у 2 прим.

Слідчому судді

(назва місцевого суду)

КЛОПОТАННЯ

про тримання особи під вартою до отримання запиту про перейняття кримінального провадження

Місто (сел.) _____

«__» _____ 20__ року

Прокурор _____

(посада, найменування органу, прізвище, ініціали)

розглянувши клопотання _____

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

щодо тримання під вартою _____

(ПІБ, дата народження, громадянство, інші необхідні дані щодо обвинуваченої особи)

який (яка) розшукується правоохоронними органами _____

(назва запитуючої сторони)

для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого _____

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

ВСТАНОВИВ:

_____ р. о _____ в порядку ст. 582 КПК України співробітниками

(дата і час затримання особи)

_____ затримано

(назва органу та ПІБ уповноваженої службової особи, яка здійснила затримання)

_____, який розшукується

(ПІБ, дата народження, громадянство затриманої особи)

правоохоронними органами _____

(назва запитуючої сторони)

для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого _____

(статті кримінального закону запитуючої сторони)

Ініціатором розшуку _____

(ПІБ затриманої особи)

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

_____ р. _____

(дата)

(назва компетентного органу запитуючої сторони)

щодо _____ порушено кримінальне
 (ПІБ затриманої особи)
 провадження за _____
 (статті кримінального закону запитуючої сторони)

(відомості про повідомлену компетентним органом запитуючої сторони підозру, обвинувачення,

оголошення особи в розшук та обрання запобіжного заходу)

Інкримінований _____ злочин за законодавством України
 (ПІБ затриманої особи)
 відповідає _____, санкція якої передбачає покарання
 (статті закону України про кримінальну відповідальність)
 у вигляді позбавлення волі на строк не менше 1 року. Строки давності
 притягнення _____ до відповідальності за вчинений
 (ПІБ затриманої особи)
 ним у _____ році злочин відповідно до ст. 49 КК України не закінчилися.
 Оскільки _____ не підлягає видачі з причини
 (ПІБ затриманої особи)

(причини, з яких видача запитуваної особи неможлива)

компетентний орган _____ повідомив про
 (назва запитуючої сторони)
 намір направити до компетентних органів України запит про перейняття
 кримінального провадження та на підставі ст. 27 Європейської конвенції про
 передачу провадження у кримінальних справах 1972 року звернувся з
 клопотанням про тримання _____ до
 отримання запиту _____
 (ПІБ затриманої особи)
 про перейняття кримінального провадження.

Враховуючи викладене, керуючись ст. 29 Конституції України, ст. 27
 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах
 1972 року, ст.ст. 583 та 597 КПК України, –

ПРОШУ:

Застосувати тимчасовий арешт до _____,
 (ПІБ, дата народження особи)
 на 40 діб до надходження запиту про перейняття кримінального провадження
 від компетентних органів _____.
 (назва запитуючої сторони)

Строк тимчасового арешту рахувати з моменту затримання.

Тримати _____ у слідчому

(ПІБ запитуваної особи)

ізоляторі _____

інформація щодо місця утримання)

Додатки: 1. Протокол затримання на ____ арк.

2. Документи, що містять дані про вчинення злочину на території іноземної держави та обрання щодо нього запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави на ____ арк.

3. Документи, що підтверджують особу затриманого на ____ арк.

4. Клопотання компетентного органу іноземної держави про тримання під вартою до отримання запиту про перейняття кримінального провадження на ____ арк.

Прокурор _____

(посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

ПРОТОКОЛ про вручення документів

Місто (сел.) _____ « ____ » _____ 20 ____ року

(посада, прізвище, ініціали службової особи компетентного органу України, яка здійснила вручення)
на виконання запиту _____ про міжнародну
(назва компетентного органу запитуючої сторони)
правову допомогу в період з ____ . — до ____ . — в порядку ст. 564 КПК України
вручив _____ :
(ПІБ, дата народження, громадянство запитуваної особи)

(перелік та опис документів (засвідчених копій документів), вручених на виконання запиту іноземної держави)
Гр. _____ при
(ПІБ запитуваної особи)

отриманні документів зроблено такі заяви та зауваження:

_____ (заяви та зауваження особи, якій вручено документи)

_____ (відмітка про відмову особи отримати документи)

До протоколу додається: _____
(окреме підтвердження, складене на прохання запитуючої сторони випадках, у передбачених

міжнародним договором України, і підписане особою, яка отримала документи, та особою, яка здійснила їх
вручення)

Особа, яка отримала документи _____

(підпис, прізвище, ініціали)

Протокол склав: _____

(посада службової особи компетентного органу України, яка здійснила вручення, підпис, гербова печатка,
прізвище, ініціали)

(назва компетентного органу запитуваної
держави)

КЛОПОТАННЯ про передання кримінального провадження

Місто (сел.) _____

« ____ » _____ 20 ____ року

(назва компетентного органу України)

засвідчує свою високу повагу _____

(назва компетентного органу запитуваної сторони)

та на підставі _____

(назва міжнародного договору України)

звертається із клопотанням про передання кримінального провадження

(назва кримінального провадження, яке передається)

У ході кримінального провадження встановлено: _____

(опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правова
кваліфікація;

прізвище, ім'я, по батькові особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, дата і місце народження,
місце проживання

або перебування та інші відомості про неї)

(обґрунтування необхідності передання кримінального провадження компетентним органам запитуваної
сторони)

За відсутності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, всі
можливі слідчі дії виконано в повному обсязі.

Вина _____ у вчиненні
(прізвище, ім'я, по батькові особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження)

інкримінованого йому кримінального правопорушення повністю доведена зібраними у справі доказами.

Строк давності притягнення _____
(ПІБ особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження)

до кримінальної відповідності не закінчився.

Строк розслідування продовжено до _____.

Речові докази: _____
(речових доказів немає; або опис речових доказів, які передаються разом з клопотанням;

або опис речових доказів, які не передаються із зазначенням місця їх зберігання та гарантіями їх передачі у

відповідності до вимог міжнародного договору України)

У кримінальному провадженні _____

(інформація щодо заявлених цивільних позовів у кримінальному провадженні)

На підставі викладеного, керуючись _____,

(назва міжнародного договору України)

просимо розглянути цей запит та вирішити питання про перейняття кримінального провадження щодо _____

(ПІБ особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження).

дата і місце народження, громадянство, місце проживання або перебування)

У разі виникнення будь-яких запитань щодо цього клопотання або його виконання прошу телефонувати _____.

(дані службової особи із зазначенням мови, якою володіє)

Користуючись нагодою, _____ засвідчує

(назва компетентного органу України)

свою високу повагу _____.

(назва компетентного органу запитуваної сторони)

Додатки: 1. Матеріали кримінального провадження в _____ томах.

2. Витяг Кримінального кодексу України та з інших нормативних актів України (за необхідності).

3. Відомості про громадянство особи.

4. Перелік речових доказів (якщо направляються).

(посада службової особи компетентного органу України, підпис, гербова печатка, прізвище, ініціали)

ДОДАТОК 2

Нормативно-правові акти

Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року (витяг)

Глава I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1

1. Договірні Сторони зобов'язуються надавати одна одній, відповідно до положень цієї Конвенції, якнайширшу взаємну допомогу у кримінальному переслідуванні правопорушень, покарання яких, на момент прохання про надання допомоги, підпадає під юрисдикцію судових властей запитуючої Сторони.

2. Ця Конвенція не застосовується до арешту, виконання вироків або правопорушень, передбачених військовим правом, які не є злочинами відповідно до звичайного кримінального права.

Стаття 2

У допомозі може бути відмовлено:

(а) якщо прохання про надання допомоги стосується правопорушення, яке, на думку запитуваної Сторони, є політичним правопорушенням, правопорушенням, пов'язаним з політичним правопорушенням, або податковим правопорушенням;

(б) якщо запитувана Сторона вважає, що задоволення прохання може зашкодити суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим суттєвим інтересам її країни.

Глава II

СУДОВІ ДОРУЧЕННЯ

Стаття 3

1. Запитувана Сторона виконує, у передбачений її законодавством спосіб, будь-які судові доручення, які стосуються кримінальної справи і які надсилаються їй судовими властями запитуючої Сторони з метою забезпечення свідочьких показань або передачі предметів, які являють собою речові докази, матеріалів судової справи або документів.

2. Якщо запитуюча Сторона бажає, щоб свідки або експерти свідчили під присягою, вона ясно зазначає це у своєму проханні, і запитувана Сторона виконує прохання, якщо законодавство її країни цього не забороняє.

3. Запитувана Сторона може передавати засвідчені копії або засвідчені фотокопії запитуваних матеріалів судової справи або документів, якщо запитуюча Сторона ясно не просить передати оригінали; у цьому випадку запитувана Сторона докладась всіх зусиль для виконання прохання.

Стаття 4

Запитувана Сторона, на ясно висловлене прохання запитуючої Сторони, повідомляє їй дату і місце виконання судового доручення. Посадові та зацікавлені особи можуть бути присутні, якщо запитувана Сторона на це згодна.

Стаття 5

1. Будь-яка Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти чи документа про приєднання, шляхом перепроведення відповідної заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, може залишити за собою право обумовлювати виконання судових доручень щодо обшуку або арешту власності однією або декількома такими умовами:

(а) правопорушення, на якому ґрунтується судове доручення, має підлягати покаранню як за законодавством запитуючої Сторони, так і за законодавством запитуваної Сторони;

(b) правопорушення, на якому ґрунтується судове доручення, має бути екстрадиційним в запитуваній державі;

(с) виконання судового доручення має бути сумісним з законодавством запитуваної Сторони.

2. Якщо Договірна Сторона робить заяву відповідно до пункту 1 цієї статті, будь-яка інша Сторона може застосовувати принцип взаємності.

Стаття 6

1. Запитувана Сторона може відстрочити передачу будь-яких запитуваних речей, матеріалів судової справи або документів, якщо вони їй необхідні у зв'язку з незакінченим кримінальним провадженням.

2. Будь-яка річ, будь-які оригінали матеріалів судової справи або документів, передані на виконання судового доручення, повертаються запитуючою Стороною запитуваній Стороні якнайскоріше, якщо остання Сторона не відмовиться від їх повернення.

Глава III

ВРУЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ТА РОЗПОРЯДЖЕНЬ СУДУ ЩОДО ЯВКИ СВІДКІВ, ЕКСПЕРТІВ І ПРИЯТНУТИХ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ

Стаття 11

1. Особа, яка утримується під вартою і особиста присутність якої як свідка або для ставки віч-на-віч запитується запитуючою Стороною, тимчасово перепроваджується на територію, де має відбутися допит, за умови її повернення у строки, вказані запитуваною Стороною, і з урахуванням положень статті 12 в тій мірі, у якій вони можуть застосовуватися.

У перепровадженні особи може бути відмовлено:

- (а) якщо особа, що утримується під вартою, на це не погоджується,*
- (б) якщо її присутність необхідна для цілей кримінального провадження, що здійснюється на території запитуваної Сторони,*
- (с) якщо її перепровадження може привести до продовження строків її утримання під вартою, або*
- (д) якщо існують інші важливі обставини для того, щоб не перепроваджувати її на територію запитуючої Сторони.*

2.3 урахуванням положень статті 2, у випадку, передбаченому у попередньому пункті, транзитне перевезення особи, що утримується під вартою, через територію третьої держави-учасниці цієї Конвенції, здійснюється на клопотання, яке супроводжується всіма необхідними документами і яке надсилається міністерством юстиції запитуючої Сторони міністерству юстиції Сторони, через територію якої запитується транзитне перевезення.

Договірна Сторона може відмовити у наданні дозволу на транзит своїх громадян.

3. Перепроваджувана особа утримується під вартою на території запитуючої Сторони і, коли це необхідно, на території Сторони, у якій запитується дозвіл на транзитне перевезення, якщо Сторона, до якої звернене прохання про перепровадження особи, не вимагає її звільнення.

Стаття 12

1. Свідок або експерт незалежно від громадянства, який постає перед судовими органами запитуючої Сторони за повісткою про виклик до суду, не може ні притягуватися до відповідальності, ні утримуватися під вартою, ні підлягати ніякому іншому обмеженню його особистої свободи на території цієї Сторони за діяння або обвинувальні вироки, які передували його від'їзду з території запитуваної Сторони.

2. Особа, незалежно від громадянства, викликана в судові органи запитуючої Сторони для того, щоб відповідати за діяння, які є предметом кримінального переслідування, порушеного проти неї, не може ні

притягуватися до відповідальності, ні утримуватися під вартою, ні підлягати ніякому іншому обмеженню її особистої свободи за діяння або обвинувальні вироки, які передували її від'їзду з території запитуваної Сторони і які не зазначені у повістці про виклик до суду.

3. Передбачений у цій статті імунітет закінчується, якщо свідок або експерт, або притягнута до відповідальності особа, протягом послідовних п'ятнадцяти днів від дати, з якої її присутність більше не була необхідною судовим органам, маючи можливість залишити територію запитуючої Сторони, все ж таки залишилася на цій території або, виїхавши з неї, знову туди повернулася.

Глава V

ПРОЦЕДУРА

Стаття 14

1. Прохання про взаємну допомогу повинні містити:

- (a) назву органу, що звертається із проханням,*
- (b) предмет і причину прохання,*
- (c) у міру можливості, відомості про відповідну особу і її громадянство, і*
- (d) у разі необхідності, прізвище і адресу відповідної особи.*

2. У судових дорученнях, передбачених в статтях 3, 4 і 5, зазначається також правопорушення і міститься стислий виклад фактів.

Стаття 15

1. Судові доручення, передбачені у статтях 3, 4 і 5, а також прохання, передбачені в статті 11, надсилаються міністерством юстиції запитуючої Сторони міністерству юстиції запитуваної Сторони і повертаються по тих же каналах.

2. У термінових випадках судові доручення можуть надсилатися безпосередньо судовими органами запитуючої Сторони судовим органам

запитуваної Сторони. Вони повертаються разом з відповідними документами по каналах, зазначених у пункті 1 цієї статті.

3. Прохання, передбачені в пункті 1 статті 13, можуть безпосередньо надсилатися зацікавленими судовими органами відповідним органам запитуваної Сторони, а відповіді можуть надсилатися безпосередньо цими органами. Прохання, передбачені у пункті 2 статті 13, надсилаються міністерством юстиції запитуючої Сторони міністерству юстиції запитуваної Сторони.

4. Прохання про надання взаємної допомоги, не передбачені у пунктах 1 і 3 цієї статті, і, зокрема, прохання про проведення попереднього слідства по кримінальному переслідуванню можуть надсилатися і отримуватися безпосередньо судовими органами.

5. У випадках, коли Конвенція дозволяє безпосередній зв'язок, він може здійснюватися через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол).

6. Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти чи свого документа про приєднання, заявою на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, може повідомити про те, що всі або деякі прохання про надання взаємної допомоги повинні їй надсилатися по інших, не передбачених у цій статті каналах, або просити, щоб у передбаченому у пункті 2 цієї статті випадку копія судового доручення одночасно надсилалася її міністерству юстиції.

7. Положення цієї статті не зашкоджують положенням чинних двосторонніх угод або домовленостей між Договірними Сторонами, які передбачають безпосередню передачу прохань про надання допомоги між їхніми відповідними органами.

Стаття 16

1. За винятком положень пункту 2 цієї статті, прохання і документи, що до них додаються, не перекладаються.

2. Кожна Договірна Сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про приєднання, шляхом перепроводження відповідної заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, може залишити за собою право вимагати, щоб прохання і документи, які до них додаються, надсилалися їй разом із перекладом на її мову, або на одну з офіційних мов Ради Європи, або на таку з цих мов, яку вона вкаже. Інші Сторони можуть застосовувати принцип взаємності.

3. Ця стаття не зашкоджує положенням про переклад прохань або документів, що до них додаються, які містяться в двосторонніх угодах або домовленостях, що вже набрали чинності або будуть укладені між двома або декількома Договірними Сторонами.

Стаття 17

Докази або документи, що надсилаються на виконання цієї Конвенції, встановлення автентичності не потребують.

Стаття 18

Якщо орган, який отримує прохання про надання взаємної допомоги, не має компетенції виконувати його, він, *ex officio*, надсилає це прохання компетентному органу своєї країни та інформує про це запитуючу Сторону по прямих каналах, якщо прохання надійшло по таких каналах.

Стаття 19

Причини будь-якої відмови у наданні взаємної допомоги повинні пояснюватись.

Стаття 20

За винятком положень пункту 3 статті 10 виконання прохань про надання взаємної допомоги не передбачає відшкодування витрат, крім тих, які спричинені присутністю експертів на території запитованої Сторони або

перепровадженням особи, що утримується під вартою, здійснюваним згідно зі статтею 11.

Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року (витяг)

Частина II. Правова допомога

Стаття 4

Надання правової допомоги

1. Установи юстиції Договірних Сторін надають правову допомогу у цивільних, сімейних і кримінальних справах відповідно до положень цієї Конвенції.

2. Установи юстиції надають правову допомогу й іншим установам по справах, зазначеним у пункті 1 цієї статті.

Стаття 5

Порядок зносин

При виконанні цієї Конвенції компетентні установи юстиції Договірних Сторін зносяться один з одним через свої центральні органи, якщо тільки цією Конвенцією не встановлений інший порядок зносин.

Стаття 6

Обсяг правової допомоги

Договірні Сторони надають один одному правову допомогу шляхом виконання процесуальних і інших дій, передбачених законодавством запитуваної Договірної Сторони, зокрема складання і пересилання документів, проведення обшуків, вилучення, пересилання і видачі речових доказів, проведення експертизи, допиту сторін, обвинувачених, свідків, експертів, порушення карного переслідування, розшуку і видачі осіб, що вчинили

злочини, визнання і виконання судових рішень по цивільним справам, вироків у частині цивільного позову, виконавчих написів, а також шляхом вручення документів.

Стаття 7

Зміст і форма доручення про надання правової допомоги

1. У дорученні про надання правової допомоги повинно бути зазначено:

- а) найменування запитуваної установи;
- б) найменування запитуючої установи;
- в) найменування справи, по якому запитується правова допомога;
- г) імена і прізвища сторін, свідків, підозрюваних, підсудних, засуджених або потерпілих, їх місце проживання і місцеперебування, громадянство, заняття, а по кримінальних справах також місце і дата народження і, по можливості, прізвища й імена батьків; для юридичних осіб – їх найменування і місцезнаходження;

- д) при наявності представників осіб, зазначених у підпункті «г», їх імена, прізвища й адреси;

- е) зміст доручення, а також інші відомості, необхідні для його виконання;

- ж) по кримінальних справах також опис і кваліфікація вчиненого діяння і дані про розмір збитку, якщо він був заподіяний у результаті діяння.

2. У дорученні про вручення документа повинні бути також зазначена точна адреса одержувача і найменування документа, що вручається.

3. Доручення повинно бути підписане і скріплене гербовою печаткою запитуючої установи.

Стаття 8

Порядок виконання

1. При виконанні доручення про надання правової допомоги запитувана установа застосовує законодавство своєї країни. На прохання запитуючої установи вона може застосувати і процесуальні норми запитуючої Договірної Сторони, якщо тільки вони не суперечать законодавству запитуваної Договірної Сторони.

2. Якщо запитувана установа не компетентна виконати доручення, вона пересилає його компетентній установі і повідомляє про це запитуючу установу.

3. На прохання запитуючої установи запитувана установа своєчасно повідомляє їй і зацікавленим сторонам про час і місце виконання доручення, для того щоб вони могли бути присутніми при виконанні доручення відповідно до законодавства запитуваної Договірної Сторони.

4. У випадку, якщо точна адреса зазначеного в дорученні особи невідома, запитувана установа приймає відповідно до законодавства Договірної Сторони, на території якої вона знаходиться, необхідні міри для встановлення адреси.

5. Після виконання доручення запитувана установа повертає документи запитуючій установі, у тому випадку, якщо правова допомога не могла бути зроблена, вона одночасно повідомляє про обставини, що перешкоджають виконанню доручення, і повертає документи запитуючій установі.

РОЗДІЛ IV

ПРАВОВА ДОПОМОГА У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Частина I. Видача

Стаття 56

Обов'язок видачі

1. Договірні Сторони зобов'язуються відповідно до умов, передбаченими цією Конвенцією, за вимогою видавати один одному осіб, що знаходяться на їх території, для притягнення до кримінальної відповідальності або для приведення вироку у виконання.

2. Видача для притягнення до кримінальної відповідальності провадиться за такі діяння, які за законами запитуючої і запитуваної Договірних Сторін є карними і за здійснення яких передбачається покарання у виді позбавлення волі на термін не менше одного року або більш тяжке покарання.

3. Видача для приведення вироку у виконання провадиться за такі діяння, які відповідно до законодавства запитуючої і запитуваної Договірних Сторін є

карними і за здійснення яких особу, видача якої потрібна, було засуджено до позбавлення волі на термін не менш шести місяців або до більш тяжкого покарання.

Стаття 57

Відмовлення у видачі

1. Видача не провадиться, якщо:

а) особа, видача якої потрібна, є громадянином запитуваної Договірної Сторони;

б) на момент одержання вимоги карне переслідування відповідно до законодавства запитуваної Договірної Сторони не може бути порушено або вирок не може бути приведено у виконання внаслідок закінчення терміну давності або з іншої законної підстави;

в) у відношенні особи, видача якої потрібна, на території запитуваної Договірної Сторони за той же злочин був винесений вирок або постанова про припинення провадження в справі, що вступила в законну силу;

г) злочин відповідно до законодавства запитуючої або запитуваної Договірної Сторони переслідується в порядку приватного обвинувачення (за заявою потерпілого).

2. У видачі може бути відмовлено, якщо злочин, у зв'язку з яким потрібна видача, здійснено на території запитуваної Договірної Сторони.

3. У випадку відмови у видачі запитуюча Договірна Сторона повинна бути інформована про підстави відмови.

Стаття 58

Вимога про видачу

1. Вимога про видачу повинна містити:

а) найменування запитуваної установи;

б) опис фактичних обставин діяння і текст закону запитуючої Договірної Сторони, на підставі якого це діяння визнається злочином;

в) прізвище, ім'я, по батькові особи, що підлягає видачі, її громадянство, місце проживання або перебування, по можливості опис зовнішності й інших відомостей про особу;

г) зазначення розміру збитку, заподіяного злочином.

2. До вимоги про видачу для здійснення карного переслідування повинна бути прикладена засвідчена копія постанови про заключення під варту.

3. До вимоги про видачу для приведення вироку у виконання повинні бути прикладена засвідчена копія вироку з відміткою про набрання законної сили і текст положення карного закону, на підставі якого особа засуджена. Якщо засуджений уже відбув частину покарання, повідомляються також дані про це.

4. Вимоги про видачу і додані до нього документи складаються відповідно до положень статті 17.

Стаття 59

Додаткові відомості

1. Якщо вимога про видачу не містить усіх необхідних даних, то запитувана Договірна Сторона може витребувати додаткові відомості, для чого встановлює термін до одного місяця. Цей термін може бути продовжений ще до одного місяця за клопотанням запитуючої Договірної Сторони.

2. Якщо запитуюча Договірна Сторона не надасть у встановлений термін додаткових відомостей, то запитувана Договірна Сторона повинна звільнити особу, узятую під варту.

Стаття 60

Взяття під варту для видачі

Після одержання вимоги запитувана Договірна Сторона негайно вживає заходи до взяття під варту особи, видача якої вимагається, за винятком тих випадків, коли видача не може бути здійснена.

Стаття 61

Взяття під варту або затримка до одержання вимоги про видачу

1. Особа, видача якої потрібна, за клопотанням може бути узята під варту і до одержання вимоги про видачу. У клопотанні повинно бути посилання на постанову про узяття під варту або на вирок, що вступив у законну силу, і вказівка на те, що вимога про видачу буде представлена додатково. Клопотання про узяття під варту до одержання вимоги про видачу може бути передано поштою, телеграфом, телексом або телефаксом.

2. Особа може бути затримана і без клопотання, передбаченого в пункті 1 цієї статті, якщо маються передбачені законодавством підстави підозри, що вона зробила на території іншої Договірної Сторони злочин, що тягне за собою видачу.

3. Про узяття під варту або затримання до одержання вимоги про видачу необхідно негайно повідомити іншу Договірну Сторону.

Стаття 62

Звільнення особи, затриманої або узятої під варту

1. Особа, узята під варту відповідно до пункту 1 статті 61, повинна бути звільнена, якщо вимога про її видачу не надійде протягом одного місяця з дня взяття під варту.

2. Особа, затримана відповідно до пункту 2 статті 61, повинна бути звільнена, якщо вимога про її видачу не надійшла протягом терміну, передбаченого законодавством для затримки.

Стаття 63

Відстрочка видачі

Якщо особа, видача якої потрібна, притягнута до кримінальної відповідальності або засуджена за інший злочин на території запитуваної Договірної Сторони, її видача може бути відстрочена до припинення карного

переслідування, приведення вироку у виконання або до звільнення від покарання.

Стаття 64

Видача на час

1. Якщо відстрочка видачі, передбачена статтею 63, може протягнути закінчення терміну давності карного переслідування або завдати шкоди розслідуванню злочину, особа, видача якої потрібна за клопотанням, може бути видана на час.

2. Видана на час особа повинна бути повернута після проведення дії по кримінальній справі, для якої вона була видана, але не пізніше, ніж через три місяці з дня передачі особи. В обґрунтованих випадках термін може бути продовжений.

Стаття 65

Колізія вимог про видачу

Якщо вимоги про видачу надійдуть від декількох держав, запитувана Договірною Сторона самостійно вирішує, яке з цих вимог повинно бути задоволене.

Стаття 66

Межі карного переслідування виданої особи

1. Без згоди запитуваної Договірної Сторони видану особу не можна притягти до карної відповідальності або покарати за здійснений до її видачі злочин, за який вона не була видана.

2. Без згоди запитуваної Договірної Сторони особа не може бути видана також третій державі.

3. Згода запитуваної Договірної Сторони не потрібна, якщо видана особа до закінчення одного місяця після закінчення карного провадження, а у випадку засудження – до закінчення одного місяця після відбуття покарання або звільнення від нього не залишить територію запитуючої Договірної Сторони, або якщо вона туди добровільно повернеться. У цей термін не зараховується

час, протягом якого видана особа не могла залишити територію запитуючої Договірної Сторони не зі своєї вини.

Стаття 67

Передача виданої особи

Запитувана Договірна Сторона повідомляє запитуючу Договірну Сторону про місце і час видачі. Якщо запитуюча Договірна Сторона не прийме особу, яка підлягає видачі, протягом 15 днів після поставленої дати передачі, ця особа повинна бути звільнена з-під варти.

Стаття 68

Повторна видача

Якщо видана особа ухилиться від карного переслідування або від відбуття покарання і повернеться на територію запитуваної Договірної Сторони, то за новою вимогою вона повинна бути видана без надання матеріалів, згаданих у статтях 58 і 59.

Стаття 69

Повідомлення про результати провадження по кримінальній справі

Договірні Сторони повідомляють один одного про результати провадження по кримінальній справі проти виданої їм особи. На прохання висипається і копія остаточного рішення.

Частина II. Здійснення карного переслідування

Стаття 72

Обов'язок здійснення карного переслідування

1. Кожна Договірна Сторона зобов'язується за дорученням іншої Договірної Сторони здійснювати у відповідності зі своїм законодавством карне переслідування проти власних громадян, підозрюваних у тому, який вони зробили на території запитуючої Договірної Сторони злочин.

2. Якщо злочин, за яким порушена справа, тягне цивільно-правові вимоги осіб, що зазнали збитків від злочину, ці вимоги при наявності їхнього клопотання про відшкодування збитку розглядаються в даній справі.

Стаття 73

Доручення про здійснення кримінального переслідування

1. Доручення про здійснення кримінального переслідування повинне містити:

- а) найменування запитуючої установи;
- б) опис діяння, у зв'язку з яким спрямоване доручення про здійснення переслідування;
 - в) можливий більш точний час і місце здійснення діяння;
 - г) текст положення закону запитуючої Договірної Сторони, на підставі якого діяння визнається злочином, а також текст інших законодавчих норм, що мають істотне значення для провадження в справі;
 - д) прізвище й ім'я підозрюваної особи, її громадянство, а також інші відомості про особу;
 - е) заяви потерпілих по кримінальних справах, порушених за заявою потерпілого, і заяви про відшкодування шкоди;
 - ж) зазначення розміру збитку, заподіяного злочином.

До доручення додаються наявні в розпорядженні запитуючої Договірної Сторони матеріали кримінального переслідування, а також докази.

2. При направленні запитуючою Договірною Стороною порушеної кримінальної справи розслідування по цій справі продовжується запитуючою Договірною Стороною у відповідності зі своїм законодавством. Кожний документ, що знаходяться в справі, повинен бути засвідчений гербовою печаткою компетентної установи юстиції запитуючої Договірної Сторони.

3. Доручення і додані до нього документи складаються відповідно до положень статті 18.

4. Якщо обвинувачений у момент направлення доручення про здійснення переслідування утримується під вартою на території запитуючої Договірної Сторони, він доставляється на територію запитуваної Договірної Сторони.

Стаття 74

Повідомлення про результати карного переслідування

Запитувана Договірна Сторона зобов'язана повідомити запитуючу Договірну Сторону про остаточне рішення. На прохання запитуючої Договірної Сторони надається копія остаточного рішення.

Стаття 75

Наслідки ухвалення рішення

Якщо Договірній Стороні у відповідності зі статтею 72 було надано доручення про здійснення карного переслідування після набуття чинності вироку або прийняття установою запитуваної Договірної Сторони іншого остаточного рішення, кримінальна справа не може бути порушена установами запитуючої Договірної Сторони, а порушена ними справа підлягає припиненню.

Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року (витяг)

Стаття 1

Зобов'язання видавати правопорушників

Договірні Сторони зобов'язуються видавати одна одній, з урахуванням положень та умов, викладених в цій Конвенції, всіх осіб, які переслідуються компетентними органами запитуючої Сторони за вчинення правопорушення або які розшукуються зазначеними органами з метою виконання вироку або постанови про утримання під вартою.

Стаття 2

Правопорушення, що тягнуть видачу

1. Видача правопорушників здійснюється у зв'язку із правопорушеннями, які караються за законами запитуючої Сторони та запитуваної Сторони позбавленням волі або згідно з постановою про утримання під вартою на максимальний термін не менше одного року чи більш суворим покаранням. Якщо особа визнається винною і вирок про ув'язнення або постанова про утримання під вартою проголошується на території запитуючої Сторони, термін призначеного покарання має складати не менше чотирьох місяців.

2. Якщо запит про видачу правопорушника стосується декількох окремих правопорушень, кожне з яких за законами запитуючої Сторони і запитуваної Сторони карається позбавленням волі або згідно з постановою про утримання під вартою, але якщо деякі з них не задовольняють умови стосовно тривалості терміну покарання, яке може бути призначене, запитувана Сторона має також право здійснювати видачу за останні правопорушення.

3. Будь-яка Договірна Сторона, закони якої не дозволяють видачі правопорушників за деякі правопорушення, зазначені у пункті 1 цієї статті, може, у тому, що її стосується, вилучити такі правопорушення із сфери застосування цієї Конвенції.

4. Будь-яка Договірна Сторона, яка бажає скористатися правом, передбаченим у пункті 3 цієї статті, під час здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про приєднання, перепроводжує Генеральному секретарю Ради Європи або перелік правопорушень, за вчинення яких видача дозволяється, або перелік правопорушень, за вчинення яких вона забороняється, а також зазначає правові положення, які дозволяють або забороняють видачу. Генеральний секретар Ради надсилає ці переліки іншим Сторонам, які підписали Конвенцію.

5. Якщо в подальшому законодавство Договірної Сторони забороняє видачу у зв'язку з іншими правопорушеннями, така Сторона повідомляє про це Генерального секретаря. Генеральний секретар інформує інші Сторони, які

підписали Конвенцію. Таке повідомлення набирає чинності через три місяці від дати його отримання Генеральним секретарем.

6. Будь-яка Сторона, яка використовує право, передбачене у пунктах 4 або 5 цієї статті, може в будь-який час поширити дію цієї Конвенції на правопорушення, які були вилучені із сфери її застосування. Вона повідомляє Генерального секретаря Ради про такі зміни, а Генеральний секретар інформує про це інші Сторони, які підписали Конвенцію.

7. Будь-яка Сторона може застосовувати принцип взаємності щодо будь-яких правопорушень, вилучених із сфери застосування Конвенції згідно з цією статтею.

Стаття 3

Політичні правопорушення

1. Видача не здійснюється, якщо правопорушення, у зв'язку з яким вона запитується, розглядається запитуваною Стороною як політичне правопорушення або правопорушення, пов'язане з політичним правопорушенням.

2. Таке ж правило застосовується, якщо запитувана Сторона має достатньо підстав вважати, що запит про видачу правопорушника за вчинення звичайного кримінального правопорушення був зроблений з метою переслідування або покарання особи на підставі її раси, релігії, національної приналежності чи політичних переконань або що становище такої особи може бути зашкоджене з будь-якої з цих причин.

3. Для цілей цієї Конвенції вбивство або замах на вбивство глави держави або члена його сім'ї не вважається політичним правопорушенням.

4. Ця стаття не зачіпає ніяких зобов'язань, які Договірні Сторони могли взяти або можуть взяти на себе за будь-якою іншою міжнародною конвенцією багатостороннього характеру.

Стаття 4

Військові правопорушення

Видача за правопорушення, які передбачені військовим правом і які не є правопорушеннями за звичайним кримінальним правом, із сфери застосування цієї Конвенції вилучаються.

Стаття 6

Видача власних громадян

1. а) Договірна Сторона має право відмовити у видачі своїх громадян.

б) Кожна Договірна Сторона у заяві, зробленій під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти чи свого документа про приєднання, може визначити, у тому, що її стосується, термін «громадянин» за змістом цієї Конвенції.

с) Громадянство визначається під час ухвалення рішення стосовно видачі правопорушника. Однак, якщо відповідна особа вперше визнається громадянином запитуваної Сторони впродовж періоду від моменту ухвалення рішення і до моменту передбаченої видачі, запитувана Сторона може скористатися положенням, що міститься у підпункті а цієї статті.

2. Якщо запитувана Сторона не видає свого громадянина, вона на прохання запитуючої Сторони передає справу до своїх компетентних органів, для того щоб у разі необхідності можна було здійснити її розгляд. З цією метою документи, інформація та речові докази, які стосуються правопорушення, надсилаються безкоштовно по каналах, передбачених у пункті 1 статті 12. Запитуюча Сторона інформується про результати розгляду її запиту.

Стаття 7

Місце вчинення правопорушення

1. Запитувана Сторона може відмовити у видачі відповідної особи за правопорушення, яке за її законодавством вважається вчиненим повністю або частково на її території або в місці, яке розглядається як її територія.

2. Якщо правопорушення, за яке вимагається видача, було вчинене за межами території запитуючої Сторони, у видачі може бути відмовлено, тільки якщо законодавство запитуваної Сторони не передбачає переслідування за таку саму категорію правопорушень у випадку їх вчинення за межами території останньої Сторони або не передбачає видачі за правопорушення, у зв'язку з яким вимагається видача.

Стаття 8

Незакінчене провадження у справах за аналогічні правопорушення

Запитувана Сторона може відмовити у видачі відповідної особи, якщо компетентні органи цієї Сторони переслідують її у зв'язку із правопорушенням (правопорушеннями), за яке вимагається видача.

Стаття 12

Запит та підтвердні документи

1. Запит складається у письмовій формі і надсилається по дипломатичних каналах. Інші шляхи передачі запитів можуть бути встановлені за прямою згодою між двома або декількома Сторонами.

2. Запит супроводжується:

а) оригіналом або завіреною копією обвинувального вироку та постанови суду або постанови про негайне затримання чи ордера на арешт або іншого розпорядження, яке має таку ж силу і видане відповідно до процедури, передбаченої законодавством запитуючої Сторони;

б) викладом правопорушень, за які вимагається видача. Час і місце їх вчинення, їх юридична кваліфікація і посилання на відповідні правові положення зазначаються якнайточніше;

с) копією відповідних законодавчих актів або, коли це неможливо, викладом відповідного закону і, по можливості, якнайточнішим описом відповідної особи, а також будь-якою іншою інформацією, яка може сприяти встановленню її особистості та громадянства.

Стаття 16

Тимчасовий арешт

1. У термінових випадках компетентні органи запитуючої Сторони можуть звертатися із запитом про тимчасовий арешт розшукуваної особи. Компетентні органи запитуваної Сторони вирішують це питання відповідно до свого законодавства.

2. У запиті про тимчасовий арешт повідомляється про існування одного з документів, зазначених у пункті 2а статті 12, і намір надіслати запит про видачу правопорушника. В ньому також зазначається, за яке правопорушення буде запитуватися видача, де і коли таке правопорушення було вчинене, а також, у міру можливості, опис зовнішності розшукуваної особи.

3. Запит про тимчасовий арешт надсилається компетентним органам запитуваної Сторони або дипломатичними каналами, або безпосередньо поштою, або телеграфом, або через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол), або у будь-який інший спосіб, який дозволяє мати письмове підтвердження або який визнається запитуваною Стороною. Запитуючий орган без зволікань інформується про результати розгляду його запиту.

4. Тимчасовий арешт може бути припинений, якщо, впродовж 18 днів після арешту, запитувана Сторона не отримує запиту про видачу правопорушника і документи, зазначені у статті 12. У будь-якому випадку цей період не може перевищувати 40 днів від дати здійснення такого арешту. Можливість тимчасового звільнення у будь-який час не виключається, однак запитувана Сторона вживає будь-яких заходів, які, на її думку, необхідні для запобігання втечі розшукуваної особи.

5. Звільнення не перешкоджає повторному арешту і видачі правопорушника у разі отримання в подальшому запиту про видачу.

Стаття 18

Передача особи, яка підлягає видачі

1. Запитувана Сторона інформує запитуючу Сторону каналами, зазначеними у пункті 1 статті 12, про своє рішення щодо видачі.
2. У випадку будь-якої повної або часткової відмови наводяться її причини.
3. Якщо запит задовольняється, запитуюча Сторона інформується про місце і дату передачі правопорушника та про тривалість строку, впродовж якого відповідна особа утримувалась під вартою з метою її передачі.
4. За винятком положень пункту 5 цієї статті, якщо відповідна особа не була прийнята у визначений день, вона може бути звільнена через 15 днів і у будь-якому випадку звільняється через 30 днів. Запитувана Сторона може відмовити у видачі її за те ж саме правопорушення.
5. Якщо Сторона з незалежних від неї обставин не може передати або прийняти особу, яка підлягає видачі, вона повідомляє про це іншу Сторону. Обидві Сторони домовляються про нову дату передачі правопорушника і застосовують положення пункту 4 цієї статті.

ДОДАТОК 3

Тестові завдання:

1. Міжнародне співробітництво – це:

- а) діяльність Інтерполу під час кримінального провадження;
- б) діяльність Генеральної прокуратури щодо розслідування злочинів;
- в) діяльність міліції, прокуратури із іноземними організаціями;
- г) діяльність уповноважених органів під час кримінального провадження, що полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародних прав допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення тощо.

2. Екстрадиція – це:

- а) видача особи злочинця;
- б) видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується, для притягнення до кримінальної відповідальності;
- в) видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку;
- г) видача особи державі для виконання вироку.

3. Екстрадиція включає:

- а) видачу особи;
- б) офіційне звернення про встановлення місця перебування;
- в) перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі;
- г) всі відповіді вірні.

4. Видачі підлягають:

- а) потерпілі;
- б) обвинувачені;
- в) підозрювані;
- г) підсудні;
- д) правильні відповіді Б, В, Г.

5. До процедури екстрадиції не входить:

- а) тимчасовий арешт;
- б) екстрадиційний огляд;
- в) затримання особи;
- г) екстрадиційний арешт.

6. До принципів екстрадиції входить:

- а) принцип подвійної підсудності;
- б) принцип спеціалізації;
- в) принцип невідворотності покарання;
- г) принцип взаємності;

д) вірні відповіді А, В, Г;

е) всі відповіді вірні.

7. Суб'єктами видачі особи є:

а) Генеральна прокуратура, Інтерпол;

б) Генеральна прокуратура та Міністерство юстиції;

в) Інтерпол;

г) правильні відповіді Б, В.

8. Особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу, має право:

а) мати захисника;

б) знати у зв'язку з чим надійшов запит про видачу;

в) ознайомлюватися із запитом;

г) всі відповіді вірні.

9. До затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України до надходження запиту про її видачу може бути застосовано:

а) тимчасовий арешт;

б) тимчасове затримання;

в) екстрадиційне затримання;

г) правильні відповіді А, В.

10. Тимчасовий арешт застосовується на:

а) 72 години;

б) 14 діб;

в) 40 діб;

г) правильні відповіді А, В.

11. При розгляді клопотання слідчий суддя:

а) не досліджує питання про винуватість особи, щодо якої надійшов запит;

б) не перевіряє законність процесуальних рішень органів іноземної держави;

в) досліджує матеріали та перевіряє законність рішень органів іноземної країни;

г) правильні відповіді А, Б.

12. Запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови:

а) якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року;

б) якщо особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців;

в) якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше шести місяців;

г) правильні відповіді А, Б;

д) правильні відповіді Б, В.

13. Клопотання про видачу особи в Україну готує:

- а) слідчий;
- б) прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування;
- в) суд, який розглядає справу чи яким ухвалено вирок;
- г) слідчий суддя;
- д) правильні відповіді А, Б, В.

14. Клопотання про видачу особи повинно містити:

- а) дані про особу, видача якої вимагається;
- б) обставини вчиненого особою злочину;
- в) кваліфікацію вчиненого особою злочину;
- г) всі відповіді вірні.

15. Затримана на території України особа, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням нею кримінального правопорушення, негайно звільняється у разі, якщо:

- а) протягом шістдесяти годин з моменту затримання вона не доставлена до слідчого судді для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу тимчасового або екстрадиційного арешту;
- б) встановлено обставини, за наявності яких видача (екстрадиція) не здійснюється;
- в) всі відповіді вірні.

16. Протягом якого часу після затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням нею кримінального правопорушення, відповідна регіональна прокуратура повідомляє відповідний центральний орган України:

- а) протягом шістдесяти годин після затримання;
- б) протягом трьох днів після затримання;
- в) протягом доби після затримання.

17. Протягом якого часу після затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням нею кримінального правопорушення, відповідний центральний орган України інформує компетентний орган іноземної держави:

- а) протягом доби;
- б) протягом трьох днів;
- в) протягом п'яти днів.

18. Який максимальний термін застосування екстрадиційного арешту:

- а) без обмежень застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі;
- б) не може тривати більше дванадцяти місяців;

- в) не може тривати більше двох місяців;
- г) не може тривати більше шести місяців.

19. При вирішенні питання про можливість застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, слідчий суддя обов'язково враховує:

- а) відомості про ухилення особи від правосуддя у запитуючій стороні та дотримання нею умов, на яких відбулося звільнення її з-під варти під час кримінальних проваджень;
- б) тяжкість покарання, що загрожує особі в разі засудження, виходячи з обставин, встановлених під час заявленого кримінального правопорушення, положень закону України про кримінальну відповідальність і усталеної судової практики;
- в) вік та стан здоров'я особи, видача якої запитується;
- г) міцність соціальних зв'язків особи, у тому числі наявність у неї родини та утриманців;
- д) всі відповіді вірні.

20. Екстрадиційна перевірка здійснюється протягом:

- а) максимально шістдесяти днів;
- б) шістдесяти днів, але цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом України;
- в) сорока днів.

21. У видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо:

- а) особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України;
- б) злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України;
- в) закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу;
- г) компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію);
- д) видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України;
- е) всі відповіді вірні.

22. Через який період часу після прийняття рішення про видачу (екстрадицію) організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави:

- а) через місяць;
- б) через шістдесят днів;
- в) через десять днів.

23. Після прийняття рішення про видачу особи (екстрадицію) центральний орган України може відстрочити фактичну передачу особи до іноземної держави у разі, якщо:

- а) особа, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), притягається до кримінальної відповідальності або відбуває покарання у виді позбавлення чи обмеження волі за інший злочин на території України – до закінчення досудового розслідування або судового провадження, відбуття покарання чи звільнення від покарання з будь-яких законних підстав;
- б) особа, щодо якої надійшов запит про видачу, тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю – до її видужання;
- в) особа, щодо якої надійшов запит про видачу, працює на контрактній основі – до закінчення терміну контракту;
- г) правильні відповіді А, Б;
- д) всі відповіді вірні.

24. Протягом якого періоду часу має бути здійснена фактична видача особи:

- а) протягом п'ятнадцяти днів з дати, встановленої для її передачі;
- б) протягом п'ятнадцяти днів з моменту прийняття рішення про видачу особи;
- в) протягом десяти днів з дати, встановленої для її видачі;
- г) протягом шести десяти днів з моменту прийняття рішення про видачу.

ДОДАТОК 4

Результати анкетування

слідчих органів внутрішніх справ

Всього опитано 220 осіб. Із них:

- слідчих УМВС у Вінницькій області – 23 чол.;
- слідчих УМВС у Волинській області – 18 чол.;
- слідчих УМВС у Закарпатській області – 29 чол.;
- слідчих УМВС у Івано-Франківській області – 30 чол.;
- слідчих ГУМВС у Львівській області – 22 чол.;
- слідчих УМВС у Рівненській області – 18 чол.;
- слідчих УМВС у Тернопільській області – 41 чол.;
- слідчих УМВС у Хмельницькій області – 14 чол.;
- слідчих УМВС у Чернівецькій області – 25 чол.

7.СВ УМВС у Тернопільській області											41 (18,6 %)
8.СВ УМВС у Хмельницькій області											14 (6,4 %)
9.СВ УМВС у Чернівецькій області											25 (11,3 %)
2. Який зміст Ви викладаєте у поняття «видача особи (екстрадиція)?»											
а) видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.	3 (13 %)	1 (5,6 %)	4 (13,8 %)	2 (6,7 %)	1 (4,5 %)	2 (11,1 %)	4 (9,8 %)	2 (14,3 %)	2 (8 %)	21 (9,5 %)	
б) заснований на принципах і нормах міжнародного та національного права процес, пов'язаний із наданням державами правової взаємодопомоги, що полягає у передачі злочинця державі, на території якої було вчинено злочин, або державі, громадянином якої є злочинець, чи державі, котра найбільше потерпіла від злочинного діяння, для притягнення його до кримінальної відповідальності або виконання винесеного вироку суду.	1 (4,4 %)	4 (22,2 %)	1 (3,4 %)	5 (16,7 %)	3 (13,6 %)	3 (16,7 %)	9 (21,9 %)	3 (21,4 %)	6 (24 %)	35 (15,9 %)	
в) заснована на принципах і нормах міжнародного та національного права процесуальна діяльність, пов'язана із наданням державам правової взаємодопомоги, що полягає у передачі особи державі, на території якої було вчинено	16 (69,6 %)	9 (50 %)	21 (72,5 %)	16 (53,2 %)	12 (54,6 %)	8 (44,4 %)	16 (39 %)	6 (42,9 %)	8 (32 %)	112 (50,9 %)	

3. Який зміст Ви вкладаете у поняття «міжнародне співробітництво»?

а) це діяльність уповноважених органів під час кримінального провадження, що полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків;	15 (65,2 %)	12 (66,7 %)	18 (62,1 %)	20 (66,7 %)	15 (68,2 %)	9 (50 %)	28 (68,3 %)	8 (57,2 %)	15 (60 %)	140 (63,6 %)
б) це процес надання міжнародної правової допомоги шляхом проведення окремих процесуальних дій;	4 (17,4 %)	2 (11,1 %)	6 (20,7 %)	6 (20 %)	1 (4,5 %)	4 (22,2 %)	9 (21,9 %)	0 (0 %)	6 (24 %)	38 (17,3 %)
в) це діяльність уповноважених органів під час кримінального провадження, направлена на розшук осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та їх передачу запитуючій стороні для притягнення до кримінальної відповідальності;	4 (17,4 %)	4 (22,2 %)	5 (17,2 %)	4 (13,3 %)	6 (27,3 %)	5 (27,8 %)	4 (9,8 %)	5 (35,7 %)	4 (16 %)	41 (18,6 %)
г) інша відповідь	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (7,1 %)	0 (0 %)	1 (0,5 %)

4. Наведіть декілька проблем здійснення екстрадиції в Україні:

а) недостатня законодавча урегульованість окремих процедур екстрадиції;	0 (0 %)	1 (1,7 %)	2 (3,8 %)	2 (2,8 %)	1 (1,6 %)	5 (8,2 %)	1 (1,2 %)	0 (0 %)	0 (7,1 %)	12 (2,1 %)
---	------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	------------	--------------	---------------

6. Які на Вашу думку дії охоплюються поняттям «процедура здійснення екстрадиції»?											
а) офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати	23	18	25	30	20	16	36	7	25	200	
	(17,9 %)	(18,9 %)	(25,3 %)	(25,9 %)	(27 %)	(25,4 %)	(24,8 %)	(19,4 %)	(25,8 %)	(23,4 %)	
б) екстрадиційна перевірка обставин, що можуть перешкодити видачі;	18	16	11	12	5	8	17	6	10	103	
	(13,9 %)	(16,8 %)	(11,1 %)	(10,3 %)	(6,8 %)	(12,7 %)	(11,7 %)	(16,7 %)	(10,3 %)	(12,1 %)	
в) прийняття рішення за запитом;	20	18	17	18	12	13	24	6	18	146	
	(15,5 %)	(18,9 %)	(17,2 %)	(15,5 %)	(16,2 %)	(20,6 %)	(16,6 %)	(16,7 %)	(18,6 %)	(17,1 %)	
г) фактична передача особи під юрисдикцію запитуючої держави	23	18	23	30	22	17	37	7	22	199	
	(17,8 %)	(18,9 %)	(23,2 %)	(25,9 %)	(29,7 %)	(27 %)	(25,5 %)	(19,4 %)	(22,7 %)	(23,3 %)	
г) затримання особи, яка вчинила злочини за межами України	20	12	13	16	10	7	17	4	12	111	
	(15,5 %)	(12,6 %)	(13,1 %)	(13,8 %)	(13,5 %)	(11,1 %)	(11,7 %)	(11,1 %)	(12,4 %)	(13 %)	
д) тимчасовий арешт	10	5	6	5	2	1	7	4	5	45	
	(7,8 %)	(5,4 %)	(6,1 %)	(4,3 %)	(2,7 %)	(1,6 %)	(4,9 %)	(11,1 %)	(5,1 %)	(5,3 %)	
е) екстрадиційний арешт	15	8	4	5	3	1	6	2	5	49	
	(11,6 %)	(8,5 %)	(4 %)	(4,3 %)	(4,1 %)	(1,6 %)	(4,1 %)	(5,6 %)	(5,1 %)	(5,7 %)	
є) інша відповідь	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	
	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0,7 %)	(0 %)	(0 %)	(0,1 %)	
7. Який зміст Ви вкладаєте у поняття «тимчасовий арешт»?											
а) взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на строк, визначений Кримінальним процесуальним кодексом або міжнародним договором України, до отримання запиту про видачу (екстрадицію);	3	4	6	6	3	2	10	5	7	46	
	(13 %)	(22,3 %)	(20,7 %)	(20 %)	(13,6 %)	(11,1 %)	(24,4 %)	(35,7 %)	(28 %)	(20,9 %)	

б) процесуальний захід, який забезпечує видачі осіб, який проявляється у вигляді взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на території України, на строк, що не перевищує сорок діб, до отримання запиту про видачу (екстрадицію);	14 (60,9%)	10 (55,5%)	18 (62,1%)	16 (53,4%)	13 (59,2%)	12 (66,7%)	17 (41,5%)	6 (42,9%)	15 (60%)	121 (55%)
	2 (8,7%)	2 (11,1%)	4 (13,8%)	4 (13,3%)	3 (13,6%)	2 (11,1%)	5 (12,1%)	1 (7,1%)	2 (8%)	25 (11,4%)
	4 (17,4%)	2 (11,1%)	1 (3,4%)	4 (13,3%)	3 (13,6%)	2 (11,1%)	9 (22%)	2 (14,3%)	1 (4%)	28 (12,7%)
г) тимчасовий запобіжний захід у вигляді взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на строк, визначений Кримінальним процесуальним кодексом або міжнародним договором України, до отримання запиту про видачу (екстрадицію);	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
г) інша відповідь	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
8. Який зміст Ви вкладаєте у поняття «екстрадиційний арешт»?										
а) застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її видачі (екстрадиції);	4 (17,4%)	6 (33,3%)	11 (37,9%)	10 (33,3%)	7 (31,8%)	8 (44,4%)	16 (39%)	5 (35,7%)	7 (28%)	74 (33,6%)

г) інша відповідь	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
10. Який зміст Ви вкладаєте в поняття «тимчасова видача»?*										
а) видана на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів;	15 (65,2 %)	13 (72,2 %)	19 (65,5 %)	18 (60 %)	16 (72,7 %)	11 (61,1 %)	25 (61 %)	6 (42,9 %)	15 (60 %)	138 (62,7 %)
б) видана на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення з нею процесуальних дій	3 (13,1 %)	1 (5,6 %)	0 (0 %)	4 (13,3 %)	2 (9,1 %)	0 (0 %)	5 (12,2 %)	1 (7,1 %)	0 (0 %)	16 (7,3 %)
в) передана на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів у кримінальному провадженні;	0 (0 %)	0 (0 %)	4 (13,8 %)	2 (6,7 %)	0 (0 %)	1 (5,6 %)	1 (2,4 %)	2 (14,3 %)	1 (4 %)	11 (5 %)
г) форма міжнародно-правової допомоги, що проявляється у видачі на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів.	5 (21,7 %)	4 (22,2 %)	6 (20,7 %)	6 (20 %)	4 (18,2 %)	6 (27,3 %)	10 (24,4 %)	5 (35,7 %)	9 (36 %)	55 (25 %)

г) інша відповідь	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
11. Чи доводилось Вам на практиці здійснювати видачу осіб (екстрадицію)?										
а) часто	5 (21,7 %)	1 (5,6%)	4 (13,8%)	2 (6,7%)	2 (9%)	2 (11,1 %)	2 (4,9 %)	1 (7,1 %)	2 (8,7 %)	21 (9,5 %)
б) рідко	10 (43,5 %)	9 (50%)	16 (55,2%)	18 (60%)	10 (45,5%)	9 (50 %)	18 (43,9 %)	5 (35,7 %)	12 (48 %)	107 (48,6 %)
в) не доводилось	8 (34,8 %)	8 (44,4%)	9 (31 %)	10 (33,3%)	10 (45,5%)	7 (38,9 %)	21 (51,2%)	8 (57,2 %)	11 (44 %)	92 (41,9 %)
12. Чи виправданним є запровадження спрощеного порядку видачі осіб з України чинним Кримінальним процесуальним кодексом?										
а) так	16 (69,6 %)	16 (88,9%)	23 (79,3%)	22 (73,3%)	17 (77,3%)	16 (88,9 %)	27 (65,9 %)	12 (85,7 %)	21 (84 %)	170 (77,3 %)
б) ні	7 (30,4 %)	2 (11,1%)	6 (20,7%)	8 (26,7%)	5 (22,7%)	2 (11,1 %)	14 (34,1 %)	2 (14,3 %)	4 (16 %)	50 (22,7 %)
13. Які Ваші пропозиції щодо напрямів підвищення ефективності проведення процедури видачі осіб (екстрадиції)?										
а) концептуальна розробка проблематики, що включає формулювання чітких визначень, з'ясування проблем та вироблення шляхів їх вирішення	10 (30,3 %)	5 (21,7%)	10 (32,3%)	8 (22,2%)	10 (33,3%)	7 (29,2 %)	10 (20,8 %)	6 (35,3 %)	8 (27,6 %)	74 (27,3 %)
б) розробка детальних методичних рекомендацій щодо шляхів підвищення ефективності проведення процедури видачі осіб (екстрадиції)	23 (69,7 %)	18 (78,3%)	21 (67,7%)	28 (77,8%)	20 (66,7%)	17 (70,8 %)	38 (79,2 %)	11 (64,7 %)	21 (72,4 %)	197 (72,7 %)
в) інша відповідь	0 (0 %)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	6
1.1. Правові основи та форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.....	6
1.2. Організація роботи уповноважених органів у галузі міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.....	13
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО РОЗШУКУ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	34
2.1. Сучасний стан нормативно-правової регламентації міжнародного розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.....	34
2.2. Історія становлення і розвитку Інтерполу.....	47
2.3. Національне Центральне бюро Інтерполу (НЦБІ) в Україні.....	51
РОЗДІЛ III. ВИДАЧА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).....	59
3.1. Юридична природа інституту видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції).....	59
3.1.1. Генеза інституту видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції).....	59
3.1.2. Аналіз поняття видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції).....	73
3.2. Процесуальний порядок видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиції).....	86
3.2.1. Офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати.....	86
3.2.2. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції).....	108

610268

3.2.3. Прийняття рішення за запитом.....	129
3.2.4. Фактична передача особи під юрисдикцію запитуючої держави.....	152
3.3. Зарубіжний досвід правової регламентації екстрадиції і перспективи його впровадження до чинного кримінального процесуального законодавства України.....	167
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	185
ДОДАТКИ.....	206

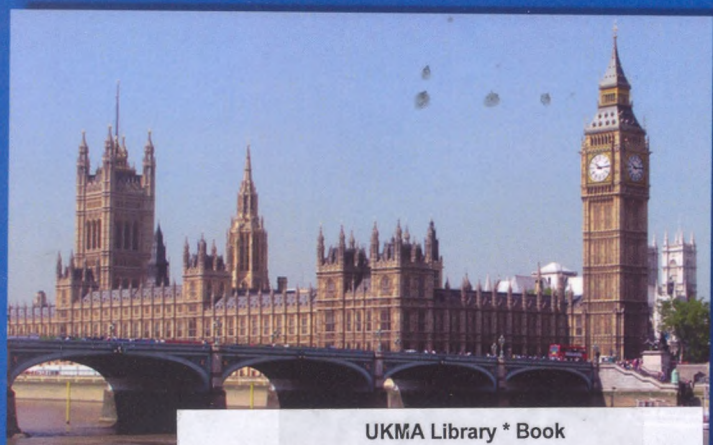
МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК ТА ВИДАЧА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Навчальний посібник

Підписано до друку 12.02.2016.
Формат 60×84¹/₈. Ум.-друк. арк. 17,3.
Тираж 100 прим. Зам. № 278

Видавництво УкрДГРІ
Р. с. серія ДК № 182 від 18.09.2000 р.
04114, м. Київ-114, вул. Автозаводська, 78а

Адреса редакції та п/п: інформаційно-видавничий відділ УкрДГРІ
04114, м. Київ-114, вул. Автозаводська, 78а
тел.: 206-35-18; тел./факс: 432-35-22
E-mail: mru@ukrdgri.gov.ua

UKMA Library * Book

0808974